

2020-01-05

2020. van. És ahogy ilyenkor lenni szokott, az évet mindjárt januárral kezdjük (nem mindig volt ez így!).

Ez ugyebár a tél a közepe, és ugyebár ilyenkor hónap is lennie kellene...

Igen, tényleg jó lenne... Az utolsó igazán rendes havas telünk 2017-ben volt. Az utolsó igazán látványos pedig 1954-ben. Akkor akár át is lehetett sétálni a Boszporuszon.

A híres 1954. február 24-ei esemény, amikor a jég tetején lehetett a sétálni a Boszporuszon.
- Forrás: ekşişeyler

Természetesen a Boszporusz akkor sem fagyott be. Ilyen csak az utolsó Jégkorszakban történhetett volna, ha addigra a Boszporusz kialakult volna (született i.e. 5600 körül..).

A professzorok, és a nem-brit tudósok szerint ahhoz, hogy a Boszporusz tényleg befagyjon, -25 Celsius foknál is hidegebb levegő szükséges. Ekkor fordulhat elő, hogy a víz hőmérséklete -4 fok alá süllyedjen, ami a fagyasztási folyamat megindulásához szükséges. Márpedig, amióta Isztambulban van hőmérő (olyan 100 éve), még nem hűlt le a levegő -13,8 fok alá.

Üdv a fagyott Boszporuszról! - Forrás: ekşişeyler

A fényképek azért valódiak, és hitelesek. Csak éppen nem a Boszporusz fagyott be, hanem a Dunáról kerültek a jégtáblák a Fekete-tengerbe, majd onnan a csatornába. És nem ez volt az egyetlen alkalom.

A legkorábbi történelmi feljegyzést 401-ben a bizánci Arkadius császár tette. Az ő beszámolója szerint mindez 20 napig tartott. 739-ről és 755-ről is hasonló emlékek

maradtak fent. Lehetséges, hogy mindkettő ugyan az az esemény volt, mert hasonló a leírásuk. A szemtanúk arról számoltak be, hogy 100 lépésig lehetett a jégen a parttól eltávolodni. A 101. lépésnél viszont valami rejtélyes fizikai szabály miatt az emberek mindig eltűntek. Ezt többen is kipróbálták, és tényleg így történt...928-ban 4 hónap kellett, hogy a jég végre megolvadjon, és végre hajózni lehessen. Nem tudni, ez mennyire igaz, de mindenképpen kemény télnek kellett lennie..1621. február 9-én került leírásra az első oszmán-kori fagyás. Ekkor a Galata kerülettől (ma Karaköy) át lehetett sétálni a szemközi Üsküdar városrészbe.1755-ben a változatosság kedvéért az Aranyszarv-öböl "fagyott be". Ő ugye kevert víz (a 20. században az édes és a sós víz mellett bőséges ipari szennyezést is lehetett benne látni). Ekkor megint át lehetett kelni a túlpartra.1823 és 1878 között is jégtáblákkal találkoztak a Boszporuszon. Ezek egyértelműen a Dunáról kerültek oda.Ebben az időszakban történt az A 20. században 1929-ben és 1954-ben volt még két jelentős jégzajlás. Ez utóbbiról készültek a vidám fényképek is.

Ide tűzzük a zászlót! - Forrás: Sabah

Itt, a 21. század elején viszont éppen süt a nap. Meg azért esik a hó is, bármennyire nem látszik a képet. Tehát azért valahol mégiscsak tél van... valahol..

Esik a hó Isztambulban (2020).

Valahol...

Az ország észak-keleti vége az, ahol általában már szeptemberben leesik a hó (innen tudják, hogy vége a nyárnak). Ez azért még nem jelenti azt, hogy a helyiek rövid ujjúról hosszúvá váltanak, pláne nem azt, hogy előkeressék a téli kabátot. Azt majd csak akkor, ha már -10 fok alá esett a hőmérséklet. -15 foknál meg felveszik a sapkát...

Bitlis megye, 2016 - Forrás: Sabah

Persze amikor megjön a hó, erről Isztambulban mindenképpen hírt kell adni. Mégiscsak az első hó az országban. Érezzék az emberek, hogy elindult már a tél, úton van. A 34 fok már csak illúzió, ideje elővenni a téli cipőket...

Ilyenkor általában kiküldenek a terepre a TV-től valakit. Valakit, aki még soha életében nem

látott havat, és már a 40 fokban is fázik. Valakit, aki olyan nagyon nem fog hiányozni, ha elveszne a hóban. Ez a valaki pedig lelkesen közvetít arról, hogy megtalálta az első hópelyhet, megtalálta az első jégcsapot, megtalálta az első jégbuckát, megkapta az első hógolyót a vgyorgó iskolásoktól. Amit utána több száz követ.

Riporterünk igencsak kilóg a sorból a rikitó téli ruhájával, mintha csak az Antarktiszra menne felderítőnek. Miközben a helyi lakosok még mindig rövidujjúban vannak.

A kamerás embert sem kell féltetni. Bár ő nem látszik a képeken, valamiért a helyiek őt megkímélik (talán ő a tapasztalt róka, aki minden évben elkíséri az újonc riportereket). Ő lelkesen közvetíti, amint hősünket az őslakosok betérítik hóval. Nem avatkozik bele ebbe a rituáléba. Inkább ráközelít, hogy minden hókristály jól látható legyen a riporter arcán.

Majd telnek-múlnak a hónapok. Isztambulban közben beköszönt a mediterrán tél. Ez azt jelenti, hogy megjelenik a csapadék.

<https://flic.kr/p/611BJX>
Közeleg az eső...

Már szeptemberben elkezdődik az esős időszak, ami kb. májusig tart. De azz első időszakban még több hetes szünetekkel lehet találkozni. Olyankor akár ki is lehet feküdni a Boszporusz partjára (kifeküdni persze később is ki lehet, max az ember odafagy). És ha ez a napfényes szünet decemberre esik, akkor a Karácsonyt is rövid ujjúban lehet tölteni. Ha viszont esik az eső, akkor 5-15 fok körül mozog a hőmérséklet. Ezért még a hideg időben is pont azon a határon felül vagyunk, amikor már a hó esne. Így marad a végtelen eső. Nem kis mennyiségben.

<https://flic.kr/p/8cHa1M>
Egy esős nap Isztambulban

Amennyiben viszont egy kicsit is lehűl az idő, mindjárt átsap hóba. És az fog hasonló intenzitással esni. 2017-ben pl. 134 cm hó esett le pár nap alatt.

<https://flic.kr/p/dJMwAD>
Hó Isztambulban (2013)

Márpedig ha a hó esik, akkor azt komolyan teszi (éppen annyira, mint ahogy azt az eső teszi). Ez nem olyan, hogyan kicsit befehéredik a fekete aszfalt, és máris megáll az élet. Hanem itt tényleg annyi hó lesz, hogy nem lehet tőle mozogni. Leginkább a Boszporusz-hidak a kritikusak, mert ha valahol, hát a Boszporuszon tényleg tud a hó esni.

<https://flic.kr/p/rgZnQR>
Hó Isztambulban (2015)

A Boszporusz-hidak használhatatlanok lesznek, ahogy rövid idő múlva a hajók is. Marad 1 , és 1 , ami összeköti a két kontinenset. Nem sok 5-7 millió embernek. De valójában a legkisebb utcáig mindenhol beáll a közlekedés.

A dugó csökkentése érdekében, amint elkezdődik a havazás, mindjárt bezárnak az iskolák. Ezzel máris több millió embert, azaz gyereket lehet eltávolítani az utakról. Bár ők otthon a nagymama tepsijével felszerelve pár perc múlva újra megjelennek, immár a meredek kisutcákban.

Ha pedig tényleg látszik, hogy eldurvul a helyzet, akkor az üzletek is bezárnak. Mindenki örül, ha egyáltalán haza tud érni. Vagy legalább valamelyik ismerősénél tud aludni.

<https://flic.kr/p/bdXD92>
Hó Isztambulban (2012)

Éppen e miatt Isztambulban kiemelten fontos, hogy tudjuk, jön a hó. Míg az ország észak-keleti végén hó esetén az emberek egyszerűen csak hólapáttal kelnek fel, addig Isztambulban tényleg megáll az élet.

Amint látszik, hogy belátható időn belül megkezdődik a havazás, a különböző tv-társaságok kimennek a zöldbe, hogy ott várják meg, míg minden fehér lesz. Vannak megszokott helyeik,

amelyek magasabbak, hidegebbek Isztambulnál, így biztosak lehetnek benne, hogy ők kapják az első havat. És ebből majd csinálnak egy jó kis műsort.

Természetesen ide is egy olyan lelkes ember érkezik riporternek, akinek ez lehet élete első hava, jege, zúzmarája. Így mindenről jó részletesen tud beszámolni.

Egyik évben nagyon izgalmas volt látni, ahogy emberünk találkozik egy befagyott patakka. Először egy korhadtt ággal bökdösi, hátha sikerül betörnie a jeget. Mivel nem járt sikerrel, köveket kezdett dobálni, majd pedig a saját testi épségét nem féltve, ő maga is jégre szállt. Kár, hogy nem jelezték előre, hogy ilyen látványosan fog esni, mert pattogatott kukoricával készültünk volna!

<https://flic.kr/p/CMkKMu>
Hó Isztambulban (2015)

A tél, a havas igazi tél csak 3 napig tart. Amikor egy kicsit megmelegszi az idő, újra hó helyett eső kezd esni, és pillanatok alatt eltűnik minden fehér folt.

2020-01-07

2020-01-13

Isztambulban a tömegközlekedés legnagyobb részén buszjegy helyett kártyával tudunk fizetni. Ennek számos előnye van a sima buszjeggyel szemben. Pl. nem ázik el! De az elektronikussága lévén olyan extrákat is kapunk, mint az átszállási kedvezmény vagy az online feltöltés. És még ilyeneket is tud, mint a nyilvános wc-t is használhatjuk vele, vagy az összegyűjtött műanyag palackokat válthatjuk utazási élménnyé. (ez így leírva olyan jól mutatott, hogy muszáj volt leírnom!)

<https://flic.kr/p/brL8BQ>

Az istanbulkart

Az Isztambul utazási kártya, alias buszjegy, vagyis az istanbulkart akkora, mint egy bankkártya. És kicsit hasonlóan is működik.

Amikor felszállunk a buszra, akkor tudunk vele fizetni. Ehhez az első ajtón kell felszállni, ott található a leolvasó automata, ahhoz kell a kártyát hozzáérinteni. A kijelzőn láthatjuk, hogy mennyit fizettünk, és még mennyi pénz van a kártyán. A metró, villamos és hajó esetében az állomásra, kikötőbe belépéskor kell fizetnünk. Ennek köszönhetően egy metróvonalon egyetlen belépéssel egész nap ellehetünk (villamoson már nem annyira, hajón pedig egyáltalán nem). Így a metrószerető fiúkat (és lányokat) olcsó tudjuk hosszú ideig szórakoztatni...

Tehát a kártyát a leolvasóra kell tenni. Egyik speciális tulajdonsága, hogy elvileg vékonyabb anyagokon keresztül is lehet olvasni, pl. pénztárcában, vagy akár a zsebben is.

De a pénztárcában a többi bankkártyát is érzékeli, amitől igencsak csuklani fog a leolvasó rendszer (teljesen kiakasztani még nem sikerült). Zsebben pedig... hát elég jó mutatvány lenne a zsebet az olvasó egység közelébe vinni. (kipróbáltuk, és az esés tényleg látványos...bár tapsot nem kaptunk érte).

Az egész digitális buszjegy rendszernek az igazi előnye viszont az, hogy figyeli az átszállásokat, és a következő járatra már kedvezményt kapunk. Egészen 5 átszállásig lehet

így utazni. Utána nem tudjuk, mi lesz, de valószínűleg addigra kiértünk a városból...
Egyébként 2 óránk van, hogy összevissza utazgassunk...

A 3. átszállás után már csökken az összeg tovább, de már így is majdnem harmada az első jegy árának, és majdnem hatoda jeton árának. A jetont azok fizetik, akiknek nincs istanbulkartjuk. Ők már induláskor is duplát fizetnek. Tehát már néhány utazás után is megtérül az istanbulkart ára, ami 6 líra.

. (ezt sikerült frissíteni)

Az istanbulkartra speciális kártyafeltöltő helyeken (automata, vagy trafik), majd később ezt használjuk el. Elsősorban a tömegközlekedésre, utazásra. De a kártya más szolgáltatásokra is használható. Sőt! A Nagy cél az lenne, hogy minden olyan dolgot az istanbulkarttal fizethessünk, ami az isztambuli önkormányzat tulajdonában van, illetve kapcsolódik hozzá.

Ebből a publikus wc-k már megvalósultak. Ott a belépésnél fizethetünk az istanbulkarttal. És elvileg az İşPark parkolási rendszerében is használhatjuk. De én olyan emberről még nem hallottam, aki ezzel a kártyával fizetett volna a parkolásért. Viszont jó lenne, ha mondjuk a bicikli bérlés ezzel a kártyával megoldható lenne, és még sok hasonló...

A kártyáról nemcsak fogyasztani tudunk, hanem visszapakolni, és tölteni is. A metrobusz átmegy majdnem a teljes Isztambulon. Így a használata is drágább, mintha sima busszal mennénk. Viszont ha csak pár megállóra megyünk, akkor nem kell az egész vonalat kifizetni, csak annyit, amennyit haladtunk. A buszról leszállva a kijárat közelében (általában nem túl feltűnő helyen) vagy fordított automata, ahol az el nem használt km-eket visszatölthetjük a kártyára.

A másik különlegesség, hogy egyes helyeken, népszerű metróbejáratoknál a kidobásra ítélt PET-palackokat lehet utazásra fordítani. A begyömöszöljük a PET-palackokat, amiért cserébe kapunk egy kevéske pénzt. Ezt a végén felírhatjuk az istanbulkartra. Aki persze sok-sok-sok PET-palackot gyűjt össze, az sok-sok-sok utazásra elegendő összeget szedhet össze.

PET palackból buszjegy

Most lássunk egy kis történelmet... és technikát!

Az istanbulkart 2009 márciusában született meg. Az elődjét, az akbilit elég sokára tudta leváltani, ami egészen 2014 év végéig volt forgalomban. Ez is azt mutatja, hogy az akbil is egy nagyon jól kitalált technika volt. Sőt! Sokan nem is értették, miért lett lecserélve.

<https://flic.kr/p/8CsTcP>
Egy narancssárga akbil

Az akbil, az akilli билет, azaz okos jegy szóösszetételből jött létre. Roppant praktikus volt, mert ezt a kis műanyag darabot a kulcscsomóra lehetett rakni. Elég jól bírta a gyűrődést, és tényleg kicsi volt.

Erre egy speciális automatában, vagy a trafikokban lehetett az összeget feltenni, amit később leutaztunk. Az olvasás is egyszerű volt: a buszra felszálláskor egy készülékhez kellett csak hozzáérinteni az akbilit, ami gyorsan leolvasta, és kiírta a még felhasználható összeget.

Az akbil olvasása közben egy jellegzetes hangot adott ki. Innen tudta a sofőr, hogy az illető teljes jegyet vett, átszálló jegyet, kedvezményeset, vagy hogy lemerült az eszköz. Ez eléggé Isztambul mindennapjai része lett (része lett a kultúrának), így ennek a is megtalálható az interneten, de még a telefonos applikációt is lehetett letölteni.

Különlegessége volt, hogy az akbil egy úgynevezett RFID technológiával működött. Az adatok olvasásához és írásához (azaz a feltöltéshez) egy viszonylag különleges eszközre volt szükség (vagy akár házilag is lehetett barkácsolni, de az se volt egyszerű).

Ezzel szemben az istanbulkart a szabványos NFC technológiát használja (ez egy rádióhullámos adatátviteli technológia, mint a Wifi meg a Bluetooth, csak a két eszköznek nagyon közel kell lennie egymáshoz), amit már a megjelenésekor is nagyon sok mobil telefon tudott kezelni. Ma meg már mindegyik. Még az iPhone is.

E miatt pedig már az elején is felvetődött a kérdés, hogy akkor miért volt jó ez a csere. Az új kártya nagyobb, könnyebben sérül, érezhetően lassabban is működik. És ha akár egy telefonnal is lehet olvasni, akkor bizonyára fel is lehet vele törni. Ráadásul az átállítás sok

időbe, és rengeteg pénzbe került.

Igazándiból nem kel feltörni. Elég ha egyszer egy kártyát feltöltünk, majd azt egy üres kártyára átmásolni. Ezek után a másolt kártyát használjuk, míg el nem fogy a rajta lévő összeg. Akkor pedig a kártyát letöröljük, és újra rámásoljuk az eredeti, és feltöltött kártyát. Mindezt pedig bármelyik NFC másoló programmal meg lehet tenni. Márcsak egy hasonló kártyát kell az internetről venni, ami pedig nem drága...---idáig az elmélet---Két dolog miatt mégsem működik. Egyik, hogy az istanbulkart a megszokottnál nagyobb tárolókapacitású. Ezért a sima NFC másoló programok nem tudnak vele mit kezdeni. De ettől még egy sima másoló programot nem egy nagy kaland összedobni. A komolyabb kihívás inkább az, hogy az összeg nemcsak a kártyán lesz rajta, hanem a központi rendszerben is, ahol minden más információ is tárolódik. A minden az tényleg mindent jelent: mikor, mennyiért és hol használtuk az istanbulkart-ot, mennyit töltöttük rá, mikor és hol, stb...Ahhoz, hogy házilag barkácsolva tegyünk pénzt a kártyára igencsak mélyen bele kellene nyúlni a rendszerbe. És akkor már ajánlatos lenne mellé banki átutalásokat is hamisítani. Ha viszont valaki már ilyen szinten van, akkor nem buszjegyet fog magának gyártani, hanem mindjárt részvényeket, bankokat, vagy országokat.

Az istanbulkart mindent tud rólunk

Az istanbulkart fő előnye az lehetne az akbil-el szemben, hogy az NFC technológiát tartalmazza. Vagyis a mobil telefontal össze lehetne kapcsolni, vagy akár ki is lehetne váltani. Azaz a kártya helyett elég lenne a telefont odatenni az érzékelőhöz amikor felszállunk a buszra. A telefont mégiscsak ritkábban hagyjuk otthon, mint a kártyát. Igaz, hogy viszont a kártyát ritkábban törjük össze, mint a telefont. Sőt! Ma már az okos órákban is van NFC. Úgy lenne igazán kényelmes, ha mindjárt az órát kellene a leolvasó közelébe tenni...

Bő 10 év telt el az istanbulkart megjelentése óta, amikor végre elérkezett az idő. Bizonyára eddig vártak, hogy végre az iPhone is beérje az Androidot telefonokat, így most már tényleg mindenkinek a zsebében ott az NFC technológia. Így végre megjelent az a program, amivel bárhol, és bármikor feltölthetjük az istanbulkartunkat. Ehhez csak a telefon hátuljához kell tenni a kártyát.

Na meg persze előtte regisztrálni kell a rendszerbe, amihez török személyigazolvány kell, meg egy török bankkártya (kezdetben csak 1-2 bank kártyájával működött). Tehát azért le van védve, nehogy valaki belenyúljon, ér pár milliót rátöltsön a kártyájára. Cserébe, akinek nincs török igazolványa, az továbbra is keresheti az automatákat.

A program innen tölthető le és innen -ra. Kapott szépen csillagokat, leginkább egyet. Pl. azért mert egyeseket zavar az, hogy a kettesek kényes adatokhoz jutnak ezáltal... Micsoda világ ez, ahol ilyen egyesek meg kettesek vannak!

Metróztam egyet karácsonykor, délben

Miután a program túlélte a kezdeti összeomlásokat, és most már az istanbulkartra is megérkezik az elküldött összeg, feljebb lehetett lépni: bekerült a rendszer a banki programokba is!

A törökök mobilis banki programjaik egyébként is annyira összetettek, hogy egy sorozatot lehetne róluk írni. Eddig is már annyi funkciójuk volt, hogy az ember még elvértve se járt a bankba, de még az ATM közelébe is szinte csak szórakozásból jártunk (azaz kivettük a pénzt, és elmentünk vele szórakozni). Most viszont a száznál is több szolgáltatás közé felkerült az is, hogy az istanbulkartot feltöltsük.

Nos, most már itt tartunk! Már csak a következőket várjuk:

Tényleg direkt telefonról, okos óráról, okos kabátról, okos zokniról, okos gatyáról, meg mindenféle más NFC-vel ellátott kütyüről lehessen használni. Még több olyan szolgáltatást lehessen használni vele, ami az Isztambul Önkormányzatához tartozik. Pl. a biciklit. Más, nem az önkormányzathoz tartozó közlekedésben is lehessen használni: pl. taxi, minibusz, dolmuş, , stb...Lehessen vele mást is venni. Pl. fagyit. De legalább a metróban az üdítő automata használható legyen vele.

Utóirat: igazándiból az istanbulkartra semmi szükség. Ahogyan azt a kártyát érintéssel le lehet olvasni, ezt meg lehetne tenni simán a bankkártyákkal is. Az pedig már egy jól működő kész technológia.

2020-01-20

A városok környéke jellemzően kisebb falvakból áll. Ezek valamilyen módon kapcsolódnak a nagyvároshoz. Pl. a kisebb falvak látják el élelmiszerrel a várost. Így az ott élő emberek pl. cipőt tudnak készíteni.

Hasonlóan működik ez Isztambulnál is. Csakhogy - a város méretéből adódóan - már rég túllépett azon, hogy a környékbeli falvak csak mint élelmiszerellátó kertek legyenek. Hiszen már az Oszmán Birodalom idejében is Isztambulba az élelmiszerek távolabbi helyekről érkeztek. Az állatok leginkább Bursa környékéről, míg a búza Magyarországról (lásd az Aranyember c. könyvet).

Már az oszmán időkben is (de leginkább a késői iparosodási időszakban) az Isztambul környéki falvak kiemelt ipari területek voltak. Leginkább természetesen azok a részek, amelyek hajóval is könnyen elérhetőek voltak. Ilyen a Márvány-tenger partján Zeytinburnu. Vagy a híres Paşabahçe üveggyár. Utóbbi a Boszporusz partján épült, ami a szállítást segítette. Míg mögötte a végeláthatatlan isztambuli sűrű és dimbes-dombos erdő terült el. Ez pedig az illegális dolgozókat, politikai menekülteket, és hasonló rejtőzködni vágyó embereket segítette az elbújásban.

Zeytinburnu kerület, az Oszmán Birodalom első vaskohója (1847) Forrás: fikriyat.com

Természetesen a hagyományos mezőgazdasági elemek is helyet kaptak. pl. Zeytinburnu jelentése olívbogyó-kút. De hatalmas kerteket találhattunk Mecidiyeköy, Kadıköy, stb... kerületekben is. Vagyis akkor még nem kerületek voltak, hanem falvak. Erre emlékeztet a név végén található köy, aminek jelentése: falu.

Szélmalomok Kadıköy-ben. Forrás: listelist.com (klikk a képre, érdemes végignézni!)

Azóta Isztambul jelentősen megnőtt, és a környező falvakat egész egyszerűen felfalta. Ma már mind Mecidiyeköy, Zeytinburnu vagy Kadıköy erősen a belvároshoz tartozik. De még Sariyer is az a hely, ahova ma-holnap már metróval lehet menni. Így az egykori világégi kis falvak kerültek a város közelében. Volt, amelyik ezzel jól járt, és volt, amelyik kevésbé.

A Boszporusz partjáról az ipar már szinte teljesen kiszorult. Sőt, jószereivel onnan már minden kiszorult. A nyaraló övezet is máshova került. Így a Boszporusz ma már nem azt a hangulatot árasztja, mint egykoron. Ma se rossz... csak más.

Ortaköy... valamikor régen.. Forrás: eskiistanbul.net

Az ipar tehát ment a Márvány-tenger partjára. Itt is leginkább az ázsiai oldalra, Izmit irányába. Itt már Isztambul külvárosától kezdve végig gyárakat, és feldolgozó telepeket találunk a tengerparton. Igazán látványos, ahogy Izmit irányában megyünk. De az európai oldal sem marad le sokkal mögötte. Ma már tudjuk, hogy egyik-másik gyár mellett lakni nem jó buli. Így az emberek ha tehetik, inkább nem erre fele építenek tengerparti nyaralókat.

Egy cementgyár Izmit irányában Forrás: Google

Ha nyaralásról, hétvégi házakról van szó, akkor inkább a földnyúlvány másik felét választják, a Fekete-tenger partját. De mielőtt ezekre kitérünk, egy kicsit maradjunk még a Márvány-tengernél!

Itt találhatóak a Szigetek (vagy Herceg-szigetek). Ma kb. 40-90 perc alatt érhetjük el hajóval, és már az ősidők óta használják, hogy elmeneküljenek a város zajaitól, tömegétől, vagy csak simán a császár/szultán haragjától. Ma azért a tömegetől nem olyan egyszerű megszökni, lévén, hogy könnyi ide kijutni. De azért még mindig kevesebben vannak itt, mint Isztambulban. Az egész város azért csak nem fér fel erre a néhány szigetre.

Régebben nem volt ilyen egyszerű a Szigetre kijutni, így nagy lelkesen építettek a dombokra kolostorokat. És egy tengerészeti akadémia is található az egyik sziget sarkán (aki este ki akar szökni bulizni, annak úsznia kell). De még olyan hírességek is itt próbáltak nyugalmat találni, mint Trockij.

<https://flic.kr/p/25PgURo>
Trockij háza a Büyükdada-n

Tehát ha nyaralás, akkor irány a Fekete-tenger! Ez nem jelenti hogy a Márvány-tenger

partján ne lennének jó strandok. Mind Florya, mind Pendik városrészben be lehet menni a tengerbe. És nem fog elütni minket egyetlen hajó sem. És még valami közeli gyárból illegálisan a vízbe öntött kemikália sem fog felfalni minket. Egyszerűen csak ezen a részen elfogyott a hely. Itt nem hétvégi kis házikókat építenek a part közelébe, hanem hatalmas felhőkarcolókat.

Ezzel szemben a Fekete-tenger partja még viszonylag érintetlen. Bár a egész biztosan megváltoztatja az ottani világot: raktárak, kereskedelmi egységek, kiállító termek épülnek. Talán még gyárak is lesznek. És még az is tervben van. És ne feledkezzünk el a sem!

Tehát a Fekete-tenger európai oldala az elkövetkező 5-10 évben nagyon-nagyon meg fog változni. És ez főleg az itteni világ-végi kis falvakban fog nagy változást hozni (vagyis már hozott, hiszen a traktor mellé a Boieng-ek parkolnak).

És itt előjön a török, még inkább az isztambuli különleges helyzet. Hiába van a reptér és az övezete 50 km-e Isztambul belvárosától, ide kb. 40 perc alatt lehet kocsival eljutni. Ez magyar viszonylatban soknak tűnhet (bár én Budapesten is 40 percet utaztam a munkahelyemre), de egy szaftos péntek délután ugyan ennyi idő alatt a Taksim térről még Beşiktaş-ig sem lehet eljutni. Pedig az csak 4 km-e van egymástól. (igen, gyalog gyorsabb... de tényleg!). Márpedig a törökök megszokták, hogy akár 2x2 órát is utaznak egy nap az otthonuk és a munkahelyük között (bár akkor már ha tehetik, akkor inkább közelebb költöznek).

Ebből a szempontból Isztambul 3. repülőtér környékén lévő falvak egyáltalán nincsenek messze. Sőt! Van, hogy közelebb vannak időben, mint valami más városi célpont.

Ráadásul itt minden sokkal olcsóbb!

Így a jövőben várhatóan egyik-másik falu irodaházak központjává alakul ki. Míg más falvakban lakóparkok alakulhatnak ki. Ez pedig a környező falvakban lakóknak is rengeteg munkát ad. Legjobb példa erre Göktürk.

Göktürk tipikusan az nagyváros árnyékában megbújó apró falu, amit legfeljebb véletlenül rajzolnak fel a térképre. Egyetlen különlegessége a 710 m hosszú vízvezetéke. Ez a leghosszabb vízvezeték a közelben található több tíz közül, ami a Belgrád-erdőből szállítja a vizet Isztambulba. 1554-1564 között épült.

<https://flic.kr/p/21YyEiS>
Uzun Kemer

Aztán 2000 környékén valaki valamit megsejtett. Vagy jókor ült jó helyre, vagy jók voltak a barátai. Vagy maga volt az akit mindenki barátjának akart tudni...

Göktürk nemcsak, hogy kb. félúton van a 3. repülőtér és Isztambul között, de még a reptérre vezető autópálya, és a metró is itt halad el. Igen, ez a világ-végi ismeretlen falu hamarosan metrómegállóval büszkélkedhet!

2000 környékén elkezdtek lakóparkokat, villa-parkokat építeni (ez látható a vízvezetéktől balra a fenti képen).

Ebben még sok extra nincsen. Számtalan hasonló lakópark-falu, lakópark-kisváros van Isztambul környékén. Ilyen pl. Sariyer kerületben Zekeriyaköy. Ami szép, és modern, és az ember kint van a zöldben, és.... hát ott van zöld, meg zöld, és zöld.

Ezzel szemben Göktürk-ben elérték azt, hogy nemcsak zöld legyen. Hanem legyen ott fehér is, sárga is, piros is, meg kék is. Minden olyan komfort, amitől az ember nem úgy érzi, hogy egy kisvárosban van, hanem mintha Isztambul egyik menő és modern városrészében lenne.

Mozik és hatalmas hipermarketek mellett McDonald's és Burgerking, Starbucks is van, csak hogy az ismertebb márkákat említsük. Rendes, nagyméretű könyvesboltokat, játékboltokat, magánkórházakat, éjjel-nappali patikákat találunk. Iskolákat, egyetemeket is. Zeneiskolák, jóga és fitness klubok, és más szórakozások sem hiányoznak. Itt az ember sokkal inkább városban érezheti magát, mint Isztambulban sok helyen. Mint pl. a Galata-n, ahol egy rendes vásárláshoz már metróra kell ülni.

Göktürk-nek hatalmas előnye, hogy frissen, a 2000-es években kezdett épülni. Később a 3. repülőtér, 3. híd és a hozzá tartozó autópálya is hivatalos lett, ami bizalmat adott a befektetőknek. Így ezt a világ végi falut direkt a 21. századi elvárásokhoz építették fel.

Sétálj Göktürkben (2014)!

A következő 5-10 évben kiderül, hogy a közeli hasonló kis falvak miként boldogulnak...

<https://flic.kr/p/7Sh9Df>

Rumelifeneri, ahol a boci mögött véget ér Európa

De már most is van, aki ilyen-olyan formában kilóg a sorból. Közülük legismertebb a Rumelifeneri. Ennek az icipici falunak a neve annyit jelent, hogy Európai lámpa. Ez a Boszporusz kapuja... ott is a jobboldali lámpa, ha éppen befelé jövünk. Igen, itt van egy világító torony, mert a helyiek nem szeretik, ha a konténer hajók bemennek a nappaliba.

Hasonló okokból még a genovaiak építettek egy erődöt, amit a 17. században a törökök megerősítettek. Úgy gondolták, hogy az a hajó, ami elsüllyedt, az okozza a legkevesebb kellemetlenséget. Nulla papírmunka, maximális idő a teázásra. Ezért az erődbe bezsúfoltak 100 ágyút, 60 katonát, és annyi élelmiszert, amivel jó sokáig kibírják. Az erőd melletti Rumelifeneri faluba még 300 katonát szállásoltak el. Csak úgy, a biztonság kedvéért. ()

<https://flic.kr/p/7S9DY4>

Rumelifeneri genova erőd

A genovaiak úgy gondolták, hogy a Fekete-tenger az övéké. Tettek is róla, hogy más ne gondolja másképp. Ezért a tengerre hadiflottát, a partra pedig bőséges mennyiségű erődöt tettek. A közeli Garipçe faluban is találunk egyet. .

Garipçe egyébként egy vicces név. A garip szó jelentése a szótár szerint furcsa. De ez az a furcsa, akivel az ember nem szeretne egy sötét erdőben találkozni. De még egy napfényes mezőn sem. Mondjuk egy hatfejű csápos úrlényt már hívhatunk garip-nak. Na, hát ő vele nem randizna senki se...Hogy, hogyanem, nomen est omen, az internetes leírások alapján Garipçe lakói pont olyanok, mint ahogy a falu neve mutatja...

Az európai oldalon pár mondatban érdemes beszélni még Kiylos faluról, azaz Kumköy-ről (Homokfalva). Ez az európai oldal fekete-tengerparti nyaraló helyen. 6 falut foglal magába, amiből az első neve Kiylos. Meg oda a legkönnyebb eljutni. Az ember csak felszáll a buszra, és... előbb-utóbb ott van.

Gondolj bele! Iskola után felhúzd a strandpapucsot, felfújod a krokodilt, majd busszal kimész a tengerre!

Persze azért nem túl praktikus minden nap a felfújható krokodillal feltolakodni a buszra, így Kiylos környéke tele van nyaralókkal.

Ja, meg van egy erőd is, elbújva a bokrok között...

<https://flic.kr/p/cxX8bb>

Kiylos... Nem a strand, nem is előnyös, és még csak nem is látszik semmi a képen!

És most lássuk az ázsiai oldalt!

Isztambul egyik különlegessége, hogy az alig 1-2 km széles Boszporusz két partja két külön világ tudott lenni. Már az ókori görögök is ügyeltek arra, hogy aki a túloldalon van, az ott is maradjon. Aki meg ezen az oldalon van, még véletlenül se legyen olyan, mint a túloldali. Mindez meglátszik az Isztambul közeli ázsiai falvaknál is.

A Boszporusz bejáratánál itt is megtaláljuk a lámpát. Azaz itt találjuk Anadolufeneri-t, azaz az Ázsiai Lámpát. Mint a nevéből látszik, itt van egy világító torony. De se vár, se erőd nincs a közelben.

A legközelebbi vár a Boszporusz parti Anadolu Kavağı-ban található. Mégpedig a híres magyar építésű Yoros Kalesi.

Na jó, van ennél közelebb is. Mégpedig Poyraz-ban. Igaz, az kisebb, de így jobban el tud bújni, nagyobb lesz a meglepetés!

Ebből már kitalálhatjuk, hogy Isztambul környéke bizony tele van várakkal, erődökkel. Pedig igazándiból még alig 1-2-vel találkoztunk! És biztosan a közeli erdő is tele van elfelejtett várakkal...

Az ázsiai oldalnak 3 nap tengerparti övezete van. A Boszporusztól nézve így jönnek sorba, egymás után: Riva, Şile, Ağva.

Riva, akinek szintén van vára, a legkönnyebben érhető el Isztambulból. Így a minősége... amolyan ide aztán mindenki kijön.

Şile már húzósebb. Bár Üsküdar-ból ide jár busz, mégis ide kijutni már nehezebb. Sőt! Mielőtt megépült a gyorsforgalmi (*) út, csak tipikus törökországi erdei úton lehetett megközelíteni. Ez az, amin bár van aszfalt, de olyan sokat nem számít. Egyszerűen nincs olyan hosszú egyenes szakasz, ahol 40 km/h-nál gyorsabb sebességet el lehetne érni. Mondaná az ember, hogyha kisodródik, legalább a szakadékba zuhanáskor felgyorsul végre... de a szakadékok is olyan sekélyek, hogy még beleesni sem érni meg...

Egy ilyen úton bő fél napot elvitt az, ha Şile-be kiment az ember, meg visszajött. De aztán megépült az út. (*) ami bár igazándiból nem gyorsforgalmi, de mindenki úgy kezeli. Legjobbák a homokszállító dömperek, amik 120-an mennek. Nem is mindig sikerül a kanyarokat bevenniük. Éppen ezért a rendőrség kartonpapírból tesz ki rendőrautókat, hátha megijednek tőlük az emberek. De az igazi rendőrtől sem ijed meg senki. Így a papír autók csak arra jók, hogy az ember selfie-t készítsen velük. Végül is... ez is egy módszer a lassításra...

<https://flic.kr/p/XVhRDu>
Papír rendőr

Tehát Şile! Most az a kategória, ahova autóval 1 óra alatt el lehet jutni. Ebből 30 perc, míg kiérünk Isztambulból, 30 perc, míg átvágunk a zöld ázsiai erdőn, és 1-2 óra, mire a hatalmas dugóban lejutunk a partra.

Şile a tipikus nyaralóváros. Ez az a hely ahol olyan bolt van, ami csak alkoholt árult. Ahol a rendes boltban rendes árut nem lehet rendes élelmiszert venni. Csak olyan félkészleteket,

amelyeket elég a tűzhelynek megmutatni, és már készen is van. Cserébe mindenféle olyan vackot lehet kapni, amit utána elhagyunk a tengerparton.

És persze a város tele van olyan étteremmel, ahol csak a tengerből kimászott megfáradt városlakók szoktak enni (nem is beszélve a fagyizókról). És még a Galatasaray focicsapat szponzor pizzázója is itt található (Terra Pizza)!

Tehát Şile tiszta város. Ráadásul a gyorsforgalmi út előtt egy olyan város volt, ami teljesen kiesett mindenfajta közlekedési útvonalból. Legkönnyebben hajóval lehetett ide eljutni. Mindez meglátszik a város történelmén is!

A kezdeti nagy keresztényüldözés idején Izmit városából ide menekültek az emberek. A helyi kisebb (és még kisebb) barlangokban bújtak el, ha esetleg a császárnak kedve volt pár katonát elküldeni Ázsiai csücskére.

<https://flic.kr/p/2gosaGi>
Şile Ocaklı Ada Kalesi

De aztán építettek ide egy várat. Sőt! Valójában 4 vár található Şile körzetében összesen. De ebből 1 az, ami tényleg látható (kint van egy sziklán a tengerparton), míg a másik 3-at találja meg az, aki tudja! (A három vár neve: Kalemköy kalesi, Heciz kalesi és Sarıkavak kalesi - jó kutatást!)

A nemrég lett 2000 éves. Mivel ilyen szuper évforduló volt, szülinapjára meglepték egy felújítással. Ennek azóta nagy sikere van, mivel a vár azóta pont úgy néz ki, mint Spongyabob. Ez pedig elég sok turistát vonz. Én a helyükbe nyitnék egy Spongyabob boltot a vár közelében...

<https://flic.kr/p/2gos9Dm>
Şile Ocaklı Ada Kalesi, alias Spongyabob-vár

A város tele van rejtett érdekességekkel. A legrégebbi lehetek szerint már i.e. 500-ban is lakott volt. Így találhatunk ősi köveket, oszlopokat, kutakat, barlangokat, faházakat, meg

naponégett strandolókat is.

És ne feledkezzünk meg a város másik legfontosabb hírességéről sem, a 150 éves világítótornyáról sem!

<https://flic.kr/p/MmDwP4>
Şile világítótorony

Mint láthatjuk Şile nagyon is ideális kisváros lett: közel van Isztambulhoz, de azért nem túl közel; vannak történelmi emlékei; vannak látnivalók; vannak ennivalók. És estére haza lehet jutni - gondolja ezt kb. 1 millió ember egyszerre vasárnap délután 4-kor..

A következő hely Ağva. Ő látszólag csak 1 lépésre van Şile-től, de itt már véget ér a gyorsforgalmi út. Újra a régi anatóliai gibe-gurba utakon járunk. Így a két város között hiába van kevesebb, mint 40 km, képtelenség 50 percnél rövidebb idő alatt végigjárni. Így Ağva-ba csak az ínycselek járnak. Azok, akik 1 napnál tovább akarnak maradni.

Ağva Kilimli öböl Forrás: gezirehberin

Tengerpart Ağva-ban is van bőségesen (izgalmas sziklával teli), de itt már hoteleket is többet találunk. A város igazi különlegessége viszont az a két patak, ami elég széles ahhoz, hogy akár csónakkal is lehet közlekedni. Vagy vízibiciklivel, vagy bármi mással (traktorral azért nem ajánlatos).

A patak két partján pedig hangulatos (vagy hangulatosnak gondolt) éttermek és hotelek vannak. Ezekről sajnos olyan igazán jó képet nem találtam. De van egy egészen jó , meg egy is.

Ağva patak parti étterem és hotel Forrás: otelz.com

Tehát a patak két partja tele van éttermekkel, és hotelekkel. És ezek tényleg eléggé hangulatosak. Kivéve azokat, amiket csak a tulaj gondol hangulatosnak, rajta kívül senki más nem... Igen, ijesztőket is lehet találni. Meg ne felejtjük el, hogy a "Közel a természet!"

jelszó értelmében sok helyen nincs kotlát. Évente nagyon sok fiatal próbálkozik mégis a nemlétező korlátnak dőlni. Vagy csak szó szerint megpróbál átugrani a szomszédba...

Természetesen a környék itt is tele van természeti és történelmi látnivalókkal (vár is van, csak nagyon-nagyon el van rejtve: Kalemköy kalesi). Vannak rejtett öblök, rejtett tavak, rejtett vízesésel, rejtett barlangok. Rejtett barlangi medve nincs. De bizonyára bármelyik hotelben el lehet intézni...

Átkelés az Ağva egyik patakja felett Forrás: MGD haber

Ez a terület- Riva-Şile-Ağva (és még megy tovább, de az tényleg messze van) - Isztambul ázsiai oldalának nagy nyaraló övezete. A legtöbb tengerparti és hétvégi házat erre fele találjuk. De mi a helyzet a két tenger, a Márvány-tenger és a Fekete-tenger közötti 40 km-es sávval? Az csak úgy van üresen?

Nem teljesen! Ez Isztambul utolsó zöld területe. Így a törökök ide menekülnek ki, ha már elégük van a betonból, és valami zöldre vágnak. Központjuk, azaz Lengyelfalva. Korábban itt tényleg lengyelek éltek, ma pedig a leszármazottaik. Ők hétvégén békésen sütögették a szalonnát a kertekben, míg a városban a szultán és a nép egymást szórakoztatta (legnépszerűbb az úgynevezett zsákos játék volt: valakit beraktak egy zsákba, majd bedobták a Boszporuszba. A többiek pedig kitalálták, ki hiányzik, és ki veszi át a helyét). Aztán egy nap elfogyott a szalonna. Lett helyette viszont turista, akinek nagyon tetszett a nyárson sütés, a kert, meg hogy nem járnak folyton kamionok (mert lehet ám piknikezni a járdaszigeten is, amit a törökök is kipróbálnak időnként, de amikor jön a betonkeverő, az nagyon elrontja a hangulatot..).

Így lett Polonezköy, és a környéke a nagy isztambuli piknik-övezet. Fél Isztambul ide jár, amikor kicsit kimenne a kertbe... mert itt kert van bőven! Itt felkészülten várják a városi embereket. Úgyhogy lehet itt mozogni, húst sütögetni, focizni, húst sütögetni, nyugágyban feküdni, meg húst sütögetni.

Itt most álljunk meg egy pillanatra!

<https://flic.kr/p/9Rhuxj>
Török piknikezés

Nyilván egy igazi, tudatos török férfi nem fogja az idejét arra pazarolni, hogy holmi konyhákba járjon. Annál is inkább, mert ott mindenféle zavarbaejtő dolgok, és gépek vannak. De még olyan gépek is, amelyek számok vannak. Nem is beszélve a mikrohullámú sütőről, aminél még nincs tisztázva, hogy sütésre jó vagy az ufókkal való beszélgetésre? És ha sütésre, akkor miért csak egy búgó zseblámpa van benne? És tényleg van benne olyan kamera, amivel be lehet látni a hálósobába? Megannyi kérdés....A zavarban lévő férfi pedig nem mutatja sem a tudatosságot, sem a határozottságot. Úgy pedig nehéz alfa-hímnek lenni... Szóval inkább jobb a konyhát elkerülni.

Csak hogy amikor arra kerül a sor, hogy kint vagyunk a zöldben, és nyilván 5 km-en belül mindenki minket néz (ki mást néznének, ha nem a híres alfa-hímet??), akkor mégsem tűnhet úgy, hogy a sütés férfias munkáját mégsem a férfi csinálja... Még a végén valaki úgy gondolja, hogy ez az ember nem is igazi török férfi, mert nem tud húst sütni! Meg hát mégsem lehet egy ilyen fontos munkát a nőkre hagyni, mert nem értenek ők semmit...

Szóval hősünk megmutatja, hogy hogyan is kell húst sütni. Profi módon. Határozottan (Apu majd megmutatja, hogy kell ezt!). Úgy hogy jobb kéz: villa. Bal kéz telefon, megnyit YouTube, és keres egy videót: sütés kezdőknek, lépésről lépésre.

Szerencsére az ilyen piknikező helyeken már felkészültek. Igen, mentő és tűzoltó is van a közelben, de ennél komolyabban is gondoskodnak arról, hogy a kedves vendégnek se az egészsége, se a hírneve ne sérüljön.

Ott kezdődik, hogy az előkészített húst a piknikező helyen is meg lehet venni (Jah, hogy hús is kell hozzá??). Második lépésben nagyon szívesen segítenek a sütésben is. Persze csak amikor senki se látja... És végül akár megsütik bent a konyhán is, amit majd titokban kicserélnék az eredetivel.

Mivel Isztambulban tényleg rengeteg ember van, aki a tavasz első napsugarára kiszalad a zöldbe, így rengeteg piknikező helyet is találunk. Attól függően, hogy mennyire akarunk részesei lenni a sütésnek, vagy inkább függőágyban pihenünk, különböző kategóriájú helyek vannak. És tényleg nagyon sok a választék. És nagyon sok falu van a környéken.

<https://flic.kr/p/rDVvvb>

Étkezés a fa tetején

Az ipartelepeken kívül még egyetemeket is szoktak kirakni a város környékére. Ugye Isztambulban nincs sok hely. Egy nagy, és komoly egyetem pedig csak akkor tud nagy és komoly lenni, ha maga az épület is nagy, és komoly. Az, hogy a Galata-torony alatt egy pincében legyen... nem az igazi. Pedig a hangulata tényleg megvan. De az a veszély is megvan, hogy egyik nap a metró néz be a technika óra közepén..

Ezért a nagy, és komoly egyetemek is kiköltöznek az Isztambul környéki zöldbe. Egyes esetekben valamelyik falut választja, aminek így hirtelen 8000%-al ugrik meg a kocsmái látogatóinak a száma. Más esetekben pedig direkt az erdő közepére építik fel a jövő nagy és komoly egyetemét. Na, innen próbáljon meg valaki kiszökni mulatozni!

Így Isztambul környékén, néha rejtve, néha nagyon is láthatóan iskolákat, piknikező helyeket, nyaralókat, lakóparkokat, bányákat és ipartelepeket, és még sok mindent találhatunk. Isztambul, mint egy nagy pók, behálózza a környező falvakat.

2020-01-27

Amikor 2005-ben először érkeztem Isztambulba, még álmodni sem lehetett valami GPS alapú navigációs eszközön. Az első használható digitális térkép csak évek múlva jelent meg. A használatához pedig külön eszközt kellett venni. A telefonok akkor még csak arra voltak jók, hogy telefonáljunk, SMS-t küldjünk, vagy verekedjünk, diót törjünk velük.

A navigációhoz egyetlen egy fajta turistatérképet lehetett használni. Az is erősen csak a belvárost mutatta: Taksim térnél véget ért a világ. Aki pedig lelépett a térképről, az magára vessen... 2 kontinens is van, amin lehet bolyongani bőségesen.

Mindezek után igencsak meglepő, hogy az útikönyvek egyenesen azt javasolták, hogy a Taksim téren üljünk fel az egyik emeletes buszra, ami majd átvisz minket a Boszporusz-hídon. És ez tök jó lesz!

Nincs kétségem, hogy nagy élmény emeletes busszal átmenni a Boszporusz felett. Ahogy a felől sem, hogy igazán maradandó élmény lesz az is, amikor Isztambul ázsiai oldalán fogunk napokig bolyongani (nem étlen-szomjan, mert Isztambulban nem marad éhes az ember - míg van pénze), keresve valami visszautat, hogy újra felkerüljünk a térképre...

(2013-ban alaposan átrendezték a Taksim teret. Buszt sem egyszerű találni, nemhogy emeletest! Legközelebbi is 2 km-e van... A Hopp-on társaságnak viszont van megállója, és szerencsés esetben még a Boszporuszon is átvisznek (meg vissza is hoznak). Más esetben órákon keresztül csodálhatjuk Isztambul folklór hangulatú közlekedési dugóját.)

Abban az ősi időszakban egyedül a Yahoo-nak volt egy használhatónak látszó térképe. Igen, a Boszporusz balra volt elcsúszva 1 km-et, míg az Aranyszarv-öböl meg jobbra volt elcsúszva 1 km-el. Sok probléma nem volt, hogy az utak így nem igazán találkoznak, meg nem igazán voltak utak a térképen.

Aztán a GPS fejlődésével, és az eladások növekedésével lassan meghódította Isztambult is. Még lassabban pedig Törökországot is.

A feladat kicsit sem volt könnyű. A Waze volt az első, amelyikben közös munkával próbáltunk térképet rajzolni. Csak a szűk környék felrajzolása a műholdas képekre több hetet vett igénybe. És akkor még nem is voltak utcanevek! Persze ha mindenki ezen dolgozott volna, akkor talán 1 év alatt befejeztük volna. De hiába nagy Isztambul, a Waze nem túl ismert, csak kevesen használják. Még ma is ez a legnagyobb hátránya Törökországban: nem jelzi, hogy 1 millió autó próbál felmenni a Boszporusz-hídra, mert egyikük sem használja a Waze-t. Így én sem, ami miatt még kevesebb az aktív használója. Pedig milyen jól kicseréltem a hangokat, hogy az ! :)

A Waze navigációja

Isztambulban 25.000 km-nyi út van. Csak míg leírtuk ezt a mondatot, valahol biztosan leaszfaltoztak még legalább 100 métert. Úgyhogy azóta biztosan sokkal több út keletkezett.

De mit is jelent huszonötezer km?? Nos... A Föld területének több, mint a fele! Ha elindulnánk Budapestről, akkor.... Nem! Ne is próbálkozzunk Budapestről elindulni! Ehhez Cape Town-ból kell elindulni, ami Dél-Afrikában van. Míg az érkezési hely... szó szerint a világ vége: Magadan, ami Oroszországban található. És ez az út is még csak 22.387 km a . Isztambulban még ennél is több út van.

A leghosszabb bejárható út, megszakítás (komp) nélkül. Forrás: brilliantmaps.com

Tehát nem egyszerű a feladat. Így annyira ne csodálkozzunk, ha esetleg a térkép nem naprakész...még több pont-pont-pont...

Mikor már volt okos(nak látszó) telefonunk, nagyon vártuk, hogy a Google végre csináljon egy használható térképet. Hiszen a Google Earth (Föld) nagyon vagány volt. Így csak idő kérdése volt, hogy mikor lesz ebből bármi Isztambulban. Nem is beszélve Törökország többi részéről....

Miközben vártuk a Google-t (a Google-t, hát a naaaagy Google-t!!), addig volt pár érdekes időszakuk a török állammal. Nem igazán egyformán értelmezték az adózási törvényt... Ha védeni akarnám a Google-t, azt mondanám, hogy még egy sima török Jóreggelt! mondatot is bármely sima török simán 5 féle képpen tudna félreérteni. Az ügyvédnek meg ez a dolga.... De eszem ágában sincs a Google-t védeni...

Tehát vártuk az ingyenes térképet. Mert fizetős lassan kezdett lenni 1-2. De egyik sem volt az igazi... és hát fizetős... Míg a Google esetében... hát ott csak a lelkünket adjuk oda neki.

Szóval időközben megjelent a Yandex! Ők nem titkolták, sőt, büszkén hirdették, hogy a Google vetélytársa, ellenfele, koppintása akart lenni. És őket kevésbé érdekelte, hogy mit gondolnak a felhasználók róluk. Így rendkívül agresszíven tudtak terjeszkedni. A számítógépekről úgy kellett irtani őket. Ha nem figyeltünk, mindjárt fellepítették a Yandex böngészőt mindenféle kacattal együtt. De legalább lehetett választani, hogy esetleg valamelyik népszerű török focicsapat (Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray, Trabzonspor) színeiben legyen.

Ráadásul megelőzve a Google-t, sokkal hamarabb voltak utcaterképei. Sőt! A mai napig vannak olyan utcanézetei, amelyek a Google-nál nem szerepelnek. Főleg belső nézetek, mint pl. a Dolmabahçe Palota, AyaSofya, Kék Mecset (emelet is), Elsüllyedt Palota, Héttorony, Topkapı Palota, vagy a teljes Archeológiai Múzeum. És még hajóról is készültek utcaképek!

A Yandex navigációja

A Yandex már a kezdetektől megbízható dugó térképet nyújtott, és nagyon jó alternatív útvonalakat nyújtott. És ha kerestünk egy utcát, meg is találta. Míg a Google.... hát néha igen, néha nem....

Mára a Google erősen bepótolta a lemaradását. Többnyire jó a keresője, jó a dugófigyelője, az offline (internet nélkül is használható) térképeivel sincs baj (mert volt ám azzal is!), és a tömegközlekedési navigáció is egészen jól működik. Olyannyira, hogy időközben több fizetős programot is kiszorított. Köztök az én kedvencemet, a Navigont is.

Úgyhogy ma már ha választani kell a Google és a Yandex között, akkor a legfőbb kérdés nem az, hogy ők mit nyújtanak, hanem az, hogy mi milyen személyes adatot adunk mindezért cserébe!

A Google navigációja

Pedig a Navigon milyen jó volt! 96%-ban jó utat mutatott, csak 1-2 alkalommal volt apró

tévedése. És mindjárt 3 alternatív útvonalat ajánlott fel. Nem hasonlókat, mint a Google, hanem tényleg alternatívokat. Az első verzió a normális utat mutatta, ami leginkább főutakból állt. Ez a legtöbb esetben jó is volt. A második egy teljesen más utat javasolt. Míg a harmadik a leginkább elhagyatott hátsó kis utcákat. Ahol még a macska sem jár. Milyen sok dugót sikerült így elkerülni! És még ott volt a HUD kiegészítő, ami roppant vagányan nézett ki amikor a hegyi utakat jártuk..

Navigon HUD Forrás: Windows Central

A Navigon helyett a Sygic-t használom. Ez sajnos nem annyira jó, de elvisz A pontból Z pontban. Kicsit furán, de elvisz. Ő ugyanis felépít egy útvonalat A-B-C-D---Z pontokon keresztül. És az A pont után mindenképpen át akar vinni minket a B ponton. Ha viszont a B pontot valamilyen okból elkerültük, akkor oda vissza akar vinni. És igencsak bőséges utat teszünk meg, mire szól, hogy van egy rövidebb út: menjünk tovább úgy, hogy eddig.

Neki nagyon jó a dugó figyelője, ami pl. a Navigon-ból hiányzott. És elég jó menekülő utakat talál. Csak győzzük követni! :)

A Sygic tud HUD módban is működni. Ez az, amikor a telefont odatesszük az ablak elé. Ilyenkor nem tudjuk nyomkodni, viszont a kijelző a szélvédőn tükröződik. És nagyon vagányan néz ki. És még hasznos is. Bár Isztambul belvárosában nem elég, ha azt mutatja, hogy balra kell fordulni. Azt is tudni kell, hogy balra melyik utcába...

Másik látványos funkciója az AR, azaz a Kiterjesztett valóság. Ez azt jelenti, hogy sikerül mindent jól beállítani, akkor a telefon kijelzőjén az utat látjuk. És virtuálisan rá van festve az útvonal is. Ezzel pedig tényleg láthatjuk az, hogy melyik a bal oldalon lévő 3-4 utcából tényleg melyikbe kell befordulni.

Sygic kiterjesztett valóság (AR) navigációja

Ez egyébként egy igazi telefongyilkos művelet. a GPS+Navigáció egyébként is magas fordulaton használja a processzort. Erre rájön még a kamera+AR, ami szintén önmagában is annyira felmelegíti a telefont, hogy felgyújtjuk vele az erdőt. De még a szélvédőn keresztül is tűz be a nap, illetve télen jön a meleg levegő a telefonra.

Egyszer viszont akkora ködben kerültünk a Fekete-tenger partján, hogy a kocsi orrát sem láttuk, nemhogy az út szélét. Az AR technológiának köszönhetően viszont kiválóan láttuk, merre kacsaringózik az út. Márpedig a Fekete-tenger partján nincs olyan, hogy egyenes...

<https://youtu.be/Faz5EMOcls4>
Fekete-tengeri kocsikázás (Hyperlapse x4)

Ő neki jó alternatívának tűnt az Easy Router nevű program is. Egy időben nagyon reklámozták. Ráadásul ingyenes, úgyhogy mi bajunk lehet? A lelkünket már többször is eladtuk... Úgyhogy őt is kipróbáltuk.

Elég jól nézett ki. Kedvence az volt, hogy beállítottam a kocsi típusát, és az alapján számolta a várható fogyasztás. Friss napi áron! Ráadásul az út tervezésénél lehetett választani, hogy rövid legyen, gyors, vagy kevés üzemanyagot használjunk el. És még pár már érdekességet is tudott...

Ez a roppant előnyös kép megmutatja, hogy az Easy Router milyen alternatív utakat ajánlj fel. Láthatjuk a várható benzinköltséget is.

De aztán, amikor már fél éve állandóan azon az úton küldött, ahol a főutat a hegyvel együtt több hónapja elbontották, akkor meguntam. Persze, az út nem jelezett dugót, mert egyetlen kocsi sem tudott arra járni, hacsak nem repült. De nem tudtam neki megmondani, hogy ne arra vigyen már megint.

Sajnos sajnos elég kevés programban van lehetőség visszajelzésre. Egyikben ügyes-bajosan a Hibás utcanév kategóriába írtam be, hogy a földrészeket összekötő híd hiányzik. Azóta nem néztem vissza... Lehet, hogy kijavították, és van egy Hiányzik a híd nevű utca....

Az elmúlt időszakban a Here kezdett nagyon kopogtatni, hogy őt is próbáljam ki. Ráadásul nagyon sok helyre beépül, összekapcsolódik, stb... ami most éppen szimpatikus volt. Ha már a zoknimmal fog szinkronizálni, akkor már lehet, hogy kevésbé fog tetszeni. Bár ha úgy mozgatja a lábamat, hogy én közben könyvet olvasni, vagy aludni is tudok, azért cserébe akár kilóra is eladom a személyes adataimat!

Beépül pl. a Samsung mesterséges intelligenciájába is, a Bixby-ba. Ez az, amit nagyon szeretnék végre valami hasznosra használni, de egyelőre csak a telefon lámpáját tudom vele felkapcsolni (le már nem mindig sikerül). Már értelmes dolgot még nem sikerült kicsikarni belőle... Sajnos ezen a Here beépülése sem segített...

Viszont van egy programrésze, amit a Samsung órára is fel lehet telepíteni. Ez viszont tényleg nagyon vagány! Nem kell többi a jobb kezemben a telefont fogni, ha a balon már ott az óra!

Viccet félretéve, az tényleg jó. Nem a Here az első, amelyik a navigációs utasításokat kivetíti az órára, és őszintén megmondva a többiekre sincs panaszom. Egyikükkel sem mentem falnak, estem le a lépcsőn, vagy gyalogoltam fel szembe az autópályán. Igen, az órás navigáció leginkább gyalogláskor hasznos. Igaz, vezetés közben is jó, hogy bizserget, mert így tudom, hogy most kell figyelni. A telefonra persze, nem az órára... mert az azért vicces tudna lenni... meg fájós.

Már csak 2 km-t kell úszni!

Na de ami miatt a Here-ről akarok írni, az épületek belsejében működő navigáció! Ez angolul jobban hangzik: indór navigésön! (majd át a kerítésön.. ahogy egy régi ismerősöm mondta...).

Navigáció az épület belsejében

Az épületek belseje az a hely, ahol a telefonok nem szokták a GPS jeleket érzékelni. Kivéve, ha szalmakunyhóban vagyunk, vagy egy hurrikán elvitte a ház tetejét.

Persze nem a lakásban akarjuk megtalálni a papucsot vele (bár én egy olyan applikációra is szívesen befizetnék), hanem ez nagyobb épületekben lehet hasznos.

Isztambulban (De Budapesten, Bécsben, stb...) a bevásárló központokban segít a tájékozódásban. Ha a térképen ráközelítünk az épületre, és virtuálisan belépünk, akkor láthatjuk az összes üzletet, és azok helyét is. És külön-külön láthatjuk az emeleteket is. És a legjobb, hogy az épületen belül tudunk keresni is!

Keresés az épületen belül

Ez egy olyan, amit a Google is nagyban ígérget. Egy bevásárló központba belépve felajánlja, hogy letölti a térképet. Aztán felhoz egy oldalt, ahol valami térképfélét lehet találni...de használni már nem. Ha pedig rákeresünk egy boltra, akkor vagy elmondja, hogy ebben a bevásárló központban van 1, vagy elküld 30 km-e a legközelebbibe. Akkor is, ha tényleg van olyan bolt az adott helyen.. Meg 5 másik 5 km-en belül...

Ezzel szemben a Here az adott bevásárló központban keres, így nem fogunk feleslegesen 20-30-t km-t menni (vagy Isztambul esetében másik kontinense átugrani). És nagyon is jól megmutatja, melyik emeleten, és hol van az a bolt.

Mindez nemcsak a bevásárló központokban működik, hanem a repülőtereken is! (Isztambul harmadik repülőterén egyelőre nem, de az Atatürkön, és a Saiha Gökçenen igen. És sok más török városban repterén is.) A keresés itt is működik, ami egy hatalmas segítség, ha az kérdés, hogy hol a 212-es kapu, az útlevel ellenőrzés, ATM, vagy egy kávézó. Főleg, ha közben rohanunk.

Térkép az Sabiha Gökçen repülőtéréről

Márcsak az lenne jó, ha a navigáció is működne!

Ha nincs GPS jel, akkor a wifi jelekből, mágneses eltérésekből, és hasonlókból egy épület belsejében egészen jól meg lehet állapítani a tartózkodási helyet. A Google is azt vallja, hogy ezért gyűjti a Wifi adatokat (csak már senki se hisz neki). Egy bevásárló központ pedig tele van Wifi-vel (egy reptér már kevésbé). Így a Here program elvileg tudhatná, hogy hol vagyunk, melyik bolt előtt, melyik emeleten stb...

De sajnos az eddigi tesztek ezt nem igazolták. Pedig még csatlakozni is lehet a térképező csapathoz egy ingyenes letölthető programmal!

De nemcsak, hogy a Here nem tudja hol vagyunk, de a navigáció is utca alapon működik. Tehát a program megkér minket, hogy menjünk ki az épületből... majd menjünk vissza. Esetleg kerülnék meg háromszor...

A gyalogos navigáció egyik programban sem az igazi. Az alapötlet az volt, hogy az autók 99%-ban mégiscsak az úton közlekednek, és ott is leginkább 1 irányba. Míg az emberek össze-vissza mennek. Így egy autó esetében egyszerű megmondani, hogy haladjon az úton, majd 200 m múlva forduljon balra, ahol megint egy út van. De a gyalogos nem mindig megy az úton. Sőt! Az emberek többsége ha teheti, nem sétál az autópályán hosszában. Inkább keresztben, korlátokon átugrálva...

További szuperkihívás azoknak, akik gyalog követik a navigációt, hogy a programokat nem érdeklik az emelkedők. Pedig a Google még kis is írja hogy mekkora szintkülönbségre számítsunk. De utána simán bezavar minket a vízmosásba. Pedig Isztambulban sok esetben ha +200 m-t gyalogolunk közel vízszintesen, akkor megspórolhatjuk, hogy +100 m-t másszunk felfelé közel függőlegesen.

<https://flic.kr/p/7Z4EJA>

A rövidebb út

Ha turistáskodunk, és leginkább gyalogolunk, akkor nekünk a Maps.Me vált be legjobban. A Google Föld programban otthon, kényelmes körülmények, macskák, gyerekek között előre össze lehet gyűjteni a látnivalókat, boltokat, fontosabb pontokat, hotel, stb.. Mindezt külön-külön kategóriába, más-más színekkel, stb.. Majd az eredményt KMZ formába lementjük, és felpakoljuk mindenkinek a telefonjára, hogy a Maps.Me elérje. Így nemcsak mindenkinek térképe lesz, hanem az saját könyvjelzővel lesz ellátva. Az ő offline (internet nélküli) adatbázisa is eléggé megbízható. Eddig bármilyen helyre kerestünk, megtalálta.

Maps.me egyéni könyvjelzőkkel

Szerencsére egyre több programban jelenik meg a tömegközlekedés használata is, mint lehetőség. És mostanra már itt is elvárás lett, hogy akkor is tudjuk használni, ha éppen nincs internet.

A fő kedvencünk, a Trafi, ami Isztambulban, Ankarában, Izmirben és Bursában működik. Sajnos az utóbbi időben egyes járatok egyszerűen hiányoznak. Sőt! Van olyan vonal, ahol bár napközben 30-nál is több busz jár, a program szerint a következő busz majd csak éjjel 11-kor várható...

Neki jó alternatívája a Moovit, ami sokkal több török várost ismert. És még magyarul is tud. Nála viszont egyelőre nem sikerült az offline módot előcibálni. Ő ehhez túlságosan online...

A fent szépszavakkal említett Here térkép is sok fejlesztést kíván a tömegközlekedés használatához. Elsőnek pl. mindjárt feltűnhet az, hogy ilyenkor nincsen navigáció. Megmutatja, hogy az adott A pontról mivel, miként lehet eljutni a B pontba. Majd sok sikert kíván... Nem visz el a megállóba, nem szól, hogy hamarosan le kell szállni, stb...

Taksim térről Üsküdarba tömegközlekedéssel

De még viccesebb, hogy a hajó nem tartozik a tömegközlekedések közé. Azt valamiért a gyalogláshoz tették be. Sőt! Az ajánlott útvonalat elnézve nem vagyok biztos benne, hogy tényleg hajóra gondoltak, nem pedig arra, hogy úszva kelljünk át a másik földrészre..

Taksim térről Üsküdarba "gyalog"

2020-02-03

Netflix magyar feliratok

2123. október 25. Hétfő. Péter Ankara 3.0-ban beült földalatti csóvasút egyszemélyes fülkéjébe. Nagyjából 20 békés és magányos perce volt, míg megérkezik Isztambul 6.0-ba, a turisztikai vízi-városba. Vagy ahogy az angol neve után egyszerűsítve hívják: TWC

Péter úgy döntött, hogy kihasználja ezt az időt, és elővette a turista könyvét. Gondolta, mégiscsak utána néz, hogy hova is fog hamarosan megérkezni. A könyv valódi papírból volt! Péter örökké lázadó barátja, Géza készítette neki az útikönyvet. A Saját fejlesztésű mesterséges intelligencia vadászta össze az adatokat az internetről, válogatta meg és fordította le Péter ízlésének megfelelően. Géza pedig kinyomtatta. Papírra. De csak azért, mert tudta, hogy ez illegális. Gézát akár 5 évre is lecsukhatják környezetrombolás címen, ha ez kiderül. Péternek fogalma se volt, Géza honnan szerzi az üres papírt. Nem is beszélve a nyomtatóról meg a festékről... vagy mivel is működtek ezek az ócska vackok. Pedig Géza többször próbálta neki elmagyarázni. Még a mesebeli A4-es formátumról is tartott egy előadást, de teljesen reménytelenül. Péter egyszerűen alkalmatlan a régi korok ismeretének befogadására. Nem is törte tovább ezen a fején. Inkább az útikönyvet kezdte olvasni.

Az egész 2068-ban kezdődött - írta Géza. Ez az az év, amikor Velence nem bírta tovább a turista áradatot. Valami végleg eltört, és a Szent Márk tér egész egyszerűen elsüllyedt azzal a rengeteg emberrel együtt, akik mind ott voltak. A város maradék részét pillanatok alatt kiürítették, és lezárták. Egyelőre csak ideiglenesen, majd véglegesen. Ma már csak a történészek és a régészek mehetnek be. De ők is csak távirányítású lebegő drónokkal, meghatározott számban, időben és útvonalon. Aki ettől eltér, annak a drónját minden szívfájdalom nélkül lelövik. Az ENSZ nem engedi, hogy turistákra lövöldözzenek a városvédők. De a drónokért senki sem ejt egy könnyet sem. A tulajdonosát kivéve. Az meg vigyázzon jobban!

Velence így elveszett. Talán örökre. De valamit mégiscsak kellett csinálni. A világ nem maradhat Velence nélkül!

Példátlan összefogás vette kezdetét! Szerencsére Velence pont egy olyan város volt, amiről bőséges mennyiségű képi, tapintású, és szaglászú információ állt rendelkezésre. Az évtizedek alatt a turisták mindent digitalizáltak. Tényleg mindent. A turisták benéztek a legutolsó

tégla mögé is, de még a vízalatti részeket is lefényképezték. Nem is beszélve a macskákra és a galambokra szerelt kamerákról. Bőségesen elegendő anyag állt rendelkezésre ahhoz, hogy intelligens 3D nyomtatós robotok pár hét alatt megalkossák az eredeti Velence pontos mását. Csak ezúttal jobban megerősítve, és távolabb a parttól.

Ráadásul mindjárt kettőt is építettek, hogy elférjenek az emberek. Így született meg Velence 2A és Velence 2B. Az azóta eltelt évtizedekben újabbak épültek a világ más-más pontjain. A legújabbat, Velence 2N-t 2118-ban fejezték be Rio de Janeiro partjainál, ahol már más TWC-k is épültek.

Velence lemásolása nagy vihart kavart. Egyre több város döntött úgy, hogy ők is megépítik a saját turistáknak szánt másolatukat, hogy a saját lakosaik így végre békében élhessenek. Egy japán cég különleges mikro-drónokat fejlesztett ki, amelyek a meglévő városokat szinte atomi pontossággal feltérképezik. Így garantálva, hogy bármely várost, vagy bármi más nevezetességet pontosan le lehessen másolni.

Mindeközben Isztambul, a törökök nagyvárosa más problémával is küzdött. Nemcsak turistából, de a lakosokból is túl sok volt. A százmilliós város szinte élhetetlen lett. A török vezetés Velence példáját látva úgy döntöttek, hogy ők is élnek a technológia adta lehetőséggel. És mindjárt két új várost is építettek a közeli tengerbe. Egyiket a turistáknak, másikat a lakóknak.

A két város nem volt egyforma. A turistáknak szánt verzióból (Isztambul 3.0) sok minden hiányzott az eredeti Isztambulból. Sőt! Mondhatni, hogy minden hiányzott, kivéve a történelmi látnivalókat. A turisták számára érdektelen részeket egyszerűen kihagyták. Így sok látnivaló közelebb kerülhetett egymáshoz. A legnépszerűbbekből pedig mindjárt többet is építettek. Az AyaSofya, a KékMecset és a Dolmabahçe Paltota pl. 10 másolatot is kapott. Így senki sem kell 2 percnél tovább sorban állnia. Ráadásul a mesterséges fényeknek, és a robot személyzetnek köszönhetően minden látnivaló napi 24 órában volt látogatható.

A törököknek szánt változat (Isztambul 2.0) mindennek a fordítottja volt. Az csak praktikus az emberek mindennapi megélhetéséhez szükséges elemeket tartalmazta. Házak, irodák, gyárak, szórakozó helyek, bevásárló központok. Újjátervezett utakkal, és közlekedési hálózattal. De ez nem vált be. Az emberek hiányolták a történelmi épületeket, amitől a városuk Isztambul lett. Annak ellenére, hogy nem használták őket, nem jártak bennük.

Több tüntetés és városégés után a török vezetés újratervezte a lakossági várost (Isztambul 5.0). Miután a második próbálkozás (Isztambul 4.0) is súlyos kudarcot vallott, már jobban odafigyeltek, hogy az új város megtartsa az eredeti hangulatát. Az utcák újra szűkek, és szabálytalanok lettek, tele meredek emelkedőkkel és lépcsőkkel. Hatalmas parkok is épültek, a közelükbe pedig a történelmi épületek másai kerültek. A felszínen látszólag minden a régi lett. Míg a felszín alatt - kihasználva, hogy a város a vízén épült - a legfejlettebb közlekedési hálózatot lehetett kiépíteni.

Mindeközben a történelmi város (Isztambul 3.0) is befuccsolt. Bármennyire is volt praktikus, a turisták nem szerették, hogy ennyire mű a város. Egyre több internetes médiában panaszkodtak, hogy ez nem is város, hanem csak egy félresikerült vidámpark. A turisták az igazi várost akarták látni. Kezdetben még csak 1-1 gerilla turista volt, aki az elkerített régi városba mászott be. De később már a turista irodák szerveztek csoportos illegális behatolást az igazi műemlékek közé. Ezért végül megépítették Isztambul 6.0-át, ami 100%-ban megegyezik az eredeti várossal. De csak a történelmi városrészt építették újjá. Azért, hogy az egykori lakóházak mása ne álljon üresen, ezek lettek hotelekké átalakítva.

Mindezt persze ügyesen úgy, hogy kívülről általános isztambuli lakóháznak tűnjön. Időnként még 1-1 emberszabású robot is kimegy az erkélyre, hogy zoknikat teregessen, vagy a szomszédal pletykálkodjon.

Isztambul 6.0 nemcsak egy sima másolata lett a 21. századi verziónak. Úgy gondolták, hogy a technológia elég fejlett lett már ahhoz, hogy érdekesebb dolgokat is építsenek. Elkészítettek hát egy speciális mesterséges intelligenciát, ami a történelmi feljegyzéseket, építészeti és geológiai adatokat tanulmányozza. Több évi kutatómunka és számítás eredményeképpen felépítették egy teljesen korhű oszmán kori Isztambult is. Ezekbe - szintén a mesterséges intelligencia iránymutatásai alapján - teljesen korhű droidokat is helyeztek, hogy 100%-os legyen az élmény.

Sajnos minden tényleg 100%-osra sikeredett. Az első turistacsoportot a kommandósok csak nagy nehézségek árán, az utolsó pillanatban sikerült kimenteni. Szulejmán@Szultán.ist éppen csoportos kivégeztetésre készült az AyaSofya előtti téren, amit a lakosok (szintén 100%-ban a korabeli hangulatra programozott droidok) nagy örömmel fogadtak. Mint kiderült, az egyik turista lefényképezte a szultán (droidot)t, aki e miatt boszorkányság, majd pedig az ördöggel cimborálás miatt az egész csapatot bitófára akarta küldeni. Szerencsére a turistákon volt SOS karszalag, így azonnal tudták a kommandósokat hívni. De még így is alig tudták megmenteni a tömegetől, amelyik most már biztos volt, hogy az ördög támadta meg a várost.

A következő években béta-tesztelő turisták bevonásával végeztek finomhangolást. Azt semmiképpen nem akarták, hogy a korhű droidok "elpuhuljanak", hiszen az elrontaná az illúziót. Végül arra jutottak, hogy a vendégek kapnak egy mesterséges intelligenciával ellátott sapkaszerűséget. Ez elsősorban tanácsokkal látja el a turistákat. De szükség esetén elektronos impulzusokkal részlegesen blokkolhatják a mozgás-, vagy a beszédközpontot. Így még a kialakulása előtt megakadályozhatja a bajt.

Azóta csak egyszer volt szükség azonnali kommandós beavatkozásra: Az egyik turistának fürdés közben szappan ment a szemébe. Kit tudja hogy, és miképpen a nyakig habbal felöltözött hősünk végül a háremben kötött ki.Érthető okokból ennek senki sem örült. Egy embert kivéve, de ő is csak addig, míg az örök Szulejmán@Szultán.ist elé vitték, aki az azonnali lefejezését kérte...

A sikeres tesztek után az oszmánkori Isztambul (Isztambul 6.0/O) megnyitotta kapujait a nagy nyilvánosság előtt. Mindjárt az első héten hatalmas siker lett. Sőt! Az előrejelzések azt jósolták, hogy még legalább 10 évig Isztambul 6.0/O lesz a turisták elsőszámú célpontja.Ezen felbuzdulva újabb projektbe kezdtek, immár nem sajnálva a belefektetett összeget.

Néhány év múlva elindulhatott Isztambul 6.0/B is, ami a hihetetlen részletességgel hozta vissza a bizánci időszakot. Nyitás előtt nagyon komoly fertőtlenítésen esett át a város, mert a lelkes mesterséges intelligenciának sikerült a korabeli vírusokat is reprodukálnia.

Isztambul 6.0/B-t követte a G, azaz a római kort megelőző előtti görög időszak is. Majd pedig nanorobotokkal 10 km mélységig átkutatták az eredeti Isztambult és környékét. Ennek célja az volt, hogy a még kevésbé ismert, időszámítás előtti 5000 éves Isztambult, pontosabban a Boszporusz környékét reprodukálják. Ennek ideiglenesen az Isztambul 6.0/X nevet adták. De ettől mindenki arra gondolt, hogy itt valami különleges, felnőtteknek szánt verzió készül, így gyorsan átnevezték Isztambul 6.0/SA-nek, mint a kőkorszak angol rövidítése.

**

A csővasút megállt, megérkezett. Péter abbahagyta az olvasást. Ez bizony gyors volt! - jegyezte meg.Természetesen Péter is ismerte az elmúlt évszázad törtélmét, miszerint 2051-ben valaki megcsinálta a tökéletes napelemes kisrepülő. Nulla károsanyag-kibocsátás

mellett tényleg ingyen működött. Ráadásul az illető már újgenerációs volt. Ahelyett, hogy jó pénzért eladta volna az ötletet, vagy nyit egy céget, inkább feltette az internetre. Mindezt egy olyan letölthető csomagba, amit bárki otthon ki tudott nyomtatni, és már minimális intelligenciával össze tudott rakni. Szerencsére a gép megkerülhetetlen fő alkatrésze egy olyan navigációs eszköz, ami távol tartja más repülőktől. Így végül a tömeges ütközések és légikatasztrófák elmaradtak. De azt mindenképpen elérte, hogy néhány nap alatt teljesen megszűnjön a hagyományos légitársaság. Pár év múlva pedig szó szerint megtelt a levegő. Mostanra már csak a fővárosok közötti ballisztikus közlekedés működik. A közbűsítő helyeken minden ország maga oldja meg a közlekedését valahogy. A törökök a csővasutat választották. Mivel úgyis olyan hegyekkel van tele az ország, ahol folyamatosan alagutakat építenek, így gondoltak egy nagyot, és Ankara és Isztambul között is építettek egy alagutat. A török szemlélet egyébként is az, hogy minél drágább valami, annál több embernek lesz az jó!

Péter kiszállt a csővasútból, és körbenézett. Isztambul 6.0 bejáratában állt. Itt választhatott, hogy melyik korbá szeretne kalandozni. Rövid gondolkodás után Péter úgy döntött, hogy ő túl modern ahhoz, hogy valami történelmi városban bolyongjon. Főleg, mivel úgy hallotta, hogy azokban a jobb hangulat érdekében minimalizálták a modern technológiát. Csak a gyaloglás segítő nadrágot, és a tolmácgépet engedélyezték. Egyes helyeken, még a meleg víz is korhűen lett megcsinálva: leginkább nincs.

Talán majd néhány nap múlva! - gondolta Péter, majd elindult a modern Isztambul irányába, melynek Isztambul 6.0/A lett a végleges neve.

FOLYTATÁS

2020-02-10

Péter átment az Isztambul 6.0/A kapun. Megérkezett Isztambul modern, turista verziójába. Pontosabban annak előterébe.

A napszemüvegbe épített személyi számítógépére mindjárt le is töltődött az alapvető turista program: térkép, navigáció, belépő árak, történelmi ismertető, stb... És persze sok-sok reklám.

Ahogy a program elindult, Pétert mindjárt erőteljesen beirányították egy Túrafelszerelések feliratú boltba. Sőt! Valaki biztosra ment, mert a rendes bejáratot befalazta. Így Péternek mindenképpen át kellett vágnia az üzleten, hogy bejusson a városba.

Valami azt súgta Péternek, hogy valójában egy szőnyegboltba csöppent. Az erre utaló jelek a bal oldalon hegyekben álló szőnyegek voltak. Meg a jobb oldalt hegyekben álló, szintén szőnyegek. A padló is tele volt szőnyegekkel. De annyi, hogy át kellett mászni rajtuk. És még a plafonról is szőnyegek lógtak! Az egyik sarokban pedig mintha valaki mini hajtóműveket is szerelt volna a szőnyegekre.

-Na ne már! Tényleg csináltak repülő szőnyegeket? - Csodálkozott Péter. Majd pedig közelebb ment, hogy közelebb legyen hozzájuk. Így pedig közelebbről is megsejmelhette ezeket a furcsa textilkat. Egészen közelről

A szőnyegek repülési tulajdonságaik, irányíthatóságuk, méretük, és színük alapján lettek csoportosítva. Egyik-másik már-már úgy nézett ki, mint a modern repülő autók. Míg a többség inkább a hagyományokat követve sima szőnyegre hasonlított. A kezelő felület pedig vagy a mintába volt elrejtve, vagy hangutasítások alapján történt.

Péter ki nem állhatta a hangutasításos dolgokat. Ugyanis Péter szeretett énekelni. Egyik kedvence a klasszikus Frozen - Let it go! dal volt, amit magyarul és angolul is imádott. Sajnos egyszer az automata taxiban énekelte angolul a reflénjét, mire a jármű kirakta az első sarkon. De még kellemetlenebb volt, mikor magyarul énekelte, és beindult a klíma. Egy perc múlva már nyakig ért a hó Péter szobájában.

Még csak alig néhány másodperce vizsgálta Péter a repülő szőnyeget, mire megjelent az eladó is. Gyorsan bemutatkozott magyarul, hogy ő Ali. És állítólag Péter legjobb barátja. Úghogy ő aztán tudja, hogy mi kell Péternek a legjobban.

Péter viszont azt tudta, hogy ez miként is működik. Régi hacker barátja, Géza erre alaposan felkészítette. Ali csak a fordítóprogramon keresztül tudott Péterrel magyarul beszélni. És csak azért tudott mindent, mert ezt Péter a városba belépés előtt megadta a központi turista rendszernek. Egy csomó adatot elkértek: kártyaszám, születésnap, vércsoport, lábméret, kedvenc könyv, zene, film, színész, stb.. Ezen kívül egészen biztosan a szociális médiát is átböngészte a program, hogy olyan dolgokat is megtudjon, amit Péter nem akart elmondani. Ezek az adatok most mind ott vannak Alinál. A bolt pedig minden bizonnyal tele volt szenzorokkal. Ezek ebben a pillanatban is Péter szívverését, szemmozgását, kézmozdulatait, testhőmérsékletét, légvételét figyelték, elemezték. Az eredményt pedig megkapta Ali, aki így pontosan tudta, mi keltette fel Péter érdeklődését.

Csakhogy Ali egy valamit nem tudott. Pontosabban egy valakiről: Gézáról. Péter hacker barátja pontosan az ilyen alkalmakra készített egy speciális programot. Ez hamis információkat küld a szenzoroknak, és még a központi turista rendszert is megkavarta. Amint Péter a programot aktiválta, Ali érezte, hogy az ügyfél minden vágya egy óriási plüss maci. És bele fog halni, ha azonnal nem tud venni legalább 20 darabot. Míg Ali elrohant a raktárba, addig Péter kereket oldott.

A szőnyegbolt után Péter végre tényleg megérkezett Isztambul 6.0/A-ba. Ahogy az ilyen turistavárosoknál szokás, itt is mindjárt járműveket lehetett kölcsönözni. Általában az egy-két-négyszemélyes drónok a legnépszerűbbek. De Isztambul 6.0, ahogyan a többi turista város is, erősen korlátozta a légi közlekedést. Bizonyos időnként úgynevezett fotó órákat tartottak. Ilyenkor minden légiközlekedés leállt, az automata drónok leszálltak, hogy a turisták nyugodtan tudják az épületeket fényképezni.

Helyettük sokkal népszerűbbek voltak a bogár alakú lépegető járművek. Isztambul 6.0 éppen úgy tele volt meredek kisutcákkal, mint az eredeti város. Ezen pedig sok turista nem akart, vagy nem tudott felmenni. A lépegetők viszont könnyen megbirkóztak ezekkel az akadályokkal.

Péter inkább a hagyományos, gyalogos módszert választotta. Egy közeli Turistafelszerelések felíratú boltban gondolta a szükséges eszközök beszerzését. De tanulva a korábbi esetből, előbb óvatosan bekukkantott az ablakon. Sehol egy szőnyeg! Még a padló is tiszta műanyag!

Péter vett egy speciális isztambuli túra programot, amit mindjárt feltöltött a napszemüvegbe épített személyi számítógépére, és a lépcsősegítő nadrágjába. Ez a program nemcsak Péter érdeklődése alapján ajánl túra útvonalakat, de folyamatosan figyeli az életfunkciókat is. Ha Péter nagyon elfáradna, akkor könnyebb utat javasol, és bekapcsol a lépcsősegítő nadrág. Illetve az elfogyasztott kalória alapján fog keresni a közelben éttermet. De ugyan ez fordítva is működik: Ha Péter túl sokat enne a híresen kalóriagazdag kebabokból, pidékből, akkor a program direkt nehezebb utat, meredek lépcsőket, kilátókat fog javasolni. Drasztikus esetben még a lépcsősegítő nadrág is visszajára fordul, és nehezíti a járást. Amennyiben az életfunkciókat figyelő program veszélyt érzékelne, azonnal S.O.S. jelzést ad, és a mentő drónok pillanatokon belül kimentenék Pétert. Szerencsére az ilyen ritkán fordul elő. Az emberek inkább azért adnak le vészjelzést, mert elfogyott a pénzüik valamelyik szőnyegboltban, és S.O.S. el akartak tűnni a városból.

Péter kért egy 800 kalóriás útvonalat. Mellé ebédre egy dönert, útközben egy simit, meg egy kis édességet. A program azonnal tiltakozott. Azt mondta, hogy a Péter által választott baklava annyi cukrot tartalmaz, hogy azt még isztambuli mértékkel képtelenség 24 óra alatt legyalogolni. Egyszerűen nincs annyi emelkedő. Péter vagy húzza ki a baklavát a listáról, vagy szerezzen be egy malomkövet. A közelben 14 olyan bolt van, amiben malomkövet árulnak. Kérésre szűkíthetők a találatok... méret vagy szín szerint. Péter inkább lemondott a baklaváról.

Következő lépésként bejelölte az érdeklődési köröket: építészet, művészet, kosárfonás, kalandok, teázás, gasztronómia. Rövid gondolkodás után a kosárfonást inkább kihúzta. A program meg a gasztronómiát. Jelezte, hogy Péter már így is túl sokat eszik. De össze tud állítani egy 10-napos programot, ami fele-fele arányban a török étlap végigpróbálásából, meg koplalással egybekötött sportolásból állna. Vagy egy teljes 30-napos Ramadán böjtöt is ki lehet próbálni. Péter erről inkább lemondott.

Oké. Akkor marad a sima ismerkedős napi 2 két étkezés. És mi legyen a kalandokkal? Labirintus vagy szőnyegvásárlás? Péter gyorsan a labirintust választotta. Úgy érezte, az a rövid idő, amit a szőnyegboltban töltött, bőségesen elegendő volt. A program javasolta, hogy izgalmasabb kalandok érdekében próbálja ki Isztambul valamelyik történelmi változatát. Majd egy rövid számolás után elkészült a napi útvonaltervvel. Ha program pontosan betartja a Péter által kért paramétereket, akkor az út valahol a város közepén ért volna véget. Ezért a lépcsősegítő nadrágot 93%-a állította, így Péter már pontosan a hotel kapujába fog érkezni.

Minden készen állt, hogy Péter végre belevesse magát Isztambulba. A túraprogramja jelezte,

hogy akkor most balra... föl... jobbra...föl...balra.... Igazándiból Péternek fogalma se volt, hogy hol jár, merre megy. De bízott a túraprogramjában. Az nemsokára jelzett is, hogy egy különösen népszerű utcába érkezett. Mindjárt megjelölt 16 pontot, ami a mesterséges intelligencia és a korábbi turisták visszajelzése szerint a legjobb a fotózásra a nap ezen időszakában. És 4 olyat, ahol a selfie-drónnal érdemes képet készíteni.

Péter jelezte, hogy nem hozta magával a selfie-drónját, mire a túraprogram megnyitotta a központi online áruházat. Itt 448 olyan model volt, ami 3 percen belül megérkezhet. De Péter inkább visszautasította.

Helyette utasította a túraprogramot, hogy olyan pontokat keressen, ahonnan még senki se fotózott még. Egy hosszabb szünet után a program szólt, ilyenből 1 darabot talált: egy 20. századi tűzcsap maradványa.

-Hmm..hmm.. milyen tűzcsap, milyen maradványa? - gondolkozott Péter hangosan. A túraprogram erre jelezte, hogy a tűzcsap rövid története 40 oldal, és szívesen felolvassa, míg Péter beül a közeli teázóba. De Péter inkább egy extra rövid változatot kért.

E szerint a tűzcsap a 20. század közepén véletlenül került ide. Pontosabban 50-el odébb volt. Amikor kiderült, hogy rossz utcába, rossz kerületbe, de még rossz városba is került, akkor úgy gondolták, ne vesszen kárba. Hivatalosan 20 m onnan volt egy vezeték, amihez lehetett volna csatlakoztatni. Így csak kicsit kellene ásni, és máris lenne egy tűzcsap. Ártani biztosan nem árt.30 cm ásás után kiderült, hogy a vezeték nincs itt, majd az is kiderült, hogy azt sose építették meg. Csak tervek vannak róla. Ellenben valami ősi rom kikandikál a föld alól. Azt csak később tudták meg, hogy ez egy régi templom tornya.Úgyhogy a tűzcsapot egy másik helyre állították fel. Itt sem sikerült a vízvezeték-hálózattal összekötni, mert az 2 utcával odébb haladt. Azóta se tudják, honnan volt az ottani házakban mégis vezetékes víz... De viszont addigra a helyiek annyira megszerették a tűzcsapot, hogy nem akarták másnak adni. Így végül találomra kitették az egyik sarokra.Két hétre rá elütötte a kukás autó. Akkor került a falba, amit véletlenül lefestettek, és el is felejtettek. Csak több évtizeddel később került elő, amikor lehullott a vakolat meg a fal egy darabja.

Mindez természetesen az eredeti Isztambulban történt. Itt már csak a pontos másolat látható. És nemcsak azok a részek, amik láthatóak, hanem azok is, melyek a falban még mindig rejtve vannak.

Péttert meghatott a tűzcsap szomorú története. Így lefotózta, majd a képet azonnal feltöltötte

a szociális hálózatra. Mellékelte a 40 oldalas rövid leírást is. Majd jobban körbenézett. Mégiscsak egy olyan utcában volt, amit mindenki fotózott. Igen, ott az utca végén egy hatalmas mecset állt. Dzsámi, pontosított a túraprogram. Mégpedig a Hagia Szophia, vagy török nevén AyaSofya. És erről még az extra rövidített verzió is 20 oldal.

Péter elfogadta, hogy ezt már tényleg egy közeli teázóban hallgassa meg. A túraprogram mindjárt ajánlott is egy olyat, ahonnan jó kilátás van az épületre (értékelések: kilátás: 4,9/5, étel: 3,2/5, ital: 4,3/5). De előtte ő is készített néhány fényképet. Mindegyiket a legnépszerűbb fotó pontokról. Pétert ez igazán díjából kevésbé érdekelte, hiszen több millióan fényképeztek pontosan ugyan onnan. És több százmillió hasonló kép lehetett még az interneten. Ő inkább valami valósra vágyott. Már mint amennyire valóságos lehet egy turistáknak felépített város.

Ahogy haladt a teázó felé, éppen egy kisebb dzsámi mellett ment el - a túraprogram erről is mondott egy érdekes történetet -, amikor azt hallotta, hogy valaki nagyon kiabál. Mégpedig fentről. Mintha a dzsámi tornyában állna valaki, és ő kiabálna. A túraprogram beazonosította, hogy Péter mire figyel, és mindjárt elmondta, hogy a tornyot minaretnek hívják. Amit pedig hall, az az ezán. Ez az, ami napi 5 alkalommal imára hívja a hívőket. Amit hall, az arabul van. A 20. század elején néhány évtizedig törökül is mondták. Ha Péter kéri, akkor lefordítja magyarra. De akár a minaret hangszóróját is átállíthatja, hogy magyarul mondja az ezánt. Ez csak 29 dollár 99 centbe kerül.

Péter nem kérte. Inkább arra volt kíváncsi, hogy tényleg vannak-e még hívők Isztambul turista városában. A túraprogram elmondása szerint természetesen nem élnek hívők Isztambul 6.0/A-ban. Viszont az itt dolgozó törökök közül sokan aktívan vallásosak, és ők járnak az itteni dzsámikba. De vannak olyan turista csoportok is, akik kifejezetten vallási okokból látogatnak a városba. Ott is leginkább az AyaSofya miatt. Ez persze kissé problémás, hogy az itteni AyaSofya nem az igazi, hanem csak egy másolat. És ők követelik, hogy az eredetibe mehessenek be, ami most el van zárva. De ugyan így az ortodox csoportok pedig azt követelik, hogy ha már az eredeti AyaSofya el van zárva, akkor hagy legyen az övék, és legyen újra templom, mint régen. A mérsékeltbb vallásosok megelégednek abban, hogy az Isztambul 6.0/O-ban dzsámi formában, míg Isztambul 6.0/B-ben pedig templom formában látogathatják. Most ugyanis az AyaSofya múzeum, ahogy Atatürk alakította át, hogy ne legyen veszekedés (Mustafa Kemal Atatürk rövidített összefoglaló: 400 oldal). Sőt, aki az ókori vallásokra kíváncsi, az azokat a templomokat is megtalálja az Isztambul 6.0/G változatban.

-Ööö... és milyen volt, amikor még nem voltak hangszórók? - kérdezte Péter a túraprogramot - Csak nem mászott fel valaki ebbe a magas toronyba minden nap!A

túraprogram elmondta, hogy nemcsak minden nap, hanem naponta 5 alkalommal valaki tényleg felmászott ebbe a toronyba, hogy elmondja az ezánt. És ez még messze nem a legmagasabb minaret Isztambulban. Ezek után javasolta, hogy Péter töltsen le a napszemüvegbe épített személyi számítógépébe az Idővonal nevű programot. Majd vásárolja meg bele a 9., 16. és a 20. századi Isztambult. Ezen évszázadok darabja csak 4 dollár 99 cent. Ha elindítja a 16. századi Isztambul programot, akkor mindent úgy láthat és hallhat, mintha abban a században lenne. A program javasolta, hogy 1538. augusztus 29-ét, 12:20-at állítsa be. Akkor különösen szép ezánt lehetett hallani. Vagy pedig 1934. március 4-re, este 6:10-re. Ebben az időben törökül hallgathatja meg.

Péter megfogadta a tanácsokat. 5 dollár nem sok, az élmény pedig hihetetlen. Még videót és készített az eseményről, amit mindjárt feltöltött az internetre. Az 1538-as videó mellé beírta, hogy "Tudjuk, mi történt aznap Mohácsnál. Ilyen volt akkoriban Isztambulban". Péter a 16. és 20. század után a 9. századba is bekukkantott. Nagyon meglepődött azon, amit látott. Nem volt minaret! És a dzsámi is... olyan furcsa volt. A túraprogram érzékelte, hogy Péter szívverése megváltozott. A gyors elemzése, Péter szemmozgását követve megértette, hogy mi történhetett. Így gyorsan elmagyarázta, hogy 1453. előtt nagyon más világ volt itt. Erről a hiperszuper-rövid összefoglaló 10 oldal. Ezt mindenképpen érdemes lenne végighallgatni. Ajánlotta még, hogy Péter egy általános Isztambul történelmet is hallgasson meg. Ez 50 oldalban megoldható. Akkor minden sokkal érthetőbb lenne. Persze a legjobb az lenne, ha Péter ellátogatna a történelmi Isztambul 6.0 városokba is.-Rendben, ülünk be valahová!- mondta Péter.

**

Másfél órával - és több liter teával - később Péter felállt az asztaltól, és távozott a teázóból. Úgy érezte, hogy az elmúlt percekben nagyon intenzív kurzuson vett részt. Ez alapján újraprogramozta a túra útvonalát is. E miatt párszor összeveszett a túraprogrammal, de mivel az csak egy szoftver volt, nem tudott egy jóízűt belerúgni. Péter annyira egyszer annyira dühös volt, hogy megfenyegette a programot, hogy letörli. A program közölte vele, hogy szerződésben állnak erre az időszakra, és 9714-es pont értelmében visszatelepítheti magát. Végül azért csak sikerült kiegyeznie vele. Péter úgy érezte, hogy egy egészen jó kis útvonalat sikerült összeraknia. És még egy sütit is bele tudott erőltetni a rendszerbe. Igaz, így 4800 m-el többet kell majd gyalogolnia, hogy egyensúlyban maradjon. De ezt Péter nem igazán bánta. Legalább a városból is többet láthat. A gyorstalpaló után sokkal inkább érdekelt, mi minden vár még rá. Nagy hátránya, hogy Péter csak késő éjjel fog a hotelhez érkezni. A túraprogram biztosította, hogy Isztambul 6.0-ban nincsenek utcai rablók (csak külön kérésre, rablónként 39 dollár 99 centért rendelhetőek. Ali Baba és 40 fős csapata akciósan most csak 249 dollár 99 centért max 1 óráig felkapcsolhatja a Napot azon a területen, ahol jár. Az AyaSofya környékén nem, mert az

ilyenkor a többi turista számára fontos fotózási helyszín. Péter azt válaszolta, hogy inkább bevállalja az esti kóborlást.

Tényleg késő este ért a szállásra. Fáradtan, nagyon fáradtan, de jókedvűen. Megnézte a kalória kijelzőt, és örömmel látta, hogy mínuszban van. Ha minden jól megy, akkor holnapra belefér még egy süti!

Természetesen bement az AyaSofya-ba. És most már nemcsak a saját szemével nézelődött, hanem az Idővonal programon keresztül, így az oszmán és bizánci időszakokba is be-bekukkantott. Az AyaSofya hatalmas volt! És mivel ez az eredetinek csak a másolata, így nem voltak rá kényesek. Bármelyik részhez fel lehetett repülni a bérelhető lebegő székekkel, és meg lehetett fogni. Péter ráadásul véletlenül az egyik oszlopnak is nekiment, ami így kidőlt. Pillanatok alatt megjelent a nanorobot-felhő, és még az előtt újraépítették az oszlopot, hogy az épület akárcsak észrevette volna. Péter pedig egy üzenetet kapott.

Számla, 2123. október 25. Kiállító: Isztambul 6.0 Turisztikai Hivatal-Rongálás: 60 dollár- Nem szándékos: 20 dollár kedvezmény-Ajándéktárgy, torony: 129 dollár Opciók:-Szállítás: 6 dollár-Csomagolás: rózsaszín: 0,25 dollár-Csomagolás: metálkék: 0,40 dollár -Csomagolás: csillámporos: 0,99 dollár-Csomagolás: luv Isztambul (szívecskés): 0,10 dollár

Péter egy rövid gondolkodás után a luv Isztambult csomagolást választotta. Címnek pedig megadta a nagymamáját. Ő szereti az ilyen érdekes dolgokat a kertjében. Egy "eredeti" AyaSofya oszlopnak biztosan örülni fog. Miután Péter jóváhagyta a számlát, újra megjelent a nanofelhő. Gyorsan megjavították Péter oszlopát is, majd elvitték.

Következő helyszínnek Péter a Régészeti Múzeumot nézte meg. Itt is bármelyik kiállítási tárgyat megfoghatott, kipróbálhatott. Külön valódi és virtuális termek voltak, ahol Péter beöltözhett katonának, és így részt vehetett valamelyik csatában. Vagy csak megsuhogtatta az egyik kardot, kipróbálhatta a visszacsapó nyilat (ehhez Péter nem volt elég erős, így különleges kabát segített neki). Legjobban mégis az tetszett neki, amikor az egyik kalandozó magyar csapathoz csatlakozott, és megtámadta Konstantinápolyt. Még a Boszporuszba is belemerült, hogy a víz alól lékeljen meg egy bizánci csatahajót! A múzeum végén az egyik bizánci pajzsról kért egy korhű másolatot. Egy ilyet az eredeti módszerekkel készítenek el a robotok, így ez több napot vesz igénybe. Majd Péter otthoni címére küldik el.

A vízvezeték-hálózatot már drónnal repülte végig. Itt is jól jött az Idővonal program a szemüvegén. Péter hosszabb gondolkodás és a túraprogrammal való egyeztetés után több

évszázadot is megvásárolt. A program figyelmeztette, hogy így nem marad pénze a végén szőnyeget venni. Márpedig aki Isztambult szőnyeg nélkül hagyja el, az egy nagy vesztes - a program szerint. De Pétert ez cseppet sem érdekelte. A kiterjesztett Idővonal segítségével az építéstől kezdve láthatta a vízvezetékét. Egészen a fénykorán keresztül annak szomorú pusztulásáig.

Ugyan így végignézte az Elsüllyedt Palota nevű víztározó építését is. Majd láthatta, amint időnként valamelyik király-császár-szultán-ellenes csapat főhadiszállása volt. Bekukkantott a klasszikus James Bond filmforgatásra is. Sőt! Adott 5 dollárt, hogy ő legyen James Bond, immár a végleges filmen.

És ha már itt járt, akkor a földalatti labirintust is bejárta. Az eredeti Isztambul városában a nano robotok ezt sokkal pontosabban feltérképezték, mint amire a régészek valaha is számítottak. És igencsak meglepődtek, hogy milyen kiterjedt hálózat keletkezett az évezredek alatt.

Péter végül a Héttoronynál bukkant ki. Ezt ugyan a 21. század elején végleg bezárták, de amikor Isztambul 6.0 megnyílt, a Héttorony is újra kinyitotta kapuit. És egyúttal be is záródtak. Hiszen természetesen a híres börtönt is ki lehetett próbálni. Sőt! Szállodaként is működött, eredeti börtönkoszttal, és valódi rácsokkal, láncos golyóval, mindennel.

Péter befizetett 10 dollárt, hogy egy óráig Bornemissza Gergellyel raboskodhasson. De nem volt olyan mókás, mint remélte. 15 perc után pedig kezdte nagyon nyomasztani.

Egy nagyon tartalmas nap után fáradtan, de lelkesen ért haza. A víztakarékos zuhanyzás után úgy döntött, hogy befejezi a Géza ismertetőjének az olvasását, majd megtervezi másnapi utat. De végül olyan lelkes volt, hogy inkább előhívta a túraprogramot, hogy együtt kalkuláljanak. Már 20 perce beszélgettek, amikor a program hirtelen elhallgatott. Éppen az egyik mondat közepén. A szobában pedig megjelent Géza hologramja.

-Péter! Baj van! - mondta - Rád települt egy követő program!-Mi-mi? - csodálkozott Péter - Ezt honnan tudod?-Az én követő programom szól, hogy van egy potyautasod. Figyeli az összes mozgásodat..-Az csak az alap program lesz. Mindig adnak egyet, amikor bemegyek valamelyik turista városba. De mi az, hogy te is tettél rám követő programot?? Mikor? És hogy?-Abba most ne menjünk bele... De ez nem az alap program. Azt is megtaláltam, de az elég buta... ez viszont annál sokkal intelligensebb! És folyamatosan hallgatózik! Meg... még nem tudom mi... Lemásoltam, és futtatom egy virtuális láva-bázisos lövöldözős játékban...

ott sok kárt nem okozhat... hehehehe..-Várjál! Ha folyamatosan hallgatózik... akkor ezt a beszélgetést is hallja... nem? Nem fog valamit tenni ellene?-Lekapcsoltam mindent 10 m-es körzetben... Azért csöndesedett el a túraprogramod is. Ha nem lenne hangszigetelt fal, biztosan hallanánk a szomszédot, hogy ordít. Éppen egy olyan filmet nézett...-De akkor hogy tudok veled beszélni?-A saját műholdamat használom átjátszónak, lézeres kapcsolat, stb...- Honnan van neked saját műholdad??-Találtam...-Találtad?-Jó, én formáztam le a vezérlő modulját, és... de ez most mindegy! Lényeg, hogy valami itt nincs rendben. Légy óvatos! Még nem tudom, kié ez a program, és mit csinál.. De maradj ki az ilyen börtönös játékokból! Lehet, hogy gondol egyet a program, és nem fog kinyílni a lánc többé. Nem is beszélve a katonás dolgokról. Kikapcsolja a biztonsági protokolt, aztán a végén még megvágod a kezdet. Vagy valaki más teszi ezt veled...-Na de miért?-Nem tudom.. légy óvatos! Mennem kell, mert megpróbálják visszaszerzni a műhold irányítását!

Géza ezzel eltűnt. Péter pedig egy percig csöndben bámult maga elé... A szomszédban mintha valaki a falat rugdosta volna. Aztán visszatért a túraprogram és ott folytatta, ahol tartott. Mintha semmi se történt volna. De Péter inkább leállította. Inkább bekapcsolta az álomgenerálót (egy nyugodt, tengerpartos álmot kért), majd lefeküdt aludni.

2020-02-17

Péter arra ébredt, hogy hideg víz csöpög a fejére. Ez furcsa...Ráadásul mindent elborított a teljes sötétség. Ez még furcsább.Emlékei szerint egy kényelmes ágyban aludt el az este. És szó se volt arról, hogy bulizni menjen. Egyébként is egyedül jött Isztambulba... kivel bulizna?Még az is lehet, hogy nem is Isztambulban van!

Szerencsére a személyi számítógéppel ellátott szemüvege is rajta volt. Így gondolt is rá, hogy felkapcsolja a lámpát. De aztán eszébe jutott, hogy volt már ilyen:

Péter elég lazán veszi a bulikat. Ő a technológiával együtt született és nőtt fel. Így 100%-ban megbízik benne. Nem ritka, hogy a buli végeztével a személyi számítógépe segíti haza. Egy kis navigáció, egy kis egyensúly-rásegítő program, és Péter végül mindig a saját ágyában kötött ki. Bármilyen történet is. Kivéve egy alkalmat.Géza úgy gondolta, vicces lesz, ha kicsit belenyúl a navigációs programba. Péter erről más véleményen volt. Akik viszont a neten keresztül követték Péter bolyongásait, mind Gézával értettek egyet: szerintük is vicces volt. Még tippeket, ötleteket is adtak neki!Végül Péter valami sötét helyen tért magához. És persze azonnal felkapcsolta a lámpáját. Egy roppant ijesztő helyen találta magát. Pedig valójában csak egy színház raktára volt, ahol úrlényes maszkokat tartották.Egy fél perc után kiderült, hogy még ennél is ijesztőbb dolgokat is lehet látni: a biztonsági őrt, akit Péter lámpája, no meg sikoltása odavonzott. Elég hamar elég nagy futás lett belőle...

Péter tanulva az esetből először inkább arra kérte a szemüvegét, hogy az Előzményeket mutassa. Mégis, hogy jutott ide, mikor, és minek. Meg miért kelt ki az ágyból, meg egyébként is... nem emlékezett semmire.

De az Előzmények sem segítettek sokat. Az még megvolt, hogy Géza elaludt, és szépeket álmódott: egy tengerparton volt. Pont, ahogy beállította. Majd amikor az álmában éppen egy hatalmas hullámon szörfözött, akkor hirtelen kikapcsolt mindent. Legközelebb meg már itt ébredt. A kettő között 44 perc telt el.-Akkor még Isztambulban kell lennem! - gondolta Péter. Majd eszébe jutott, hogy mind navigációs programja, mind túraprogramja is van. Az utóbbit mindjárt elő is hívta.

A túraprogram természetesen érzékelte, hogy éjszaka van, és hogy Péter elhagyta a szállását. Így mindjárt a közeli bulizós helyeket kezdte el ajánlani. Amikor Péter jelezte,

hogy nem akar iszogatni, meg táncolni, akkor a túraprogram előhozta a 18+ kategóriát. De Péter ebből sem kért. Így a túraprogram javasolta az éjszakai hajózást, éjszakai fényképező helyeket, stb... Péter alig tudta lelőni... Ő csak arra volt kíváncsi, hogy hol van. A túraprogram megmondta.

-Hogy a fenébe kerültem vissza a Héttoronyba? - kérdezte Péter. Mire a túraprogram közölte vele, hogy itt még nem járt. De milyen jó, hogy itt van, mert akkor megnézheti ezt is, meg azt is. Bár nem ideálisak a körülmények, hiszen sötét van. Helyette ajánlana valami kísértetes programot. Vagy pedig Péter kipróbálhatja, milyen volt itt rabnak lenni. De Péter hiába szólt, hogy ő pedig éppen tegnap raboskodott egy fél órát. A túraprogram tovább erősködött, hogy Péter most van ott először életében. Még a központi adatbázis archívát is átböngészte a kamerákkal és a hőérzékelőkkel együtt. De nyoma sincs Péternek. Bizonyára túl sokat ívott a raki -ból lefekvés előtt. Úgyhogy legjobb lesz, ha kivizsgálás céljából elmegy a legközelebbi...

Péter ezen a ponton kapcsolta ki a túraprogramot. És egy darabig gondolkozott, hogy le is törli. De egyenlőre mégis meghagyta. Viszont ideje lesz, hogy kicsit körbenézzen. Először még csak az infrát kapcsolta be. Azt is óvatosan. Ekkor látta meg, hogy egy nem túl nagy, csupa kövekből kirakott szoba közepén van. Nem kellett sokat gondolkodni, hogy mi is ez. A szemközti vasrács mindent elárult. És hát ugye a program is megmondta, hogy a Héttoronyban van.

Igen, ez bizony a korabeli börtön hiteles másolata. És Péter éppen az egyikben belül volt. Jó-jó, tegnap tényleg befizetett egy börtön kalandra, de az csak fél órára volt. Meg akkor virtuálisan ott volt mellette Bornemissza Gergely, akivel tudott beszélgetni. Most viszont egyedül volt. És semmit se tudott arról, mit keres ott. Vagy hogy meddig lesz ott. Így volt ideje mindent alaposan megfigyelni.

A nanorobotok tényleg minden részletre gondoltak: a rácsok valóban vasból készültek, és a kőfal is úgy nézett ki, mint amit az idő még nem koptatott el. A mesterséges intelligencia szerint ilyen lehetett a börtön fénykorában.

Péter gondolt egyet, és visszakapcsolta a túraprogramot. Ha már itt ül, akkor több információt kér tőle. Meg legalább tud valakivel beszélgetni. A túraprogram szerint egy tengerparti cellában volt. Mégpedig a -8. szinten. A program elmagyarázta, hogy még a 21. században sem tudtak arról, hogy lennének a föld alatt cellák. Ezeket a nanorobotok találták meg, mikor 10 km-es mélységben átvizsgálták Isztambult, és a környékét. Majd a talált romok és korabeli leírások alapján újjáépítették az elfeledett cellákat. Természetesen kisebb

módosításokra szükség volt, hogy a turisták kényelmi faktorát ne lépjék túl. Ha Péter a tényleges eredeti állapotot szeretné látni, akkor kapcsolja be a virtuális megjelenítőt.

Péter úgy gondolta, hogy szeretné látni az eredeti állapotot, és bekapcsolta a virtuálist. Majd azonnal ki is kapcsolta. A cellában nyakig ért a jéghideg tengervíz, és olyan dolgok úszkáltak benne, amiről Péter inkább nem akart tudni.

Mást viszont szeretett volna tudni. Pl, hogy mikor mehet ki innen. A túraprogram jelezte, hogy a kinyitotta az ajtót, Péter bármikor kísétálhat. Péter pedig úgy döntött, hogy egy kis séta tényleg jól jönne. És mikor máskor, ha nem most. Sajnos az ajtónak viszont más gondolata volt, így zárva maradt.

Péter kérdő vonta a túraprogramot. De az erősködött, hogy márpedig az ajtó nyitva van. És ha Péternek gondolai vannak az átjutással, akkor esetleg küldhet segítséget. Nagyon jó orvosok dolgoznak a közelben...

-Tényleg! Segítség! Ez miért nem jutott eszembe!?- mondta Péter. Gyorsan kérte a túraprogramot, hogy küldje csak azokat az orvosokat. A program jelezte, hogy elindult a segítség. 4 perc 13 másodperc múlva érkezik. Viszont mikor már 20 perc is eltelt, Péter kérdőre vonta a programot. De az erősködött, hogy márpedig az orvosok megérkeztek, és meg is kezdték a kezelést. Ha Péter nem látja őket, akkor bizonyára komolyabb baja van, mint gondolta. De nyugodjon meg, mert tényleg ott vannak az orvosok.

Péter ezek után komolyan elgondolkozott. Most akkor ő álmodok, a túraprogramja, vagy mégis... ez így hogy áll össze.

Megpróbálkozott az S.O.S. jelzés leadásával. De az előzmények után nem számított arra, hogy tényleg érkezik is valaki. Arra sem számított, hogy a várható 2 perces mentési időszak alatt végig a Mission Impossible zenéjét fogja hallani. Péternek tetszett a szám. De csak az első 20 percben... 40 perc után azért már kifejezetten idegesítő volt. Péter majd megőrült, mire végre ki tudta kapcsolni.

Már több, mint 1 órája volt a földalatti börtönben, és sehol senki. Mert az oké, hogy elrabolják, de legalább jelenjen meg az elrabolója! Legalább annyira, hogy elmondja, mit is akar tőle. Meg ha már itt jár, adjon neki egy pohár vizet.

-Haj! Egy pohár víz de jól esne! - sóhajtott hangosan Péter. A túraprogram megkérdezte, hogy szénsavas vagy mentes legyen. Péter most már biztos volt benne, hogy a túraprogramja megőrült... De mit veszíthet? Kért fél liter szénsavas vizet, közepes mennyiségű szódával, citrommal, és egy kicsi narancssárga esernyővel.

Pár másodperc múlva egy kis rejtett fülke nyílt ki, benne volt a szénsavas víz. Citrommal, narancssárga esernyővel. Mellette egy üzenet, hogy 2 dollár levonásra került a számlájáról. Péter megitta a vizet, majd gondolt egyet, és egy pizzát is kért, 8 feltétellel, és vörösborral. 10 perc múlva már egy gőzölgő pizza várta a kis fülkében. Egy üveg vörösborral együtt.

Miután Péter nagy élvezettel megette, és a borból is bőségesen fogyasztott, eszébe jutott, hogy nem kért szalvétát. Pedig hát... Egy csomag szalvéta csak jó lenne! - mondta ki hangosan a gondolatait. Péter meg se lepődött, mikor tényleg megérkezett a szalvéta.

-Hmm... hm.. lássuk csak... Kérek egy feszítővasat, egy vasfűrész, egy fúrót, egy fogót, egy baltát, egy ásót, egy csákányt, meg négy zacskó konfettit! - adta ki a rendelését. A túraprogram megjelenítette a katalógust, ahol Péter tételenként kiválogatta, hogy mit is szeretne. Nagyon nem értett ezekhez az általa "mechanikus szerkezetek"-nek nevezett eszközökhöz. Leginkább szín, és alak szerint válogatott.

10 perc múlva minden ott állt a cellájában. Még egy pomponokkal ellátott csengettyűs papucs is, bár Péter nem emlékezett rá, azt mikor rendelte. Ráadásul Péter rájött, hogy fogalma sincs, hogyan kell ezt a sok mindent használni. Sőt! Egyik-másikról azt se tudta, hogyan kell megfogni. Úgyhogy leült, és elkezdett betörős filmeket nézni.

Már jó ideje nézte a filmet. Éppen az egyik betörő egy fiatal fiú házába akart bejutni, de egy jól elhelyezett lángszóró megakadályozta. Péter ekkor hallotta, hogy kinyílik az ajtó. Egy lány állt ott távirányítóval.

-Helló! Géza küldött, hogy hozzalak ki. Bocs a késésért, kicsit fenntartottak.

2020-02-24

Péter egy kényelmes székben ült. Vele egy szobában ott ült még egy török lány is. És Géza is ott volt. Bár az ő jelenlétét nem olyan egyszerű meghatározni. Legjobban talán úgy lehetne mondani, hogy egyértelműen nem kézzel fogható.

Géza ugyanis a megbeszélés közben amolyan műhold-fogalósi kalandban volt. Géza távolról jelentkezett be. De a biztonságos beszélgetés miatt minden elektronikus eszközt kikapcsoltak, vagy zavartak 23 m-es körzetben. Így Géza műholdakon keresztül kapcsolódott be a beszélgetésbe. Természetesen nem a sajátjával. Hanem.. ahogy Géza fogalmazott.. kölcsön vette... Csakhogy néhány perc múlva a valódi tulajdonosok észrevették, hogy valami nincs rendben, és előbb-utóbb visszaszerezték az irányítást. Géza pedig kénytelen volt átköltözni egy másik földköri eszközre. Olyankor rövidebb időszakokra eltűnedezett.

-Mit is mondtál? Mi a neved? - kérdezte a lánytól Géza az egyik hosszabb szünetben.-
Portakal.- Aha- Az azt jelenti, hogy Narancs.- Aha.- Tudod... mert a narancs szép, meg édes..-
Aha.- Nem pedig nagy, és kövér.- Okééé..- Tehát csak simán Narancs... nem kövér narancs.-
Nem is mondtam ilyet! Még csak nem is gondoltam...!- És nem is édes Narancs.. Nem
randizni jöttem ide!- Oké... ööö... izé.. én sem randizni jöttem ide. A várost akartam
megnézni.. De aztán minden felborult... Nem értek semmit. Mit keresek én itt. Mit keresel te
itt. Azt megértettem, hogy nem randiért.- Én azért jöttem, hogy kiszabadítsalak. Mindent
Géza intézett...- Géza??- Hát persze! Fogadjunk, hogy nem tudod!- Mit?- Tényleg nem
tudod?- De hát mit?- Á! Tényleg nem tudod... Na majd ő elmondja... ha akarja. De ő juttatott
ide téged is.- Mi van??- Azt gondoltad, hogy a saját ötleted volt, hogy Isztambul 6.0-ba
gyere?- Hát igen... végül is...- Tele van a világ vízre épült turista városokkal. Olyanokkal is,
amelyek kevésbé valóságosak, meg olyanokkal is, melyek sokkal valóságosabbak. Mégis ide jöttél.
Miért ezt választottad?- Hát...ööö... mert Isztambul...- Igen.. Hallgatlak.. Mit tudsz
Isztambulról?- Isztambul egy... város.. Egy nagy város. A törökök városa... És.- Látod!
Semmit se tudsz róla! Géza intézte.- De hát láttam egy reklámot. Isztambuli utazás.. olcsó,
izgalmas... Meg azok a képek is...- Igen, igen. Géza így szokta intézni. Ami nem is csoda,
hiszen előtte egy vezető reklámügynökségnek dolgozott. Minden tud az emberek
befolyásolásáról, adatgyűjtéséről. Mígnem fel nem figyeltek rá a titkosszolgálatnál, és
beszervezték..- Micsoda? Géza titkos ügynök??- Upsz...

Ebben a pillanatban megjelent Géza hologramja.- Bocsánat! Egy brazil műholdat akartam
meghackelni. Úgy volt, hogy a kód is brazilul van. De aztán kiderült, hogy az eszköz valami

amazon törzsé, ami az esőt és a békák vonulását figyel..valami fura saját kódjuk volt... Nektek sikerült összebarátkoznotok?- Hé! - szólt közbe Péter - Nem is mondtad, hogy titkos ügynök vagy!- Hát ezért is hívják titkosnak... Még anyám se tudja.- Jó, de hát a barátod vagyok... vagy mi.- De hiszen titkos! Tényleg senkinek se mondtam el. Ez a lényege.- Évek óta ismerlek!- Biztos vagy benne? Eddig csak virtuálisan találkoztunk. Élőben sosem..- Hé fiúk! - szólt közbe Portakal- Az is lehet, hogy lány vagyok! - mondta Géza vigyorogva...- Na jó! Ebből elég! - mondta Péter - Hazamegyek.- Itt kezdődnek a gondok... - mondta Géza - Most egyikünk sem tud hazamenni. Még én se, pedig én az egyik úrállomáson vagyok. Ebben a dologban mind benne vagyunk.- Mi ez az egész, Géza? Kérdezte Péter.- Dőlj hátra. És... rendelj valamit enni-inni. Engedélyeztem az éltelprogram futását. Átnéztem, és az tiszta. Te kérsz valamit, Portakal?- Csak egy narancslét.

Amikor úgy döntöttek, hogy nanorobotokkal feltérképezik az egykori Isztambult, és környékét, sok mindenre számítottak. Csak arra nem, hogy egykori elfeledett titkok is felszínre kerülnek. Pontosabban nem kerültek felszínre, mert továbbra is a föld alatt voltak. De most már tudták, hogy ott van.

Igaz, ez se pontos. Az Isztambult lemásoló mérnökök és technikusoknem tudták, mit találtak a nanorobotok. A gépek pedig nem gondolkoztak, csak másoltak. A régészeknek direkt kellett 1-1 területre rákérdezni, átnézni, hogy mi lehet ott. Így írtak hozzá egy mesterséges intelligenciát, ami a talált adatokat elemezte. Majd ezt összekapcsolták azzal a rendszerrel, ami a történelmi városokat rakta össze a történelmi és régészeti adatok alapján. Az így összekapcsolt mesterséges rendszer pontosan tudta, mi van a föld alatt. Vagy minek kellene ott lennie. Csakhogy valaki valahol belenyúlt a programba.

-Tudjuk azt, hogy van itt valami - mondta Géza - De nem tudjuk, mi az, és azt sem, hogy hol van.- A mesterséges intelligencia nem mondja meg? - kérdezte Péter.- Nem. Sőt! Ő tagadja, hogy létezne. Ráadásul az összes digitális feljegyzésekből is eltűnt. Csak egy gyerek mese utal a létezésére.- Ööö... és akkor hogy fogjátok megtalálni?- A mesében arról van szó, hogy egy építész, akit Mimar Sinannak hívtak, ő rejtette el valamikor a 16. században. Szerencsénkre pont ezt a történelmi időszakot építették újjá az Isztambul 6.0/O verzióban is. Mimar Sinant pedig egy android formában beletette a mesterséges intelligencia is. Teljesen ugyan úgy működik, mint az az ember, aki 700 éve élt. Lehet, hogy az egész nem véletlen. Már csak el kell menni, és ügyesen ki kell őt kérdezni.- Hát... Sok sikert hozzá! Én akkor hazamegyek.- Ez nem ilyen egyszerű, Péter. Azért hoztalak ide, hogy te old meg. Portakal segíteni fog ebben. De vigyázni kell, mert aki belenyúlt az építésbe, ő vezérli a mesterséges intelligenciát is. Ő megpróbál megakadályozni minket. Akár bármi áron is. Nem fogja megengedni, hogy csak úgy elmenj a városból. Ezt végig kell csinálnunk.- De miért én?- Te vagy a legjobb barátom.- Pfff... És mennyi esélyem van, hogy ezt meg tudom én csinálni... Tiszta Mission Impossible!- Inkább Misyon Inanılmaz - mondta Portakal - Inkább elképesztő

küldetés... de nem lehetetlen. Nyugi, segíteni fogunk!- Én is ettől félek..

2020-03-02

-Nem a szokásos felszerelést kapod - mondta Portakal.-Hogyhogy? - kérdezte Péter-Ez kicsit hosszú lesz...-Úgy érzem, van időnk.-Hát jó!

-Az a város, amiben te voltál - kezdett bele Portakal -, az a 22. századi Isztambul másolata. Nem teljesen pontos, de eléggé megfelel annak, amilyen az valójában volt. Amikor te benne járkálsz, az nem igazán különbözik attól a környezettől, mint ahol otthon járkálsz. Oh, persze! Bekapcsolhatod a virtuálist, és akkor a szemüveged egy korábbi Isztambult mutat. Ez persze nem valós, csak egy film. Egy film, amiben benne lehetsz. Ezeknek a filmeknek nem sok közük van a valósághoz. Megnézheted, miként zajlott az élet mondjuk 1240-ben. De az nem az lesz, ami tényleg 1240-ben történt. Mert arról igazándiból senki se tud semmi pontosat. A mesterséges intelligencia viszont a fellelhető feljegyzésekből összerak valamit, ami akár a valóságban is történhetett. Ehhez történelmi feljegyzéseket, meteorológiai és geológiai adatokat, folklór elemeket és még ki tudja miket elemzett. Lehet, hogy az egész egy nagy téved, vagy egy nagy átverés. Nincs időgép, amivel visszamehetnénk és megnézhetnénk. De mindegy is. Ez ugyanis csak egy kép. Ahova most készülsz, az oszmán kori Isztambulba, az teljesen más. Az sokkal valósabb. De csak valósabb. Még nem a valóság. Legfőképpen nem időutazás. Úgyhogy legalább annak a mellékhatásaival nem kell törődni.- Milyen mellékhatással?-A szokásos... visszamész az időben, valami apró dolgot megváltoztatsz. Talán odébb teszel egy kavicsot. Megállítod, hogy valaki hasra essen. Vagy pont miattad esik hasra.. Semmi jelentősége. De aztán mégis! Évszázadok múlva valami más lesz. Valaki megszületik, akinek nem kellett volna. Valaki nem születik meg, pedig kellett volna. És huss! Máris nincs I. Világháború. Vagy nem azok nyerik, akik szerintünk nyerték. De e miatt nem kell aggódnia. Hiszen Isztambul 6.0/O csak egy szimuláció. Még rendes évszám sincs meghatározva. Csak annyi, hogy valamikor a 16. század közepe. Az aranykor. Ekkor élt Szulejmán szultán, a felesége Hürrem, Mimar Sinan, stb... Mármint a valóságban. A szimulációban mind csak robotok. Őket a feljegyzések és a többi ismeretében a mesterséges intelligencia ruházta fel emberi tulajdonsággal. Így ők azt hiszik, hogy valódiak. Ők a szerint cselekednek. Felkelnek, dolgoznak, uralkodnak, elmennek a piacra vagy a háborúba. Kinek mi a programja.-És hova mennek háborúba?-Ó! Ez csak amolyan kitalált történet, hogy kicsit változatosabb legyen. Időnként a szultán és a katonák bevonulnak a raktárba és pár hónapig ott vannak. Ilyenkor legalább mehet náluk a karbantartás. Aztán persze szerencsésen visszatér mindenki. Bár meg vannak győződve, hogy 1-2 bajtársukat elvesztették.-És Isztambult is néha megtámadja az ellenség?-Ilyen nem történt a 16. században. A bizánci időkben annál többször! De Isztambul 6.0/B is úgy van beállítva, hogy a városban béke van. Talán egyszer majd lesz olyan is, hogy a hunok megtámadják a várost. A turisták imádnák ahogy a fejük felett repkednek a tüzes nyilak! De visszatérve. Ez tehát egy szimuláció, nem időutazás. Így bármit csinálhatsz, nincs

következménye.-Akár az egész várost lerombolhatom?-Persze. A nanorobotok pár másodperc alatt visszaépítik. Csak aztán ki lesz számlázva.-Ó, igen. Volt szerencsém hozzá...- Mit sikerült összetörned?-Csak egy oszlopot..-Gratulálok! Akkor tudod, hogy mégsem olyan jó ötlet a város lerombolása. Lehetőleg nem jussunk el odáig... Meg persze vannak más korlátok is... a józan ész határa. Nem bánthatsz senkit, meg ilyenek. Lényegében minden ugyan úgy működik, mintha otthon lennél, a saját 22. századodban. Ott sem vágsz orrba senkit az utcán, mert éppen mérges vagy.-Pedig néha tényleg lenne hozzá kedvem!-De nem teszed meg. És ez a lényeg! Itt se tedd meg! Hiába tudod, hogy a másik csak egy robot. Ő úgy van programozva, mint egy ember. Egy ember, aki úgy tudja, hogy a 16. századi Isztambulban él. Úgyhogy hívni fogja a 16. századi őrseget. És itt jutottunk el a másik dologhoz!Kezdetben úgy volt, hogy a robotok tolerálják a 22. századi embereket. Simán bármelyik pékkel elbeszélgethettél a sugárhajtómű működéséről, vagy a legújabb filmekről. Senki sem nézett furcsán. De ez nem működött. Az egész túlságosan... mű lett. Senkinek sem tetszett. Ezért inkább a mesterséges intelligencia egy élethű 16. századot állított be. De ekkor meg az derült ki, hogy a legtöbb ember elképzelni se tudja, milyen is volt az élet a 16. században. Sőt! Mi se tudtuk elképzelni. Az egy nagyon más világ volt.A turisták, és az androidok állandóan konfliktusba keveredtek. Még szerencse, hogy nem az inkvizíciós Spanyolországot állítottuk be! Folyamatosan égették volna az eretnek turistákat.... Így csak sorra börtönözték be a hitetlen bajkeverőket..-Hallottam, hogy majdnem valami kivégzésre is sor került..-Az aztán izgalmas menet volt! Én is részt vettem a mentési csapatban. -Hogy történt?-Talán majd egy másik alkalommal... Ha ennek vége lesz.A lényeg, hogy az androidok biztosak benne, hogy ők valódi 16. századi lakosok. És 100%-ban úgy is viselkednek. Inkább a turistákat alakítottuk át. Kapnak egy speciális sapkát. Egy piros sapkát, a fezt. Ez ad folyamatosan tanácsokat a turistáknak. Miként viselkedjenek, miként beszéljenek stb... Végző esetben pedig akár be is avatkoznak. Ha a dolgok úgy alakulnának, akkor a fez egyszerűen blokkolja a beszéd és a mozgás központot. Ezzel együtt a közeli androidok is kapnak egy jelzést, hogy az a turista egy rövid időre ki van vonva a forgalomból. Nem fognak tehát furcsálkodni, hogy ezzel meg mi történt.. Sőt! Beviszik a legközelebbi szobába, és lefektetik. Addig a fez pedig elmeséli neki, hogy hol hibázott meg kiselőadást tart a 16. századi török szokásokról.-Ez... elég idegesítő lehet...-Nem is fordul elő, hogy valakit kétszer kelljen blokkolni!-De azt mondtad, hogy nekem nem a szokásos ruhám lesz.-Nos igen... A tied egy kicsit más. Kicsit olyan, mint az enyém..-A tiéd milyen?-Nekünk van egy speciális kabátunk is. Ebben van 1-2 kütyű, ami jól jöhet, ha baj van. -Megtudhatom, mik ezek?-Nem. Majd ha szükség lesz rájuk. De remélem, arra nem kerül sor. A tiedben van még egy direkt összekötés Gézával is.-Hát... És az jó nekem?-Ki tudja.. Talán az menti majd meg az életed. Gyere! Menjünk!

Átlépték a kaput, bejutottak Isztambul 6.0/O-ba. Azaz az oszmán-kori Isztambulba. Péter mindjárt kapott is egy jelzést az átalakított túraprogramjától: "A 16. századi Isztambul tele

volt állatokkal. Kutyákkal, macskákkal, kacsákkal, tyúkokkal, és leginkább szamarakkal. Mind az állatok, mind a jellegzetes illatuk, hangjuk mellőzve lett az alapprogramból. De 5 dollárért be lehet kapcsolni a virtuális szimulációt. Az 1 perces demó mód természetesen ingyenes. Péter úgy döntött, hogy ebből az élményből inkább kimarad. Helyette egy hangulatos kávézót keresett. Kellett valami, amit megihat, megehet. Meg egy kicsit át is akarta gondolni a dolgokat. Géza átalakította a turista programot. Kiszedett belőle 1-2 gyanús elemet, míg másokat pakolt bele. De nem magyarázta el, mit miért is rakott bele. Péter úgy érezte, egyik gyanús részek helyett másik gyanúsakat kapott. De legalább újra volt túraprogramja. Ettől kicsit megnyugodott. Jól jött a segítség. Persze itt volt vele Portakal is. De hát ő lány volt. Péter kicsit zavarban is volt e miatt. Már gondolkozott, hogy letölt egy olyasmit, mint a túraprogramja... egy randiprogramot. De biztos volt benne, hogy Géza figyel. A végén még kinevetné. "Még az is lehet, hogy Géza nem is ember, hanem csak egy program" - gondolta Péter. A túraprogram javasolt egy kellemes kávézót, Boszporusz-parti kilátással. Kicsit fel kellett mászni érte, így Péter állított a lépéssegítő nadrágon. Úgy gyalogolt fel a meredek emelkedőn, mintha csak vízszintes terepen menne.

A kilátás nem mindennapi volt. Annál is inkább, mert a legkisebb részletig minden olyan volt, mintha Péter a 16. században lenne. Isztambul városa kicsi volt! Péter a város szélén ült a kávézóban, alig néhány 10 m-e a városfaltól. Mögötte az Aranyszarv-öböl volt, telis-tele vitorláshajókkal. A túraprogramot megkérte, hogy azonosítsa be néhányat, mire az elmondta, hogy melyik honnan érkezett, és mit szállított. Látott velencei hajót, ami Egyiptomból hozott búzát. Egy másik fát a Fekete-tenger vidékéről, egy harmadik olíva olajat az Égei-tenger partjairól. Az Arany-szarv túloldalán pedig végig kertek és erdők voltak.

Péter rendelt egy pizzát, mellé egy kólát. Pár perc múlva a tányéron börek érkezett, mellé pedig igazi erős, fekete kávé. Péter éppen tiltakozni akart, amikor Portakal szólta neki: jobb, ha nem veszik össze a pincérrel. A végén még a program blokkolni fogja. Mindez azért történt, mert a 16. századi Isztambulban még nem volt pizza. A pizza mai formáját jóval később, a 19. században találják fel. És bár egy hasonlót ismertek Isztambulban, főleg a velencei városrészekben, az nem olyan, mint amit a 22. században szeretnek az emberek. Nem valószínű, hogy Péternek tetszene: paradicsomszósz helyett joghurt van rajta, meg ilyenek. De persze majd egyszer kipróbálhatja. Most viszont a túraprogram és a fez közösen beleavatkoztak. Péter valójában nem pizzát mondott, hanem a hozzá legközelebbi hozzá hasonlót, a böreket. Igaz, kérhette volna azt is, ami hasonlít a pizzára, azt pedig hívják. De azt mindenki tudja, hogy ilyen helyen nem szokás sütni. Péter feleslegesen keltette volna fel a helyiek figyelmét. Péter kipróbálta, és tényleg nem tudta a pizzát kimondani. Akart egy jót káromkodni, de az sem sikerült. - Hé Péter! Egy kávézóban vagyunk! Nem illik káromkodni! - figyelmeztette Portakal.

-Tehát akkor ezt a Sinan-t kell megkeresünk. - kezdett bele Péter. De amint kimondta a nevét, a túraprogram elindított egy rövid bemutatót a híres építészről. Portakal közben türelmesen várakozott, és kávézott. Mire a rövid bemutató végetért, Portakal 3 kávé is elfogyasztott. Péter gondolkodott, hogy vajon eleget tud-e, vagy megkérdezze még az építész lábméretét is.-Oké.. Most már tudom, hogyan fogom felismerni. De hogy fogjuk megtalálni? Legalább százezer ember él itt robot formában! És még itt vannak a turisták is..-A 16. században félmillióan éltek Isztambulban!-Annál jobb! Izé.. annál nehezebb nekünk.-Ne aggódj! Az én rendszerem le tudja kérdezni, melyik android hol tartózkodik. Egy pillanat, és átküldöm a te térképedre.-Öö... oké... Már csak 1 kérdésem van.-Ki vele.-Miért én?- Mármint?-Miért én csinálom? Látható, hogy teljesen idegen vagyok itt. Szemben veled, akinek az ismerete is megvan, meg a... technikája is. A te eszközeid jobbak az enyémenknél, és még használni is tudod őket. Akkor mégis.. Miért kellek én? Én csak egy turista vagyok.-Pont azért! Téged nem ismer a program. Jelentéktelen vagy.-Azt leszámítva, hogy ez annyira nem esett jól.. Mégis elrabolta a program és bebörtönzött.-Igen. De ha minden jól ment, akkor Géza azt a részt törölte, és a program nem emlékszik rá. Az ő szemében csak egy sima turista vagy.

Sinan mester, pontosabban a robot másolata, egy Márvány-tenger közeli kávézóban ült a térkép szerint. Ehhez a fél városon át kellett vágniuk. Péter nem győzött csodálkozni, mennyire más most minden. Alig két napja ugyan ezekben az utcákban járt. Vagyis az is egy másolat volt, meg ez is - emlékeztette magát. De most a 16. század szimulációjában van. Aszfaltos utak helyett macskaköves és apróköves utakon járt. Járművet nem látott sehol. Amikor ezt felvette Portakalnak, ő mondta, hogy ki van nála kapcsolva az állatok modul. Péter úgy döntött, hogy bekapcsolja őket.A szemüvegén azonnal megjelentek a virtuális állatok. Az utcák tele voltak kutyákkal és macskákkal. De különféle szárnyasok is jobbra-balra futkároztak. Majd ahogy Péter jobban figyelt, észrevette a szamarakat is, amelyek a nehéz terheket cipelték. Lovat viszont alig látott.Annál is jobban meglepték őt az illatok. A modul bekapcsolásával a szimulátor megpróbálta az eredeti szagokat is eljátszani. Egyáltalán nem volt kellemes. Sőt! Péter már azon gondolkodott, hogy vesz egy vödör kávé és beledugja a fejét.

Mivel a 16. századi Isztambul szimulációt minél élethűbbé akarták varázsolni, sok-sok modern turista segédeszköz hiányzott. Nem voltak repülő drónok, vagy mozgó járművek. A lépéssegítő nadrág még működött. De ha valaki egyáltalán nem akart gyalogolni, akkor beülhetett egy kis fülkébe, amit két robot cipelt. Ennek persze jó magas ára volt. Pont annyira, mint ahogy az a 16. században elvárható volt. Ahogy az egyszerű emberek gyalog jártak akkor, most az egyszerű turisták is.

Ráadásul Péter fényképező turistákat sem látott. Portakal elmagyarázta, hogy az is elrontaná a hangulatot. Ha valaki képet szeretne, akkor a kérésre a fején lévő fez csinál egyet. A selfie-hez pedig egyes helyeken kamerákat rejtettek el. Az AyaSofya előtt pl. 22 ilyen kamera van. A földön egy speciális jel van. Oda kell állni a fotózáshoz. Természetes az illető látja magát a szemüvegbe épített kijelzőn. Péter rákérdezett, hogy lehet az, hogy a szemüveg engedélyezve lett. Portakal elmagyarázta, hogy eredetileg ezt is tiltani akarták. Helyette kontakt lencsék lettek volna. De ez sok embernek túl kényelmetlen volt. Így maradtak a szemüvegek. Egyébként ez alapján lehet a turistákat leginkább felismerni. Ők a napszemüvegesek!

Elértek az AyaSofyához. Péter nagyon csodálkozott, hogy ez is másabb, mint amit 2 napja látott. Az épületnek csak két minaretje volt. A harmadikat most építették. Portakal elmesélte, hogy itt van egy apró csúsztatás a rendszerben. Szulejmán szultán idejében még csak két minaret volt. A harmadikat II. Szelim szultán idejében, míg a negyediket III. Murát idejében építették. De mivel ők is a 16. században éltek, ennyi csalás még belefér. És így sokkal érdekesebb. Ráadásul mindkettőt Sinan mester építette, így ő is itt lesz a közelben.

-Ott is van! Az a szakállas - mondta Péter miután betértek egy kis utcában rejtőző kávézóba.- Igen, ő az. Semmi kétség. - mondta Portakal - Én akkor most átmegyek megfigyelő állásba. Te nem fogsz látni engem. Meg Sinan mester sem. De ha szükség lesz rám, azonnal itt vagyok.-Na de várj! - akarta mondani Péter, de addigra Portakal eltűnt - ... mégis.. mit mondok neki..?

-Helló! Sinan mester, ugye? - próbálkozott Péter.-Igen. Miben segíthetek ifjú úrfi?-Helló! Péter vagyok. És izé... nagy rajongója vagyok. Izé... kérhetnék egy aláírást?-Ó, hát persze! Nem baj, ha az egyik rajzom mellé írom? Most éppen nincs szabad papírom. Egyébként is azok nagyon drágák... hisz tudod.-Igen, tudom.. Nagyon köszönöm!-Szívesen!-És Sinan mester! Én tényleg nagy rajongója vagyok! Ismerem, amiket épített! - mondta Péter. A túraprogramja pedig segített a felsorolásban. Gondosan ügyelve arra, hogy csak azokat mondja, amelyek Isztambul 6.0/0-ban is készen álltak.-És arra gondoltam..., hogy aki ilyen sok dolgot épített, az biztosan nagyon tanult ember. Sok mindent olvasott, hallott...-Nos igen.. Az építészet nem könnyű szakma. Egy kis követ rossz helyre teszel, egy picit elrontod a számolást, és már összedől az egész épület! Benne a sok emberrel. Nézz itt ezeket házakat az utcában. Egyik-másiknál az is csoda, ha 10 tavaszt megél. Én viszont olyanokat szeretnék építeni, amelyek még évszázadok múlva is meglesznek. Mint a rómaiak hídjai, amiket ma is használunk!-Ebben egészen biztos vagyok! És Sinan mester! A sok tanulmánya, kutatása

között nem találkozott érdekes titkokkal?-Én csak az építészet titkával találkoztam. De azt hiszem, még sok titok van ott, amit meg kell ismernem. Neked viszont hagy adjak egy vázlatot a következő munkámról. Látom, hogy érdekel téged az ilyesmi. Szulejmán szultán urunk dzsámija lesz.-Ó köszönöm! - mondta Péter lelkesen. Tényleg lelkes volt. Ekkor viszont meghallotta Géza hangját.-Ez az Péter! Ezt kerestük!Egy fél pillanattal később Portakal is bejelentkezett.-Péter! Lebuktunk! Menekülj!

Péter teljes erőből futott az egyik kisutcában. Négy oszmán katona követte. Kivont széles görbe karddal. "Pont mint egy vicces filmben!" gondolta Péter. "Kár, hogy nem vicces.. Ha elkapnak, vajon mit csinálnak velem? Engem is kimentenek, vagy a program hagyja, hogy kivégezzenek?". Sokat segített neki a lépésegítő nadrágja. Bár a rendszer megpróbálta kikapcsolni, de Géza mindig visszakapcsolta. Portakal pedig a távolról irányította, hogy merre meneküljön. Azt ígérte, hogy hamarosan találkoznak.E helyett Péter még több őrt látott. Elállták az utat. Nem maradt több út, amin elfuthatott volna.-Péter! A kabát jobb oldalán alul van egy sötétlila gomb! Nyomd meg! A sötétlilát!! - hallotta Portakal hangját.- Mit???-A sötétlilát! Ne a zöldet! A sötétlilát!Közben az őrok teljesen körbevették Pétert. Látták, hogy nincs hova menekülni, lassabban közeledtek. Mintha ki akarnál élvezni a helyzetet."Hát ez tényleg olyan, mint egy vicces film.. Na hol az a gomb?? Miért csinál valaki egy gombot sötétlilának??"Péter idegesen forgatta a kabátját, miközben Portakal folyamatosan kiabált a fülébe. Végre meglett a gomb! A sötétlila!

***-Mi történt itt? - kérdezte Péter döbbenetben.-Sikerült megnyomnod a sötétlila gombot. - mondta az éppen megérkező Portakal.-Jó, de mi történt? Azt éreztem csak, hogy összevissza dobál a kabátom...-Bekapcsoltad a harci programot. A kabátod küzdött helyetted míg benne voltál. Karddal legyőzted az őroket. Mind a 24-et!-Húha! Valami 16. századi ninja lettem? - Haha, ez jó! Igen, olyasmi..-24 robotot tettem tönkre.. Ezt ki fogják számlázni?-Azt majd Géza elintézi, ne aggódj.-Uh... megnyugodtam.. Szóval erre való a sötétlila gomb. És mire jó a zöld?-Azt soha ne nyomd meg!-Még vészhelyzetben sem?-Pláne ne vészhelyzetben!

2020-03-09

Péter fáradt volt. A szomszéd szobában Portakal narancslét iszogatót, és valamit Gézával egyeztet. Péterre most nem figyelt senki. Kicsit át tudta gondolni a közelmúlt eseményeit.- Hmm.. szóval nindzsa lettem! - gondolkozott - Elég csak megnyomnom itt ezt a sötétlila gombot, és máris nindzsa leszek! - és ha már ott volt a keze ügyében, meg is nyomta. Nem történt semmi.-Na persze. Nincs itt senki. Minek csapkodjam a levegőt, ha nincs ellenség? - gondolta, majd átment egy másik szobába. Pontosabban ment volna, ha nem jön szembe egy tükör. Sima tükör volt, még a 20. századból. Semmi digitális make-up funkció, hajformálás, bőrápolás vagy ilyesmi. De Pétert egy pillanatra mégis meglepte. Ez pedig elég volt, hogy beindítsa a már bekapcsolt harci rendszert. Péter pillanatokon belül örült táncba kezdett. A program megpróbálta Péter tükörképét leelőzni, de bármennyire is gyors volt, a tükör minden mozdulatát azonnal lekövette - ahogy ez egy sima tükörnél normális. Az állás erősen döntetlenre állt...-Segítség! - kiáltott Péter - Hogy lehet ezt kikapcsolni??Ekkor egy hangos reccsenés hallatszott. Majd ahogy Péter a tükör felé nézett, annak csak a darabjait látta. A falból pedig egy magas sarkú cipő állt ki.-Harci topánka - mondta Portakal - a legújabb modell!-Uh... köszi! - hálálkodott Péter. - Hé! Ez miért nekem számlázza ki a tükröt?-Mert miattad tört össze.

Kint ültek az erkélyen. Pontosabban csak a P betűs szereplők: Portakal és Péter. Géza kitaratóan csak virtuálisan vett részt a megbeszéléseken.Egy hagyományos oszmán faház hagyományos oszmán fa erkélyén ültek a hagyományos oszmán fa székeken. A hagyományos oszmán fa asztalra kitett készülék viszont egyáltalán nem volt hagyományos, sem oszmán. -Tehát a mese így szól: Amikor Szulejmán nekikezdett a saját mecsetének építtetésébe, az iráni szultán ki akarta gúnyolni. Hatalmas gyémántokat küldött neki. Ezzel azt akarta üzeni, hogy Szulejmán olyan szegény, hogy még a saját mecsetét sem tudja kifizetni. A török szultán azzal vágott vissza, hogy ezeket a gyémántokat Sinan mesternek adta: használja fel az építkezéshez. Sinan pedig az iráni szultán szemé láttára porrá törte, és belekeverte a betonba, amiből a kupola készült. Az ezért csillog olyan fényesen.-És tényleg ott vannak a gyémántok a Szulejmán dzsámi kupolájában?-Nem. Szulejmán dzsámiját már éppen elégszer átvilágították meg ultrahanggal megvizsgálták. Majd a nanorobotok is atomi szinten átnézték. Sok rejtélye van ennek a dzsáminak, mégiscsak Sinan mester tervezte. Ebből sokat máig nem sikerült megfejteni. De a gyémántoknak nyoma sincsen. Ez csak egy mese.-Igen, csakhogy! - szólt közbe Géza - A mesterséges intelligencia nem így gondolj. Mikor a történelmi feljegyzéseket, meséket, történeteket átnézte, akkor ő is belefutott a mesébe. Majd arra a következtetésre jutott, hogy igaznak kell lennie. És bár a 21. században ennek nem találták nyomát a Szulejmán dzsámi kupolájában, úgy gondolta, hogy az évszázadok alatt a gyémántok eltűntek. Talán az egyik felújítás alkalmával, vagy az időjárás kikoptatta... E miatt pedig a mostani, tehát az Isztambul 6.0/O verzió építésekkel a

gyémántokat is bele akarta építeni a kupolába.-Tehát ez az Isztambul másolat egy mese alapján lett felépítve? És ha megnéznénk a kupolát, tényleg találnánk benne gyémántokat? - kérdezte Péter.-A kupolát tényleg meg fogjuk nézni. De nem a gyémántok miatt. Az a rajz, amit kaptál Sinan mestertől, az arra utal, hogy valaki belenyúlt a programba. A gyémántok helyett mást rejtett el a kupolában. - mondta Géza.-Úgyhogy most lepihenünk, majd holnap este bemegyünk, és megnézzük - egészítette ki Portakal.

Péter nem igazán tudott pihenni. A ház, amiben megszálltak, túlságosan is élethűen utánózta a 16. századi hangulatot. Oké, volt kivetítő és internet. Így legalább filmet lehetett nézni. Meg még a víz is be lett vezetve. Legalább nem kellett a kúthoz lejárni minden alkalommal. Bár befizethettek volna egy robot szolgára, de nem bíztak benne, hogy az nem fog titokban utánuk kémkedni.Minden más viszont hagyományos volt. A vizet tűzön kellett felmelegíteni. Ehhez egy speciális kemence volt, ami úgy nézett ki, mintha fával működné. Persze nem igazi fát kellett a tűzre tenni... a környezetvédők gutaütést kaptak volna tőle. A kemence csak szimulálta az égést. A fahasábok intelligens műanyagból készültek. Miután berakták őket a kemencébe, átalakultak, mintha hamu lenne. Majd idővel újra visszaalakultak, ha kivették őket a kemencéből. Így legalább nem kellett fát vágni, kimenni az esőbe, és még CO2 sem keletkezett.. A meleget meg elektromos áram adta.Fürdőkádrol persze szó sem lehetett! Csak egy dézsa volt, amit Péter nagy nehezen megtöltött. A víz is teljesen kihűlt, mire végzett ezzel a bonyolult művelettel. Végül Portakal adott neki valami bigyót. Azt berakta a vízbe, mire 1 perc múlva már kellemes meleg volt.-Nem korhú, de nagyon hasznos - mondta.A teafőzés még bonyolultabb volt. Egy rendes étel elkészítése pedig még annál is nagyobb kihívásnak nézett ki. Péter úgy döntött, nem is próbálkozik vele. Inkább kérte a túraprogramot, hogy keressen neki a közelben egy helyet, ahol tud enni.

Amikor beült enni, mindjárt kért két dupla sajtburgert light kólával. Tudta, hogy nem ezt fogja kapni, de még mindig kissé fáradtnak és nyugösnek érezte magát. Nem akart azzal vacakolni, hogy kitalálja, mit ettek a 16. században a törökök. Csinálja meg ez helyette a túraprogramja!Amikor megérkezett az étel, megerősítette magában: Tényleg nem vacakolok, hogy kitaláljam, mi is ez... Valami húst kapott valami kenyérhez meg valami fehér italt. Megette és megitta mindet. Egész jó volt! Megkérte a túraprogramot, hogy jegyezze fel. Ilyet máskor is szeretne enni.

Na jó! Estig még van idő. Addig fog egyet aludni, döntötte el magában Péter. De előtte még

szeretne egy kicsit mászkálni. A túraprogram a Fedett Bazárt javasolta. Péter leokézta az ötletet. Járt már ott, a 21. századi másolatnál, Isztambul 6.0/A-nál. Kíváncsi volt, milyen lehetett ez 500 évvel korábban. Vajon akkor is szőnyeget, lámpákat, dobozokat, ékszereket árultak? Vajon akkoriban milyen ajándéktárgyak lehettek?

Nos. A bazár teljesen mást mutatott, mit amire Péter számított. A túraprogram érzékelt Péter meglepetését. Valószínűleg a többi turista is hasonlóan reagált, így mindjárt egy rövid magyarázattal kezdte:

Innen a dombtetőtől egészen az Aranyszarv-öbölhöz egy raktárakból álló labirintus volt már a bizánci időkben is. Sőt, az előtt is, meg az előtt is, meg még az előtt is. De igazándiból a római-bizánci korban kezdett fejlődni, hiszen akkor valósult meg a teljes Földközi-tengert behálózó kereskedelem. A törökök ezt vitték tovább, majd kezdtek egyre több utcát befedni. Előtte még csak ponyvával védték a vásárlókat az időjárás viszontagságaitól, hidegtől, melegtől, esőtől egyaránt. A túraprogram mindjárt bekapcsolta a virtuálislistát, hogy Péter maga is lássa. Az állandóan fedett utcák kialakítása nagyon megnövelte a vásárlók kedvét. Így egyre több, és több utca lett a központi fedett épülethez csatlakoztatva. Persze semmi konkrét ötlet, koncepció, vagy központi instrukciók. Ahogy éppen alakult, úgy építették. Ennek köszönhetően minden utcának megvolt a saját hangulata. És minden utcában más-más termékfajta árultak. Péter most ezeket láthatja. Jobbra voltak az ékszerészek, balra a bútorosok. Ez utóbbiból éppen 3 ember (pontosabban android) tartott Péter felé, hogy valami csili-vili széket adjanak el neki. Péter ijedten nézett körbe, hogy hova tudna elmenekülni. De egy másik irányból egy gyanús szőnyegárús kinézetű bajszos ember közeledett, míg egy harmadik irányból egy olyan, aki egészen biztosan fazekas. Nyakig agyagos volt, mintha direkt kenték volna be vele, mintha e nélkül azt hinnék az emberek, hogy ő fogorvos...

Ebben a pillanatban egy csapat virtuális macska rohant el Péter mellett, amit két virtuális kutya kergetett. Bár egyetlen darabja sem volt valóságos, Péternél be volt kapcsolva a Háziállatok program. Így az androidok kénytelenek voltak úgy tenni, mintha valóban állatok futnának át a bazáron.

Pillanatok alatt hatalmas felfordulás lett! A virtuális macskák felugráltak a kipakolt árukra, mire a robot eladók megpróbálták úgy viselkedni, ahogyan a valódi eladók is tennék. Szitkozódtak, az állatokat hessegették, próbálták elkergetni őket. De inkább csak a felfordulást növelték vele. A dolog kezdett valóságos lenni, ahogy a robot árusok egyre több mindent borítottak fel. E miatt még több árus kezdett káromkodni, és összevissza hadonászni. Már nem lehetett tudni, hogy az állatokat, vagy egymást akarják elkergetni. A felfordulás egyre fokozódott. Nemsokára elért oda, ahol más turisták is tartózkodnak. A

mesterséges intelligencia kénytelen volt folytatni az elkezdett műsort, hogy ne omoljon össze az illúzió. Minden turistánál, aki csak a bazárban tartózkodott, bekapcsolódott a Háziállatok program. Sokan megdöbbenek, amikor egy számár, vagy egy teve hitelen ott termett előttük. Ráadásul minden fizikai tulajdonságuk szimulálásával: hangokkal, illatokkal, és... hát igen.. a teve ha ideges, akkor előfordul, hogy köp...

Péter az egyik sarokba húzódott be, onnan nézte az eseményeket. Volt egy megérzése... Úgyhogy ki is mondta.-Kösz Géza!-Semmiség! Jó móka volt! - hallotta a választ.-Fiúk! Örülök, hogy jól érzitek magatokat! - csatlakozott Portakal is beszélgetésbe - Viszont ha már sikerült egy okkersárga riasztást előállítani, akkor használjuk is ki! Péter! A Szulejmán dzsámi itt van mindjárt a bazár mögött. Gyere oda, bemegyünk most az épületbe. Küldöm a térképet. Ott találkozunk!-Okkersárga riasztás?? - csodálkozott Péter - meg sötétlila gombok... Normális színeket nem is használtok?-Ez egy hosszú történet.... - válaszolta Portakal. Indulj el lefele! Mindjárt érkezik a térkép!

Portakal és Péter a Szulejmán dzsámi mögött álltak. Már mint Péter szerint ennek kellett a hátuljának lennie, mert ez az egyetlen oldal, ahol nincs ajtó. Amikor Portakal azt mondta, hogy térképet küld, akkor Péter arra a sima navigációs ábrára gondolt, amit a túraprogram is adott mindig. E helyett Portakal egy olyan részletes térképet adott, ami inkább hasonlított egy 3D építészeti tervrajzhoz. Nemcsak, hogy minden téglát minden karcolata, letört sarka rajta volt, de még a titkos folyosók pókhálói is be voltak jelölve!-Tényleg, Portakal - mutatott Péter az egyik pókhálóra. - Ez most mesterséges? Vagy valódi pókok készítették?-A városépítő mesterséges intelligencia úgy döntött, hogy nem érdemes a modern pókokra bízni a dolgot. Megváltozott az éghajlat, de leginkább a higiénia. Már a rómaiak és a bizánciak is odafigyeltek a csatornázásra, és az oszmán időkben sem volt rossz a helyzet. De ezt akkor sem lehet összehasonlítani a 22. századi állapotokkal. Lehet, hogy az Isztambul 6.0 köré felépített mikrobiológiai védőháló a pókokat is távol tartja. Vagy az ő élelmiszerforrásukat. Nem tudom, ez nem az én területem... De mindenképpen más a környezet. Így mások a pókok szokásai, mások lesznek a pókhálók. A mesterséges intelligencia inkább nem bízott semmit a véletlenre, saját pókhálókat gyártott úgy, ahogy szerinte azok a 16. században voltak.

Közben Géza is bejelentkezett.-Oké! Néhány sarokkal odébb ismét előidézttem egy okkersárga riasztást. Ugyan azzal a módszerrel: betereltem egy marék virtuális macskát néhány turista elé... Ez most lefoglalja egy kicsit a mesterséges intelligenciát. De nem sokáig. Legközelebb már mást kell kitalálni.. Nem hiszem, hogy harmadszorra is sikerülne..- Rendben - mondta Portakal - Itt van Szulejmán türbéje, azaz a mauzóleuma. Persze ő nincs

benne...hiszen ő a palotában van. Este is lesz egy megjelenése az északi erkélyen... szóval ez egy kicsit bonyolult.. A lényeg, hogy van egy titkos átjáró a dzsámiba.-Minek van titkos átjáró a dzsámiba?-A törökök sok titkos dolgot szerettek. Mivel egyébként is nagyon kíváncsiak, mikor mit csinál a szomszéd, így saját magukat szerették elrejtetni. Sok dzsámiban a szultánnak, meg más fontos embernek saját bejárata és saját fülkéje volt. Oda nem lehetett belátni, hogy ne tudják, mikor van bent valaki. Azt mondják azért, hogy aki imádkozik, ne kelljen merénylőktől aggódnia. Lehet, hogy ez a titkos átjáró is ilyen... Nem tudjuk.. Nagyon sok titokról most is alig tudunk valamit, pedig sokkal részletesebben ismerjük a múltat, mint bármikor előtte...

Bementek a türbébe, ami üres volt. Portakal elmondta, hogy ugye a szultán él és virul, amennyire ez egy androidtól elvárható... De persze be lehet kapcsolni a virtuálist, és meg lehet nézni, milyen is lesz a hely 100 év múlva.. Vagy éppen milyen volt 100 éve! De majd máskor...Portakal odament az egyik falhoz, majd egy török kiszámolós mondóka alapján elkezdte a szimbólumokat nyomkodni. Egyszer csak megnyílt egy ajtó. Egy titkos ajtó.Péter bekukkantott...és felszisszent. Tele volt pókhálóval. Portakal is benézett..-Géza, intézkedj!- Oké!Ebben a pillanatban az egyik sötét folt - Péter árnyéknak gondolta - megmozdult. Kiderült, hogy sok-sok robot pók. Ezek most mind elindultak, és kitisztították a földalatti folyosót. -Géza, kérek fényt is! - mondta Portakal.-Pillanat!A robotpókok rendezett alakzatba fejlődtek, majd mindegyiken kigyulladt egy apró lámpa. Elég fényt adtak ahhoz, hogy a folyosón kényelmesen lehessen végigmenni.

Nem mentek sokáig. Mégis csak a dzsámi mellett indultak el a föld alá. Hamarosan egy kis helységbe értek. Egy ember éppen csak elért benne. Innen egy csigalépcső vezetett felfelé. Portakal gondolkodás nélkül elindult rajta. Péter sejtette, hogy Géza instrukcióit követi. Talán még a virtuálisan megjelölte az útvonalat is. Péter jobb ötlet híján követte őket.

-Oké, megérkeztünk. - mondta Portakal.-Hol vagyunk? - kérdezte Péter.-Közvetlenül a kupola alatt. Itt van egy kis folyosó, ezen tudunk menni.-Ööö... oké... de hova megyünk?-Itt van egy titkos rekesz...-Mennyi titkos dolog van itt! És mi van benne?-Nem tudjuk... Ha tudnánk, nem lennénk itt!-Jah, tényleg...-Itt is van! - mutatott egy papírlapot Portakal.- Öööö... egy csomó hullámos vonal...-Kapcsold be a fordítót, te! Ez oszmánul van!-Ó... tényleg... de... még most sem értem...-Mindegy.. Majd később megvizsgáljuk. Most tűnjünk el innen!

2020-03-16

Nem veszünk el... csak nagyon-nagyon-nagyon lelassultunk. Hamarosan érkezik az elmaradt bejegyzés! :)

2020-03-21

És ott volt előttük! Isztambul 6.0/B! Azaz Isztambul bizánc kori másolatában. Kifejezetten a turisták részére felépített városban.

Péter örült neki, hogy ezúttal másik irányból érkeznek. Eddig bármelyik turistáknak készített városmásolatba is ment, mindenhol az úgynevezett turista kapunk kellett áthaladnia. Ez pedig egy olyan hely volt, ahol már a városba lépés előtt megpróbálták minél több mindent eladni a látogatóknak. Általában valami olyan felszerelést, amivel a turisztika élményt lehetett fokozni, túra programokra lehetett befizetni, vagy akár ajándékokat lehetett vásárolni. Péter utálta ezt. Akárhogy is próbálkozott, mindig egy csomó felesleges dolgot eladtak neki.

Ezúttal viszont a tenger felől érkeztek. Egy bizánci hadihajón.

Mint Portakal elmondta, ez egy dromon volt. A 6-7. század híres bizánci gályája. Amerre megjelent, az ellenségek szívébe rettenet ült, a lábuk elnehezedett, a gondolataik megakadtak... meg hasonló érdekes metaforákkal mesélt Portakal. A dromon legalább 40 m hosszú volt. Különlegessége, hogy 2 evezős szintet építettek, így 2x25 pár evezős hajtotta a vitorlák mellett. Azaz 100 ember tudott egyidőben evezni. Így a hajó iszonyú romboló erővel bírt, ha éppen arra volt szükség. De mind a hajóorrot, és a tatot is megemelték, ahova hajítógépet, dárdavetőt vagy a híres görögtűz-vetőket lehetett felállítani. A bizánci időkben a hajóflotta tényleg híres és félelmetes volt. Sokszor mentette meg Isztambult, azaz Konstantinápolyt a támadóktól úgy, hogy még a város elérése előtt megsemmisítette őket.

Az a hajó, amin Péter és Portakal utazott, egyenlőre még csak egy próba volt. A tervek szerint a turistákat vitte volna körbe a város körül. Esetleg egy tengeri ütközetben is részt vesz majd. Mindezzel egyenlőre még csak kísérleteznek. Ahogy az árak is bizonytalanok még. Péter el is csodálkozott, hogy magasabb árat fognak fizetni azok, akik evezni fognak. Arra gondolt, hogy az ókorban valószínűleg büntetésből kerültek a lapáthoz az emberek. Most meg inkább fizetnének érte! Fitness-út néven lesz árulva!

A hajón csak ketten voltak. Holott akár 200-an is felférnek majd rá. Géza kölcsönözte ki Portakal ötletére, aki ismerte a bejáratot a tengeri raktárba. Itt nemcsak a hajókat tartják majd, hanem a robot delfineket, és néhány egzotikus robot tengeri szörnyet. -Ha egyszer a

turisták azt is akarnak látni!- vonta meg a vállát Portakal amikor Géza kérdően nézett rá.

A dromon a képzeletbeli Márvány-tenger felől közelítette meg a képzelet szülte valós várost. Egykoron rengeteg kereskedőhajó érkezett Érkezett Konstantinápolyba. Portakal elmondta, hogy ezek a hajók fából készültek. Ez logikus, mert ugye a fa akkor is a vízben marad, ha nem csinálnak vele semmit. Csakhogy ha már egy egész hajót építünk belőle, akkor az pont e miatt könnyen felborul. Ennek elkerülése érdekében ballasztot használtak. A hadihajók alját kövekkel töltötték fel. Míg a kereskedőhajókban az árul voltak a ballasztok. Ezeket nagyon ügyesen kellett elrendezni, mert mondjuk ha néhány tucat amphora eldőlt, akkor attól úgy megváltozhatott a hajó egyensúlya, hogy attól felborult. Viszont ha a hajó léket kapott, akkor a legtöbbször a ballasztot használt áruk és kövek egyszerűen kipotyogtak. A hajó maga viszont nem süllyedt el, hiszen fából volt. Ezért is nehéz ókori hajóroncsokat találni. Mivel pedig a hajók nem igazán süllyedtek el, max felborultak, a tengeri csatákban jobb szeretnék az ellenséget inkább felgyújtani. Ez a másik ok, amiért olyan kevés ókori hajóroncs található a tengerek mélyén...

-Ugye, itt is minden úgy megy, mint az oszmán-kori Isztambul verzióban? Nincs konkrét év, az androidok magukat valódinak hiszik, stb... - Kérdezte Péter-Igen - válaszolt Portakal - Hiszen ez egy turista park! Nem mindig az a lényeg, hogy hiteles legyen, hanem hogy a turisták szeressék. Az AyaSofya esetében pl. 537. december 27-ei dátum van. Menas pátriárka ezen a napon szentelte fel. Persze nem minden nap van szentelés, csak hétfőnként. A hét többi napján 538. Érdekeség, hogy 20 év múlva, 557-ben egy földrengés miatt a kupola beomlott. Ezután módosították. Így a későbbi Isztambul verziókban már a végleges kupolát láthatod, itt még az eredetit. A város többi része is valamelyik korszakhoz köthető. A város szélén a fal mentén II. Theodosius császár ideje zajlik, 413-ban. Vagy olyan templom, ahol minden szerdán a 725-ös képrombolást lehet átélni. Igazándiból a különböző városrészeket túrázva egy folyamatos időutazásban vehet részt a látogató. Minden ehhez igazodik: a ruházat, a beszéd, az után sétálók nációja, de még az írás is. Ugyebár a VII. század előtt még a latin volt a hivatalos nyelv, majd Hérakleiosz idejében lesz a görög. Ez így kicsit furcsa.. Mégiscsak több mint 1000 évet kellett valahogy bezsúfolni egyetlen városba... De hát ugye a turistákért mindent!

A hajó szép csendesen, mintha tényleg a szél fújta volna, haladt el a város előtt (Géza azért távolról belenyúlt a rendszerbe, hogy a szokásosnál kicsit gyorsabb legyen..). Portakal elmondta, hogy mivel a hajózási lehetőség még nincs kész, a császári nyugati kikötő, a Júlián-kikötő sem alkalmas még a hajó fogadására. Persze ki is lehetne úszni...E helyett a város másik felén, a hagyományos kereskedelmi kikötőbe, az Aranyszarv-öbölbe fognak érkezni, a Proosphorion kikötőbe. Ez a kis kitérő viszont jó lehetőség Péternek, hogy az ókori város minden oldalát a tenger felől megcsodálja. Mint Portakal mondta, régen a fontosabb emberek mindig hajóval, a víz felől érkeztek a városokba. Így azok a legszebb felüket pont a tengerek, folyók felé mutatták. A repülő korszakban viszont a gépek valami távoli kietlen helyre érkeztek, az utazók pedig rendszerint áthaladtak a város széli ipartelepen. Ez pedig nem éppen a legszebb bemutatkozása egy városnak... Ma egy kicsit jobb, hogy a csővasút a város központjába érkezik.. de azért ez még messze nem olyan, mint régen volt..

A dromon csendesen siklott a Boszporuszon. Péter a császári palotát nézte, és fotózgatta, amikor felfigyelt arra, hogy a másik parton, az ázsiai oldalon is van egy apró városka.-Az ott micsoda? - kérdezte.-Az ott Khalkédón, ami később Kadıköy lesz. De még nincs kész. Mindenképpen szükséges, hogy előbb beinduljon a hajózás, mert a túloldalra mással nem lehet majd átjutni. Kivéve persze az úszást...-És mi lesz ott?-Ő egy másfajta városrész. Pontosabban ekkor még nem is városrész volt, hanem külön város. Őt korábban is alapították, mint az európai oldalon Konstantinápolyt. Már csak e miatt is érdekes lesz. De az igazi különlegesség a zsinatok lesznek!-Zsinatok?-Igen. Igazándiból ott csak egyet tartottak, 451 október 8. és november 1. között. Első körben ezt fogják újrarájátszani, és ezen lehet majd vendégként részt venni. De a szervezők úgy gondolták, miért csak 1 zsinat menjen újra és újra? Helyette éves program szinten az összes zsinat megtekinthető lesz. Így ha valaki újra eljön egy másik időpontban, akkor egy másik zsinatnak lehet szemlélője.

Már közel álltak, hogy megkerüljék az Akropoliszt és beforduljanak az Aranyszarv-öböl felé, amikor a hajó egyszer csak megállt.-Ajaj! Baj van! - jelent meg Géza hologram formában.-Mi történt? - kérdezte Péter.-Felfedeztek minket! - mondta Géza.-A Lánc! - szolt Portakal - Teljesen elfelejtettem!-Milyen lánc?? - értetlenkedett Géza-Volt egy lánc. - kezdett bele Portakal - Már a bizánciak előtt is kifeszítettek egy láncot Európa és Ázsia között. Ezzel lezárták a Boszporuszt, és szabályozták a hajóforgalmat. Nemcsak az ellenséget tartotta távol, hanem a kereskedőket is megállította. De most a turista Isztambulban vagyunk, egy 32 km átmérőjű mesterséges szigeten. Nem gondoltam, hogy a láncot is felépítették...-A

hajót ki tudom szabadítani... - gondolkozott Géza - de mivel észrevettek, már követni tudják. Túl nagy, hogy elrejtsem... Ugye nem baj, hogy úszni kell?-Én nem fogok úszni! - jelentette ki Portakal mérgesen - Reggel csinálta meg a hajamat a robot fodrászom... Egyébként is van mentőcsónak..-De azon is látni fognak titeket - ellenkezett Géza.-Azt hittem, átnézted a tervrajzokat... - mondta Portakal szemrehányóan - Van néhány vízalatti mini tengeralattjáró is. Ezekkel 10-10 főt tud majd lemerülni, hogy vízalatti roncsokat nézegessen. Ezek egyikével simán meglépünk!-Azt mondtad, hogy ezek a hajók nem szoktak elsüllyedni, mert fából vannak. Milyen roncsokat lehet akkor látni? - kérdezte Péter.-A turistákért mindent! Ezt is mondtam. - vonta meg a vállát Portakal - Erre gyere!

-Nem is gondoltam volna, hogy itt van egy titkos alagút. - mondta Péter-Hát igen... Mi sem gondoltuk volna, míg a mesterséges intelligencia meg nem építette. - válaszolta Portakal-Na de ez egy városfal. Ráadásul a tenger felől választja el a várost. Minek erre titkos bejárat?-Látod, ez egy jó kérdés! 1453-ban is a törökök egy ilyen bejáratot jutottak fel a falra, majd foglalták el a várost.

A kikötőben voltak. Egy igazi ókori kikötőben. Az Aranyszarv-öböl tele volt különféle kereskedőhajókkal. Péter túraprogramja lelkesen azonosította be őket: melyik honnan jött, mit szállított, stb.. Úgy tűnt, mintha éppen a birodalom fénykorában, legnagyobb kiterjedésekor lettek volna.De nemcsak a hajók, hanem a parti piac is nagyon változatos volt. Péter rengeteg halárust látott, így rövid gondolkodás után inkább nem kapcsolta be a szag-szimulátort. Bőven elég volt neki a valóságos! Nem kellett még, hogy mesterségesen rásegítsenek, amitől teljesen olyan lenne, mint az ókorban.-Portakal - kérdezte Péter - Narancsot szeretnék venni, de sehol sem találok?Portakal először szúrósan nézett a fiúra. De aztán rájött, hogy Péter tényleg narancsot szeretne, nem pedig valami idióta szójátékkal próbálkozik-Az a szomorú hírem, hogy még nincs narancs. -De hát a Mediterránon vagyunk!-Igen, de a narancs csak a XV. században jelenik meg Európában. Hiába viszonylag elérhető helyről, Indiából érkezik... Ugyan így ne keressél paprikát, krumplit, kakaót, és még sok minden mást. Be kell érned az almával, búzával, olívbogyóval és hasonlóakkal.-És kézműves dolgok nincsenek is?-De. Csak fent a dombtetőn, a Konstantin Fórumán.

-Nos, akkor összegezzük - mondta Géza hologramja, miután letelepedtek egy ókori fogadóban. Péter azt hitte, hogy az oszmán kori helyzeteknél nem lehet rosszabb. Végül is, miben más a középkor az ókornál? Nincs villany, internet, meleg víz, TV... De aztán rá kellett jönnie, hogy lényeges különbségek vannak. Pl. abban, hogy mennyire puha, azaz kemény az ágy. Mivel lehet takarózni. Meg egyáltalán a szék... A szék nem több ezer éves találmány??? Hogy tud az akkor mégis ennyire kényelmetlen lenni?? Meg recseg-ropog... Mindjárt összetörik! És ez még a kellemesebb dolgok közé tartozik. Hiszen Péter ülhetett az ágyra is. Bár nem úgy tűnt, hogy az kényelmesebb lesz.. Péter nem hitte, hogy tud majd aludni..- Bocsánat, hogy közbeszóllok - szólt közbe Péter - De nincs valami komfortosabb szoba?-Ez is része a játéknak - válaszolt Portakal - Olyan házban lakunk, mint az akkori átlagpolgárok. Így is számtalan komfortot beépítettek. Pontosítok: számtalan kényelmetlen faktort kikapcsoltak. Nincsenek bolhák, patkányok, a párnában levő szalma tiszta és száraz, meg ilyenek. Persze lakhatnánk az egyik palotában is, de az nemcsak drága, hanem feltűnő is. Internet viszont mindenhol, mindenkinek van.-TV is van? - csillant fel Péter szeme.-Az nincs. A szórakozás is ókori jellegű. Van színház és lóverseny.-Ennyi? Az ókorban csak ennyit jelentett a szórakozás?-El lehet járni még templomba, meg piacra. Leginkább pletykálni. Ebben nagyon jók az androidok. Ha tudnád, micsoda pletykákat találnak ki!-Folytathatjuk? - kérdezte Géza.-Bocs... Persze - válaszolta Péter.-Nos tehát. Átnéztem azt az írást, amit a Szulejmán dzsámiban találtatok. A saját gyártású mesterséges intelligencia programmal pedig körbenéztem a hálózaton, archívumokban, stb... A következő a helyzet. Azt tudjuk, hogy az ókor kezdetén Anatóliát az egyiptomiak, asszírok és a hettiták uralták, befolyásolták. Mindez még a perzsák-görögök előtt történt. De van egy elmélet, ami szerint volt egy negyedik civilizáció is, mégpedig Anatólia nyugati végén. Az az írás, amit találtunk, ennek a civilizációnak a fővárosát mutatja meg. Vagyis nem, mert ez csak leírás. Aki a térképet készítette, vicces hangulatban lehetett, mert 3 részre szedte, és elrejtette a 3 korábbi Isztambul turista városba: a bizánciba, a görögbe és a kőkorszakiba.-Tehát ezért jöttünk át ebbe a városba. - mondta Péter. - No és hol az a térkép?-Hátul, a Kis AyaSofya-ban.

Néhány hátsó kis utcán másztak felfelé míg végül a Konstantin Fórumán előtt lukadtak ki. És itt... Itt aztán Péter tényleg meglepődött.

Hatalmas tömeg volt! Péter még megmozdulni is alig tudott. Portakal elmondta, hogy fénykorában félmillió ember lakott Konstantinápolyban. És persze a környező földekről, falvakról is rendszeresen jártak be az emberek. Nem is beszélve a kereskedőkről, utazókról. A város mesterséges intelligenciája ezt próbálja szimulálni. A Fórum mindig tele van. Leginkább turistákkal, hiszen a bizáncori Isztambul egyik legfőbb érdekessége. De ha olyan alkalom adódna, hogy kevés turista járna a téren, akkor a város mesterséges intelligenciája androidokkal tölti fel. Jelenleg a Fórumon tartózkodók 82% valódi emberi, a többi robot.

A Fórumon voltak, ami a bizánci élet központja volt. Egy hatalmas oszlopon Konstantin császárt látták volna, ha a nagy tömegben egyáltalán rá tudtak volna nézni. Itt bármit lehet venni, amit csak az ókorban el tudtak képzelni: olívbogyót, olívaolajat, gyümölcsöt, búzát, ruhákat, kézműves és fazekas termékeket, szobrokat, de még fegyvereket is. Sajnos az ókoriak képzelete nem egyezett Péter képzeletével. Legnagyobb megrázkódtatása akkor érte, amikor beültek kávézni. Mármint Péter úgy hitte, hogy kávézni ülnek be. De mint megtudta, az ókorban még sem kávé, sem tea, de legkevésbé kóla nem volt. A gyümölcslevek sem olyanok voltak, mint Péter várta. Bár talált köztük egészen érdekes keverékeket is. Végül, jobb ötlet híján, híg bort ivott, hozzá pedig valami sült kenyeret evett. A túraprogramja elmondta, mi micsoda, de Péter képtelen volt megjegyezni. Inkább elmentette az információkat későbbre.

A Fórum után a császári palota irányába próbáltak menni, de ezen a főúton is hatalmas forgalom volt. Az út két oldalán pedig ugyan úgy árusok sorakoztak, mint a Fórumnál. Végül az egyik jobboldali kis utcán keresztül megszöktek. Egy régi fal maradványai mentén eljutottak a Hippodrom mögé. Innen mentek le egészen a Júlián-kikötőig. -Hát... Ha működne a hajózás, direkt ide érkezhettünk volna. - állapította meg Portakal - Gyere, itt a Kis AyaSofya. Vagyis mai nevén Szent Szergiusz és Bacchusz temploma.

-Ez valami titkos föld alatti rejtekhely? - kérdezte Péter miután az infravilágítást felkapcsolta a személyi számítógépén.-Igen. Képzeld! Mi sem tudtunk róla. Ezt is a nanogépek találták meg. Azóta megnéztük az eredetét, és tényleg van ott is egy ilyen földalatti rejtekhely... - válaszolta Portakal - Bár mintha az kicsit más lenne... de nem emlékszem rá..-Figyelj, kérdezhettek valamit?-Nem randizok! De azon kívül igen.-Jó. .. ööö. szóval figyelj! Én azt hittem, hogy valami kincset fogunk keresni, valami igazán értékeset..-A mai világban, amikor a nanorobotok bármit fel tudnak építeni, nem nagyon maradt olyan, hogy kincs. Itt maga a történelem az érték! Azt pedig nem lehet nanorobotokkal megépíteni.-Pedig ti pont ezt csináljátok. Nanorobotokkal építetek történelmi várost!-Igen. De ehhez tudni kell, hogy mit építsünk fel! Miután felépítettük, akkor pedig tényleg olyan kincs lesz, mint amire te gondolsz.

-Ez az? - csodálkozott Péter.-Ez.-Hát ez könnyen ment.-Ja.. Túl könnyen!

2020-03-30

-Ez az? – csodálkozott Péter.-Ez.-Hát ez könnyen ment.-Ja.. Túl könnyen!

Amikor kiléptek az épületből, egy egész római légió állt előttük. Pontosabban nem római, hanem bizánci. De Péter nem ismerte fel a jellegzetes különbségeket. Ő csak annyit látott, hogy túl sokan vannak.A túraprogramja bizonyára szívesen elmondta volna neki a részleteket, és a kialakulásuk körüli történeteket is, de az most nemhogy nem működött, hanem még mintha Pétert direkt össze akarta volna zavarni: mindenhol virtuális fák voltak, melyek eltakarták a teljes látómezőt.-Öööö... - határozta el magát Péter - Ugye, most akkor mi szépen megnyomjuk a sötétlila gombot...-Nem! Túl sokan vannak. A zöldet!-De azt mondtad, hogy azt sose, még vészhelyzetben sem!-Már túl vagyunk a vészhelyzeten! Nyomd meg! Most!Péter megnyomta.

Péter úgy gondolta, hogy mindez nem is lenne olyan rossz. Csakhogy roppant ijesztő volt. Péter roppant ijesztő sebességgel repült át a Boszporusz felett. Ezt az élményt a kabátjára felszerelt mini rakéták okozták. -Ó, de baró! - akarta mondani Péter. De helyette csak annyit sikerült, hogy - Híííííj!Portakal hamar utolérte, és jól láthatóan minden gond nélkül uralta a szerkezetet. Mintha csak a fél életét a levegőben töltötte volna, olyan könnyedén odasiklott Péter mellé. A kabát hátulján rövid idő alatt nagyon sok gombot vagy hasonlót nyomkodott, miután a szerkezet irányt változtatott.-Huuuuujjjj! - mondta Péter, még kevesebb meggyőződéssel, mint korábban.

Jó néhány perc múlva a Boszporusz-parti erdőben egy kis tisztásra szálltak le.-Hú! Ez elég vad volt! - jelentette ki Péter.-Meg lehet szokni - mondta Portakal nyugodtan - Az ötletet egy régi történet adta. A szerint .-Tényleg?-Valószínűleg nem. Így nem... inkább úgy tűnik, hogy rakétákat tett magára, és azzal repült.. valameddig. Már ha egyáltalán repült. Majd ez lesz a mesterséges intelligencia következő feladata, ha már az összes város készen lesz.-Azt hittem, hogy a mesterséges intelligenciát eddig is használtátok.. Mármint hogy a történelmi feljegyzések mellett a meséket is átnézte.-Igen, de eddig csak az épületek és a mindennapi élet szempontjából. Meg persze az olyan fontosabb eseményeknél, mint . De ha ezzel kész, akkor rengeteg érdekes történet kering Isztambulról, Konstantinápolyról, Bizáncról.. meg úgy az egész környékről. Eddig ezeket legjobb esetben is igencsak megbízhatatlan források voltak. De majd a mesterséges intelligencia összerakja belőle a valós részeket, meg kitölti a

hiányzókat. Aztán meglátjuk, mit lehet belőle betenni a "műsorba". Talán felépítünk egy Isztambul mesevárost!

-Hol vagyunk mi valójában? - kérdezte Péter egy kiadósabb gyaloglás után.-Chrysopolis-felé megyünk. A modern időben ez lesz majd Üsküdar. És ahol most állunk... lássuk csak... igen... itt éppen egy döner árus lesz. Bár ez nem mond sokat... Isztambulban legalább 5000 döner árus lesz a 21. század végére.-De hát egy erdő közepén vagyunk! - mutatott körbe Péter.-Jaj, tanulj meg 4 dimenzióban gondolkodni! Persze ez most nem teljesen igaz, hiszen továbbra sem mentünk vissza az időben. De azért képzeld azt, mintha valahol a 8-9. században lennénk. Az androidok is így tesznek.

-És ez az Üsküdar... - kezdett bele Péter később, amikor úgy érezte, hogy most már tényleg túl sokat gyalognak. A lépéskönyvitő nadrágot nem merte bekapcsolni, nehogy a várost irányító mesterséges intelligencia átvegye rajta a vezérkést. - azaz.. mit is mondták? Mi a neve?-Chrysopolis.-Ööö... szóval az... Az milyen hely?-Ő is egy görög város, városállam a Boszporusz partján. Hasonlóan, mint Khalkédón. A fő különbség, hogy Chrysopolisnak nagyon jók voltak a kikötői, így az összes ázsiai kereskedelmi útvonal innen indult. Ez később változott, talán a terep miatt, mert a Bagdadba menő út, és a vasút is Khalkédónban épült meg. De ez majd később. Vagyis azokat a modern Isztambulban, a 6.0/A-ban láthatod. Itt, a 6.0/B-ben, a bizánci városban most Chrysopolis egy nagyon fontos kereskedelmi állomás. Habár ez már így is egy érdekes dolog, egy kicsit megtoldottuk. Chrysopolis egy bizánci kori buli negyed lett. Konstantinápoly volt a birodalom központja, ahol a császár uralkodott. Később ugyan így Isztambul, a szultán központja... Khalkédón egy amolyan vallási központ lett az ázsiai oldalon. Chrysopolis viszont egy olyan hely, ahol mindenféle ember megfordul. Ide érkeztek be a hajók a birodalom minden pontjáról, és ide érkeztek be a karavánok is Anatólia minden pontjáról. Az időt itt is kitöltük a Római Birodalom korára, így tényleg minden területről érkezett portékát meg lehet tekinteni. Elsődleges vásárlóhelynek ott a Fórum. Itt viszont az ételeket, italokat lehet kipróbálni. Van hispán bor, ahogy antiochiai is. Ez pedig adta magával, hogy akkor Chrysopolis egy komplett bulinegyed legyen. Ha majd a hajózás is elkészül, akkor ezeket is beépítjük a rendszerbe. Lesznek külön gasztronómia hajók, ahol a korabeli ételek, italok készítésével, származási helyével is megismerkedhetnek az érdeklődők. Ebben a mesterséges intelligenciával segített történészek nagyon jók!E mellett fontos kitérni arra is, hogy a kereskedelmi utakat a katonaság is használta. Sőt! A Római Birodalomban minden utat a katonaság épített. Chrysopolis nemcsak kereskedelmi, hanem katonai központ is volt. A bizánci laktana természetesen látogatható, kipróbálható. És majd lesznek hadihajók is. Vagyis aki Chrysopolisba jön, mind a kereskedelemmel, mind a gasztronómiával, mind az korabeli szórakozással, de még a hadsereggel is megismerkedhet.

Péter úgy döntött, hogy ez lesz az utolsó dombtető. Ha arra felért, akkor lefekszik, és alszik egyet. Már nem érdekelte semmi. De amint felért a dombra, elámult a látványtól. Portakal javasolta neki, hogy a virtuálisat is kapcsolja be, így Péter másodsorra is el tudott ájulni a látványtól. Gondolt egyet, és az illat-szimulátort is bekapcsolta. Ekkor viszont már úgy érezte, hogy a szagoktól harmadszorra is elájul, de ezúttal már tényleg. -Hát igen... - jegyezte meg Portakal, mikor látta Péter ábrázatát - az állatokkal és az utazókkal az illat is együtt jár...

Péter a Boszporusz partján néhány utcát, és sok-sok emeletes faházat látott. Mellettük a kikötő egy hatalmas tér, és valami, ami leginkább sok-sok raktárra hasonlított. A kikötőben rengeteg különféle hajó horgonyzott. Péter késztetést érzett, hogy bekapcsolja a túraprogramot, hogy elmondja, melyik hajó honnan jött, és milyen áruval. De Portakal figyelmeztette, hogy nem lenne jó ötlet, mert hamar megtalálnák őket. Így Péter csak ámuldozott. A raktár részleg - Péter így nevezte el magában - tele volt tevékkel és szamarakkal. És persze ládákkal, amelyekben valószínűleg áruk voltak. Mármint valaha... a valóságban.. - gondolta Péterk. - Most bizonyára mindegyik csak dekoráció.. De ha az egyikbe belekukkantanék, a virtuális biztosan valamit tenne bele valamit... Talán egy repülő szőnyeget vagy egzotikus borokat, fűszereket..De nem minden volt ládában. Péter valóban látott szőnyeget, meg amforákat is. Bár mint megtudta, azokban olívaolaj vagy más kevésbé egzotikus folyadékok voltak.

Portakal az egyik hátsó utcába vezette, ahol egy átlagos faházba mentek be. Péter azért megjegyezte, hogy szerinte nem annyira átlagos. Bár igaz, a többi is tele volt mindenféle dekorációkkal, zászlókkal, meg még ki tudja mivel. Portakal elmondta, tényleg jobb ha Péter nem tudja, eredetileg még mikkel voltak ezek a házak tele. A felső emeleten ültek le, ahol pár pillanat múlva Portakal behunyta a szemét. Bizonyára Gézával egyeztetett a továbbiakról. A rendelés varázslata és bonyodalmai Péterre maradtak. Arra gondolt, hogy végül is mindegy, mit rendel, mert a rendszer úgyis kijavítja valami jellegzetes helyi ételre. Azaz ugyan azt fogja kapni akkor is, ha duplasajtos hamburgert kér, mintha sós percet. Bár azért Péter érezte, hogy talán valami gond lehet ezzel a gondolatmenettel. De hát végül is mi baj lehet? - Rántott teknőst kérek ananász szósszal! - mondta a pincérnek. Vagyis annak, aki a pincér szerepét betöltötte... Péter úgy érezte, meg fog örülni a túraprogramja nélkül.. -Te tényleg teknőst kértél? - kérdezte Portakal.-Hát... gondoltam, úgyse találom el, mit ettek a bizánciak, akkor meg mindegy, mit rendelek.-Pedig pont eltaláltad! Tényleg ettek teknőst is. Ne nézz így! Nem valódi. Ezt is a nanorobotok rakják össze, hogy olyan legyen, mint az eredeti. Ez is egy érdekes dolog. Rengeteg biológus, történész és gasztronómus dolgozik saját fejlesztésű mesterséges intelligenciával. Nagyon sok középkori és ókori étel, növény és ital van, ami feledésbe merült. De szerencsére egyre többet többet sikerült reprodukálni. És olyan ételek is készíthetők, amelyek ma már elképzelhetetlenek lennének. Kérhetsz akár elefánt lábat

is, roston sülvé.-Nem-nem..köszí.. Inkább nem.-Pedig soha vissza nem térő alkalom! Próbáld ki!-Áh, nem. Inkább valami... hogy is mondjam.. normálisabb étel jobb lenne..-Oké, lemondtam a rendelésedet... Lássuk csak.. ez szerintem tetszeni fog nektek... hasonlít arra, amit úgy hívtok, hogy... lángos. Ráadásul ősbúzából, ahogy azt a 6. században sütötték.-Ó, az tényleg jó lesz!-És mond, ananász is volt a bizánciaknál?-Nem, azt csak Amerika felfedezése után ismerik meg az európaiak. Így ananász szószod nem lesz. És most, hogy itt vagyunk, ne hívd őket bizánciaknak. Ez a név csak évszázadokkal a birodalom bukása után kerül rájuk.- Akkor hogy hívjam őket?-Simán rómaiaknak!

Portakal és Péter a szobájukban váraoztak Géza bejelentkezésére. Péter a Boszporusz virtuális hajóforgalmát nézte, mellette a közeli katonai erődöt. Időnként megkérte a virtuálist, hogy rendezzen sorakozót. Látta, hogy a különböző századok hadseregei kivonulnak az erődből, majd eltűnnek a domb mögött. Majd később látta, ahogy a győztes vagy vesztes katonák hazatérnek.-Bocsánat, hogy ennyi ideig tartott. - jelentkezett be Géza hologramja - Többszörösen volt az anyag kódolva, és elég erősen. De sikerült átjutni rajta.- Lényeg, hogy megcsináltad - örvendezett Portakal - hol a következő darab?-Nem fogod kitalálni!-Szerintem igen. Isztambul 6.0/G-be megyünk.-Hogy találtad ki???-Hát... van valami romantikus bénaság ebben az egészben...-Melyik az az Isztambul G?? - kérdezte Péter.-Az az időszámítás előtt 660-73 közötti görög időszak. - válaszolta Portakal

2020-04-06

-De hát itt nincs semmi! - mutatott körbe Péter a több ezer fából álló domboldalon. Persze ott voltak a fák. Meg a nyuszik. Meg mindenféle tollas jószág, ami a fák között repkedett, és mindenféle szőrös jószág, ami a fákon mászkált és ugrált. Meg a nyuszik, amik csak úgy ugráltak. És szőrösök is voltak. Csakhogy!

Péternek nem Isztambul 6.0 volt az első turista városa, amiben először járt. Bár kétségkívül eddig ez volt a legfurcsább. Péter magát tapasztalt túrázónak tartotta. Így megszokta, hogy egy ilyen városba a belépés előtt egy információ és ajándéktárgy halmaz van. De olyan mennyiségben, ami nemcsak átvitt étterembe dől rá az emberekre. Miami-ban pl. Péterre a krokodilos strandpapucsok dőltek rá... Ez most sem volt másképpen. Isztambul 6.0/G bejárata tömve volt. Péter mindent megtudhatott az időszámítás előtti 660-73 éves korszakáról. Olyan dolgokat is, amiket talán jobb lett volna, ha sosem tud meg. És olyan dolgokat vehetett, amelyek utána hiába dobta be az ember az újrahasznosítóba (akár többször is), továbbra is haszontalan vackok voltak. És persze ott volt még az a sok ember. Rengeteg. Érezhetően kevesebben, mint akár az eredeti, az oszmán-kori vagy akár a bizánci Isztambul esetében, de még mindig nagyon sokan. Mindez a sok ember tűnt el hirtelen, amikor a BEJÁRAT alagút után Péter kiért a fényre, a városba. Meg persze a házak. Abból viszont egyet sem lehetett látni. Pedig Péter erre gondolt, hogy mégiscsak valami városban lesz. -Ha most be lenne kapcsolva a túraprogramod, akkor átnavigálna a domb túloldalára. - magyarázta Portakal - Onnan csodás a kilátás a 2500 évvel korábbi Boszporuszra és Aranyszarv-öbölre. Ott szerzünk lovakat és azokkal megyünk be a központi városba, Büzantionba.

"Ha most be lenne kapcsolva a túraprogramod" - gondolta magában Péter újra és újra még órák múlva is. "De nincs bekapcsolva! Nem lehet! Mert akkor a város mesterséges intelligenciája azonnal ránk találna." - mérgelődött Péter. Nagyon sok minden, mint pl. a virtuális képalkotó, a illat-szimuláló, de még a lépésegítő nadrág is működött offline módban. De pont a leghasznosabb, a túraprogram volt állandó kapcsolatban a város mesterséges intelligenciájával. Az segített abban, hogy a túra Péter számára minél nagyobb élmény legyen. E nélkül viszont Péter teljesen el volt veszve. Ott volt mellette persze Portakal is. De ő ember lévén eleve nem vehette fel a versenyt a túraprogrammal. Portakal ismeretei egyébként is végletesek voltak. Mint mondta, ő nem történész. Péter nem igazán tudta Portakalt hova tenni. Végül is mi ő? Valami szuperninja? Vagy ő is benne van a várostervező csoportban? Portakal saját elmondása szerint az ő feladata a problémák megoldása. Vagy valami hasonló. Részes a tervező csapatnak is, segít embereket kimenteni, projekteket tesztel, és a Windows frissítések után összeomló rendszereket is ő rugdossa

helyre.

Az út Büzantionba kevesebb, mint 1 óráig tartott volna, de direkt egyenesen oda mentek volna. De bele kellett olvadniuk a környező turista csapatokba. Márpedig itt nem úgy mentek a dolgok, mint a szokásos turista városokban, hogy mindenki szétszéled és megy, amerre lát. Itt egy olyan úton haladtak, mintha egy tárlat vezetésén lettek volna. Végigmentek az Aranyszarv-öböl mentén, és minden faluba betértek. Portak elmondta, hogy mindez úgy lett kialakítva, mintha egy kisebb időutazáson vettek volna részt. Elindulásukkor még az i.e. 7. században voltak, és mire beértek Büzantionba, már nagyjából a 2. századik mentek előre az időbe. Azok a települések, melyeken áthaladtak olyan jelentéktelen halászfalvak voltak, amikre senki se emlékezett. A mesterséges intelligencia rakta össze a ködös történelmi utalásokból és a föld alatt talált cserépdarabokból. Sőt! Még a nevüket is sikerült előkotorni az idő homályából! - De ettől még unalmas halászfalvak maradtak volna - magyarázta Portakal - Ezért egy kicsit átalakították, hogy kicsit hasonlítson az időszámítás előtti görög kereskedő városokra is. Sőt! Felismerhető az a korszak, amikor Lüdia, vagy a perzsák uralták ezt a területet. Természetesen vannak halászfalvak eredeti alakjukban azoknak is, akik tényleg arra kíváncsiak. Sőt! A Boszporusz mentén egészen érdekes falvakat lehet végigjárni!

A túraprogram hiányában Péter nem mindig tudta követni Portakal ismertetőit. A túraprogram mindig felmérte Péter jelenlegi állapotát és figyelte a reakcióit. Ezen kívül a neten felelhető adatokból megállapított Péter történelmi és kulturális felkészültségét. Ezzel a fejlett technikával szemben Portakal eleve hátrányos helyzetből indult. És nem is tudott jól előadni. Így hiába mondott sok érdekeset, Péter elég sokat azonnal elfelejtett.

De arra mindenképpen felfigyelt, hogy mennyire több korszakot próbáltak ebbe az egyetlen városba (vagy inkább interaktív kiállításba) bezsúfolni. Ebben a néhány évszázadban élték fénykorukat a görög városállamok. Ők nemcsak, hogy állandóan egymással harcoltak, de időnként még a perzsák kis megjelentek.

Volt olyan idő, amikor a Boszporusz partján minden város külön állam volt. Persze annyira praktikusán gondolkoztak, hogy mindenki egy pénznemet használt. Volt olyan idő is, amikor a két part tartozott másik országhoz. És olyan is, amikor az egész területet a perzsák foglalták el.

Portakal sok minden más érdekességet is mondott, de ő nem szokott hozzá az idegenvezetéshez. A túraprogram pedig ki volt kapcsolva, ami segítette volna Pétert a megértéshez, befoltozva a történelmi lukakat. Így elég sokat még az előtt elfelejtette, hogy Portakal befejezte volna a történetet...Péter később a következőket írta a blogjába:

...amikor a városalapító Büzasz érkezett, akkor az ázsiai oldalon már volt egy megarai város. Büzasz is megarai volt, így ahelyett, hogy egymást megtámadták volna, inkább egy jót cseverésztek. Bár Büzasz később a naplójában idiótáknak nevezte őket... vagy vakoknak.. vagy valami hasonlónak. Csak mert rossz helyre építették a városukat. Úgyhogy Büzasz megmutatta nekik, jó alaposan. Kikötött a túl oldalon, ahol fenékbe rúgta az ott lakó trákokat (ők mégiscsak trákok, nem megaraiak), majd felépítette a saját városát, a saját nevével, mert ő akkora arc volt!

Igen, kétségen kívül a túraprogram sokkal jobban magyarázott.

Amikor felértek az utolsó előtti dombtetőre, akkor Péter nagyon meglepődött. No persze a látvány is olyan volt, amit nem lehet csak úgy leírni, de szerencsére pont ezért kialakítottak egy fotós pontot a turistáknak. Hozzá mindjárt építettek is egy olyasmit, ami egy kávézó i.e. 500-as verziójának felelhetne meg. Portakal jelezte Péternek, hogy ez egy különleges hely. Ebben az idővárosban csak ezen az ponton megengedett a modern technika használata. És egyben az utolsó hely, ahol még lehet modern ételeket és italokat venni, azaz kávézni, kólázni, pizzázni, haburgerezni, sültkrumplizni.

Péter élt is a lehetőséggel. Ebben a sorrendben. Majd ugyan ezt visszafele. Aztán belegondolt, hogy talán sokáig nem tud majd rendes ételt enni, így tett még egy kört. Csak az után ment ki a fotópontra, hogy megnézzze az bronzkori várost.

Ismét megállapította, hogy milyen kicsi. Péter megszokta, hogy a városok óriásiak. Ez pedig csak néhány utca... Jó, volt ott egy palota a domb tetején, meg egy színház a domb oldalán, meg egy stadion a másik oldalán, meg egy kikötő is, meg... .Portakal elmagyarázta, hogy ahol megérkeztek a városba, az már a bizánci időkben is a fallal körülvett részen belül volt. A modern korban pedig az a történelmi belvárosnak számított, ahonnan kb. 40 perc volt kocsival eljutni a város szélére (ha nem volt dugó). Ezzel szemben, most az időszámítás előtti időkben befele kellett egy bő órát haladniuk, hogy egyáltalán meglássák az egykori városfalat!

Portakal arról is mesélt, hogy amiket most lehet látni, azok már Római Birodalom idejében el fognak tűnni. Alig 1-2 téglajelzi majd az egykori helyüket. A várost felépítő mesterséges intelligencia is inkább az emberi gondolkodásra építette a számításait: milyenek voltak a házat, városok, kolóniák abban a korban; hogyan használhatták ki a terep, időjárás, stb.. jellemzőit. Vagyis ami itt látszik, az csak 10%-ban biztos, 20%-ban igen nagy valószínűséggel ilyen volt. A maradékot a mesterséges intelligencia számolta ki.

-És ahogy megyünk vissza az időben, úgy lesz egyre nehezebb - tette hozzá Portakal. - A feljegyzések száma gyorsan csökken, ahogy a fellelhető régészeti leletek is. A korábbi időszakokban egyre inkább kell a mesterséges intelligenciák kalkulációikra hagyatkozni. És egyre nagyobb területet kell átnézni. A nanorobotok átnézték a valódi Isztambul 200 km-es körzetét egészen 10 km-es mélységig. De még így is túl sok a bizonytalan rész arról, hogy milyen volt az élet 8000 évvel korábban. Nem is beszélve arról az időszakról, amikor még nem alakult ki a Boszporusz! Az egy nagyon érdekes turisztikai város lesz majd egyszer, ha sikerül azt a korszakot is feltérképezni. Ebben segítene sokat az az elveszett város, aminek a térképét most keressük.-De ha jól emlékszem, az a város valamikor i.e. 1000-2000 között volt. - mondott ellent Péter, hogy jelezze, valamit azért ő is megértett az egész küldetésből - Hogy fog ez segíteni az i.e. 6000 és korábbi világ felfedezésében?-A nanorobotok nemcsak Isztambul környékét fésülték át, hanem a többi ismert lelőhelyeket. Az így gyűjtött információkból a mesterséges intelligencia leképzi, mi minden lehetett azokon a helyeken, amiről egyébként semmilyen ismereteink nincsenek. Hasonlóan kell eljárni, ha az ismert területről a térben vagy az időben távolodunk. Minden egyes újabb lelőhely egy újabb pont, ahonnan kiindulva lehet számításokat végezni. Még az is sokat segít, ha egy olyan új helyet találunk, ami térben közel van, de időben messze. Az elfeledett város viszont egy egész elfeledett civilizáció központja. Márpedig azokat nemcsak pár száz évre építik. És az ilyen helyeken mindig bőséges információ van, amiből lehet számolni, és távolodni mind térben, mind időben. Ráadásul egy civilizációs központ sok újabb várost fedhet fel, ahol még több információt szerezhetünk, amelyekkel még jobban tud a mesterséges intelligencia dolgozni.Tehát ezért fontos nekünk ez az egész!-Húha! - húházott Péter. - Visszamegyek a büfébe, és kérek valami erősebbet.

Mielőtt elérhették volna Büzantion kapuját volt egy utolsó turista ellenőrző hely. Itt felkészítették az embereket, hogy most már tényleg belépnek a történelmi helyre. Eddig lazák voltak a szabályok, de mostantól komolyan kell venni őket. Különböző nem működik az illúzió. Mindenkinek ellenőrizték a fordító programját, és azt a modult, ami megakadályozza, hogy a turista a korhoz nem illő módon cselekedjen.Ezek után jelezték

mindenkinek, hogy a technika és a higiénia is az éppen még biztonságos szintre lett beállítva. Ezt hallva sokan gyorsan visszamentek a kávézó mellékhelyiségébe. Péter inkább erőt vett magán, és Portakallal elindult a kapu felé.

2020-04-13

Péter átlépte a városkaput. De előtte még jó alaposan megnézte.

Meg kell hagyni, szép volt. Kőből készült, tele szép faragványokkal. Portakal jelezte neki előtte, hogy itt azért kicsit belenyúltak a városépítés terveibe. A turistáknak ugyanis túlságosan kiábrándító lett volna, ha egy ilyen fontos városnak csak egy sima kapuja lett volna. Csak hát ugye a turisták elfelejtik, hogy Büzantion egyáltalán nem volt jelentős abban a korban. Sőt! Kész csoda, hogy egyáltalán felrajzolták a térképre. Az igazán fontos átjáró Európa és Ázsia között kissé nyugatabbra volt, a későbbi Dardanellák. E miatt a valódi fal is valószínűleg inkább funkcionális volt, mint díszes. De sajnos erről is csak kevés ismeretet sikerült összeszedni. Leginkább a hasonló görög kolóniákat használták alapul, amikor Isztambul 6.0/G-t tervezték.

Péter tetszett a fal. Bár tényleg nem volt akkora, mint az, ami 80 km-e keletre, az Isztambul 6.0/O-ban volt. Vagyis hát -pontosított Péter magában -... 2000 évvel később lesz. De azért így is eléggé tekintélyes méretű volt. Péter olyan 6 m magasnak saccolta... De így, hogy nem használhatta a túraprogramját, ugyan úgy lehetett 10-12 m is. Vagy akár csak 4...Pétert egyre jobban idegesítette, hogy a túraprogramját ki kellett kapcsolnia. Hiányzott neki, hogy azonnal megválaszolja a kimondott, és a kimondatlan kérdéseit. Péter már az a generáció volt, akinek az a kényelmetlen, ha nem figyeli minden lépését a Nagy Testvér, és nem asszisztál hozzá.

Péter ahogy állt a kapu előtt, elnézett a fal mellett. Belegondolt, hogy ugyan ezt csinálta a 2000 évvel későbbi várfalnál is. De annak nem látta a végét, elveszett a messzeségben. Tetszett neki, hogy itt egészen jól átlátta az egész várost.

Mármint Péter úgy gondolta, egészen jól átlátja. De alig 3 perccel később, hogy átlépte a kaput, máris úgy érezte, hogy teljesen elveszett.

Péter percek alatt rájött, hogy Büzantion egyáltalán nem is kicsi. Hiába mondta Portakal, hogy ez most csak egy átlagos kikötőváros és ennél sokkal nagyobbak is vannak, Péter mégis nehezen tudott hinni neki. Valami központi piactérre jutott, a házak mögött pedig mintha egy stadion magasodott volna. Rengeteg ember volt - Péter tudta, hogy ezek többsége turista, de akkor is! Persze mozdulni alig tudott. Még emlékezett rá, hogy a város

mesterséges intelligenciája kikalkulálja, hogy a napszaknak és évszaknak megfelelően mennyi ember lehetett a valódi történelmi városban. Most ezek helyett leginkább turisták vannak, az üres helyeket pedig androidokkal tölti fel a rendszer. Na de vajon mit csinál akkor, ha több turista érkezik, mint amennyi ember eredetileg a városban volt? Vagy amennyi egyáltalán belefér. Akkor vajon azoknak kitalál valami más programot? Más útvonalat javasol? Tesz nekik valami érdekes ajánlatot, hogy másfele menjenek?

Amíg ezen gondolkodott, nézegette a kirakott árukat. Azzal, hogy lekapcsolódott a túrahálózatról, és még Géza rejtő programja is működött, így az árusok legtöbbször átnéztek rajta. Péter az elején meglepődött, de később kezdte élvezni, hogy nem akarnak minden méteren 20-30 felesleges dolgot eladni neki. Bár az egyik szőnyeg kezdett megtetszeni neki. Voltak ott még olívbogyók, antik borok, használati tárgyak, antik vázák, de még antik fegyverek is.-Hé, Portakal - kérdezte Péter - Hogy lesznek ezek a tárgyak antikok? Mert jó, hogy mindenki úgy tesz, mintha az időszámítás előtti akármikorban lennének. De mégis csak 2123-ban vagyunk. Annak a vázának ott nem lehet bemesélni, hogy 3000 éves...-Mi most itt eljárszunk, hogy i.e. 300-ban vagyunk. Éppen ezért a piac is pont úgy néz ki, mint amilyen akkor lehetett. Értelem szerűen, ha akkor vettél egy vázát, vagy egy kardot, esetleg diót, akkor azok nem voltak 3000 évesek. Hanem akkor készítették, akkor szedték, akkor sütötték, stb... Tehát minden új volt. A látogatók viszont eldönthetik, hogy miként szeretnének erre az ókori Büzantionra emlékezni. Ha úgy, mint ahol időutazással jártak, akkor minden marad úgy, ahogy megvették. Amennyiben viszont antik tárgyat szeretnének, akkor a kijáratnál egy speciális gépbe tudják betenni. Ott a nanorobotok elvégzik azokat az apró változásokat, amiket egyébként az idő tenne. Pontosan ugyan azzal a módszerrel, csak 3000 év helyett elég 3 másodpercet várni. Minden szempontból ugyan olyan lesz, mint ami 3000 évig a föld alatt hevert. Leszámítva egy apró rejtett mikrochippet, amiben azért le van írva, hogy az Isztambul 6.0-ban készült, és melyik évben.

-Hogy fogjuk megtalálni a térkép darabot? - kérdezte Péter miközben elhaladtak a stadion mellett, ahonnan kihallatszottak a lóverseny hangjai.-Egyszerű. - válaszolta Portakal - A palotában kell keresni. Ott is a feljegyzések könyvtárában lesz. -Egyszerű?-Hát persze! Teljesen logikus. Hiába okosabb a mesterséges intelligencia mindannyiunknál, mégis csak alig pár éves. Lényegében gyerek. Úgy is gondolkozik. Azért lesz ilyen nyilvánvaló helyen.-Jó, de egyszerű... Egyáltalán hogyan jutunk be a palotába. Az androidok úgy gondolkoznak, mint a 3000 évvel korábbi emberek. Nem hiszem, hogy akkoriban bárki csak úgy bemehetett a palotába..-Természetesen nem. A legtöbb ember valószínűleg soha nem jutott még a palota udvaráig sem. De most egy turistavárosban vagyunk. Megvan mindennek a módja. Mit szólnának, ha a turistákat nem nézhetnék meg a palotát belülről? Rádásul működés közben! Bemegyünk. Csak kicsit másképpen.-Másképpen?-Igen. Ezért van velünk Géza. Ő talált egy kódot egy hátsó bejáratához.-Nincs is itt a Géza!-Nem úgy te! Virtuálisan!Ebben a pillanatban megjelent Géza hologramja Péter előtt. Integgett, majd egy látványos pukkanásban eltűnt.-Ezt most mindenki látta? Nem volt kicsit feltűnő? - kérdezte

Péter.-Csak a te virtuálisodban jelent meg.-Nem is volt bekapcsolva!-Most már be van! - hallotta Péter Géza hangját.-Na, az ilyenek miatt van ő is a csapatban.Csak azt nem tudom, én minek vagyok - gondolkozott Péter, de inkább nem mondott semmit. Inkább a virtuálist szemléte.

Az égen nagyon sok madár jelent meg. De a földön is nagyon sok állat lett hirtelen. Főleg kutyák és macskák. De volt kecske is. És birka. Nagyon sok birka.

Felfelé mentek, de nem teljesen a palota irányába. Portakal elmondta, hogy meg kell kerülniük, mert a másik oldalon van az ő bejáratuk. Útközben elhaladtak egy csomó templom mellett. Bizonyára Portakal elmeséli, melyik kié, ha Péter megkérdezi. De a fiú úgy érezte, hogy úgyse tudná követni, és biztosan elfelejteni. Így inkább csak nézegette őket. Péter kérésére az egyikbe azért benéztek.

Miután elhaladtak az amfiteátrum mellett, Portakal hirtelen irányt változtatott, és egy nagyon szűk sikátorba (vagy inkább részbe?) húzta be Pétert. Ennek a végén volt egy ajtó. És egy őr is. Portakal higgadtan odament hozzá, és a következőket mondta:- Káelemdéhuszanhat-aláhúzás-csillag-csillag-tizenhárom-negyvenkettő-ó.Erre az őr szikrázott, majd eldőlt.-Nem ilyenre számítottam, de jó lesz. - mondta Portakal, majd átment az ajtón.

Először még csak hátsó utakon haladtak. Péter szerviz folyosóknak gondolta, de Portakal felvilágosította, hogy ez a szolgálk útvonala. Péter ezen elgondolkodott. Régen is ilyen helyeken vitték az ételeket, meg most is. A különbség csak annyi, hogy akkor ezt emberek tették, most meg robotok, szállító szalagok meg ki tudja milyen gépek..Ahogy beljebb jutottak, úgy lett minden egyre díszesebb. Péter kicsit csodálkozott, mert valamiért arra számított, ebben a korban nem fog arany díszítéseket látni. De úgy látszik, az emberek mindig is szerették a fényűzést.A sok tekergelés és útvesztő közben egyszer még a király előtt is áthaladtak. Legalábbis Péter úgy gondolta, hogy az az ember csakis a király lehet. Portakal megerősítette, hogy Péter egészen jól gondolkozik. Azt is elmondta, hogy az a kód, amit Gézától kaptak, és amivel a kapuört kiiktatták, az amolyan láthatatlanná tevő program. Most őket nem látja a rendszer. Péter kipróbálta, és egészen a király elé állt. Integett neki, számárfület mutatott, majd egy selfie-t is készített.Portakal jelezte, hogy nincs értelme csúnyákat mutogatni a király másolatának, mert akkoriban nem ismerték a modern jeleket. Meg amúgyis azt a részt kiszedték az androidokból. Bár ha Péter mindenképpen fel akar idegesíteni egyet, van rá lehetőség. De inkább majd máskor.

Nemsokára beértek a feljegyzések könyvtárába. Ez tényleg egy érdekes hely volt. Péter sima

könyveket várt. Olyanokat, amikről Géza oly sokszor mesélt. E helyett kőtáblák voltak. Mint megtudta, a legtöbb leginkább olyasmiket tartalmazott, hogy mennyi almát sikerült tavaly összeszedni, vagy melyik városból mit vettek, vagy hogy éppen kivan vannak békében. Portakal elég rutinosan és gyorsan keresett a táblák között. Nemsokára felkiáltott: - Megvan! Géza, szkenneld be az adatokat, és kezd meg a visszafejtést. - Már készen is van - jelent meg Géza hologramja - Ez gyorsan ment! - Igen, mert van egy kis gond. - Micsoda? - Ez nem a térkép. Ez egy üzenet nekünk, hármunknak. - Micsoda??? - Azt írja, hogy Kapj el, ha tudsz! Nálam van a térkép! - Na most le kell ülnöm, és inni is kérek valamit! - mondta Portakal félig dühösen, félig elkeseredve. Ebben a pillanatban kinyílt a falban egy rejtett ajtó, kijött rajta egy elegáns szék, egy asztal, rajta egy üveg vörösborral. Péter gondolta, ő is tesz egy próbát. - Öööö... Kérek egy dupla sajtbургert és egy kólát! Jah, én is leülnék valahova. Egy pillanat múlva egy másik rejtett ajtóból kijött egy kényelmetlen szalma zsámoly, egy pohár tej, és valami sült hús egy kardra felfűzve. Péter megvonta a vállát, és jót falatozott. A kardot azért eltette a végén.

Péter Portakal mellett ült egy apró csónakban. Volt egy vitorlája is, de mivel túl sok turista ütötte bele a fejét, lecserélték virtuálisra. A csónakot egy rejtett motor hajtotta. Portakal lazán ült azon a kis helyen, ami neki jutott. Mintha csak minden reggel végighajózott volna a Boszporuszon. Péter viszont egy pillanatig sem bízott az apró járműben. - Merre megyünk? - kérdezte, hogy elterelje a gondolatát a vízről. Pedig még a Mesebeli tengeri szörnyek modult be sem töltötte. - Géza elemezte az írást, a program működését, meg elindított pár mesterséges intelligenciás felderítő programot. Ez alapján az egyik tengerparti halászfaluban fogjuk utolérni. Mondom, hiába nagyon okos a program, akkor is csak gyerek. Most játszani akar.

Már lassan egy órája mentek. Péter nem számolta, hány halászfalu mellett hajóztak el. Úgy érezte, rég lementek a térképről. Ezen Portakal jót nevetett. - Erről a korról csak egy térkép maradt fel. - magyarázta - annak viszont pont a közepén vagyunk. Egyébként nem lehetne leesni róla, mert akkor még úgy gondolták, hogy a világ szélén egy áthatolhatatlan heglánc húzódik végig. Később azért rájöttek, hogy a Föld gömb alakú. A mi esetünk azért más. Mert a turistaváros nem végtelen. Pár 10 km után véget ér. Sőt! Igazándiból már olyan részen vagyunk, ahova elvétve is ritkán jön 1-1 turista. Az eltévedteket jóval hamarabb kell összeszedni. Idáig már csak a fanatikusok fanatikusai jönnek. - Akkor miért lett ez a rész is megépítve? - A városépítő program így gondolta - vonta meg a vállát Portakal - a többi korban, főleg az oszmánban - ez a vidék tényleg érdekes. A tehetősebb embereknek voltak itt kisebb-nagyobb faházai, palotái. Valóban szép. Már az elejétől úgy döntöttünk, hogy nemcsak Isztambult, hanem a teljes Boszporuszt és a környékét felépítjük. És ha már a későbbi korokban felépítettük, akkor itt is legyen meg, összehasonlításképpen. - És mi van a

térképen túl?-5 km tenger, majd a következő város. Ebbe az irányba az Isztambul 6.0/SA, vagyis a kőkorszaki város van. Ez a leginkább ismeretlen város, ami még folyamatosan változik, hogy a történész mesterséges intelligenciák egyre több részt raknak össze. A turisták persze a csővasút-hálózaton keresztül jutnak egyik szigetről a másikra. Így nem látják mi van a városok határán vagy azon túl.

-Géza szerint már közel járunk - mondta Portakal.-Én nem látok semmi különöset.-Én viszont azt hiszem, igen. És ez nem jó..!-Micsodát? - kérdezte Péter, aki újfent nem bízott a csónakban.-Ez bekapcsolta a vihar programot! Kapaszkodj Péter!-De hát azt csinálom már órák óta!-Még jobban!-Hova lehetne jobban??Ekkor jött egy hatalmas hullám, és felborította az apró csónakot.

2020-04-20

-Jaj Portakal! - nyögött fel Péter - Olyan rosszat álmodtam! Visszamentem az időben, ahol egy medve kergetett állandóan! Péter kinyitotta a szemét és rögtön rájött, hogy Portakal nincs a közelben. Annál közelebb volt viszont egy tucat robotnak kinéző rendőr. Vagy rendőrnek kinéző robot... Péter nem igazán tudott dönteni... Kivéve az egyikük. Ő egész biztosan nem robotnak nézett ki. Senki se pazarolna ennyi fémet egy emberszabású droidért... Ez itt egy valódi hústömeg volt. És éppen valamit mondott.-.....-Öööö....
Mi van? - kérdezte Péter, aki nem értett semmit. Valószínűleg beázott a személyi számítógépe, és ezért nem működött a fordító programja. Úgy tűnt, semmi sem funkcionál...-
Valószínűleg beázott a személyi számítógépe, és nem működik a fordító programja. Nem ért minket.- mondta a hústömeg egy olyan nyelven, amit Péter nem értett.

Ti persze értitek, mert a ti személyi számítógépetek nem ázott be.

Péter nem igazán tudta, hova kísérik. Nem látott semerre, annyira körbevették a robotok. És most már a személyi számítógépére sem hagyatkozott. Eddig csak a túraprogramját volt kénytelen nélkülözni, és már az is kész katasztrófa volt. De most így teljesen el volt veszve. Vagyis el lett volna veszve, ha nem éppen egy halom robot vezeti őt. Péter remélte, hogy ők azért tudják, hova tartanak.

Na de tényleg! - gondolta rémülten Péter - Hova visznek? És ott mi lesz velem?? Vajon most csak kihúztak a vízből, vagy tudják, hogy mire készülünk Portakallal??? Most, hogy Péter jobban belegondolt rájött, hogy igazándiból ő sem tudja pontosan, mit is csinálnak Portakallal meg Gézával. Persze összeszedik a térképet, meg ilyenek. De Péternek ez még mindig nem tűnt olyan titkos küldetésnek, mint amilyennek érezte. Végül is miért van veszélyben? Az a térkép darab csak nem lehet olyan értékes.. Vagy mégis? Miközben Péter ezen gondolkozott eszébe jutott, hogy nem tudja, mi lett Portakallal. Sőt! Azt se látja át, hogy ő vele mi lett, de őt legalább megtalálták. Ez akár jó, akár rossz. De most hogy fogja az utolsó térképdarabot megszerezni? Azt se tudja, merre induljon.... Meg egyáltalán hogyan induljon bármerre is. Hiszen annyi robot van körülötte, hogy még ha meg is engednék, akkor sem férne közöttük. Szerencsére legalább az a nagy darab rendőr másfele ment. Így most csak robotok vigyáztak rá.-Bárcsak Géza is itt lenne! - sóhajtott nagyot Péter. Aztán eszébe jutott valami. - Káelemdéhuszanhat-aláhúzás-csillag-csillag-tizenhárom-negyvenkettő-ó! - Ez volt a kód, amit Portakal kapott Gézától. És most Péter is kimondta, eléggé hangosan. Erre az összes robotőr szikrázott, majd eldőlt. Mind rádőlt Péterre.

Elég sok időbe telt, mire Péter kimászott az androidok halma alól. Közben rájött, hogy a személyi számítógépe nélkül is egészen sok káromkodást ismer. Ez elég nagy lelkesedést adott neki. Talán mégiscsak sikerül neki a saját gondolkodásával, számítógépek nélkül is! Most már csak az a kérdés, hogy mi is az, aminek sikerülnie kellene. Portakal nélkül Péter nem hitte, hogy megtalálja a térkép darabot. Sőt! Az is lehet, hogy Portakal már régen megtalálta, és a küldetést így teljesítette. Péter pedig mehet haza. De az is lehet, hogy térképdarab továbbra sincs meg, hiszen akkor Géza csak megkereste volna Pétert. Legalábbis Péter nagyon remélte, hogy Géza azért csak meg akarja majd őt keresni, ha ennek az egésznek vége lesz.. Vagyis a küldetés még sincs teljesítve. Pétert pedig továbbra is el akarja kapni a város mesterséges intelligenciája. Ez pedig biztosan be fog következni, ha Péter eléri a főkaput. Ráadásul Péter pont annyira nem tudta, merre van a főkapu, mint ahogy a térképet sem. Azaz teljesen mindegy, melyik irányba is téved el. Talán a térkép még könnyebb is, mert az valahol erre fele lesz. Portakallal ebbe az irányba indultak el... Vagy legalábbis valami hasonló történhetett. Így Péter elhatározta magát, és az ösztönei alapján elindult az egyik irányba.

Péter ment, mendegélt, és közben gondolkodott. Már régen csinált ilyet, annyira összenőtt a személyi számítógépével. Mindig az, meg a túra programja mondta meg neki, hogy merre menjen, mit csináljon. Saját döntést egyedül nem is nagyon hozott már. Mikor pedig ez a kalamajka elkezdődött, akkor pedig Géza és Portakal döntöttek helyette mindig. Most viszont Péter teljesen egyedül volt. Mindent neki egyedül kellett eldöntenie, kitalálnia. És rájött, hogy nemcsak azt nem tudja, hova kellene mennie, de még azt se, hogy hol van. Portakal valami olyasmit mondott, hogy átsúszhatnak a kőkorszaki Isztambulba, azaz Isztambul 6.0/SA-ba. Ezt a szigetet közvetlenül a görög város szigete után építették. Péter úgy gyanította, hogy az áramlatok őt ide hozták át. Ez pedig azt jelenti, hogy valamikor időszámítás előtt 6000 környékén kell lennie. Már mint valójában ő még mindig 2123-ban van. Csak ezt a turistavárost úgy építették fel, mintha Péter visszament volna az időben. Hogyha találkozna egy másik turistával, akkor az ő segítségével Péter bizonyára hazatalálhatna. Ennyi előnye volt az egésznek: nem kellett időgépet készítenie vagy valami hasonlót. Bármikor kiléphetett a játékból. Már persze ha ezt a város mesterséges intelligenciája megengedi. No és persze ha talál egy turistát... Portakal mondott valami olyat, hogy az Isztambul 6.0/SA egy eléggé új terület. Korábban keveset tudtak arról, mi történt a Boszporusz partján a görög időszak előtt. A mesterséges intelligenciával ellátott történelmi programok és a nanorobotok kutatása sok mindent kiderítettek az elmúlt évtizedekben. De még így is sok volt a homályos folt. Ezeket a mesterséges intelligencia próbálta betömní. Az

ismert adatok alapján kiszámolta, milyen is lehetett az élet 8000 évvel korábban a Boszporusz partján, majd ez alapján építették fel a várost. De a hús-vér emberek ettől még kevésbé ismerték. A legtöbben úgy tudták, hogy Isztambul és Bizánc története a Római Birodalom korában kezdődik. Az azt megelőző Buzantionról már jóval kevesebben tudtak. Az előtt mi történt, már tényleg nagyon kevés embert érdekel. Péternek így nem sok reménye volt, hogy hozzá hasonló valódi turistát fog találni. Helyette talált egy tengert.

Onnan tudta, hogy tenger, hogy sós volt a vize. Ezt meg abból tudta, hogy beleesett. Elkalandoztak a gondolatai és nem vette észre, hogy egy meredek partszakaszra jutott. Bár volt néhány tüskés bokor ami felkelthette volna Péter figyelmét, de ez mégse történt meg. Péter végül őket is észrevette, mikor átgurult közöttük. Egy botanikus ha egy érdekes növényvel találkozik - még ha az tüskés is - mondott volna valami fennköltet. Péter beérte egy sima Jaj!-al is. Péter amúgy sem ált meg nagyon a bokrokat szemlélni, csak simán átesett rajtuk. Mikor végül Péter megállt a vízben (ez az, ami sós volt, meg hideg), rájött, hogy látja a túloldalt. Ebből arra következtet, hogy akkor bizonyára a Boszporusz partján lehet. Péter helyesen gondolkozott, jár neki a piros pont. És mindjárt kettő is, mert jó irányba, jobbra indult.

Péter ment, mendegélt. Mígnem egyszer csak bejutott egy faluba. De olyan kicsi volt, hogy mire Péter lelassított volna, már ki is jutott belőle. Kétszer is vissza kellett fordulnia, mire sikerült megállnia.

Egy aprócska halászfaluban találta magát. Vagy valamire, ami hasonlított rá. Csak éppen nagyon kezdetleges volt. Az a néhány ház... hát ház volt, mert volt teteje meg ilyenek. És a csónakok is... nos... hát biztos nem sülyednek el, hiszen a víz tetején voltak. De Péternek volt egy tippje, hogy néhány biztosan van a víz alatt is. Azok, amelyek nem sikerültek ennyire jól...

Péter elsőnek megörült, hogy emberi településre jutott, bármennyire is kicsi volt az. Ezzel biztosan előbbre jutott valamit. De amint elkezdett ezen gondolkodni, sok minden más is eszébe jutott. Közte az is, hogy még mindig nem tudja, merre is van az előbbre. De még jobban aggasztotta, hogy sem a személyi számítógépe, sem a túraprogramja de még csak a lépéssegítő nadrágja sem ad magáról életjelet. Pedig legalább ezen utóbbi tényleg bírhatná a gyűródést! Igaz, ez nem az eredeti kínai minőség volt, hanem csak egy vacak német utánpótlás volt. De hát akkor is... Péternek kedve lett volna az egészet eldobni a fenébe. De visszafogta a belénevelt szellem, hogy ne szemeteljen. Meg azért nadrág nélkül sem akart maradni..A

túra-program volt a lelke mindennek. Portakal persze valamennyire helyettesítette - sőt, Péter szerint még izgalmasabb is volt vele, mint a túra-programmal. Most viszont teljesen magára maradt. A túra-program navigálta a térben, és az időben is. Az kötötte össze a város mesterséges intelligenciájával, mielőtt szembefordultak vele. Az adta az útvonalat, számolta a távolságokat, kalóriát, de még a légzésszámot. Az alapján javasolt lankás vagy meredek utakat. És persze folyamatosan monitorozta Péter érzelmeit, hogy az alapján találjon látnivalókat, szórakozóhelyeket, ételeket és persze olyasmit, amire a pénzt lehet költeni. Péter teljesen úgy érezte magát, mint valami 20. századi turista...Leszámítva, hogy Péternek még pénze se volt. Minden fizetést a túra-program rendezett. Így Péter abban se volt biztos, hogy legalább enni-inni tud majd valamit. A személyi számítógépe pedig az összes többiben segítette. Így pl. a gondolkodásban is. De az csatlakozott az internethez és a közösségi hálózatokhoz, az végezte a fordítást, meg a virtuálist, és még nagyon sok minden mást is. Péter gondolta, hogy a faluban található néhány ősember is robot. Bizonyára őket is úgy programozták, hogy elhiggyék, több ezer évvel az időszámítás előtt vannak. Vagyis velük nem igazán lehet miről beszélni. Péter egyébként sem volt biztos benne, hogy tud velük beszélni. A túra-program nélkül a rendszer lehet, hogy nem látja. Vagy Géza bütykölése miatt nem látják. Péter e miatt kicsit úgy érezte, hogy ő egy láthatatlan ember lett. Ettől pedig kicsit jobban érezte magát.

Gondolta, kipróbálja. Odaszólt az egyik halásznak. Bizonyára halász lehetett, mert volt csónakja is. És mi mást csinálhatott vajon itt a világ végén, de az idő kezdetén egy apró faluban? Biztos nem a mélytengeri szeizmikus rengéseket vizsgálja...

Péter nem tudhatott arról, hogy a turista városokat kiszolgáló emberszerű androidok a legfejlettebb számítási technikákkal és szenzorokkal lettek ellátva. Ezeket nagyon ritkán tudták kihasználni, de azokban a különleges alkalmakkor nagyon nagy szükség volt rájuk. A gyors reakcióik, és az átgondolt stratégiai cselekvésük sok megfontolatlan turista életét mentette már meg. Legtöbbször olyanokét, akik olyan helyre másztak fel, ahonnan jól lehetett esni. Egy alkalommal pedig valaki fogadásból egy oszmán-kori ágyúgolyót próbált lenyelni. Vagyis ezek az androidok azáltal, hogy mindenhol ott voltak, a város első számú életmentő védelmi vonalát alkották. Ezen ritka alkalmak kivételével az androidok ki nem használt kapacitása tudományos célt szolgált. A több millió összekötött számítógépnek hihetetlenül magas számolási kapacitása volt. Ezt a város mesterséges intelligenciája is használta különféle kalkulációkra. Az üres időszakokat viszont kiadták különféle kutatásokra. Ebben sokat segítettek a szenzorok is. Így az androidok részei voltak az időjárás-előjelző hálózatnak is. Ahogyan a föld szeizmikus mozgását is folyamatosan figyelemmel kísérték és elemezték.

Tehát Péter odaszólt az egyik halásznak. Fordító-program nélkül próbált valami olyasmit, ami szerinte jól hangozhatott az őskorban.-Hö!-Zu? - érkezett is mindjárt a válasz. Ezzel

Péter nem tudott mit kezdeni, ahogy a halász sem. De az most már biztos, hogy Péter nem volt láthatatlan.

Péter már messze elhagyta az aprócska halászfalut. Úgy tűnt, ismét valami lakott helyre érkezik. A parton mamutok legeltek. Ezeket vigyázta néhány ember. Bizonyára androidok, ahogyan a mamutok is. 2099-ben tényleg sikerült egy valódi dodót előállítani. Hasonlóan, mint a turista városokat, azt is nanorobotok építették fel néhány mesterséges intelligencia instrukciói alapján. Csak aztán pont úgy történt, mint egyes filmekben: a dodó elszabadult, felborított mindent, kiömlöttek és összekeveredtek a vegyszerek amely először még csak mérges gáz formában szedte az áldozatokat, majd az egész felrobbant ahogy a kevésbé barátságos vegyszerek is találkoztak. Azóta minden hasonló be van tiltva.

Ahogy Péter lassan elhaladt mellettük, egy csoport turistát talált, akik lelkesen fényképeztek. Péter nagyot sóhajtott, mert ismét eszébe jutott az elromlott személyi számítógépe, így ő nem tudott fotózni. Aztán eszébe jutott, hogy ő eddig egyedül volt idekint a világ végén. Most viszont valódi emberekkel találkozik. Nem pedig androidokkal. Persze a csoport biztosan olyanokkal lesz tele, akikkel egy szót sem fog tudni beszélni, de legalább csatlakozhat hozzájuk.

Mint kiderült a közelben volt egy korabeli város. Onnan jártak át a turisták mamutokat fotózni. Ez a város meglehetősen fontos lehetett. Egy patak köré épült, és egészen komoly kikötője volt. Egyáltalán nem hasonlított a korábbi halász falucskára. Péter úgy érezte, mintha több száz évet ugrott volna előre az időben. Talán ez is történt. Portakal elmagyarázta, hogy a különböző korú Isztambul turistavárosok nem konkrétan egy évszámhoz vannak rögzítve. Hanem nagy általánosságban a korra jellemző időszakot próbálták megépíteni. Attól függően, hogy melyik részen mikor történtek fontos események, változások. Így előfordulhatott, hogy két kerület között akár néhány száz év különbség is lehetett. De több semmiképpen sem!

A város, aminek Péter nem tudta a nevét, fordítóprogram híján pedig megkérdezni sem tudta senkitől, fallal volt körülvéve. Kőfallal! - Tehát tényleg város - mondta Péter csak úgy magának, hogy legyen kivel beszélgetni - nem pedig egy halom vityiló. Péter követte a turista csoportot a kapuhoz, ahol két őrt látott. Kezükben valami olyasmi, ami emberek bökdösésére nagyon is alkalmas. Péter gondolta, ismét megpróbálkozik kapcsolatba lépni a rendszerrel. -Hö? - kérdezte -Zu! - válaszolt az egyik őr. -Zu! Zu! - kiáltott a másik is, mire a kapu mögül 4 hasonló őr került elő. Mindegyiküknél hasonló bökdöső volt. Minden jel arra

utalt, hogy Pétert készülnek megbökdösni vele. Péter viszont úgy döntött, hogy ezt a fajta élménycsomagot kihagyja a túraprogramjából, és inkább elfutott.

Jobb ötlete nem volt, egy közeli fa mögé bújt el. Gondolta, hogy nem ez lesz élete legjobb döntése. Nemcsak hogy biztosan látták az őrök, hogy merre tűnt el - a város szeme előtt pedig biztosan nem fog ilyen könnyen eltűnni. - de még ki is lógott a fa mögül. Mindkét oldalon. Mégis, valami furcsa okból mind a négy ór nagy kiabálással elment Péter mellett. Mintha észre se vennék. Péter ezen igencsak elcsodálkozott. Jobban meglepődött, mintha egy meteor a fejére esett volna. De azért gyorsan felnézett az égre, hátha egy meteor mégis most gondol a leesére. De mivel az ég is tiszta volt, meg a levegő is - az őrök eltűntek a távoli dombok mögött lelkesen üldözve valakit - Péter előbújt a rejtekhelyéről. Biztonsági okokból megkerülte a várost, és keresett egy másik bejáratot.

Péter ezúttal sikeresen jutott át a kapun. Inkább nem állt szóba senkivel. Odabent viszont mindenki mintha vele, csak vele akart volna szóba állni. Úgy tűnik, valami kezdetleges piac térre jutott. És úgy tűnik, a kereskedelem igencsak régi időkre nyúlik vissza. Miközben bizonyos részei mit sem változtak az évszázadok-évezredek alatt: mindenki kiabált, és mindenki valamit el akart adni. Mindenki csak és kizárólag Péternek. De Péter nem mert megszólalni. Túraprogram nélkül úgyse tudott fizetni. A fordító program nélkül pedig könnyen lehet, hogy valami oda valót fog mondani, és akkor megint futnia kell majd. Így inkább megpróbált csöndben maradni. Megpróbált levegőt sem venni, hátha a szuszogása is jelentéssel bír.

A piacon eléggé egyszerű dolgokat árultak. Állatokat, növényeket, használati tárgyakat. Egyik helyen valaki nagy köveket próbált eladni. Máshol Péter látta, hogy valaki két marék kagylót cserélt el a fehér kristályos kőre. Talán sóra... Sok kézműves tárgy és amulett is volt. Egyik sarokban pedig enni és inni lehetett. Péter gyomra eléggé hangosan jelezte a véleményét az ételek illata és látványa alapján. Ez mintha csak csak gong lett volna, mire a fél piactér Péter felé fordult. Még az is, aki létrákat árult. Péter mégiscsak menekülni kényszerült.

Péter elfutott a valami szentély kinézetű épület mellett, átrohant egy küzdőtéren (két verekedő android között), majd a palotánál befordult a sarkon. Ekkor kijutott a Boszporusz partjára. Közvetlenül a víz mellett volt ott, ahol egy patak folyik a tengerbe. Egy kis hídon lehetett átjutni a kikötőbe. Péter viszont azt vette észre, hogy a parton van egy kis elkerített rész, ami egyáltalán nem illett az összképbe. Úgy nézett ki, mint egy modern strand: néhány

nyugágy és 1-2 napernyő hevert a köves parton. Az egyik nyugágyon még egy ember vagy android is hevert. Bár inkább ember, egy robot miért napozna i.e. 6000-ban? Péter arra gondolt, hogy ő is kicsit ledől az egyik ágyra, hogy pihenjen és gondolkozzon, így arrafele ment tovább.

Könnyen átjutott az elkerített részre. Péter várta, hogy esetleg megállítják, belépőt kérnek tőle, vagy klubkártyát kell felmutatnia. De semmi ilyen nem történt. Megvonta a vállát, és kinézett magának egy nyugágyat, majd elindult felé. Ekkor meglátta azt, aki ott feküdt. Pontosabban a mellette lévő könyv keltette fel a figyelmét, amiből egy ismerős könyvjelző lógott ki félig. Péter szeme egy pillanatra megakadt rajta. Nagyon hasonlított azokra a térkép részletekre, amelyeket korábban Portakal kezében látott. Péter nem hitt a szemének! Nem is gondolta, hogy ekkora szerencséje lenne. Pont belefutott abba az illetőbe, akinél az utolsó térképdarab van. Ráadásul éppen alszik, így könnyen elvehetné tőle. Persze ez lopásnak minősülne, és Péter ilyesmit még sohasem csinált. Még a gondolata is elborzasztotta. Ezekkel az érvekkel állította szembe a többi gondolatait: Ő már így is valami vadnyugati törvényen kívülinek számított. Vagy rendszeren kívülinek. Vagy valami hasonló.. Úgyhogy rosszabb már úgysem lehet. Ha viszont megszerzi az utolsó térkép darabot, akkor ennek az egésznek vége lesz. Minden visszatér a normálisba. Bár ha Péter jobban belegondolt, nem igazán tudta, mit is ért normálisnak, hova akar visszatérni. Volt valami varázslat abban, amit az elmúlt napokban (hetekben?) átélt..

Péter megpróbált lopakodó módon a térképhez osonni. Majd eszébe jutott, hogy a filmekben mindig ilyenkor bukik le az ember. Így inkább határozott gyors járásba kezdett. Majd huss, elhúzott kezében a zsákmánnyal. Egy árnyékos helyen megállt, és kinyitotta a könyvet. A könyvjelző tényleg úgy nézett ki, mint a keresett térképdarab. Péter megkönnyebbülten sóhajtott és felnézett az égre. De sehol se látott egy GAME OVER feliratot, vagy YOU ARE THE WINNER! vagy legalább egy aprócska tűzijátékot. Talán mégse az van a kezében, mint amire gondolt?

Teltek az órák, és Péter csak barangolt a városban, aminek még mindig nem tudta a nevét. De még azt se, hogy melyik városrész lett itt pár ezer év múlva. Időnként belefutott 1-1 turista csapatba, de nem tudott velük szót érteni. Az androidok is időnként vagy látták, vagy nem. Azt viszont még mindig nem kockáztatta meg, hogy enni kérjen. Szerencsére inni tudott, mert erre sok lehetőség volt. A patak vizet tiszta és jóízű volt. Az emberek pedig ívó kutakat építettek a közelében. Péter viszont rettentő éhes volt már. És ötlete se volt, most mit csináljon. Most itt volt a térkép a kezében, de mégse ért véget az egész. Egyáltalán a jó térkép van nála? Végül leült a kikötőbe és a nagyon kezdetleges hajókat (vagy csak

csónakok?) nézte. Majd felsóhajtott.-Bárcsak lenne egy pizzám!Pár pillanat múlva kinyílt mellette egy doboz, amire Péter azt hitte, búzát tartalmaz. De e helyett egy gőzölgő pizzát talált benne. Mellette pedig a számlát.Péter jóízűen megette a pizzát, majd megnézte a számát. Kíváncsi volt, hogy is történhetett mindez, és hogy tudta kifizetni, ha egyszer minden rendszere elromlott. Egy üzenetet talált benne Gézától. Arról, hogy a palotában miként tudja vele felvenni a kapcsolatot.

Isztambulban voltak mind a hárman. Az eredetiben, nem pedig valamelyik turista verzióban. Portakal elintézte, hogy bejuthassanak a lezárt részbe, ami egy teljesen kihalt város volt. Egyetlen ember vagy állat sem mászkált az utakon, a házak is üresen álltak. Egy speciális bevonattal volt minden ellátva, ami mindent konzervált addig, míg kitalálják, mi is legyen a valódi várossal.Fenn ültek az egykori városvédő fal tetején, közelükben egy büfé-drón lebegett. Ez szolgálta ki őket. Ezúttal Géza valóban ott volt velük, nemcsak hologram formában.

-Hogy találtak rám? -Kérdezte Péter.-Attól még, hogy beleestél a vízbe, még nem kellett volna, hogy minden rendszered leálljon. - kezdte Géza - De úgy tűnik, hogy volt ott valami zavaró berendezés, ami a vízbeeséssel együtt teljesen tönkretette a számítógépeidet. Akit próbáltatok utolérni, ő használhatta, hogy elrejtse önmagát.-Miután beleestél, - csatlakozott Portakal is - mindjárt elsodort az áramlat. Engem viszont a másik irányba vitt a vihar. Nem tudtam, hogy leálltak a rendszereid, így biztos voltam benne, hogy a város biztonsági programjai hamarosan megmentenek. Gondoltam, később majd összeszedünk téged. Én addig próbáltam követni az emberünket. Nem tudtam, hogy ez egy hamis jel. Akinél a térkép volt, egyenesen áthajózott az Isztambul 6.0/SA-ban. Szerencsére téged is oda vitt az áramlat.-Még szerencsésebb, hogy bele is futottam! - mondta Péter - De hogy sikerült pizzát rendelnem? Ez volt a kulcs, hogy kapcsolatba tudtam lépni veletek.-Miután már több óra is eltelt, -mondta Géza - és sehol sem jelentél meg a város programjában, írtam egy speciális kereső modult. Ez a te hangodra volt beállítva. Reméltem, hogy civilizált helyre érkezel, vagy androidokkal találkozol.-Androidokkal találkoztam, de azok nagyon furcsán viselkedtek. Nem értettem, hogy el akarnak-e kapni, vagy nem.-Igen, mert a város mesterséges intelligenciája megtalálta a modulomat, és elemezte. Innentől macska-egér játék volt a két program között, hogy ki irányítson, ha összefutnak veled.-Még jó, hogy nem tett altatót a pizzámba! - nevetett Péter. - És mi lett a térképpel?-Miután a nanorobotok feltérképezték a föld alatti részeket, a történelmi mesterséges intelligenciák megtalálták az elveszett civilizáció központját. Csakhogy az ősi főváros pont az egyik főrésztvényes rezidenciája alatt van. Ő fizette le az embereket, hogy piszkáljanak bele a programba, és töröljék az információt. De az egyik dolgozó inkább elrejtette. Sajnos ez kiderült, mire a főrésztvényes felkért egy csomó embert, hogy írjanak egy modult, hogy a város programja keresse meg az

információt és semmisítse meg. De a mesterséges intelligencia ezt inkább játéknak tekintette, így inkább az információ megszerzését akadályozta. Akik pedig keresték, azokat eltávolította a városból. Szerencsére ügyesebbek voltak nála.-És most mi lesz? - kérdezte Péter.-Tárgyalások, meg minden egyebek. - mondta Portakal. - Elhúzódik egy darabig, de az biztos, hogy végül kiássák az elveszett fővárost. Túláságosan fontos. De ez már nem a te dolgot. A főnökék köszönik neked a segítséget. Nélküled nem sikerült volna!

Ahogy ezt Portakal kimondta, egy apró drón jelent meg, ami egy hologramot vetített ki. Ezen egy középkorú úriember volt. Feje felett egy felirat, hogy biztosan mindenki tudja, ki ő: a főigazgató!-Köszönjük Péter a munkádat! Hálánk jeléül fogadd el ezt a kupont, amivel minden évben 2 hétre eljöhetsz Isztambulba egy választott ismerőssel, baráttal, családtaggal. Ezt a 2 hetet teljes luxusban tölthetitek, minden szolgáltatás nyitott számotokra. Érezzétek jól magatokat!Majd egy pukkanással eltűnt.

-Mi volt ez a pukkanás? - kérdezte Péter - Nem hologram volt?-Ő már csak ilyen - legyintett Portakal - Amolyan show-man. Szereti a látványos dolgokat. Kivel töltöd ezt a 2 hetet?-Nem tudom... te ráérsz? Hátha találunk valami olyasmit, amit még te sem ismersz!

VÉGE

2020-04-26

2020-ban olyasmi történt, amire valószínűleg nem volt még példa a világtörténelemben: Mindenki otthon maradhatott, és azt csinálhatott, amit csak akar! Még sose volt olyan, hogy ennyi ember ennyire vissza akarjon menni dolgozni!

Egy roppant érdekes helyzet ált elő: A világon mindenhol, nemtől, bőrszíntől, vallástól, időjárástól, macskától stb..-től függetlenül ugyan azt élik át az emberek. Kicsit olyan, mint az 1986-os nagy havazás, vagy az 1989-es taxis sztrájk. Mindannyiunknak egy közös pontja a múltban.

Csak hogy ezúttal az egész világon. 10 év múlva bárkivel is futunk össze, közös emlékünknél lesz a 2020-as járványa, és karanténja. Mindegy, hogy amerikaival, kínaival, afrikaival, arabbal, ausztrállal, brazillal vagy beszélünk. Ezt mindannyian átéljük így vagy úgy.

Éppen ezért sok mindent nem írok le, amit nyilván hasonlóan élünk meg Isztambulban, mint Budapesten. És persze történnek hmmm... furcsa dolgok is, amelyekről szintén nem lesz most szó. Inkább azt olvashatjátok, miként éltük meg (vagy éltük túl) a karanténos napokat itt, Isztambulban.

Isztambul elég komoly világváros, számtalan kapcsolattal minden országgal. Ráadásul közlekedési szempontból is nagy átjáró már... hát olyan bő 12.000 éve. Isztambul egy megállóhely Európa, Ázsia, Afrika és a Közel-Kelet között. Így várható volt, hogy előbb-utóbb nálunk is megjelenik a vírus. Bármennyire is ügyelünk rá.

Ráadásul az egyik ismert első megjelenési hely pont a Taksim-tér közelében volt. Mindjárt a dolgok sűrűjében. A mi irodánk sincs messze onnan. Biztos, hogy többször is ugyan ott ebédeltünk, ahol az egyik első ismert fertőzött is.

De mire mi már idáig eljutottunk, addigra nagyon sokan már otthon ültek.

Azért látszott, hogy készül valami. Ahogy egyre több hír érkezett külföldről, úgy kezdtek a dolgok is megváltozni. A hírekből szépen lassan kikoptak az addigi igazán fontos hírek.

Mostanra pedig teljesen el is tűntek. Az emberek pedig szépen lassan megváltoztak.

Isztambulban az önkormányzat készült. A frekventált közlekedési csomópontokra, mint pl. a metrobusz megállóba kézfertőtlenítő gépeket tettek ki. A törökök egyébként is szeretik az ilyet. Nincs az a török kistáska-nagytáska-kamion, amiben ne lenne nedves törlőkendő. Nincs olyan étterem, ahol a kolonya nevű fertőtlenítő ne lenne kéznél, hogy a vendégek használhassák. Azóta ő lett a legjobb barátunk.

A kolonya a törökök egyik alapfelszerelése. Kicsit olyan, mint a kávé. Nincsen török kávé nélkül. És nincsen török kolonya nélkül sem. Amiért mégis kimaradt eddig a blog 11 éves fennállása alatt az az, hogy a kolonyat nem lehet meginni. Legalábbis nem ajánlott.

Na jó, nem e miatt maradt ki. Sok más is kimaradt, ami mégis a törökök mindennapjainak az alapja. És bizony a kolonya is olyasmi, ami minden sarkon kapható, és mindig található a törökök közelében. Ennek köszönhetően már a vírus előtt is elég nagy mennyiségben megtalálható volt minden háztartásban. Most pedig a boltok bejáratában is kolonyat találni. Úgyhogy fertőtlenítőtől nincs hiány. Akár úszni is lehetne benne! Mégis, a leginkább praktikus az a kicsi spray, ami a zsebben is elfér. Ezt úgy menet közben az ember maga előtt fújdogálja, mielőtt bármit megfog, vagy valahova bemegy, vagy csak úgy. Meg amikor hazajön a bevásárlásról, és elkezdődik a Nagy Fertőtlenítés. Akkor is ez a spray lesz a legjobb barátunk. A sima kolonyas ronggyal is elég jól lehet takarítani (és mennyi mocskok jön le így egy sima bolti bevásárlás után!), de a spray a különleges felületeket is jól betéri. Meg bemegy minden apró lukba.

Külön kalandok a számlák és a banki papírok fertőtlenítése. Mint kiderült, ha a kolonyából keveset használunk, már akkor is lejön a festék a papírról. Ha sokat, akkor pedig még a papír is elmállik. Nincs is jobb, mikor végre kibújunk az úrhajós öltözékből, majd kiderül, hogy vissza kell menni, új papírt kérni... De már ennek a problémának a kezelésében is profik vagyunk: egy kis zacskóba berakjuk a papírt, jól telefújjuk kolonyával, majd lezárjuk pár napra. Ezzel jó alaposan elgázosítunk minden bentlakót. Hiába, a történelemből mindig lehet valami hasznosat tanulni...

Elgázosított számla

A kolonya egyébként nemcsak a vírussal áll harcban. Ugye a kezünk már régen úgy néz ki, hogy azt már bármelyik horrorfilmbe el lehetne adni. De nyeresre áll a cipőmmel, telefonommal, és még egy csomó minden mással is. Remélem, a liftet azért nem eszi meg...

Azt elég alaposan telefújja mindenki...

Tehát voltak jelek, hogy ezt az egészet mi sem fogjuk megúszni. Majd volt egy olyan nap, amikor elég gyorsan eldőlt, hogy itt bizony mindenki be fog zárkózni. Szerencsére a mi iskolánk magán, így még a zárjuk/ne zárjuk huzavona előtt hazaküldtek mindenkit, és bezárták a kapukat.

Nálunk pedig március 16-án jött el a piros betűs nap. Vagy inkább a vaskapus nap. Ekkor még rendeztünk egy alapos nagy bevásárlást (szigorúan már maszkban). Legközelebb pedig már csak beöltözve, vadászni jártunk ki.

Néhány nap múlva már a hatóságok részéről is elindultak az intézkedések. Majd olyanra került sor, ami még nem volt a modern Törökország történetében: bezárták a dzsámikat. Az istentisztelet kihangosítón keresztül zajlik, így otthon is mindenki hallja. Ezt tekinthetjük akár az új időszámítás kezdetének. Egyértelműen innentől már hivatalosan is karanténban lett az ország. Továbbá olyan intézkedések is életbe léptek, minthogy lezárták a legnagyobb városokat, így köztük Isztambult is. Vagyis most már többszörösen be vagyunk zárva: az országba, a városba, de még a lakásba is. De hogy még biztosabbra menjünk, hétvégeként teljes kijárási tilalom van. Hozzá hasonlóan a 65 év felettieknek, és a 20 év alattiaknak is otthon kell maradniuk.

Maga Isztambul, és a többi nagyváros leválasztása elég jó ötletnek tűnik. Ha az egyikben sikerül gyorsan túljutni ezen a kellemetlen időszakon, akkor ott újra elindulhat az élet, és segíthet a gazdaság talpra állításában. Természetesen minden szem most Isztambulon van, ahol az ország gazdaságának kb. 30% keletkezik (bár attól függően, hogy melyik számot milyen irányból nézzük, ez 50% felett is lehet). Igaz, ennek egy igazán jelentős része olyan terület, amire egy darabig biztosan nem lehet számítani, de még így is Isztambul újraindítása meghatározó lesz az ország helyrerázásában.

Így mindenki azon van, hogy Isztambulban mihamarabb visszaálljon az élet.

Tehát március közepén bezártuk az ajtókat. Nagyon gyorsan nagyon sok ember bezárkózott. A statisztikák szerint Isztambul tömegközlekedése a 25%-ára esett vissza pár nap alatt. Ráadásul eléggé olyan idő volt, hogy az ember tényleg nem akart kimozdulni otthonról. A levegő tiszta lett, sűrűn esett az eső, és még a delfinek is visszatértek a Boszporuszba, stb..Egyébként tényleg, bár ők elég gyakran átjárnak a Márvány-tengerből a Fekete-tengerbe.De az biztos, hogy Isztambul nem volt ilyen tiszta az elmúlt 2000 évben!

A türkök Boszporusz

Az elején még mindenki úgy gondolta, hogy olyan nagyon sokáig csak nem fog tartani. Az ország 100 éve nem élt meg háborús időszakot, vagy komolyabb harcokat. Az emberek nem igazán gondoltak arra, hogy nagyon fel kellene tölteni a raktárakat. Egyébként is az isztambuliak megszokták azt, hogy ha bármi hiányzik otthonról, akkor azt a nap 24 órájában max. 10 perces gyaloglással (vagy 10 perces telefonálással) elérik. Itt nincs olyan, hogy 3 napig zárva vannak a boltok. A törökök nem tudják elképzelni, hogy ne kapjanak mondjuk lisztet. Az élesztő néha még a sima napokban is lehet problémás, de akkor is 5-6 boltot végigjárva biztosan találunk. Ha mégse, akkor 5-6 péket végigjárva valamelyik biztosan ad nekünk. Így nem voltak rohamok a boltokba. Pedig azok készültek.

Liszt hegyekben

Vagyis majdnem, mert a Domestos bizony azonnal elfogyott.

No Domestos

De pár nap múlva megérkezett az erősítés.

Yes, yes, yes Domestos!

Oké, akkor most már otthon leszünk... izé... ki tudja meddig. Amit csak lehet, online csinálunk. Kész szerencse, hogy erre már olyan 8-10 éve készen áll a technológia. Mostanra pedig elértük, hogy mind a személyi számítógépek (értsd: okos telefonok), mind az internet teljesen elterjedt jelenség legyen. A törökök meg egyébként is 24 órában fent lógnak az aktuális szociális hálón. Olyan nagy megrázkódás nem érte őket. Eddig, ha valamelyik barátjukkal, ismerősükkel beszélni akartak, akkor azt a mobilon keresztül tették. Függetlenül attól, hogy éppen ugyan annál az asztalnál ülnek-e a kávézóban, vagy éppen 800 km választja el őket egymástól. Most kikerült a kávéasztal a képből...

Reméljük azért a kávé nem fog! Mert akkor 1 perc alatt fog idegösszeomlást kapni az ország.

A vírus lecsengése utáni időszak egyik kulcskérdései lesznek a kávézók. Eddig a múltban bármi is történt, bármekkora váltság, éhezés, háború volt, a török be tudott ülni valahova kávézni. A kávé jobban kell, mint akár az étel vagy a víz. Ha majd egyszer építenek egy török űrhajót, akkor azon biztosan lesz kávézó is. Az lehet, hogy az oxigéntartály, vagy a hajtómű, vagy más mellékes dolog kimarad, de a kávé tartály biztosan nem. Ez egyébként meg is magyarázza, miért nem járt még török a Nemzetközi Űrállomáson..

Hackerkednek a srácok

Először az iskolák zártak be. A mi esetünkben szerencsénk volt, mert sok minden már most is online zajlott. Így olyan nagy zökkenő nem volt. Sőt! A napi iskolabuszozás megszűnésével rengeteg időt nyertek a srácok. Minden jel arra mutatott, hogy ez az online oktatás egészen jól fog menni. Gondoltuk. Csak persze ha nincs ott a tanár, akkor a srácok figyelme másfelé megy. Pl. van egy játék a polcon. Vagy van egy gomb a számítógépen. Mi lesz ha megnyomom? Komolyan ott kell állni a srácok mellett. Főleg a kisebb, az Imi az, aki mélyen érdeklődik a dolgok működésén. Tudja, hogy a Start gomb megnyomásával lehet a gépeket kikapcsolni. Tehát ha a tanár gépén is van egy Start gomb amikor a képernyőt megosztja, akkor azzal a tanár gépét is ki lehet kapcsolni. De ehhez nem elég, hogy a mi képernyőnket bökdösse. Úgyhogy megkereste azt a gombot, amivel átveheti a tanár gépe felett az irányítást. Nem sokon múltott, hogy az online óra egy pillanat alatt megszakadjon!

Tanár: Are you read? Imi: YES!

Minden esetre le a kalappal a tanárok előtt, hogy állják a gyűródést. A gyerekeket sokkal nehezebb kontrollálni, akik rászabadulva az internetre összetrollkodják az órákat. Valahogy a feladatokat is adni, ellenőrizni. És még késő éjjel is azon dolgoznak, hogy urai legyenek ennek a nehéz helyzetnek. Ráadásul közeledik a Nemzeti Gyereknapi, amit szintén valahogy online kell megoldani. És itt a Ramadán is. De ez már nem fog beleférni ebbe a posztba...

Árpi készül a Gyereknapi

A mi részünkről kicsit könnyebb. Már az első nap szétszedtük az irodát, és mindenki hazavitte azt, ami szerinte szükséges lesz az elkövetkező napokba. Már 2 nap múlva kiderült, hogy ami tényleg fontos, az bent maradt.

A most tényleg jól jöttek. A tömegközlekedés tényleg megritkult. De még így is ki akarna busszal menni? A belvárosban pedig meglepő módon nem lett könnyebb parkolni, mert rengeteg parkolóház bezárt az ügyfelek csökkenésével. A Taksim térre viszont elég könnyen és gyorsan el lehet jutni az elektromos rollerekkel. Velük most is tele vannak az utcák. És még jobban fel is vannak töltve! Közben pedig az főutak üresek, így nem kell a hátsó utcákon eltévedni kóvályogni.

Az üres Taksim-tér

A különleges helyzet még különösebb helyzeteket hoz: rabló lettem a saját irodámban. Maszk+kesztyű, és vittem amit csak láttam!Pontosabban mindent, amit a többiek láttak.Ugye az Egy embert áldozunk fel elvet használva az irodába is egy valaki ment be. Én. Odabent mindjárt elindítottam a konferencia-beszélgetős programot, hogy mindenki azt lássa, amit én. Ezzel pedig elindult a távirányítós bevásárlás.-Fordulj balra, ott az én fiókom! Hozd már el léci a hegyezőmet!-Nekem a háromszög vonalzó lenne jó. Az mögötted a szekrényben van!-Nincs egy nyamvadt színesem se! Hozd el a ceruzatartómat!-Én egy csomag A4-es lapot kérek!-Jó ötlet! Azt én is kérek!

Miután volt pár ilyen forduló - mert azért valami mindig ott maradt, és ha már ott jársz... - jelentem, tényleg csak az asztalok maradtak... bár most úgy tűnik, hogy azokat is elhozzuk..Szóval az iroda kiürült. Mi pedig zökkenőmentesen dolgozunk tovább, mint előtte. Már aki...

Nekem sajnos az irodai gépem nem olyan, mit szívesen látnának a lakásban.. Ahhoz nem elég egy világiárvány súlyossága. Az a sok drót... extra kiegészítő, dupla monitor! [SÓHAJ!].A céges gépem kb. 300 X gyorsabb, mint az otthoni. Meg az a sok drót... kiegészítő.. és a dupla monitor! Hányszor eszembe jut, hogy ezt vagy azt a munkát mennyivel gyorsabban meg tudnék vele csinálni.Persze tudom távolról irányítani (*), meg a fájlokat átpakolni. Még videót is szerkesztettem így egyszer... De hát akkor is.. Ez így elég lassú. Nem az igazi... Azt persze nem mondom, hogy sírunk egymás után (legalábbis az irodai gépem biztos nem). De azért hiányzik nagyon...♥♥♥♥♥Amikor a neten kerestek olyanokat, akiket elszakított egymástól a karantén, és kénytelenek távkapcsolatban lenni, rögtön jelentkeztem!

(*) A Windowsok szeretik a frissítéseket. Szeretik ezeket erőszakosan a felhasználó orrába nyomni. És leginkább szeretik a gépet újraindítani... Az ember rosszkor megy el a legkisebb helyiségbe, és mire visszaért, a gép már újra is indult.A távolról használt gépnél sincs ez másképpen. Csakhogy mindig megvan az esélye, hogy a gép mégse fog újraindulni. Főleg a Windows 10 esetén. Főleg az utóbbi időben! Főleg, hogy a mostani frissítésnél jó eséllyel

elveszti a net-kapcsolatot is, és akkor lehet buherálni...Úgyhogy hiába kéri a gép, nem lesz újraindítva... ki tudja meddig.Ilyenkor jó olvasni a híreket, hogy a Windows 7 nem kap több frissítést. Meg hogy mindenki örült, aki nem vált Windows 10-re. Hát persze!

De egyébként az ilyen kiruccanásoknak ára van. Konkrétan ki lehet számolni, hogy mennyibe kerül. És persze veszélyes is.A felkészülés jó 30 percbe telik:-Felvenni azt a ruhát, amiért a legkevésbé kár. Amit akár a tűzre is lehet majd dobni. Remélhetőleg miután kibújtam belőle, nem előtte.-Akkor is őt húzzuk fel, ha még vizes a tegnapi bevetéstől.- Felépíteni az Érkezési oldalt: kipakolni a fürdőkádat, mosógépet, helyet csinálni, stb..- Feltölteni a kolonya sprayeket.-Telepakolni a zsebeket ilyen apróságokkal, mint személyi, kulcs, bankkártyák. Szerencsére náluk gyorsan átállt mindenki a bankkártyára (ebből is az érintés mentesre). Most már 6 hete nem használtunk készpénzt.-Ilyenkor jó, hogy hűvös van, mert lehet sokzsebes kabátot húzni. Majd külön kategóriákat kialakítani, melyik zseb mennyi ideig marad tiszta. Melyikbe kerüljön a kulcs, melyikbe a bankkártya. Amikor megérkezik a dög meleg, akkor ez kicsit nehezebb lesz...-Majd persze maszk+kesztyű, és ki az ajtón.-És nem elfelejteni a hosszú listát, hogy mit kell hozni, mert nem egyszerű visszamenni...

Ezek a bevetések azért is jók, mert legalább kiderül, hogy beférek-e még az utcai nadrágba. Eddig azért jól állunk. Mert bár nálunk is teljes gőzzel megy a kenyérsütés, azért még egyetlen kg-t sem sikerült felszedni.Ebben azért sokat segít, hogy estére 18 emeletnyi lépcsőt mászok meg. És távban is 5 km felett járok. Azaz otthon is lehet rohagnálni bőven!

Tehát kimegyünk, mert időnként muszáj kimenni. De összességében Isztambul kihalt. Nagyon kihalt.

Istiklal Caddesi - Egykor és most

És eljött az a hétvége is, amikor végre kisütött a nap. A vezetőség pedig biztosra akart menni, és kemény kijárási tilalmat vezetett be. A következő BBC videón jól látszik, hogy mennyire üresek a népszerű, és zsúfolt utak, terek.

<https://www.youtube.com/watch?v=DpFRbZNzXoQ>

Egy kis érdekesség: A videón egy üres város látunk. Valójában az emberek nem tűntek el. A megszokott több millió ember most is ott van, csak éppen bent a házakban.

2020-05-04

Mi itt ülünk kényelmesen a karanténban, ahol telnek a teljesen egyforma mindennapok. Pont úgy, mint mindenhol a nagyvilágban. Néha jön egy hétvége is! Pont úgy, mint mindenhol a nagyvilágban...

Néha jön egy nagy kaland, amikor ki kell menni lisztet venni. Bár azt lehet házhoz is rendelni.

Az apró változások pedig, amikor az online iskolában vicces hajnapot tartanak és Árpíét befestjük kékre. Vagy amikor Imi lefagyasztotta a másik óvodás számítógépét...

Vagyis semmi különös...

Csakhogyljött április 23. A Nemzeti Függetlenség Napja és Nemzeti Gyereknapi. Majd pedig másnap mindjárt elindult a Ramadán is.

Április 23. fontos nap a törököknél. Ezen a napon történt a Török Nemzeti Országgyűlés megalapítása, ami a Török Függetlenségi Háború egyik legfontosabb része volt. Ez tette le a mai köztársaság alapjait. Éppen ezért ezt alakították át Gyereknappá. A köztársaságot a jövő nemzedékeiért hozták létre, és küzdöttek érte. Így ez a nap a gyerekeké, hiszen ők képviselik a jövő nemzedékeit.

Április 23 minden évben egy nagy buli szokott lenni. Az iskolákban a gyerekek izgalmas programokkal készülnek (sok zene és tánc - a törököknek minden ünnepra rengeteg énekük van), amik később játékos versenyekkel folytatódhat. Sokszor stadionokban szokott látványos előadás lenni. Ez tényleg a török gyerekek egyik legizgalmasabb napja.

Ezen a napon gyerekparlament is szokott lenni. De a legnagyobb kaland, hogy minden évben sok-sok országból érkeznek más gyerekek. Köztük Magyarországról is. Ez mindig egy több napos program, amikor a gyerekek megismerik egymás kultúráját, elmennek együtt kebabot enni, népit táncolni, este pedig közösen pattogatják a kukoricát.

A magyar gyerekek a törökországi gyereknapon (2011) - Forrás: TRT

Ilyen, és hasonló izgalmas dolgok történtek minden évben.

A 2020-as évet mindenki nagyon várta. Mindenki úgy gondolta, hogy ez egy különleges év lesz, hiszen a Török Nemzeti Országgyűlést pont 100 éve alapították. De aztán olyan történt, amire senki se számított. E miatt pedig a 2020-as megemlékezés tényleg a legkülönlegesebb lett.

Ahogy kiderült, hogy a járványt nem lehet megúszni, az is kiderült, hogy itt bizony mindenféle csoportos megmozdulások is le lesznek fújva. Meg úgy általában minden le lett fújva. Főleg fertőtlenítővel.

Nincs iskolai program, meg úgy általában iskola sem. Stadion program sincs. De legfőképpen más országokból érkező emberek nem lesznek. Az utazások már március közepén leálltak. Isztambul, és több törökországi tartomány le van zárva. Senki se ki, se be. Legfeljebb a delfinek tudnának átúszni ide, de ők egyelőre Velencében turistáskodnak.

Az ünnepig viszont több hét volt még, így mindenki át tudta gondolni, hogyan is tudná mindezt átszervezni. A gyerekek is felnőttek már javában készültek a programjaikkal. Ez talán szerencse is volt, mert eddigre már mindenki tudta, mit fog csinálni. Csak a gyakorlások maradtak vissza, amihez pedig nincs is jobb hely, mint egy lakás, amibe az ember be van zárva.

A felkészülések tovább folytatódtak. Csak kicsit kellett alakítani rajtuk. A végső előadás nem iskolákban, stadionokban vagy szabad tereken lettek megrendezve, hanem az interneten. A technológiának hála, ma megoldható, hogy egy kórusban mindenki otthon énekeljen egymagában. Digitálisan is egymás mellé állíthatók az emberek.

Így végül április 23-án reggelre minden készen állt. Csak ezúttal nem a gyerekek vártak a fellépésekre, hanem a videók. Ezen a napon a közösségi médiát ellepték a gyerekek programjairól készült filmek.

Itt az a videó, amit a Burak Bilgili rokonunk szervezett. Személyesen is énekel benne.

Április 23-ra teljes kijárási tilalmat rendeltek el. Éppen egy négynapos ünnep kezdődött. Ráadásul április 24-én mindjárt a Ramadán is kezdődött. Ez pedig további okot adott arra, hogy az emberek nagy csoportokba gyűljenek. De erről egy kicsit később.

Tehát április 23-án egész Isztambul üres volt. Mindenki otthon, online ünnepelt, az online előadásokat nézte. Odakint csak a protokoll programok zajlottak. De ők sem a szokásos módon.

Április 23-ai megemlékezés a Taksim-téren.

Végül a körülményekhez képest egy egészen jó kis április 23-ai ünnepséget sikerült összehozni. Nem olyan volt, mint szokott, nagyon nem olyan. De mindenki megtette azt, amit tudott.

És most, hogy a légtér is majdnem teljesen üres, a Török Légitársaság (THY) gondolt egyet, és egy különleges török zászló alakú repülést hajtottak végre. Extra, hogy ennek az útnak a kódja is megegyezett a Török Nemzeti Országgyűlés alapítási évével: TK-1920.

https://www.youtube.com/watch?v=7L8uR8Xq_rA
A világ legnagyobb zászlója by THY

Már csak az esti ünnepség volt hátra. Ilyenkor lámpás-fáklyás utcai felvonulások szoktak lenni, majd pontban 9-kor tűzijáték. De ugyebár 2020-ban ez a program sem tartható.

E helyett 2020 népszerű offline közösségi térén zajlott az ünneplés. Este 9 óra előtt pár perccel az összes török városban és faluban kiálltak az emberek az erkélyekre. Majd pontban 21:00-kor elénekelték a Himnuszt.

<https://www.youtube.com/watch?v=DhvVo2QdtY4>
2020. április 23. A Török Himnusz a török városokban

Alighogy vége lett a Török Köztársaság egyik legnagyobb - és legfurcsább - ünnepének, máris elkezdődött a Ramadán, török nevén a Ramazan.Sőt! A felkészülések már napokkal korábban elkezdődtek.

A Ramadán - ellentétben sok más ünneppel - hosszan tart. Pontosan 30 napig. Utána pedig 3 napig azt ünneplik, hogy véget ért az ünnep (aztán az egészet megpróbálják kiheverni). Így erre már valami jobbat kell kitalálni, mint a sima kijárási tilalom.

Ahhoz, hogy jobban megértsük, ismerni kell a Ramadánt. . De ha valakinek nincs kedve az egészet végigizgulni, röviden a lényeg:

Ez egy 30 napos böjt, ami arról szól, hogy mindenki megtapasztalja, milyen is a nélkülözés. Ezért pedig napfelkeltétől napnyugtáig nem szabad enni, inni, és mellőzni kell minden olyat, ami élvezetes. Így a zenét meg a cigarettát is (mivel az alkoholt alapszabályban nem nézik jó szemmel a muszlimok, azt az egész Ramadán ideje alatt kerülni szokták - így ez nem tartozik az élvezetes dolgok kategóriájába).

Mindennek megvannak a maga tradíciói, menetei. Az úgy természetesen roppant nehéz lenne, ha minden előkészület nélkül csak simán felkelnénk, elmennénk dolgozni, és nem ennénk, nem innánk egészen naplementéig (ami akár este 9-kor is lehet!). Éppen ezért napfelkelte előtt tartják a reggelit. Az első alkalommal szokott ünnepi jellegű lenni, majd fokozatosan egyre egyszerűsödik. Leginkább azért, mert az emberek megunják a hajnali felkelést és készülődést. Ami egyébként nem teljesen esik egybe a napkeltevel.

Egy történet szerint volt egy hittudós. Őt nagyon zavarta, hogy míg ő már napkelte előtt felkelt és fitt volt, addig a tanítványok délig lustálkodtak. Mígnem ez az ember el nem rendelte, hogy korán kell kelni, hogy napkeltére mindenki készen álljon.

Másik elmélet szerint a bőséges reggeli lelassítja az embert. Hajnalban pedig egyébként sem valami gyors. Így pedig inkább biztosra mennek, hogy mindenki időben befejezze a

reggelizést..

Bárhogy is legyen, az biztos, hogy a reggelizést hajnali 3 körül be kell fejezni.

Ezt az időszakot a legtöbb ember igencsak szűk családi körben teszi. Így ez a része nem sokat változott a karantén alatt. A sarkalatos pont inkább a vacsora.

A vacsora (törökül a Ramadán alatt ezt iftar-nak hívják, mert megszakítja a böjtöt). a Ramadán egyik legfontosabb eleme. Ez 30 napon keresztül minden este egy nagyobb ünnepet jelent. Ami egyben ünnepi vacsorát is jelent (ez nem mértéktelen evést jelent, amit nem is lehetne 30 napon keresztül minden este bírni). Itt elsősorban nem is az a fontos, hogy ez ember mit eszik, hanem hogy kivel!

A törököknél egy közös étkezés egyébként is a kultúra alapját képezi. A böjt alatt ez pedig még erősebb. Mivel maga a Ramadán egyúttal emlékezteti az embereket a családra, a barátokra, ismerősökre. A törököknél nagyon fontos, hogy a böjt estéit kikkel töltik. Már-már egy fontossági sorrendet is jelent, hogy ki kit hív meg az első vacsorán, második vacsorán, utolsó vacsorán. Itt minden mozzanatnak jelentése van. Annak is, hogy valaki étterembe hívja az ismerőseit, vagy a lakásába.

Mindeközben az önkormányzatok részéről is zajlik a felajánlás, az ingyenes étkeztetés. Mintha egy verseny lenne, melyik évben ki tud több embert összehívni egy közös étkezésre.

Nyáron, és jó idő esetén (mint ami most van), megtelnek a népszerű parkok azokkal, akik a szabadban másokkal szeretnék a naplementét várni, és a böjtöt megtörni. Ez is egy komoly közösségi program, sokszor műsorokkal. Nem ritkán akár egész utcákat is lezárnak.

Ramadán 2016 - Egy egész utca változott át közösségi vacsorára

Bármelyik verzióját is nézzük a naplemente utáni vacsorának, ez egy nagyon komoly közösségi összejövetel. Ez az, ami egy csapásra megszűnt.

Volt szó arról, hogy a Ramadán ideje alatt minden estére kijárási tilalmat rendelnek el. Ez pont egy fordított böjt lett volna: naplementétől napkeltéig tilos kilépni az ajtón. Persze ez

elsőre könnyen kijátszhatónak tűnik, hiszen elég csak naplemente előtt érkezni. Aztán az ember ott marad egész éjszakára. Ezt akár 1-2 alkalommal el is lehetett volna játszani. De 4-5 nap múlva bármelyik jóbarát eljuthat arra a szintre, amikor valaki kidobja az ablakon. Rokonok esetében még ennyi nap sem szükséges...

De ezt elvetették. Úgy tűnik, hogy a másfél hónap alatt az emberek megértették, hogy jobb otthon maradni. Vagy bőven elég nekik az otthoni probléma, nem akarnak még több többit.

Helyette majd az utolsó napokban lesznek teljes kijárási tilalmak. Ez az időszak azért is kiemelt, mert a Ramadán végével elkezdődik a Cukor Ünnep (név eredete: egész nap lehet enni, akkor együnk mindent, amit édes). Az pedig leginkább arról szól, hogy az emberek családotól minél több rokont, ismerőst, barátot keresnek fel vagy hívnak fel. Vagyis ez a 3 nap főképpen a közös evésről és ivásról szól.

A maradék idő pedig arról, hogy a dugóban várakozunk. Amikor Isztambulban 10 millió ember indul el, hogy felkeresse a nagymamát-nagypapát valamelyik hegyi faluban, akkor ott tényleg komoly forgalom alakul ki. Nem ritka, hogy 6-8 óra alatt lehet megtenni 100 km-t...Az idén ez is elmarad. De talán ezt senki se fogja bánni...

Az utolsó napok hosszú kijárási tilalmai viszont sok mindent átrendeznek. Ha ránézünk a naptárra, akkor a Cukor Ünnep május 24-26-án lesz. Vasárnaptól keddig. Szombat pedig automatikusan kijárási tilalmas nap lesz. De a tilalom már előtte már néhány nappal megkezdődik. Ráadásul azon a héten 19-én, kedden egy másik török ünnep (A fiatalok, a sport és az Atatürki gondolat ünnepe) lesz. Hétfőn pedig bizonyára szünetet iktatnak be. Úgyhogy lesz itt bevásárlás rendesen!

Sőt! Mindez már a Ramadán előtt elkezdődött! Egyenlőre az a kifosztjuk a boltot típusú nagy bevásárlás még nem jelent meg. De már a szupermarketek előtt is sorok állnak.

Sorban állva

Szerencsére az internetes vásárlás nagyon gyorsan fejlődik, és ők a kijárási tilalom idején is dolgozhatnak. Azokon a napokon nagyobb forgalom van a mi hátsó kis utcánkban, mint egy sima dolgozó hétköznapon a vírus előtti időkben. Valószínűleg a boltfosztogatás az interneten zajlik.

Érdekesség, hogy a kész étel rendelése mellett megjelent a Ramadán vacsora is. Ilyet is lehet rendelni, ami ha minden jól megy, akkor nem sokkal a naplemente előtt érkezik meg (dugó az biztosan nincs, túlterhelés annál inkább) Ráadásul nemcsak magunknak, hanem a Ramadán szellemében valamelyik ismerősünknek, vagy egy ismeretlen rászorultnak is. Ehhez hasonló online felajánlás egyre több jelenik meg az idő haladtával. Az egyik érdekes, hogy valakinek a tartozását lehet így kifizetni.

De persze az egyik legkedveltebb továbbra is működik, amikor éhes embereknek vásárolunk pidét.

Apropó pide!

A ramazan pide a Ramazán étkezések egyik alapja. Minden évben központilag határozzák meg az árát és az összetételét, hogy a lehető legtöbb ember számára elérhető legyen. Az est lezállta előtt 1-2 órával készülnek a frissensült pidék, amelyek még az asztalnál is melegek, ropogósak lesznek. Ezért megéri 20-30 percet is sorban állni.

Pidére várva (2016)

A 2020-as karanténnak viszont az egyik névjegye az otthon sült kenyér lehetne. Így, amikor elkezdődött a Ramadán, nem volt kérdéses, hogy a pide is házilag fog elkészülni. Már napokkal előbb ellepték a receptek az internetet (jobb előbb próbálkozni, mint élesben felgyújtani a lakást).

Házi készítésű ramazan pide

Ramazán pide recept+4 pohár fehér liszt (ha másmilyen lisztet is szeretnénk, akkor 3 pohár fehér, 1 pohár másmilyen. pl. korpás, tönköly, stb...)+2 pohár langyos víz (ebből fél pohár az élesztő felfuttatására)+1 kiskanál só+élesztő (+cukor az élesztőhöz)Az élesztőt felfuttatjuk, majd az egészet összekeverjük. 30 percig állni hagyjuk. Utána megformázzuk, majd hopsz! Be a 200 fokos sütőbe..

Ami jó ebben (azon kívül, hogy nem kell kimenni érte a pékhez), hogy semmi sincsen megszabva. Olyan lesz, amelyet szeretnénk (meg ahogy sikerül). Lehet vele kísérletezni.

Akár összetételben, akár alakban. Mi pl. az ősbúzának is nevezett tönkölyt használjuk, amit egyedül már csak Kastamonu tartományban természetesen siyez néven. De legalább 20-50 kg-os kiszerelésben is lehet rendelni. És meglepően gyorsan meg is érkezik Isztambulba!

Tönköly liszt Kastamonuból

Összességében a Ramadán nem marad el 2020-ban sem. De erősen átalakult. Erősen otthonos lett. Még a dzsámikban az istentisztelet is kihangosítón keresztül zajlik, így a hívóknak ehhez sem kell otthonról kimozdulniuk. Ráadásul az online kapcsolatok kiépülésnek köszönhetően akár több száz ismerőssel, barátal, rokonnal vacsorázhatunk együtt. És milyen érdekes, hogy a földrajzi elhelyezkedés miatt minden városban máskor van a naplemente, máskor kezdődik a vacsora.

A 2020-as Ramadán egész biztosan éppen úgy különleges, mint ahogy az április 23. A Nemzeti Függetlenség Napja és Nemzeti Gyereknapi, ami a Török Nemzeti Országgyűlés megalapításának 100. évfordulója.

2020-05-11

A több hetes (hónapos?) karantén remek alkalom arra, hogy megcsináljuk azokat a dolgokat, amiket mindig is szerettünk volna, de sose jutott rá idő.

Természetesen nem a függönytartó megszerelésére, vagy a kiégett villanykörte kicserélésére gondolok. Hanem arra, hogy megtanuljunk egy olyan írást, amit több ezer éve kihalt! Ezt az ősi írást nemcsak hogy a 21. században használja nagyon kevés ember, de még a maga idejében sem lehetett túl népszerű. Lévén, hogy nagyon kevés ember tudott egyáltalán írni/olvasni. No és mert roppant bonyolult. Valószínűleg ez a kettő azért összefüggött: Minél bonyolultabb volt, annál kevesebb ember akart vele foglalkozni. Viszont minél kevesebben dolgoztak vele, nem igazán tudott egyszerűsödni. Sőt! Talán éppen hogy bonyolódik, hogy így maradjon meg a kiváltságosok tudásának.

De hogy még jobb legyen, az írott nyelv, és a beszélt nyelv nem igazán egyezett meg. Ehhez hozzájött még, hogy az uralkodó nyelve, az adminisztráció nyelve, és a kereskedelem nyelve sem mindig volt átfedésben. És továbbra is mindenki más nyelven beszél, mint ahogyan ír. Az pedig mindig érdekes kihívásokkal van tele, amikor az írott és a beszélt nyelv nincs összhangban.

Hasonló volt a helyzet az Oszmán Birodalomban is a 20. század elejéig. Míg nem az új Török Köztársaságban megtisztították a nyelvet, és az egyik alapszabály az volt, hogy .

Akkor lássuk az anatóliai hieroglifákat!

Egy több ezer éves bevásárló lista egy közép-anatóliai kisvárosból. Míg a ház úrnője vigyázott a 12 gyerekre, elküldte a férjét, hogy szerezzen mosóport, öblítőt, sampont, és hajfestéket. Egyúttal figyelmezteti is, hogy ne hogy elrontsa, mint a múltkor. Ahogy írja: "...mert levágom a fejedet, te hülye szamár!". Ez a motívum többször is ismétlődik... A kép forrása: Ancient Anatolia

Az anatóliai hieroglifákat gyakran hettita hieroglifáknak, hettita írásnak is szokták nevezni, pedig valójában luvi. Leginkább annak emlékéül, hogy mindenki tévedhet. Tegyük hozzá, hogy a két nyelv közeli rokonságban áll, mindkettő indoeurópai.

Az indoeurópai nyelvcsalád fája. A luvi és a hettia bal oldalon felül található, egymás mellett.

Persze nem csoda, ha a tudósok kezdetben összezavarodtak. A hettiták a neszai nyelvet beszélték, miközben a luvi volt annyira elterjedve, hogy akár hivatalos is lehetett volna. Mellette még a palai és arzavai nyelvet is beszélték. Ha viszont írni kellett, akkor már az asszír ékírást használták. Az viszont az akkád nyelvet használja, amelyik az afroázsiai nyelvcsalád sémi ága.

A luva nyelv, és így az "anatóliai" hieroglifák elterjedése. Forrás: Wikipédia

Tehát az anatóliai hieroglifák használatához tudni kell a luvi nyelvet. De mivel ez indoeurópai, így aki tanult angolt-németet-franciát-olaszt-spanyolt-oroszt-vikinget-görögöt-iránit-indiait-szanszritet, az pár évtized alatt simán megtanulja! .

A jó hír, hogy ezek a hieroglifák valójában képírások! És bár 500-nál is többen vannak, de sokat elég könnyen értelmezhetünk!

Itt van mindjárt az U-14465 kódi betűkép. A görkorcsolyás ember a létrával. Ha valaki egy ilyen üzenetet hagy a hűtőn, akkor az egyértelműen azt jelenti, hogy "Leugrottam egy létráért a Praktikerbe".

A 14465-ös betűkép, a görkorcsolyás ember a létrával

Ezek alapján egész történeteket lehet kitalálni, már csak az egy kategóriában levő betűképekből is.

Mentem, mentem, majd amikor átmentem a folyón, összetalálkoztam a haverommal. Utána fel akartam mászni a hegyre, de a lábam beszorul. Ezért hoztam egy létrát is magammal.

De vigyázzunk, mert az anatóliai hieroglifákat nem jobbról balra, és nem is balról jobbra olvasták! Hanem az úgynevezett ökörszántás módon. Ez azt jelenti, hogy amikor elértek a

sor végére, akkor nem az elejére mentek és ott folytatták az írást, hanem megfordultak. Azaz balról jobbra haladva a végére érve a következő sort már jobbról balra írták és olvasták.

Ez különösen egy recept könyvnél, vagy egy esküvő leírásnál lehet roppant kínos, ha elrontjuk a sorrendet.

Most, hogy így megvannak az alapok, lássuk, mit is tudunk ezzel kezdeni!

Elsőnek, ha nem akarunk sokat vacakolni (csak közepes mennyiségűt), akkor szükségünk lesz egy anatóliai hieroglifák betűtípusra. Legnagyobb szerencsénk (vagy döbbenetünk) van ilyen!

Az FFonts oldalon találunk egy -ot (egy a blogról is lehet tölteni, ha valami miatt nem működne az oldal.) Az FFont oldalon ugyan ennek a (a)A (változatát) Minden esetben olvassátok el a mellékelt licens fájlt!

Nem tudom, hogy a két betűtípus mennyire tartalmazza ugyan azokat a betűképeket, mennyire egyforma a kettő. A különbség minden esetre jelentős. A 14465-ös a görkorcsolyás-létrás betűképet a Noto Sans betűtípusban találtam. Ennek érdekessége, hogy a Windows saját Karakterek programja egyetlen betűt sem talált. De a Word programban már rendesen tudta használni. A DaFontFree féle egyszerűen csak Anatolian nevű betűtípusát már a Windows Karakter programja is kezeli. Így van esélyünk, hogy a keresett betűképet tényleg megtaláljuk! (a görkorcsolyást azért még nem találtam meg).

Ne felejtsük! Több, mint 500 betűképről van szó! De hogy találunk meg ebből bármit is? Szerencsére nálunk felkészültebb emberek ezt már kitalálták. Ráadásul a magyar Wikipédiába ez szépen össze is lett gyűjtve. Így ezt az . Ezen az oldalon minden betűkép .JPG formában is megtalálható. Így ha nem akarunk egy egész regényt írni, hanem csak néhány szóra lenne szükségünk, akkor onnan is ki lehet másolni.

Komolyabb esetekre viszont ott az Unicode, ami alapján játszi könnyedséggel ki lehet keresni a betűképeket. Ráadásul ezek mindjárt kategóriákban vannak, szépen egymás után.

A 2000-es évek előtt elég nagy káosz volt betűk terén. Az ABC-stb... betűk még rendben voltak. De a számítógép feltaláláskor nem igazán gondoltak arra, hogy az majd másik

országba is eljut. Sem arra, hogy ott másfajta betűk is vannak. Az olyan extrák, mint az á, ö, stb.. még úgy-ahogy befértek a betűtáblázatba. Ezeket nem csak Magyarországon, de más európai országban is használják. Így ez valahogy azért egységesedett. De az ő és ú betűkkel rengeteg baj volt! Egy ilyen betűvel akár a teljes adathordozót használhatatlanná lehetett tenni. Ennek oka, hogy az akkori betűtáblázatba csak 128 karakter fért bele. Annak a fele a vezérlő kódok, majd kisbetűk, nagybetűk, írásjelek, és még néhány alapvető jel... és már be is telt a táblázat..1989-ben aztán összeült a nagy csapat, és nekikezdett az Unicode kidolgozásának, és 1991 októberében készen is lett az 1.0-ás szabvány (ennek ellenére, még bő 30 év múlva is egyes rendszereket simán ki lehet akasztani egy magyar ő vagy egy török İ betűvel). Ez a kódkészlet már 7129 karaktert tartalmazott. A latin mellett már görög, cirill és arab betűket is tartalmazott. Egy év múlva már 28,327 karaktert tartalmazott, így befértek a távol-keleti betűk is. A 2000-es évek környékén pedig eljutottak oda, hogy már nemcsak a mindennapi betűknek lett kódja, hanem pl. a Braille-írásnak, holt nyelveknek, zenei szimbólumoknak, stb...Napjainkban, 2020 márciusában történt az utolsó frissítés. Most már 143,859 karakternek lett meg a helye. Összesen 154 élő, és holt nyelv írását, és további szimbólumokat tartalmaz.Az anatóliai hieroglifák 2015-ben kerültek bele. A U+14400–U+1467F hely van nekik fenntartva.Forrás:
<https://en.wikipedia.org/wiki/Unicode>

Tehát az Unicode esetében a betűképeket kategóriák szerint rendezték. Ilyenkor vannak előnyben a holt nyelvek. A képviselőik nem szólnak bele, hogyan rendezik a betűket, így lehet téma szerint, hang szerint, vagy valami más szempont szerint. Szemben a mi ABC-nkkel, ahol a sorrendek bizonyára volt valami logikája, amikor i.e. 14. század környékén megalkották. De azóta sok hang és betű megváltozott, elveszett, megjelent...

Az Unicode esetében a sorrend így néz ki:

U+12800 – 12866 = ember, test, testrészU+12867 – 128A4 = állatokU+128A5 – 128C5 = növényekU+128C6 – 128F4 = természetU+128F5 – 12922 = építményekU+12923 – 12967 = tárgyak, eszközök, fegyverekU+12968 – 12985 = edényekU+12986 – 1299B = szimbólumokU+1299C – 129D3 = vonalak, számok és geometrikus alakzatokU+129D4 – 12A15 = összetett jelekU+12A16 – 12A2D = egyéb jelek

És mindjárt az első karakter, betű, betűkép nem más, mint maga az ember. Pontosabban az ÉN.

Az ÉN (EGO) betűkép: egy ember, aki magára mutat.

Az ÉN (EGO) betűkép. Egy ember, aki magára mutat: ez vagyok én! Ráadásul mindjárt 2 változata is van (egyik lehet akár tájszó is). Van egy kis Ego, meg egy nagy Ego. Még nem tudtam eldönteni, hogy a második egyszerűen csak így áll, vagy a hátát vakarja, vagy tart egy kést a háta mögött... a biztonság kedvéért..

A félreértések elkerülése véget, minden betűképnek van egy latin neve is. Így nincs olyan, hogy ugyan azt a képet két ember másnak értelmezi, vagy másnak fordítja. Igen, az EGO egy latin szó, és azt jelenti, hogy ÉN. Mivel ehhez kép hasonló, de mégsem egyforma képet is használtak, a bal oldali kapta az EGO kódnevet, míg a jobb oldali lett az EGO2 (az EGO² mégiscsak durva lett volna).

A CAPUT meg pl. a fejet jelenti.

A Fej (CAPUT)Képforrás: Wikipédia

Izgalmas, hogy ebből van női és férfi fej is. És a női a gyakoribb, mintha ő lenne az alap. Bár a táblázat nem tér ki rá, hogy tényleg nőt vagy férfit jelentett volna (meg lehet, hogy nem is nő, hanem ő harcos, vagy most jött ki a konyhából, vagy csak déli és így hordja a haját).

A másik fej (CAPUT3)Képforrás: Wikipédia

Vajon mennyire számított helyesírási hibának, ha ezt a fejet mondjuk mosolygósnak, vagy mérgesnek írta valaki?

További izgalom, hogy van olyan fej is, amiben véső van. Hát izé...Bár lehet, hogy a tudósok tévedtek és csak én tudom az igazat. És ez egy villám, vagyis emberünknek van egy jó gondolata!(Egyébként a jel sokszor az ŐS (női) néven fut.)

Az isteni gondolat! A fej, és a véső. CAPUT2, SCALPRUMKépforrás: Wikipédia

Játszunk ezzel a fejjel tovább!ha rátesszük egy virágra, akkor mindjárt szobor lesz.

A szobor (STATUA)Képforrás: Wikipédia

Ha pedig ráteszünk egy sapkát, ő lesz az úrnő.

Úrnő (DOMINA)Képforrás: Wikipédia

Ha pedig még glóriája is lesz, akkor már királynő!

A királynő (REGINA)Képforrás: Wikipédia

Így máris megkaptuk azt, hogy Én vagyok a királynő!

Ide nézz rám! Királynő!

A király szó valószínűleg más irányból alakult ki. Amikor sok-sok ház és ember meg állat van együtt, és lesz egy település, akkor azt így jelölték:

Város, település (URBS)

Ebből a karakter táblázatban találunk érdekes verziókat. A Wikipédia nem tér ki arra, hogy miben mások, mit jelentenek (máshol talán megtaláljuk). Így lehetőséget kaptunk, hogy mi tippeljünk.

Ez itt a város a felhők felett.

Város a felhők felett (URBS)

Ez pedig a felhők között van.

Város a felhők között (URBS)

Persze az is lehet, hogy nem felhőt, hanem vizet jelent. Mondjuk folyót. És akkor egyik lesz a város a folyón túl (Óperenciáson is túl). Míg a másik pedig a város a folyó két oldalán. Vagy a város, amit elöntött a víz.

Itt pedig egy olyan város van, ahol süt a nap! Vagy ahol van egy mindent látó szem!

A nap városa (URBS)

Ha ebből sok van, akkor az lesz egy terület, régió, ország.

Ország (REGIO)

És ha erre is teszünk egy mindent látó szemet, akkor az lesz Mordor a Gyűrűk Urából. Benne Barad-dûr, Sauron vára.

Mordor, benne Barad-dûr, Sauron vára (REGIO SAURON, DOMINUS ANULORUM)

Amikor 3 várost írunk egymás mellé, akkor ő lesz a vár.

Vár (CASTRUM)

Aki pedig mindennek az ura, ő a király.

Ő a király (REX)

Ha pedig kap egy glóriát, mint a királynő, akkor ő lesz a Nagykirály.

Nagykirály (MAGNUS REX)

Végül csak eljutottunk a királyig! Igen... hosszú volt az út a trónig...Mindez anatóliai hieroglifákkal:

Hosszú az út a trónig (LONGUS VIA THRONUS2)

Ebben a képben megismerhettünk a hosszú szót is, mint egy kézzel jelöltek. Hosszú, mint a kezem.

Úgy tűnik, nagyon sok mindent (főleg igéket) próbáltak kézmozgásokkal leírni. Ilyen az adni.

Ad, adni (DARE)

Ennek a fordítottja a kapni. És most szó szerint a fordítottja.

Kap, kapni (CAPERE2)

De nem csak kapni lehet, hanem sokat is lehet kapni. Főleg ha valaki király, akkor ez amolyan szakmai ártalom. Ha valaki sokat kap, akkor ugyebár ahhoz már két kéz kell.

Sokat kapni (CAPERE2, CAPERE)

Ha viszont harciasak vagyunk, akkor a kézbe lehet fogni kardot is. Bár a képet elnézve nekem harcos helyett inkább Brutus és a szeretett apja, Cézár jut eszembe. Én inkább nevezném ezt a betűképet királycserének, vagy valami hasonlóknak. Igaz, bőven az események előtt vagyunk időben, de attól még nem voltak ritkák a hasonló események...

Kard (ENSIS)

Akinél viszont lándzsa van, ő egy erős ember.

Erős (FORTIS)

Ha valaki kezében a szívét látjuk, akkor ő nem szerelmes. Ő éppen meghalt.

Áldozat (LIBARE)

Az ember kezében sok minden lehet (végül is erre találták ki).Ebből eredően rengeteg szót lehet vele alkotni. Ez az ember itt épít.A betűképen egy kéz van, ami mintha adna valamit. A valami jelen esetben egy épületet. Ebből a kettőből lesz az épít ige.

Építeni (AEDIFICARE)Képforrás: Wikipédia

Ebből akkor ki lehet következtetni, hogy a kéz feletti rajz fogja jelenteni a házat. Így akár egy tárgyas esetet is láthatunk éppen.

Épület (AEDIFICIUM)

Ez most így egy eléggé leegyszerűsített változata az épületnek. De gondoljunk arra, hogy ez az alap. Ha erre teszünk mindenféle pöttyöket, vonalakat, akkor máris jelezhetjük, hogy az milyen épület.

Az alsó vonal jelzi, hogy üres. Ez egy jó ötlet, mert akkor később nem tesz rá senki semmiféle jelet, hogy az mondjuk az ő háza.

Üres épület (AEDIFICIUM+ MINUS)

Amennyiben teszünk rá két félkarikát, akkor ő lesz a ház.

Ház (DOMUS)

Az eddigiekből tanulva az üres házat úgy jelöljük, hogy egy vonalat húzunk alá.

Üres ház (DELERE)

Ha viszont a nagykirály háza, akkor megkapja a glóriát.

A nagykirály kuckója (MAGNUS+DOMUS)

Az Istenek már két glóriát kapnak, hiszen ők még a nagykirályoknál is nagyobbak. Így az Istenek háza is dupla glóriás lesz.

Az Istenek háza (DEUS+DOMUS)

Utoljára még visszatérünk egy kicsit a kezekre, mert ott sok érdekességet lehet találni. A barátot, gyereket, is kézzel jelölik. Ha fiú, akkor mellé egy IC alakú szimbólumot is rajzolnak.

Fiú gyerek (FILIUS)

Ha pedig lány, akkor karikát kap.

Lány gyerek (FILIA)

A már megszokott gondolatmenet folytatva, a királynak is lehet fia.

A király fia (REX FILIUS)

És persze lehet lánya is lehet egy királynak.

A király lánya (REX FILIA)

De még a nagykirálynak is lehet lánya.

A nagykirály lánya (MAGNUS FILIA)

Csakhogy olyan betűkép nincs, ami a nagykirály fia lenne (MAGNUS FILIUS).

Sok minden más sincs. Vagy még nem sikerült felfedezni, megérteni. De az is lehet, hogy volt, csak senkinek nem volt kedve leírni.

Az ÉN személyes névmással talákoztunk. De a többinek nyoma sincs (vagy csak az általam talált forrásokban nem szerepel). Nincs TE, Ő, MI, TI, ŐK.

Így a jelenlegi felkészültségünnek (bár az nem sokkal több a nullánál) nem tudunk olyan anatóliai hieroglifát csinálni, amivel valakit elküldünk a fenébe. Még csak melegebb éghajlatra sem! Legfeljebb valami ilyesmit írhatunk neki, remélve, hogy megérti: A keresztződésnél fordulj balra, és menjél, gyorsan menjél az oroszlánhoz!

Keresztút, balra út, láb, kerek láb, oroszlán (VIA, VIA, PES, PES.ROTAE, LEO)

További jó kísérletezgetést mindenkinek! Használjátok a . A latin kifejezések sokat segítenek a keresésben. De ott sem található meg minden szimbólum. A két betűtípus között is jelentős a különbség.

Jó mulatást!

2020-05-18

Törökország nagy! - sokszor ezzel szoktuk kezdeni...Törökország hatalmas! - és ezzel szoktuk folytatni.

Törökország területe 780 580 km², és ezzel a világ 36. legnagyobb országa. Nagyobb, mint Európa bármelyik országa az oroszországi területeket leszámítva. Összevetve mondjuk Franciaországgal, ami azért már a térképen is jó nagynak tűnik, ő maga 547 030 km². Németország 357 340 km². Magyarország pedig 93 030 km². De legyen itt a sorban Vatikán is, aki 0,44 km² boldog tulajdonosa.

Oké, ezek a számok. Látszik, hogy Törökország jó nagy! Vagy ahogy a bevezetőben fogalmazunk: hatalmas!De valójában mit is jelent, ha egy ország ennyire nagy?

Azt láthatjuk, hogy az európai országok közül jó néhányal ki lehetne tölteni Törökország területét. Egy olyan 100 000 km² körüli országból, mint amilyen Magyarország, 7 darab is elférne benne, és akkor még mindig maradna hely egy kisebb országnak. (Vatikán pedig 1,77 milliószor férne bele. De ezt csak a számok szerelmeseinek írom).

Tehát ha mondjuk 8 országot nézünk, az Európában 8 külön kultúrát, 8 külön nyelvet, és az euró bevezetése előtt 8 különféle pénznemet is jelentett. Sőt! Volt idő, amikor 8 különféle mértékegységet is! Igaz, a törököknek simán .

De Anatólia ennél sokkal tagoltabb, ahogy erre hamarosan jobban is kitérünk.

Ha tényleg látni szeretnénk, milyen nagy is Törökország, akkor legegyszerűbb ha végigmegyünk az észak-nyugati végétől (bolgár határ) a dél-keleti végéig (iráni határ). Ez a Google szerint 6 km híján pont 2000 km. Amit szerinte 25 óra alatt meg lehet tenni. Jó hír, hogy most éppen nincsen dugó. Persze ez úgy 25 óra, ha közben nem állunk meg egyszer sem. Így inkább realisabb az, hogy 2 vagy még inkább 2 és fél nap.

Ha Budapestről indulnánk el nyugat felé, akkor 2000 km múlva nagyjából Barcelonában vagy Liverpoolban lennénk. És nem 2 és fél nap, hanem 2 és fél óra elég, hogy kijussunk az

országból.

Gondoljunk bele, hogy ekkora távolságon mennyire különböző területeken is haladunk át!

Törökországban, azaz Anatóliában sincs ez másképp. Talán még változatosabb. Anatóliában időszámítás előtt 10 000-től kezdve kisebb-nagyobb királyságok, és birodalmak helyszíne volt. Csak néhány olyan időszak létezett, amikor az egész kis-ázsiai egy országnak számított. Ilyen volt a Perzsa Birodalom, Nagy Sándor néhány éve, a Római és a Bizánci Birodalom hosszú évszázadai, és az Oszmán Birodalom. A többi időben a különböző országok, királyságok, nemzetek egymással harcoltak. De az egységes időszakokban is a különböző területek úgy-ahogy megtartották saját kultúrájukat, nyelvüket, vallásukat.

Így igazándiból ma nem lehet azt mondani, hogyha átmegyünk Törökország egyik végéről a másikba, akkor ugyan azt a Törökországot fogjuk látni. Sőt! Ehhez sokszor elég csak átmenni az egyik hegy másik oldalára.

Ahogy máshol is, a 20. század Anatóliában is átformálta a határokat. Az a hegy, ami korábban szinte áthatolhatatlan volt, most alagúttal 10 perc alatt átjárható. Az Isztambultól 1000 km-e levő falvak lakói könnyedén felköltözhetnek a legnagyobb török városba, oda járhatnak iskolába, dolgozni, stb... A távolságok és a terepviszonyok nem akadályok többé, az emberek keverednek. Olyan ez, mintha különböző színű folyadékokat összeöntöttünk volna.

Ez újabb érdekes dolgokat teremtett. Mivel Törökország hatalmas, a tartományai is jelentős méretűek. Átlagosan 9 600 km²-es a területük. Legnagyobb Konya: 40 813 km², legkisebb Yalova: 850 km². Magyarország legnagyobb megyéje Bács-Kiskun: 8 443 km². A tartományokban lakók, vagy az onnan származó embereknek saját nemzeti érzésük alakult ki. Mintha a saját tartományuk egy külön ország lenne. Mindenképpen más, mint a többi török tartomány, leginkább jobb. És persze ott van az a másik, az X tartomány, amelyikben pedig azok laknak, akik a másik irányba mások, mint az összes többi török. Vagy ahogy a törökök lelkesen mondják: ott csak a hülyék laknak.

Tehát Törökországban ha átmegyünk egyik tartományból a másikba (vagy egyik völgyből a másikba), sok szempontból olyan, mintha egy másik országba mentünk volna.

Ezzel jön szembe az a sok minden, ami leginkább a 20. század végére volt jellemző.

Ekkor ugyanis nagyon sok ember költözött fel Isztambulba. A statisztika szerint Isztambul a mai 15 millió lakosa közül 11 millió első, második vagy harmadik generációs nem isztambuli.

Csak hogy ezek az emberek aktív kapcsolatot tartanak azokkal, akik otthon maradtak. Így nem lehet csak azt kijelenteni, hogy a vidékiek magukkal hozták a kultúrájukat Isztambulba, hanem ez fordítva is megtörtént, és még ma is zajlik. Isztambul elment Törökország legeldugottabb hátsó falvaiba is. Nincs olyan hely, ahol ne találunk egy 34-es rendszámmal kezdődő autót. Ez jelenti az, hogy a jármű Isztambulból származik.

De nemcsak az autók jutottak el a legkisebb településekre, hanem magukkal vitték Isztambul sok-sok jellemzőjét.

Ezek közül az egyik leginkább szembeűnő az építészet. Sajnos a mostani házakat úgy építik, hogy azok különlegesek legyenek. Hiszen mégiscsak egy 15-20 millió lakosú város legjobb háza akar lenni. Szerencsére a török törvények (főleg a földrengések miatt) nagyon szigorú. Ez pedig azért erősen korlátozza a tervezők kreativitását. Így legalább a legvadabb ötletek nem valósulnak meg. Ráadásul a kreativitás legtöbbször inkább odáig terjed, hogy a neon-rózsaszínt miként lehet ötvözni a neon-kanári-sárgával, míg az alakzat esetében inkább egymást másolgatják. Így a modern isztambuli házak - bármennyire is próbálnak látványosan különbözöek lenni, végül mégiscsak mindegyik ugyan úgy néz ki. Majd az emberek ugyan ezt a stílust viszik magukkal vissza a szülőföldjükre. Így ma már nemcsak Isztambulban, hanem Törökországszerte is a modern házak nagyon hasonlóan. Mindezt tovább fokozza, hogy azok, akik a 80-as években költöztek Isztambulba, most jutottak el abba a korba, amikor haza mennek a falujukba. Ott pedig házat építenek... Isztambul stílusban.

Érdeemes megfigyelni mondjuk Trabzon környékét. Ez a fekete-tengeri város és körzete híres volt a faházakról. Ezek közül ma már alig találni valamit...

De hasonlóan van az élelmiszerekkel is. Igazán meglepő, hogy elmegyünk Isztambultól 1000-1500 km-et, és ugyan azokat a boltokat, szupermarketeket látjuk. És ha bemegyünk, pontosan ugyan azokat a dolgokat tudjuk megvenni. Ha megnézzük a sajt hátulján, akkor láthatjuk, hogy Isztambulban készült.

Ezzel pedig el is érkeztünk arra a pontra, hogy a török bárhova is megy Törökországba, az nem lesz idegen neki. Olyan, mintha csak otthon lenne. Olyan, mintha átment volna Isztambulban egy másik kerületbe. Annál is inkább, mert egyébként az isztambuliak már akkor rettentő jól el tudnak tévedni, ha átmennek egy másik kerületbe.

Egy török élvezheti azt, hogy elmegy otthonról több száz km-e és tulajdonképpen minden ugyan olyan. Ha reggel felkel, ugyan azt a reggelit eheti, mint otthon. Ugyan azok a boltok vannak, ugyan olyan piac van, ugyan azokkal a márkák, és ugyan azokkal az ételekkel találkozhat (kivéve a helyi specialitásokat). És persze ugyan az a nyelv, ugyan az a pénznem is. És ha nincs szerencséje, még a szomszédja is ugyan az az ember lesz...

2020-05-25

Isztambul közelében találjuk a Şile nevű várost. Ha látványosan szeretnénk írni, akkor az állna itt, hogy Az elfelejtett ékkő. Vagy Az eltemetett kincsesvár. Vagy valami hasonló..

De mi nem akarunk látványosan írni. Azt meghagyjuk azoknak, akik kevésbé írnak jól.

Şile lehetne az ellentétek, vagy az ellentmondások városa is. Közel van Isztambulhoz, mégis a világ végén helyezkedik el. Központ, de mégiscsak egy kisváros. Modern, de 14.000 éves történelemmel büszkélkedhet... pontosabban büszkélkedhetne, ha az emberek nem felejtették volna el.

És van egy vára, de csak néhányan tudják, hogy az csak egy tornya az eredeti várnak. És az emberek úgy tudják, hogy a genovaiak építették, holott már 2000 évvel ezelőtt is ott állt. És van még 3 másik vár is a közelben... de arról már tényleg csak néhányan hallottak...

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/29771976294/in/album-72157651376388576/>

Şile a híres világítótoronnyal

Şile a legújabb kutatások szerint (*forrás most sem lesz - elhiszitek vagy inkább nem) már időszámítás előtt 12.000-ben is állt. Korábban, mint bármi más Isztambul környékén. Ez azért is érdekes, i.e. 5600 körülre teszik azt, amikor a Földközi-tenger és a Márvány-tenger szintje annyira megemelkedett, hogy áttört a Boszporuszon és ezzel kialakult a ma ismert Fekete-tenger. Tehát akkoriban nem lehetett halászfalu. Vagy ha mégis, jó sokat kellett gyalogolni a reggeliért.

Şile és a környéke viszont tele van barlangokkal. Ez nemcsak az ősembereknek hanem később sokaknak másoknak is. De mivel ez később történt, majd később írunk róla.

Şile majoránát jelent, és az erre járó Miletus törzsből szárazó görögök adták a helynek ezt a nevet (némi nyelvtörés, és több koponya törés által alakult ki a mai formája). Sok már

közeli települést is ők neveztek el. Ez a fűszer a görögök és a rómaiak szerint a boldogságot jelentette. Ami leginkább attól függött, hogy milyen ételbe főzték bele. Sajnos sem az ókori rómaiak, sem a görögök, de még a bizánciak sem ismerhették, hogy krumpli vagy a paradicsomszószt milyen jó lesz tőle!

Manapság a sok strandolótól, nyaralótól és útszéli piknikezőtől nem igazán találni majoránát. Így inkább kénytelenek vagyunk elhinni az ősi beszámolókat, miszerint a környező dombok tele voltak illatozó lila virágokkal. Biztos ami biztos a törökök építettek majoránna (azaz mercankösk) nevű falvakat, éttermeket és hoteleket is.

De maga a majoránna sem olyan menő manapság. Şile sokkal inkább ismert a szöveteiről, és a belőle készült ruháiról (Şile bezi)

Isztambult, azaz Bizáncot i.e. 667-ben a megarai görögök alapították. Şile környékén a miletusi görögök építtették a városaikat. Ők főként a tengereket használták közlekedésre, kereskedelemre, meg úgy a kapcsolattartásra. Anatólia nem igazán az a hely, ahol az ember szeret a tuskék bokrok és a meredek völgyek között vándorolni.

A trákok mégis ilyenek voltak. Vagy legalábbis voltak köztük ilyenek is. Ők már Búzasz király érkezése előtt is ott ültek, ahova később mindenki a palotáját építette. Az ázsiai oldalon, ahol éppen nem kalcedóniai szintén megarai görögök voltak, ott éltek a bitinek. És csinálták azt, amint... nos amit csak csinálni lehet a tuskés bokrokkal és meredek vízmosásokkal teli területen (itt ma is leginkább követ bányásznak, vagy az erre tévedt turistáknak adnak el olyan dolgokat, amiket otthon is meg tudnak venni). A bitinek egy idő után megunták a tuskék bokrokat és a meredek vízmosásokat (vagy a szomszédos kalcedóniakat) és elindultak Anatólia belseje felé. Egy részük, a tinek inkább északnak, a Fekete-tenger felé vándoroltak, majd itt telepedtek le. Ezek után érkeztek meg a miletuszi görögök. Látták, hogy milyen jó strandok, milyen jó sziklák, és még annál is jobb barlangok vannak itt. No és persze sok-sok majoránna. A Boszporusztól is kellő távolságban voltak, ha jött az ellenfél, de mégse túl messze, ha éppen az volt a jó. Akkor még persze nem tudták, hogy az ellenfél leginkább a szárazföld felől fog jönni.. Ők azok, akik a településüket Philee-nek nevezték el. Ez alakult át Şile-re.

Şile tehát a tengerparton fekszik. Az elmúlt néhány évszázadig Anatóliában a közlekedés meglehetősen nehéz volt. Sőt! Igazándiból, mióta a tényleg nagy hegyeket is át lehet fúrni, azóta érzi úgy az ember, hogy halad valamit is. Kicsit többet, mint 40 km-t fél óra... És nemcsak tekeredik jobbra-balra...

https://youtu.be/_g18PM2Ulpk
Fekete-tengeri "egyenes" út.

Évezredekken keresztül a legfőbb út a tenger volt. Itt Konstantinápoly (vagyis Isztambul) előtt az utolsó állomás Şile. Nem véletlenül van egy olyan elmélet is, hogy a Şile szó jelentése: száj. A Boszporusz pedig a torok. A többi testrész is ott lesz valahol... csak meg kell találni..

De persze nemcsak a kereskedők járták a fontos tengeri útvonalakat, hanem a kalózok, és az ellenség is. Ők Konstantinápolyba menet nagy lelkesen fosztották ki a kis tengerparti várost. Amolyan bemelegítőnek. Amikor pedig Konstantinápoly falain nem sikerült átjutni, akkor visszafelé menet vizagstalódní tértek be ugyancsak a kis tengerparti városba.

Nem volt ez másképpen a szárazföldi rabló bandákkal és seregekkel sem. Talán annyi különbséggel, hogy ők inkább a márvány-tengerparti utat használták, és nem mindig verekedték át magukat a tüskés bokrokra és a meredek vízmosásokon.

De míg Konstantinápolyt és később Isztambult is komoly falrendszer védte, addig Şilének meg kellett elégednie a meredek tengerpartjával és a rá épített várral.

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/48168112936/in/album-72157651376388576/>
Şile-vár

A vár, ahogy a képen is látszódik, egy igen meredek szigeten van. Ide ma nem is lehet gyalog feljutni, csak felvonóval (de az meg elromlott pár éve). Valószínűleg régebben is hasonló lehetett a helyzet. Leszámítva, hogy a kalózoknak még elromlott felvonójuk sem volt.

Érdekesebb kérdés, hogy hogyan jutottak be a katonák? Meg ha már bent voltak, és a kalózok inkább kihagyták a szigetet és direkt a várost támadták meg, akkor mi történt..De ha jobban megfigyeljük a képet, akkor látszik, hogy a sziget nem mindig volt sziget! Ma egy vékony nyelven egy alig bokáig érő vízben be lehet sétálni a szigetre. Bizonyára, hogy ez a szikla a régmúltban sokkal hosszabb volt, elért egészen a városig. Csak ugye a régmúlt az

pár száz évet, évezredet vagy évmilliót jelent? A földtörténetben ezek mind csak az elmúlt pillanatban történtek...

A várat valószínűleg az időszámítás kezdete táján építették. De ismerve Anatólia igencsak mozgalmas életét, lehetséges, hogy már korábban is állt egy vár a szigeten-félszigeten.

A ma is ismert várat a genovaiak építették. A legtöbb forrás ragaszkodik ahhoz, hogy ez az építkezés 2000 éve történt, holott a Genovai Köztársaság 1005-ben alakult.

Minden esetre a genovaiak szerettek kikötő bázisokat építeni a Fekete-tenger partjaira. Az éppen születőben lévő Oszmán Birodalom viszont ezzel pont fordítva volt. Így az oszmán hadak rendszeresen támadták ezeket az erődöket. Şile vára legalább kétszer gazdát cserélt a 14. században, míg I. Bayezid katonái végleg a birodalomhoz csatolták.

Ezek után a várral túl sokat nem törődtek. Mire a 2000-es évek beköszöntek, már csak a bástya állt valamennyire.

Ez a bástya 4 emeletes. Alatta egy raktárt is találtak. Úgy számolnak, hogy kb. 20 ember fért el benne kényelmesen.

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/48168112501/in/album-72157651376388576/>
Şile vár a levegőből - jól kivehető az eredeti várfal.

Ekkor jött el az a híres felújítás, ami után a vár elérte a mai alakját, a Spongyabob formát.

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/48168108966/in/album-72157651376388576/>
Şile vár, azaz Ocaklı Ada Kalesi, azaz Spongyabobvár

Különböző véletlenek tömegének kellett együtt lennie, hogy így alakuljon. Az eredeti építésénél a közeli Ahmetliköy-ből szállították a köveket, és ennek sárgás színe van. A

felújításnál is ezeket a köveket használták. Mellette pedig kijavítottak bizonyos érdekes hibákat, ami miatt az ablakok meg más elemek nem voltak szimmetrikusak. Így lett a végén belőle Spongyabob vár. Ami valójában óriási reklám, és a város nem használ ki. Az ajándéktárgyakat áruló helyek tele vannak kagylókkal és világító tornyokkal. Sehol egy vár. És sehol egy Spongyabob bolt.

Ő a fő vár, amit leginkább Şile várának hívnak. Valódi neve Ocaklı Ada Kalesi. Magyarul: Kemence-sziget vára. A sziget közepén van egy hatalmas barlang, és ettől tényleg úgy néz ki, mint egy hatalmas kemence.

Şile közelében további 3 várról tudunk. De lehetséges, hogy még több rejtőzik elfeledve valahol az erdőben. Az ismert hármat is roppant nehéz megtalálni. Az egyikről a legárulkodóbb jel a közelében található falu: Váralja falu (Kalealtı). Mellett találunk egy dombot, aminek neve: Várdomb (Kale tepe).

Ő a Heciz Kalesi, és még ő van a legjobb állapotban. Három 4-5 m magas tornyokkal egy 40 x 75 méteres ellipszis alakú fal található az erdőben. A déli fal mentén egy 6 x 9 m-es víztartály is fellelhető. Valószínűleg ezt is a többihez hasonlóan a 14. században építették. És ugyan azt az ahmetliköy követ használták, amint a Şile várnál is.

Heciz Kalesi Forrás: Silehaberlerigazetesi

Sarıkavak Kalesi egy másik, ami szintén bent van az erdőben, és csak a bástyák láthatóak belőle. Nem meglepő módon ő a Sarıkavak nevű falu mellett kb. 1km sétára található. Mégpedig nem máshol, mint a Kale tepe-n, vagyis a várdombon. A 40 x 75 m-es ellipszis várnak 4 tornya van, és kivehető a víztározó is. Sarıkavak fontos bizánci település volt. A falutól délre egy templom romjai találhatóak.

Egy videót is találtam, miképpen jutottak el a faluból a várhoz.

<https://youtu.be/VKbqss64nY4>

Legkevesebbet a Kalem Kalesi-ről tudunk. Ő a Kalem (Ceruza) faluban állt réges régen. De

megunta az állást, és... hát ledőlt.. Az emberek meg elhordták a köveket. Ma már csak az alapok látszanak.Különös ismertető jele: egy dombon állt.

De persze Şile nemcsak a várakról ismert. Számtalan más történelmi épület vár még a felfedezésre! Igen! Arra vár, hogy mi felfedezzük, megtaláljuk őket! Na de hol, és merre? Nyugodtan kérdezzük meg erről bármelyik járókelőt, ő sem tudja...

De persze elég a világítótorny mögötti térségbe menni, ahol a régi faházak és a meredek vízmosásos között sétálhatunk. Itt találhatunk egy régi fadzsámit (Hacı Osman Ağa Cami), és régi török fürdőt is (Osman Hamam).

Oszmán kori török fürdőForrás: gezginrehberler

És még mindig nincs vége a történelmi érdekességeknek! Bizánci korú kutakat, 14. században ültetett platánfákat, és még sok-sok mindent ha nagyon ügyesek vagyunk (vagy reménytelenül eltévedtünk).

A Pápa kútja valamikor a 14. századból (Kabakoz Köyü Çeşmesi)Forrás: Şile Belediyesi

Mindezen sok-sok történelmi emlék mellett szinte újnak mondható az 1858-59-ben épült világítótorony. Ő a világ működő világító tornyai közül a második legmagasabb, Törökországban pedig az első.

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/29769707273/in/album-72157651376388576/>
Şile világítótorony

1853-ban kitört a Krimi-háború. Ennek különlegessége, hogy az igazhitűek a szokásostól eltérően álltak össze a gyaurok ellen: az angolok és franciák más európai országokkal együtt segítették a törököket az oroszokkal szemben. A háború oka az volt, hogy kié legyen Jeruzsálem.

Rengeteg hajó vett részt a háborúban. Szevasztopol ostrománál pedig folyamatosan érkezett

az utánpótlás a tenger felől. 1856-ban a Boszporusz bejáratára megépítették a világító tornyokat (Rumeli Feneri és Anadolu Feneri), hogy ezzel segítsék a hajóknak megtalálni a hazavezető utat. Két évre rá megépítették a Şile világítótornyot, hogy segítsen megtalálni azt a világítótornyot, ami segít megtalálni a hazavezető utat.

A 110 cm vastag kő falat a török építészek készítették. Míg a vasszerkezet és a lencse Párizsból származik. Egy 19 m magas sziklán áll, a lámpa a tengertől 60 m magasságban világít. Ide 72 lépcsőfokon lehet feljutni.

Amikor megépült, 3 gázlámpát használtak (a Google szerint 3 gonosz gázlámpát). Őket 1968-ban villanylámpára cserélték. Ma a nagy teljesítményű 1000 gyertya fényességű fényszóró 35 tengeri mérföldről is látszik.

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/29284471976/>
Şile világítótorony az éjszakában.

Şile és környéke nemcsak az akár több ezer éves történelmi emlékek izgalmasak, hanem a természet remekművei is (ezen a mondaton nagyon sokat dolgoztam ám).

Összekötve a természetet és az embert a környékbeli barlangok lehetnek érdekesek. Többen is találtak 12-14.000 éves leleteket. De ezek a helyek később sem maradtak üresek. Különösen a kereszténység korai időszakában voltak népszerűek. Şile Isztambulhoz és Izmithez is közel van, ami a korai keresztények egyik központja volt. Csak át kellett vágni a tuskés bokrokon és a meredek vízmosásokon. Itt nagyon jól lehetett bújni a császár kereső csapatai előtt.

Később, ahogy éppen változott a politika, ezek a barlangok éppúgy szolgáltak rejtőhelynek és börtönnek. Attól függően, hogy az ember a császár/szultán szeme előtt akart elbújni, vagy valakit a világ szeme előtt akartak távol tartani.

Egyik-másik barlang ma is látogatható.

Náluk sokkal érdekesebb (és sokkal szórakoztatóbbak is) az a rengeteg kisebb-nagyobb öböl, ami végigkíséri a Fekete-tenger partját. Közöttük nagyon sok igazán látványos.

Kilimli Koyu Ağva mellett. Forrás: istanbeautiful.com

És már csak azért is jók, mert ezekbe az öblökbe sokkal kevesebb ember jár, mint a népszerű strandokra. Isztambul közel van, nagyon közel. Gyorsforgalmi út vezet a városba, és ma már nem kell átvágni a tüskés bokrokon és meredek vízmosásokon. Egy-egy napsütötte hétvégén akár több százezer ember is a vízben pancsolhat.

Itt érdemes megjegyezni, hogy a Fekete-tenger roppant veszélyes. Már az ókorban is nagy lelkesen süllyesztette el a hajókat. És ma is könnyen berántja a tapasztalt úszókat.

Legyünk inkább óvatosak, és deréknál mélyebben ne menjünk a vízbe! A népszerű strandokon kötéll jelöli a biztonságos határt és vízimentő is figyeli a fürdőzőket.

2020-06-01

Előző bejegyzésben . Itt mindjárt belebotlottunk (sőt! bele is estünk) négy várba is.

Egy másik bejegyzésben az , kisvárosokat néztük át. Itt is lépten-nyomon várra bukkantunk.

Így itt az ideje, hogy átnézzük az Isztambulban és a közelében található várakat!

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/33079776113/in/photolist-SmqhwJ-Tp88Eb-TCX6DX-Sp6G7t-SmqUto-TCXbQZ-Sp6z7B-Tzkg5E-TzkvLf-TCYhCP-TzjRBQ-TCYS7D-T3YDTd-TpaWmo-Sp9uXt-SmwCBS-Tpbity-TrwVtX-TpbaE7-SmsbPY-TzoEDu-T3V9L1-TryFCX-T43MPA-4xDBq4-2bTJmA-2bPdNv-2aTugk-2bPdsF-2bTHpQ>
A Héttorony a levegőből

Amikor Isztambulról és a várakról, erődökről beszéltünk, akkor a legtöbb embernek az Európai és az Ázsiai Erőd jut eszébe. Róluk is lesz szó, de valójában van egy ennél sokkal fontosabb, és sokkal-sokkal nagyobb vár is: maga Isztambul. Pontosabban Konstantinápoly, mert azt az erődrendszert, amit ma is lehet látni, azt még a bizánciak építették ki. Volt is rá okuk bőven! Ha nem északról támadtak a bolgárok, hunok vagy magyarok, akkor délről jöttek a törökök, szeldzsukok vagy arabok. Ők mind a szárazföldről, mind a tenger felől bőségesen döngették a városkapukat. De ha éppen elfogytak az ellenfelek, akkor még mindig ott voltak a barátok. A jófiúk legalább olyan gyakran támadták a várost, mint a rosszfiúk. , mikor és ki próbált a falon átjutni.

Konstantinápoly az ókor egyik legnagyobb városa volt. Ezt fallal körülvenni elég komoly feladat volt. Ráadásul olyan fallal, ami tényleg védelmet is nyújt. De nem véletlenül belőle lett világváros. Szemben, az ázsiai oldalon Kalcedon (ma Kadıköy) hiába régebbi, mégsem tudott úgy növekedni, mint Konstantinápoly, és többször is kifosztották. A Bizánci Birodalom fővárosát 3 irányból tenger határolja. Ez pedig már önmagában egy hatásos védelmet nyújt. De azért biztosra mentek az építkezésnél: Az átlagosan 13-15 m magas fal összesen 15 km hosszú (ebből 9 km a Márvány-tenger, és 6 km az Aranyszarv-öböl mellett). 13 kapu segíti a bejutást, míg 188 torony akadályozza.

Idővel általában a városfalak elavulnak, a város pedig kinövi őket. De Isztambul esetében viszont nem lehetett a fal túloldalán terjeszkedni, mert ott a tenger. Így inkább sok helyen a falba, a falra vagy a fal helyére építették a házakat. Később a tengert is feltöltötték, hogy vasutat, utakat építsenek. Így ma már alig-alig találjuk meg az egykori tengeri falat.

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/45937015252/in/dateposted-public/>
A tengeri fal (és Boukoleon Palota) egy darabja. Ahol az autók mennek ott valaha a tenger volt.

Mindezzel szemben a szárazföldi fal még 1500 év távlatából is sugározza az erőt. Ő neki nagyon sokszor nagyon komoly haderőnek kellett ellenállnia. Kezdetben még csak kisebb fal zárta le a félszigetet a barbár külvilágtól. Majd ahogy a város nőtt, úgy épültek kijebbe az egyre hosszabb és erősebb falak. Az utolsót, és egyben a legerősebbet II. Theodosius császár építette 413-ban. (Később épült még egy jó hosszú fal jó messze a várostól. Ő az Anasztasziosz-fal. Később rá még visszatérünk).

<https://www.flickr.com/photos/21711359@N08/3971839210>
A Theodosius-fal metszete. Forrás: (Flickr)

A Theodosius-falrendszer egy lenyűgöző védmű. Nem véletlenül az egyik kedvence a történelmi portáloknak. Rengeteg leírást találunk róla, digitális rekonstrukciót, szimulációt, és többféle játékot is. Még a Minecraftban is megépítette valaki!

Theodosius-fal Minecraft verzió Készítő: AR1400

A Theodosius-falrendszer 7,5 km hosszú (így nagyjából fél nap alatt lehet végigjárni, de érdemes egy teljes napot rászánni). 96 torony védett a támadások ellen. A teljes védelmi rendszer egyes helyeken eléri a 77 m vastagságot is. A városlakók 9 kapun juthattak ki a külvilágba. Közülük a legíresebb az Aranykapu, amelyik a Héttorony. Igen, ez az az erőd, amiben több ismert magyar is vendégeskedett...

A Theodosius-fal digitális rekonstrukciója. Forrás: byzantium1200.com

Tehát a Theodosius-falról órákat lehet mesélni, oldalakat lehet írni, és ódákat énekelni. Mindet csupa ó-betűvel, hogy Ó de nagy! Meg Ó de hosszú! De ha ezt tennénk, akkor nem maradna idő a többiekre. Pedig ők is ott vannak!

<https://youtu.be/qe9uOpCCvnl>

A Theodosius-fal azt az ősi várost védte, mely a Márvány-tenger és az Aranyszarv-öböl között feküdt. De volt egy városrész az öböl másik oldalán is, a Galata. Ő is kapott egy falat, többet is.

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/29359209373/in/album-72157663015586003/>

Egy darabka a Genovai falrendszerből

A Galata/Pera városrészben nehezen megtalálható Genovai falrendszer nem olyan nagy, mint a Theodosius-fal. Az ő feladata leginkább a kóbor rablók elijesztése volt. Aki valóban támadni akart, és mondjuk 5-6000 lovas katonát hozott magával (tüzes nyilakkal), az inkább a császári városrészt támadta. Még 1453-ban maguk az oszmánok is inkább megkerülték a dombokon keresztül a hajóikkal együtt.

Ez a falrendszer ma már nagyon nehezen található. Több éve, majd néhány éve a drónnal és ránéztünk. A legfeltűnőbb része, ami ma is látható az a Galata-torony.

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/8309580373/>

A Galata-torony

A leginkább tűztoronyként funkcionáló épületet (azaz ő égett le először) 1348-ban építették azután, hogy az eredeti tornyot 1204-ben a baráti velenceiek hazavitték és a várost felgyújtották.

Az eredeti Galata-torony lent állt az Aranyszarv-öböl bejáratánál, és ez tartotta azt a híres

lánccal, amivel lezárták az öblöt. Egy hasonló láncsal pedig a Boszporuszt lehetett lezárni. Az oszmánok is ez a lánc miatt kerültek meg inkább a fél várost a hajójukkal. Ma a torony helyén a Földalatti dzsámi (Yeraltı cami) található.

Így nézne ki ma a Galata városrész, ha nem viszik el a köveket a saját háhuk építésére. Forrás: Galata Kara Surları, Pera. 3 D Canlandırma : PATTU / Hayal-et Yapılar sergisi

Bizonyára valami hasonló védelmi rendszer volt az ázsiai városrészeknél, Üsküdar és Kadıköy körül is. De a nagy falépítő korszakban Anatólia belseje még biztonságos területnek számított. Onnan sok veszélyre nem kellett számítani. Ebben az időszakban (4-6. század) legtöbbször észak felől érkeztek a látogatók.

Bizonyára ez lehetett az ok, 491-ben Anasztasziosz császár egy jó hosszú fallal akarta elzárni a Balkánt és teljes Európát. Valószínűleg már tele volt a hócipője azzal, hogy minden jött-ment turista fel akarja gyújtani a várost. Ez még akkor is roppant idegesítő, ha a városba nem jutnak be, csak a környező falvakat és földeket gyújtják fel. Ezért a falat jó messze, a mai városhatártól is 64 km-re építette, és teljesen lezárta az földrész.

Anasztasziosz-fal Forrás: Mapio

Az Anasztasziosz-fal 56 km hosszú (összehasonlításképpen Hadrianus fala 120 km hosszú), 3 m vastag és 5 m magas. Egy akkora falat ilyen messze a fővárostól nemcsak megvédeni nem tudták, de még csak rendben tartani sem.

Az Anasztasziosz-fal térképe. Forrás: MyByzantine

559-ben Zabergan a kutrigurok aktuális főnökét összeszedte az összes lovat, amit otthon talált (ez 7000 pacit jelentett), és megindultak Konstantinápoly felé. Útközben belebotlottak az Anasztasziosz-falba. De úgy döntöttek, nem törődnek vele, és simán átmásztak rajta (lóval együtt). A fal túloldalán jött a meglepetés: a bizánci hadsereg. Ők is meglepődtek, hogy valaki ilyen könnyedén átjutott egy ilyen nehezen felépült falon. Hírek nem szólnak a csatáról, mivel a bizánci oldalon nem maradt túlélő. Zabergan és barátai társulata gond nélkül eljutott Konstantinápolyig, ahol egy ideig a falon kívüli területeken randalíroztak. Ezzel jól megijesztették a helyi lakosokat, akik ijedtükben egészen a városig rohantak.

De ekkor jött Flavius Belisarius a híres bizánci hadvezért! Eddigre már közeledett a 60 felé, és otthon élte a békés nyugdíjas éveit. De Justinianus császár kérésére összeszedte a szintén nyugdíjas csapatát. "Megmutatjuk ezeknek a mai fiataloknak!!" felkiáltással készült fel a csapat, hogy Zavergant és haverjait hazazavarja. Csakhogy látták, hogy a kutrigurok tényleg sokan vannak. Belisarius ekkor titokban összeszedte az elmenekült falusiakat, és megkérte őket, hogy csapjanak minél nagyobb port, és zajt. Mintha tényleg egy hatalmas sereg közeledne. A csel bevált. A kutrigurok tényleg megrémültek, és hazáig szaladtak. Nagy igyekezetükben sikerült egymáson is elgázolni és több társukat is eltapostni.

<https://www.youtube.com/watch?v=urEfVmiLWgE>

Menjünk tovább, ezúttal a Boszporusz mentén! Itt találjuk a szoros két partján az Európai és az Ázsiai erődöt (Rumelihisarı és Anadoluhisarı).

Először az Ázsiai erőd készült el. Az oszmánok, tanulva a többiek hibáiból, belátták, hogy Konstantinápolyt nem elég csak a szárazföldről megtámadni. A tengert is uralni kell. Bizáncnak, és szövetségeseinek (Velence vagy Genova, hangulattól függően) viszont olyan flottájuk volt, amivel az oszmánok nem versenyezhettek. Ekkor jött az ötlet, hogy inkább magát a Boszporuszt zárják le, hogy legalább a Fekete-tenger irányából ne érkezhessen erősítés.

Az építkezést I. Bajazid szultán kezdtem meg 1393-ban. És 1 év múlva el is készült a vár. Csakhogy Timur Lenk, a mongol hadvezért keresztbe húzta a számításokat. 1402-ben az Ankarai csatában nemcsak legyőzte a törököket, hanem még I. Bajazid szultánt is magával vitte. Otthon egy kalitkában tartotta a haláláig. Ezen nemcsak a szultán lepődött meg, hanem a négy fia is. Ők hirtelen nem tudták, mit is kezdjenek, így ősi bizánci szokás szerint egymásnak ugrottak. A 11 éves csatározás után Mehmet került ki győztesen, ő lett a szultán. Egyik első intézkedése az volt, hogy felhagyott a bizánci hagyományokkal, és inkább az arab kultúra irányába vitte tovább a birodalmát. Azért a későbbiekben a hátbaszúrás azért néha előjött. Ilyenkor az öreg törökök nosztalgikusan sóhajtottak egy nagyot...

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/35348847783/>

Az Ázsiai Erőd

Visszatérve az erődre itt a legkeskenyebb a Boszporusz (660 m). A vár 7000 m²-es, a középső tornya pedig 25 m magas. Ez az első olyan épület a Boszporusz partján, amit az oszmánok építettek. Ezen okból egy táblát is tettek rá. Majd kettévágták, hogy a csuklóbusz is be tudjon fordulni. Így viszont legalább könnyű bejutni. Akár busszal is mehetünk.

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/35987449232>

Vele szemben az Európai erődöt már II. Mehmed építette. Ő nem vacakolt sokat. 1451-ben lett szultán, 1452-ben felépítette a Boszporuszt lezáró várat, 1453-ban pedig elfoglalta Isztambult.

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/789775603/>
Európai Erőd

Az Európai erőddel megvalósult a Boszporusz teljes lezárhatósága. A török beceneve Torokvágó, ami egy szójáték, hiszen a Boszporusz neve törökül Boğaz azaz torok). Ez a vár sokkal komolyabb, mint az ázsiai testvére, ami lényegében 4 fal + 4 fal + 4 fal. Az Európai erőd 1 kis toronyból, 3 nagy toronyból és 130 további kisebb őrtoronyból áll. Ezek adják meg a egyedi alakját. Az erőd teljes területe 31,250 m² (az Ázsiai erődnek több, mint négyszerese).

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/33334293000/>
Az Európai erőd felülről

A három fő torony mind egyedi. Az északi fő torony, a Sarıca Paşa torony 23 m magas, 7 m vastag a fala, és 28 m az átmérője. A középső, a Halil Paşa torony 22 m magas, 6,5 m a falvastagsága és 24 m az átmérője. A Zağanos Paşa torony pedig 21 m magas, 5,7 m-es falvastagságú és 26 m az átmérője. További nehezítés azoknak, akik el akarják foglalni, hogy az erőd egy roppant meredek domboldadra épült.

Az erődöt végül megtöltötték ágyúkkal, és 400 janicsárral. Az első arra haladó velencei hajó

persze nevetett, amikor megálljt parancsoltak neki. Majd nem nevetett, hanem elsüllyedt.

Amikor megépült a két újabb Boszporusz-védelmi erődpáros, akkor ők átvették az óvatlan hajókra lövöldözés szerepét. Az Európai erőd ezek után a hadifoglyok börtönének szolgált. Túlélte egy földrengést és egy tűzvészt is. A 19. század végére az erőd már teljesen használaton kívüli lett.

Nem úgy a belső területe, ahol addigra egy kisváros növekedett! 1953-ban hoztak törvényt az emberek kilakoltatásáról, az erőd megtisztításáról, és múzeummá alakításáról. Csak a dzsámi maradt meg ebből a különleges városrészből. A felújítások 1958-ban fejeződtek be, és 1960 óta múzeumként és szabadtéri színházként működik.

Az Európai erőd 1890-ben. Forrás: eskiistanbul.net

Igen, épültek további erődök is a Boszporusz partján. Ebben a genovaiak voltak a leglelkesebbek. Igaz, ők sokszor már meglévő erődöket foglaltak el, vásárolták meg, építettek át. Ráadásul mire az ágyúk elterjedtek, addigra már a törökök uralták a Boszporuszt, a Fekete-tenger és az Égei-tenger nagy részét.

A következő páros a Yoros vár (Yoros kalesi) az ázsiai oldalon, és az Ímros vár (Ímros Kalesi) az európai oldalon.

Ímros vár Forrás: Boytrek

Az Ímros várról (Polihion Kalesi, Asomaton Kalesi, Ímros Kalesi, Rumelikavak Kalesi, Eski kale) nem egyszerű bármilyen információt is előszedni. Mire idáig eljutunk a Boszporuszra, a partmenti falvaknak mind rumeli (azaz európai) vagy anadolu (azaz ázsiai) nevei vannak: Rumelihisarı, Rumelikavađı, Rumelifeneri, és ugyan ez Anadolu-val. A lelkes, de nem túl alapos írók pedig belezavarodnak, hogy melyik falu melyik, és melyikben melyik vár van. De sokan még azt is összekeverik, hogy mi melyik oldalon van. Pedig rém egyszerű: rumeli van az európai oldalon, az anadolu meg az ázsiai oldalon. Ha Európából átnézünk Ázsiába, akkor Ázsiát fogjuk látni, meg az anadolu kezdőnevezű falvakat. Mégis sokan összekeverik, a többiek meg ész nélkül lemásolják.....(még több pont).....

Az Ímros vár a szemközti Yoros várral egy darabig közös történelmet tudhatnak. Mindez a

12. században kezdődött nem mással, mint a magyar Nagy László király unokájával, és Szent Piroska fiával. I. Manuél bizánci császár úgy döntött, hogy a Boszporuszra még több láncot kell tenni, mert abból sosem elég. Kitolta a korábbi határokat egészen a mai Rumelikavaği-Anadolukavaği párosig. Az ázsiai oldalon már az ókorban is volt egy erőd és egy görög kereskedő város Zeusz templommal és minden jóval. Az európai oldalon nem tudunk ilyenről.

Mind a két várat elfoglalták az oszmánok, majd a genovaiak. Később az oszmánok visszafoglalták. De valamiért ettől kezdve úgy maradt meg az emlékezetekben, hogy a várat genovaiak építették. Sok másik vár járt hasonlóan. Igaz, addigra már nem voltak bizánciak, hogy tiltakozzanak...

Az első időszakban mindkét vár egy láncsal zárta le a Boszporuszt. Mikor a törökök látták az Európai-Ázsiai erőd páros sikerét, akkor átépítették felfejlesztették a várakat az ágyuk használatához. Az európai oldalon nem nagyon tudni, hogy pontosan mi és meddig zajlott. Valószínű, hogy az ágyúk fejlődésével már nem volt szükség, hogy mindkét parton magas szintű védelem legyen. Hiszen egyetlen várból is mindenki jó alaposan le tudtak lőni. Így inkább az ázsiai Yoros várat fejlesztették. De az 1960-as évekig szigorúan őrzött katonai terület volt az egész környék.

Yoros vár
Forrás: BeyazTarih

Az ázsiai oldal, A Yoros vár már sokkal bőségebb történelmet tudhat magának. Mint említettük, már az ókor kezdetén felismerték a hely stratégiai jelentőségét. Ezzel néha jól jártak a lakosok, amikor pl. megállították a Boszporuszon áthaladó hajókat. Máskor viszont bizonyára nem örültek, hogy valamelyik birodalomnak az ő kicsi falujukra, sziklájukra és várakra fáj a foga. A főninciai-görög falu végül a Római birodalom része lett. Így automatikusan a Bizánci birodalomé is. De ők azért később még többször is megküzdöttek a kicsi falu kicsi váráért. Végül itt is I. Manuél bizánci (és magyar unoka) épített egy komolyabb erődöt. Később elfoglalták az oszmánok, majd a genovaiak. Isztambul elfoglalása után a terület végleg az Oszmán birodalomhoz került.

A Magyar erőd
Forrás: Bitmezat

A törökök nem hanyagolták el ezt a távoli erődöt, hiszen rendszeresen összecsaptak az oroszokkal. Amikor pedig kinőtték, akkor érkezett a magyar származású a 18. század végén, amikor a törökök megint éppen összeháhtak az oroszokkal. Báró Tóth Ferenc több

erődöt is építtet a Boszporuszon és Dardanelláknál a szultán nagy örömére. Az ő emlékére Macar-nak neveztek el egy utcát az erődöt, és még sok más dolgokat. Jellemzően a törökök nem tudják a magyarok neveit megjegyezni, így maradnak simán csak magyarok. Törökországban több hasonló magyar elnevezésekkel találkozhatunk. Az általa épített Magyar erődöt (Macar kale) még az I. Világháborúban is használták.

Garipçe vár Forrás: dailymotion

Az utunkat az európai oldalon folytatjuk. Itt a Garipçe falu Garipçe várába futhatunk bele. Garipçe szabad-fordításban Borzasztócskát jelent. Nem találtunk forrást, miért kapta a falu ezt a megtiszteltető nevet... Itt is egy erőd bújik meg a történelem homályában, amit később egyszerűen csak genovai várnak hívtak. Egészen 1773-ig, amikor megérkezett báró Tóth Ferenc és egy hihetetlenül izgalmas erődöt építtet a Boszporuszba nyúló sziklára.

Rumelifener vár Forrás: SariyerTimes

Ha tovább haladunk az európai oldalon, mielőtt beleesnénk a tengerbe az utolsó sziklán áll a Rumelifener vár. Az ő esetében is az idő homályába veszik, hogy ki volt az első, aki ide erődöt építtet, majd pedig, hogy ki kitől is foglalta el... De közük volt a bizánci-genovai-oszmán hármashoz. Amit biztosan tudunk, hogy a 17. században már állt egy oszmán erőd. 1768-ban báró Tóth Ferenc őt is meglátogatta és felfejlesztette. Eredményül 60 barakk került az erődbe, ahol 300 ember lakhatott 100 ágyú csendes társaságában.

Kilyos vár Forrás: SariyerTV

Nem érdemes az európai oldalon tovább egyenesen menni, inkább forduljunk balra, és akkor eljutunk a Kilyos várig. Bármennyire is úgy érezzük, hogy szó szerint a világ végén vagyunk, ez az erőd fontos szerepet játszott az 1856-os krími háborúban. Mégis, nem közvetlenül háborús célokat szolgált, ugyanis kórház volt.

A legkorábbi ismeretek szerint már a 4. században is állt egy "genovai" vár. Igen, a Genovai Köztársaságot 1005-ben alapították. Genova "A Római Birodalom bukása után előbb a keleti gótok, majd a longobárdok uralma alá került, de ebben az időszakban csak egy jelentéktelen halászhely volt. Lassú fejlődése csak rövid időre szakadt meg, amikor 934-ben arab kalózok kirabolták és felégették." - forrás: Tehát a genovaiak akkoriban biztos nem várakat építettek a hatalmas teljében álló Kelet-Római birodalom területén... Szóval az inkább bizánci

vár lesz...

Bizonyára itt is voltak korábbi várak, amelyek a történelem homályába vesznek. Majd a 13-15 század között a bizánci-genovai-oszmán hármassal többször is elfoglalta, míg végül a töröké lett. 1782-ben és 1826-ban is felújították. Arról nincs információ, hogy ebben báró Tóth Ferenc részt vett-e. Bár az időpont stimmelne. Az érdekesség, hogy 1833-ban a törökök megegyeztek az oroszokkal, hogy Kilyos vár az övéké lehet, és letelepedhetnek a közelében. Majd 1841-ben Londonban az angolokkal arról egyeztek meg, hogy az oroszok szépen hazamennek. Ezek után a britek használhatták.

Az európai oldalon nem érdemes tovább menni, mert több vár vagy erőd már nem vár ránk. Bár ki tudja, a jövőben hol és mit fognak találni...

Poyraz vár Forrás: Bezay Tarih

Térjünk vissza az Rumelikavağı-Anadolukavağı párosához! Amikor az európai oldalon mentünk, akkor a következő várunk a Garipçe volt. Vele szemben Poyrazköy látható. És nem nagy meglepetésünkre ott is találunk egy várat. Őt a hely alapján Poyrazköy vagy Poyzar várnak hívják.

Az ő történelme is a szokásos, mintha csak copy-past lett volna. De mi nem használunk ilyen piszkos módszereket. Annál is inkább, mert megint butaság az, hogy a genovaiak építették. Bizonyára itt is volt egy erőd. Az anatóliai népek szerettek várakat és erődöket építeni. Aki nem így tett, az nem sokáig mondhatott magáról bármit is, legfőképpen, hogy ő is anatóliai nép. Valaki rövid úton megtámadta, kifosztotta, feldarabolta, elásta - nem feltétlenül ebben a sorrendben. Tehát valami volt Poyrazköy-ben is, amiért mindenki várat akart építeni. Majd a 13-15. században többszörösen is gazdát cserélt a bizánciak-genovaiak és törökök között. 1773-ban komoly átépítések történtek a környéken. Ez megegyezik a Garipçe építkezésekkel. Ezért erősen gyanakodhatunk, hogy bártó Tóth Ferenc keze van a dolgokban.

Tovább haladva a Boszporusz mentén legnagyobb meglepetésünkre a földrész végén, Anadolufeneri-ben nincs semmilyen vár. Csak világítótorony, étterem, teázó és minden jó, amire csak egy töröknek igénye lehetne.

Riva vára Forrás: Beyaz Tarih

A következő várig egészen Riva városkáig kell menni/evezni/úszni. Riva vára bármennyire is izgalmasan néz ki, az ég világon semmi konkrét információt nem találni róla. De legalább itt nem hangzik el, hogy a genovaiak építették valamikor a 4. század és az ősrobbanás között...Az egyetlen biztos adatunk, hogy 1778-ban lett felújítva. Mi pedig már kívülről tudjuk, hogy ez bizony megint lehetett báró Tóth Ferenc munkája, vagy annak hatása. A legtöbb weboldal arról írt 2016-ban, hogy hamarosan őt is felújítják, mint a szomszédos Şile várat. Mivel mindenki izgult, hogy vajól ő is Spongyabob alakú lesz, vagy ezúttal valamelyik barátjára fog hasonlítani, így gyorsan kijelentették, hogy nem. Nem lesz Spongyabob vár 2.0.

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/48168184757/in/album-72157651376388576/>
Şile - Sütő-szigeti vár

Ha tovább megyünk a tengerparton, akkor jutunk el Şile városába, ahol 4 várat is találhatunk a környéken. .

Aydos várForrás: Sabah

Végül menjünk inkább vissza a város belsejébe! Nem messze a Márvány-tengertől, az ázsiai oldalon, bőven a város közepén találjuk az Aydos várat.

Aydos vár dupla fallal lett ellátva, amelyre 20 m-enként építettek 1-1 bástyát, összesen 13-at.

Ez egy hatalmas vár (26000 m²), ami úgy bent van az erődben, ami úgy bent van a város közepén. A várat valamikor a 11. században építhették. Ő azon kevesek közé tartozik, ahol a történelmi leírásban nem szerepelnek a genovaiak. Így most már biztos, hogy a bizánciak építették, mégpedig egy stratégialag igencsak fontos útvonalra, ami összeköti Konstantinápolyt Anatóliával. Ezt a várat foglalta el Orhan Gázi kérése Abdurrahman Gázi 1328-ban. Bőven az előtt, hogy az oszmánok Isztambult is elfoglalták volna. A bizánciak nem repeszték örömeikben.

A történet szerint a Tekfur nevű várparancsoknak volt egy lánya. Őt úgy hívták, hogy Tekfur

lánya. Ennek a lánynak pedig volt egy álma, hogy egy tüzes kútból egy tüzes oszmán katona mászik ki. Helyes is volt a srác, meg macsó is, meg hát olyan, amiért mások Törökországba költöznek. Tekfur lánya beérte annyival, hogy az Oszmán birodalmat költöztette a várába. Az álmot követve egy papírlapra titkos információkat írt, amivel egy követ csomagolt be. Majd ezt úgy a háta mögé dobta, hogy átrepült a várfalon. Pont Abdurrahman Gázi lába elé. A török hős a papírt elolvastva megtalálta a titkos lelógatott kötelet. Azon felmászva pedig Tekfur lányát is megtalálta. Mellékesen pedig elfoglalta a várat. Később pedig lett házasság, lakodalom és nagy parti. Bár arról nincs szó, hogy a lány családját is meghívták volna...

Nemsokkal később, 1137-ben az oszmánok elfoglalták Izmitet. Többé nem volt szükségük az Aydos várra, inkább veszélyt jelentett, mert a bizánciak akár vissza is foglalhatták volna (főleg, ha az okos gondolatok is öröklődnek, így akár Tekfurnak lehetett volna egy olyan unokája, aki szintén álmot lát, de ezúttal egy bizánci katona mászik ki a tüzes kútból...). Orhan Gázi kéri a vár lerombolását, ami még abban az évben megtörténik.

A vár úgy-ahogy feledésbe merült. Szépen elvult az erdőben, míg 2010-ben egy régészeti csapat úgy döntött, hogy kiássza (jó pénzért persze).

2020-06-05

2020-06-08

Ízmit. Ne keverjük össze İzmirre. Sem Íznikkel. Sem İstanbulnal. De leginkább New Yorkkal. Mert ahhoz aztán tényleg nem hasonlít!

Szóval Ízmit. A kisváros Isztambul árnyékában. Alig 100 km-e van....öööö....A Kék Mecsettől. Mert egyébként ha azt nézzük, hol fekszik Isztambul határa, akkor csak olyan 35 km. Ez török szemmel azt jelenti, hogy csak egy janicsárhajszál választja el őket. De végül is ha úgy nézzük, hogy becsukjuk az egyik szemünket... meg a másikat is... akkor bátran kijelenthetjük, hogy össze is érnek! Mintha csak egy város lenne!

A hivatalos adatok szerint Ízmit városában legalább egymillió ember él. De attól függően, mennyire lelkes embert kérdezünk meg, ez a szám akár kétmillió fölé is mehet!Mindezzel szemben a hideg és számító népszámlálók csak 363,416 embert találtak 2018-ban.

Ettől függetlenül mindenki egyetért abban, hogy Ízmit bizony egy fontos város! És ez így is volt kb. az elmúlt 3000 évben.Bár, hogy konkrétan mi van itt, amikor az emberek elhúznak mellett Anatólia felé menet, azt már kevesebben tudják. Leginkább legtöbben arra emlékeznek, hogy hazafelet menet innen már csak forgalmi dugó választja el őket Isztambultól.

De miért is fontos Ízmit? Mi történt ott? Mi történik ott most?

A vaskorban térség tele volt trák településekkel. A mai Isztambul helyén is két trák város, Lügosz és Szemisztra állt, mielőtt a híres városalapító Búzasz király megérkezett volna ie. 667-ben.

Ízmit-be már ie. 712 környékén megérkeztek a megarai görögök és felépítették a városukat Astacus néven. A történet szerint Astacus Posszeidon fia volt. Ő találkozott a szépséges nimfával, Olbiaval. A közös gyerekük lett a város, amit így Astacusnak, vagy Olbianak hívtak. Attól függően, ki melyik szülőnek akart tisztelegni.

Ezzel mindenki elégedett volt. Voltak jó kis városállamok, jó kis hadihajók, jó kis katonák.

Így amikor éppen nem volt jobb ötletük, valamelyik szomszéd városállammal háborúztak. De aztán jöttek a perzsák, és minden megváltozott. Még ilyen dolgok is történtek, mint a béke! De aztán jött Nagy Sándor, és újra minden megváltozott. Főleg amikor elment... végleg.

Nagy Sándor örökébe lépő diadokhosz-uralkodók hatalmas területeket tudhatnak maguknak. De nem mindig maradt idejük arra figyelni, hogy mi is történik ott, mert állandóan egymással harcoltak. Vagy valami mással. De mégis inkább egymással. Ebben a jó kis történelmi kavargásban rengeteg anatóliai város döntött úgy, hogy indít egy saját királyságot.

Nem tudni, mi volt ennek a neve. Az első királyt még I. Zipoitésznek hívták és leginkább azzal foglalkozott, hogy a diadokhosz-uralkodóktól megvédje a friss országát.

50 év múlva I. Nikomédész követte. Ő leverte egy lázadást, megvédte a királyságát I. Antiokhosz szeleukida uralkodó ellen. Mindezt úgy, hogy segítségül hívta a gallokat Trákiából. Ők azok, akik ezután megalapították .

I. Nikomédész miután megküzdött a problémákkal, egy új fővárost kezdett Astacus helyén i.e.262-ben. És mi más is lehetne ennek az új városnak a neve, mint Nikomedia. Ezt az új királyságot pedig Bithüniának hívták. Később ez a név még nagy karriert futott be.

A következő két évszázad leginkább azzal telt, hogy a régi szövetséges gallok újra szövetségesek, vagy ellenségek lettek. Majd feltűntek a rómaiak is. De persze a diadokhosz-uralkodók sem mentek haza. Mégiscsak ők is otthon voltak. Bithünia pedig éppen azzal szövetségelt akivel szerinte érdemes volt. De nem mindig sikerült jól dönteniük. Egyszer bosszúból még Hannibálnak is menedéket gyűjtöttek, csak hogy bosszantsák a rómaiakat.

Mindeközben Bithünia nagyon jó termőterületet tudhatott magának, és egy egészen jó kis királyságot sikerült összehozniuk. A mai Isztambul, Bursa, és Izmit is a területéhez tartozott. Ez utóbbit Niceának hívták, és már ekkor megkezdődött közte és Nikodemia közötti versengés.

Az aranykornak a rómaiak vetettek véget. Ők ügyesen használták ki az anatóliai királyságok viszállyait, és fordították egymás ellen őket. Végül mindegyikből provincia lett.

Bithünia esetében a rómaiak már II. Pruziasz király (uralkodott: i.e. 182-149) komoly befolyást szereztek. Ettől kezdve az ország teljes mértékben Rómától függött. IV. Nikomédész pedig i.e. 94-ben a rómaiakat tette meg Bithünia örökösévé.

A következő időszakokban Nikodemia egyre fontosabb város lett. A Márvány-tenger végében fekszik, így ő lett a fő állomás a tengeri és a szárazföldi utaknak.

Diocletianus római császárt 284-ben Nikodemiában választották császárnak. Ő úgy gondolta, hogy a Római Birodalomban folyamatosan polgárháborús időszak van. Ha az egyik uralkodó meghalt, akkor mindig anarchia lett addig, míg meg nem szilárdította a hatalmát. Csak hogy 2-3 évente mindig új uralkodó lett. Diocletianus találta ki a rendszert, amiben a birodalmat 4 részre, 4 uralkodóra osztotta. Az így keletkezett keleti birodalom központja Nikodemia lett.

303. február 23-án innen indult a keresztényüldözés. Aznap a római katonák bevonultak a nikodemiai keresztény templomba és elégették a misekönyveket. Másnap jelent meg a rendelet, miszerint minden keresztény építményt le kell rombolni, a keresztényeket eltávolítani a hivatalokból.

A tetrarchia néhány évtized alatt megbukott, I. Konstantin lett az egyedüli római császár. Az ő fővárosa - és így a Római Birodalom fővárosa is Nikodemia lett. De amikor 324-ben Konstantin az utolsó ellenfelével, Liciniusszal csatázott Chrysopoliszi mellett (ma Üsküdar), már akkor figyelte Büzantionra, a későbbi Isztambulra. Konstantin 330-ban alapította meg Nova Romat, azaz Konstantinápolyt.

Nikodemia i.e. 286-330 között volt a Római Birodalom fővárosa. Az Új Róma megjelenésével fokozatosan veszített a jelentőségéből. 358. augusztus 24-én hatalmas földrengés rázta meg a várost. Még a katedrális is összedőlt. A várost hamarosan újraépítették.

451-ben helyi püspökséget neveztek ki. Nikodemia a 7. helyen állt a patriarchátus nagyvárosainak között. 746-ban Konstantinápolyban pestis tört ki. V. Konstantin császár Nikodemiában várta ki a járvány végét.

Nikodemia leginkább katonai szempontból volt fontos. Ő volt Konstantinápoly elővéde, a thema központja, és a katonák állomáshelye. A kereszties hadjáratok fontos táborhelye volt.

Mindeközben a lakosság egyre fogyott. A 10. század végére már jóformán csak a fellegvárosban volt élet. 1206-ban pedig még a Szent Szófia templomot is erőddé alakították át.

A várost végül háromszor támadták meg az oszmánok: 1304, 1330 és végül 1337-ben el is foglalták. 1402-ben a bizánciak visszafoglalták, így 1419-ben az oszmánoknak ismét neki kellett ugraniuk. Ezzel végleg a törökök kezére került a város, aminek később İzmit lett a neve.

Izmit és a környező várak, városok elfoglalásában fontos szerepe volt Akça Koca hadvezérnek. Sőt! Úgy mondják, ő volt a legfontosabb egészen Üsküdarig. Éppen ezért ezt a tartományt (akkori nevén sanjak) róla nevezték el. Ez később Koca il-re, azaz Koca tartományra módosult. Ebből lett mára a Kocaeli tartomány.

Legközelebbi esemény már a 20. századi Török Függetlenségi Háborúban volt, amikor az angolok elfoglalták. Majd pedig ugyan ennek a századnak a végén 1999-ben İzmitben volt a 7,6-os földrengés központja.

Izmit ma leginkább Isztambul meghosszabbított keze. Isztambulban nem sok tengerpart maradt. Vele szemben az İzmit-öböl ideális mind az iparnak, mind a kereskedelemnek.

Régebben İznik, İzmir és Bursa irányába is İznik városán kellett átmenni, megkerülve az egész öblöt. A 20. században kompot építettek, ami bár km-ben lerövidítette az utat, de néha elég sokat kellett a sorban várni. 2016-ban egy 2682 m hosszú hidat építettek az öblön.

Izmit magyar szempontból is fontos. 1699-ben Thököly Imre és Zrínyi Ilona İzmitbe érkezett száműzetésbe, és itt haltak meg. A közeli Kartepén laktak. 2005-ben, Thököly Imre halálának 300. évfordulóján İzmitben utcát neveztek el róla. 2008-ban Thököly Imre Emlékház nyílt. 2009-ben Kartepén is utcán neveztek el róla.

Thököly Imre és Zrínyi Ilona emléktábla Kartepén.

És ha İzmit, akkor ne felejtsük ki a jellegzetes ételt, a pişmaniye-t sem! Ez az oszmán paloták kedvenc halva-ja volt.

Víz és cukor keverékét 165 C°-ig hevítik, majd hatalmas tepsikbe öntik, ahol kihűlni hagyják. A „fehérítés” folyamatát régen a cukrászmester kézzel, egy fém bot segítségével végezte, amellyel a kihűlt, feltekert masszát nyújtogatta. Ezt a folyamatot ma már gépek végzik, melynek végén a massa leginkább a rágógumihoz hasonlít. Közben egy másik edényben olaj és liszt keverékét 7-8 órán keresztül főzik. Ezután a masszát hatalmas tepsikbe terítik, amire ráteszik a gyűrű alakba forgatott, gumiszerű cukrot, ami lassan kinyílik, és szétterül a liszt-olaj keverékén. A massa lassan felszívja a cukrot, és fonalszerű képződménnyé alakul (kb. 15–20 perc). Ezután két oldalról feltekerik, majd egy részét meglévő állapotában csomagolják, más részéből kis csészékkal kúpokat formáznak, és így csomagolják.

Mint láthatjuk, a pişmaniye meglehetősen bonyolult édesség. Kérdés, hogy tud egy ilyen kialakulni? Aki ezt kitalálta, az vajon előtte mit álmodott, vagy mi történt vele? Minden esetre, bár ez az étel rengeteg kalóriát tartalmaz, de mire elkészítjük, elég soktól megvállunk!

2020-06-14

Itt van a nyár, itt van újra! És most... de nem, most még bizonytalan ideig nem lehet eljutni Isztambulba. Persze a hatóságok, és a légitársaságok is azt mondják, hogy hamarosan...

Nálunk is a villanyszerelő elvitte a csillárt a nappaliból, hogy holnapra megszereli. Azóta eltelt 7 év, de a csillárt nem láttuk újra.

Szóval igen... hamarosan újra lehet jönni Törökországba. Leírom még egyszer, nagybetűvel is. Mert akkor nagy betűkkel is le lesz írva: HAMAROSAN.

Tehát egyelőre nem tudni, hogy mikor is lesz a nagy nap, amikor újra repülő érkezik Magyarországról, és még ki is lehet belőle szállni. Talán tényleg minden jó lesz, és már holnap. De az is lehet, hogy mégse lesz minden olyan jó, és akkor... hát akkor az a nap nem holnap lesz...

Addig viszont maradnak a fényképek, videók nézegetése. Szerencsére ma már annyi fénykép, videó és más digitalizáció készül Törökország legnagyobb városáról, hogy akár 3D-be is lehetne modellezni. Ilyet még 2010 környékén készítettek Rómáról. szintén 2010-ből, ahol az internetre feltöltött fényképek geolokalizációs adat adatai lettek összegyűjtve. Annyi kép készült, hogy kirajzolódik Isztambul térképe. 2010 még az okostelefonok őskora volt. Azóta több embernek lett telefonja, több és jobb képek készülnek, töltődnek fel. És még új technikák is jelennek meg, mint 3D, VR, 360 fokos stb... A YouTube tele van velük...

Ezek között bőségesen lehet válogatni. És még olyanok is vannak, ahol mi döntjük el, merre menjünk. Tisztára, mintha ott lennénk!

De azért valami hiányzik.... Az a hangulat... az interakció!

Úgyhogy úgy gondoltam, írok az ősrégi (lassan 40 éves!!) könyvekben volt. Itt a történetet az olvasó alakította. Minden esemény végén a könyv megkérdezte, merre tovább, majd arra az oldalra kellett lapozni. Nagy kaland volt!

Egy hasonló itt a blogon is készült a . Annak elkészítése 4 hónapig tartott, és minden időm ráment (cserébe lett 67 oldal 82.000 szóval). Így ennyire összetettre ne számítsatok. A mostani inkább csak az isztambuli hangulat visszaadását szolgálja, mint tényleges kalandot. Egy dimenziós lesz, azaz 1 útvonal van. Persze választási lehetőség mindig van. De mindig, mint a valós isztambuli túráknál az eseményeket nem a szereplők irányítják.

Lássunk is hozzá! Hajrá!

Ülsz az Isztambulba menő repülőn és kifelé nézel. Egyszer csak a pilóta bemondja, hogy átléptétek (pontosabban átrepültétek) a határt. Mostantól török földön... izé.. török levegőben vagytok. Ebben a pillanatban - ki tudja, honnan - odalép valaki hozzád egy gyanús kabátban oszmán fejfedővel. Azt mondja, hogy ugye tudod, hogy a beutazáshoz vízum kell, ami 15 euró? De ő itt és most 10 euróért elintézi neked. Mit teszel?

Megveszed 10 euróért. Megmondod neki, hogy szívesen megveszed a vízumot, de csak forintban tudsz fizetni. Lealkudod 7 euróra. Kineveted és elmondod neki, hogy pontosan tudod, hogy már évek óta nem kell a magyaroknak vízum. Illedelmesen megköszönöd, és visszautasítod. De ha már erre jár, adsz neki 5 lírát, hogy ugorjon le a boltba egy kóláért.

Leszállt a repülő. Nem máshova, mint Isztambul új, harmadik repterére, amit csak szerényen İstanbul Great Airport-nak (török Í-vel, hátha lehal tőle pár rendszer). Igen, nem titkolt cél, hogy ő legyen a legnagyobb reptér. Ma még csak Isztambulban, de holnap már az egész világon! Aztán meg sem állunk a csillagokig míg meg nem kapjuk a villanyszámlát... Merre indulsz el?

Megyek balra. Megyek jobbra. Megyek egyenesen. Elébe megyek a bajnak, mindjárt beugrom az első boltba és elköltöm az összes pénzem. Becsukom a szemet, és megyek amerre nem látok.

Kijutottál a reptérről! Ezen leginkább te lepődsz meg a legjobban. Sőt! Csak te lepődsz meg rajta. A többi ember simán kijutott. Bár a jobb oldalin ajtón egy olyan családot látsz kijönni, ami legalább 4 napja bent bolyongott.. Hogyan mész be a belvárosba.

Taxival. Van egy rakat pénzem. Busszal, csak olcsó legyen., mert biztosra akarok menni. Menő vagyok, gyalog bemegyek a belvárosba. Át a kerítésen, elfutva a kutyák elől, be

az erdőbe, aztán majd meglátjuk.

Bármivel is jöttél, sikerült! Itt vagy a célnál! De a kalandok még csak most kezdődnek! De egyelőre még el se tudod hinni, hogy itt állsz az AyaSofya előtt. Mögötted meg a Kék Mecset. Kivéve, ha megfordulsz, mert akkor a Kék Mecset lesz előtted, az AyaSofya pedig mögötted. De sokat ne forgolódjál, mert még beleesel középen a szökőkútba. Mit teszel?

Előveszem az iPhonomat, és lefotózok mindent. Csinálok 200 selfie-t is, és még ott helyben felrakom a szociális hálóra. Akkor is, ha estig tart. Android telóm van, de dettó ugyan az. Profi fényképezőgépem van. A szocháló meg majd otthon.. válogatás és karácsony után. Összeveszek azzal az állattal, amelyik pont akkor állt be élém, amikor azt akartam fotózni, ahogy egy sirály éppen úgy repül a minaret felett, hogy részben eltakarja a napot, van ott egy felhő is, és a fény is úgy csillan, hogy az nagyon barón néz ki. Eszek egy simit-et.

Míg nagyban ismerkedsz a térrel, odalép hozzád egy furcsa alak, majd Hello my friend! csatakiáltással a barátjává nyilvánít téged. Ennél fogva pedig mindjárt egy hihetetlen ajánlattal is ellát: soha nem látott áron kapsz egy térképet, vagy egy svéd nyelvű útikönyvet, vagy egy kockás szőnyeget, vagy egy csíkos esernyőt, vagy idegenvezetőd lesz és megmutatja az AyaSofya titkos hátsó bejáratát. Mit teszel?

Veszek tőle egy térképet. Megkérdezem, hogy van-e pöttyös szőnyeg. Veszek tőle egy csíkos esernyőt, csak hagyjon békén. Megveszek tőle minden kacatot, még a cipőjét is. Befizetek egy idegen vezetésre. Kibérelem egy egész hétre. Majd a rabszolgámmá teszem. Megkérdezem, hogy magyar nyelvű vezetés is van-e, és lehet-e forintban fizetni. Elfutok

Miután így megküzdöttél Isztambul első akadályával, fellélegezhetsz. Így, hogy nagy levegőt vettél, veszel egy még nagyobb, és belevágsz a város felfedezésébe. Miként teszed?

Előveszem mind a 16 papír turistakönyvemet, betöltöm a lementett wikipédia és turista weboldalt, majd belevetem magamat az AyaSofya-ba. Minden képet, minden mozaikot, minden oszlopot és követ jó alaposan megnézem, utána olvasok, jegyzetelek. Estére talán végzek a főkapuval. 2 hét múlva ugyan ez a Kék Mecseténél, utána pedig bemegyek az Archeológiai Múzeumba. Onnan karácsony körül távozom, majd akkor kitalálom, merre tovább. Bevetem magamat az AyaSofya-KékMecset-Topkapı hármassá, utána barangolok egy kicsit. Bekapcsolom mindkét iPhonomat live stream módba, mellé a négy Samsung mobilomat is. Elindítom a fejkamerámat is, és még a drónt is felküldöm követő módban. Majd párhuzamosan 3 nyelven kommentálva elindulok az AyaSofya-ba. Bemelegítésképpen

átsuhanok az AyaSofya-KékMecset-Topkapı-Elsüllyedt Palota- Archeológiai Múzeum-Iszlám Történelmi Múzeum-Mozaik Múzeum-Galata-torony-Dolmabahçe Palota-Boszporusz-túra látnivalókon, majd beülök ebédelni.Eltévedek, még mielőtt elérném a bejáratot.

Túl vagy az első látnivalókon! Nagyszerű! Ha lenne pontozás, most kapnál 10 pontot. De nincs pontozás, így nem kapsz 10 pontot. 5-t sem.Viszont mindeközben rettentően megéheztél. Meg el is fáradtál, így jó lenne leülni valahova.Mit teszel?

Jó lesz egy simit is, meg egy kis üveg víz, és túrázok tovább.Keresek egy közértet, veszek kenyeret, sajtot, felvágottat, vagy amit találok. Aztán kiülök a parkba.Keresek valami olcsó éttermet.Nem bízom semmiben, irány a McDonald's!Alaposan átböngésem az árlistát a környéken, és az alapján döntök.Valami könnyűt keresek, sok salátával.Arra megyek, ahonnan a legtöbb füst jön, ahol már a levegőben érződik a kalória.Keresek valami ismert törökös ételt. Mondjuk dönert.Inkább valami érdekes török ételt keresek. Az a jó, ha azt se tudom, mit eszek!Keresek valami jó drága helyet, ami majd jól mutat az Instagrammon. Aztán beülök szembe vele valami olcsó helyre.

Ismét lenne 10 pont, de ugyebár nincs. Most már megismerkedtél a látnivalókkal, és a helyi étellel is. Ideje eldönteni, miként teljen a délután!Hogyan tovább?

Uff... degeszre ettem magamat... Szerintem estig itt maradok, és teázok.Teljesen fel vagyok pörögve. Meg se állok, míg körbe nem sétáltam az óvárost!Folytatom a túrát a környéken.Átmenyek az ázsiai oldalra.Megkérdezem az éppen online ismerőseimet, merre tovább.Keresek valami magas helyet, ahova fel lehet mászni, és körbe lehet nézni.

Szuper! Nagyon jól haladsz! Igazi isztambuli turista vagy!De jaj! Míg a te a várossal ismerkedtél, addig besötétedett.Most mit teszel?

Kit érdekel? Megyek tovább!Elhozom az éjszakai felszerelésemet (fotós állvány, meleg kabát, stb...), és belevetem magamat a városba.Hát akkor együnk megint!Mára elég volt, vissza a hotelba!Keressünk valami helyet bulizni!

Na jó, most már tényleg késő este van! Vagy talán már reggel?Hogyan tovább?

Sosincs elég késő, és időből sincs soha elég. Gyerünk tovább!Fogalmam sincs, hova jutottam,

merre vagyok.. Lefekszem az első sötét helyre és kivárom a reggelt.A hotelban valamit kavartak a szobákkal, és az enyémben van egy jakuzzi. Eszem ágában sincs kiszállni belőle!Én az igazak álmát alszom a hotelben.Én meg a hamisakét! Hehehe!A legjobb idő, hogy felkészüljünk a napkeltés fotózásra!Én még írom a blogomat...Hát....ööö... az úgy volt, hogy elmentem bulizni, aztán ... az új haverjaimmal átmentünk szembe a tetováló szalonba... Aztán... aztán most várom, hogy kinyissanak a boltok, és vegyek egy földig érő nagykabátot, vagy egy sátrat, amit magamra tehetek. Így nem merek végigmenni az utcán..

Új nap virradt rád! Most már lassan 24 napja vagy Isztambulban. Úgy érzed, már-már profin ismered a várost! Az előbb oktattál ki két turistát, akik a Boszporusz partján keresték az AyaSofya-t. Az egyik azóta valahol a városhatáron jár...Úgy döntesz, ma már belevágysz a sűrűjébe! Kezdetnek irány a bazár!Miként készülsz erre a nagy kalandra?

Összegyűjtöm az összes pénzemet. Még hajnalban online eladom az összes részvényemet, kölcsönt veszek fel a házamra, és még az ismerősöket is megkérem, hogy küldjék át, amijük csak van.Mindent megveszek majd, amit csak látok!Az összes pénzemet elrejttem a tapétában. Csak 5 lírát viszek magammal. Nekem nem fog senki eladni semmit.Írok egy hosszú listát, hogy kinek mit is lenne jó venni.Én racionálisabb vagyok. Veszek majd valami látványos apróságot, aztán majd kap mindenki csokit a sarki boltból.Feltöltöm az összes mobilomat, fényképezőgépet, tartalék akkumulátoromat, és amit csak találok. Egy éjszaka alatt a hotel villanyszámlája magasabb lesz, mint egész évben.Áttöröm a fényképező gépet.Megkeresem az interneten a bazár térképét, kinyomtatom 2 példányban, és megpróbálom memorizálni.Veszek 30 gombolyag fonalat. Az egyik végét a hotelben az ágyamhoz kötöm.

Most már minden készen áll, hogy bemenj Isztambul egyik legrégebbi bevársló központjába, a Fedett bazárba. Mindjárt felkerekedsz, és elindulsz abba az irányba, ahol szerinted a bazárnak kell lennie. Legnagyobb meglepetésedre nem tévedtél el! Bár, sokat segít az a 40 tábla, amivel útközben találkozol, de mégis nagyot nőtt az önbizalmad!A sarkon látsz is egy turistát digitális térképpel a kezében. És bár nem olyanok néz ki, mint aki eltévedt, hamarosan mégis ez fog vele történni, hiszen segítesz neki.A jólvégzett munka után lelkesen állsz meg a bazár kapuja előtt. És felnézel rá. Majd lefotózod. De csak szerényen... 200 kép elegendő lesz. Utána nagy levegő, és belépsz a sűrűjébe!Mit teszel?

Eltévedek, de úgy biza!Bemegyek az első boltba.Matematikai elvet követve inkább az utolsó boltba megyek be elsőnek.Megpróbálok térképet rajzolni.Húzom a fonalat magam után.Megpróbálok beleolvadni a tömegbe. Kicsit nehezen megy, mert éppen a kenyai focista válogatott is erre jár családotól.Élesítem a telefonjaimat, felkapcsolódok a netre, megkezdem az online közvetítést, majd elindulok a dzsungelben.Hopp! Valaki leejtett egy

érmét! Míg lehajolok érte, négyen átesnek rajtam. Egy sarokba bevonulok, és összerakom a fotós cuccomat. Majd felderítem a legjobb fotós boltokat.

Véletlenül, vagy szándékosan - ki tudja? - de egy lámpaboltban kötöttél ki. Az eladó már dörzsöli is a kezét, és egy olyan 28-részes lámpa készletet mutat, ami egy táncteremben is alig fér el. Máshol esetleg nem is lámpának, hanem karácsonyfának hívnák. Mit teszel?

Szólok az eladónak, hogy szerintem ez nem is lámpa, hanem inkább karácsonyfa. Ez nagyon szép! Kettőt kérek! Ijedten felkiáltok, és az eladó háta mögé mutatok. "Te jó ég! Mi az ott?!?!". Míg ezzel eltereltem a figyelmét, addig megszököm. Nem zavartatom magamat, felállítom a fotós állványomat, és végigfényképezem a boltot. Lefotózom és nyitok vele egy online akciós oldalt, hogy ki mennyiért venné meg tőlem ezt a lámpát még mielőtt én megvenném. Elmondom, hogy nekem is van lámpám, ami szerintem jól mutatna itt. Megkérdem, hogy mennyiért venné meg tőlem? Megkérdem, hogy lehet-e forintban fizetni, esetleg OTP lakás-hittel?

A kezdeti nehézségek után, amikor 3 porcelán Szulejmán babát vettél meg akaratod ellenére, kezdesz belejönni. Úgy érzed, hogy kezded kiismerni magadat. Merre mész?

Jobbra Balra Egyenesen Hátra Balra fel Jobbra el Amerre több lámpa van Inkább leülök, és iszok egy teát.

Hát... próbálsz a tényeket szépíteni, de hát a tények makacs dolgok. Eltévédted. De úgy, mint jeges medve a sivatagban. Az egyetlen biztos pont, hogy alattad a padló van, fölötted pedig a plafon. Minden más csak feltételezés. Könnyen lehet, hogy zárásig itt leszel. Vagy még az után is! De ekkor, ki tudja honnan, egy szakállas, de nem félszemű bácsi jelent meg, aki kihúzott téged a csávából. Igaz, cseberből vederbe kerültél, mert nemsokára egy szőnyegboltban találsz magad. Csak úgy sikerül megszöknöd, hogy veszel egy 4 cm x 3 cm-es kézzel csomózott szőnyeget. Az eladó szerint több ezer éves. Mikor megfordítod, látod a Made in China felíratott. Az eladó szerint ez is azt bizonyítja, hogy a törökök és a kínaiak már évezredek óta kereskednek. Miután innen kiszabadultál, már ismerős helyen találsz magad. Merre tovább?

Az aranyárusok felé. Az öregbazar felé. A farmernadrág-árusok felé. A csilingelős fapapucsok irányába. Mindegy, csak felfelé. Inkább lefelé. Megpróbálsz spirál alakban kijutni innen. Be a szemközti boltba, amennyiben az nem szőnyeget árul.

Sikerült! Megcsináltad életed nagy kalandját, majd kijutottál a Fedett Bazárból. Persze pontosan nem tudod hol vagy. A GPS is csak annyit mond, hogy ó is eltévedt és kivett 2 hét szabit. Annyi biztos, hogy valahol a bazár alsó részén lehetsz, mivel a kapu tőled felfelé van a dombon. Az igazi meglepetés viszont csak most kezdődik! A bazár mintha folytatódna! Bármerre is nézel, az utca tele van emberekkel, és mindenféle boltokkal. Ahogy kicsit jobban körbenézel, láthatod, hogy a másfelé menő utcák másfajta bolt kupacokhoz vezetnek. Mintha mindegyik egy külön bazár lenne. Merrefelé mész?

A ruhák és a csipkés terítők irányába. A pizsamák és a csipkés terítők irányába. A babaruhák és a csipkés terítők irányába. A teafőzők és a csipkés terítők irányába. A kerti törpék irányába. Felállítom a fényképező gépemet, és fotózok. Én még mindig online vagyok, és élőben közvetítek. Megkérdezem a népet, merre tovább. Nem volt itt egy balta bazár? Megpróbálom megkeresni.

Szépen mész tovább, és bolyongasz a tömegben és a kis hátsó utcákban. Házakba mész be, han-okból jössz ki. Egyszer még fagyit is veszel. Na jó, nem mindig szép. Egyszer szembe jött veled 999 kínai turista (megszámoltad, tényleg annyian voltak!), és alig fértél el mellettük. Egy másik alkalommal pedig sikerült belelépni abba, ami egyértelműen jelzi, hogy egy ló erre járt. Pedig biztos vagy benne, hogy itt nincsenek lovak. Mégis, hogy lehet ez?? Sok viszontagság után, és két csomag szívecskés alsógatya megvásárlása után (akciós volt! Nem lehetett kihagyni) végül leértél a Fűszerbazárhoz. Hogyan tovább?

Elemet kell vennem, mert már minden tartalékom elfogyott a sok fotózástól. És tartalék kártya is kell. Az internet népe tombol az örömtől, hogy eljutottam a Fűszer bazárba. Megy tovább az élő közvetítés, irány befele! Azt hiszem, az emberek vért akarnak, valami durvát ki kell próbálnom... talán a török kávét? Irány a csípős részleget. Sok-sok csípőset viszek haza! Megkeresem a sajtárusokat. Veszek fűszert. Nem tudom, melyik milyen... mondjuk szivárvány szín szerint megyek sorban. Kérek abból a pirosból. Mi, a zöld hashajtó? Nembaj, ajándékba lesz!

Mire innen kikeveredsz, már igazán fáradt vagy. És a táskád is tele azzal a sok mindennel, amit ma vettél. Miképpen képzeled el a nap hátralevő részét?

Irány a hotel, egy kis pihenés jól jön. Utána egy kellemes esti séta. Muszáj visszamenni a hotelbe, hogy feltöltsem a fényképező gépet, lementsem a képeket, stb... Egy jó kis zuhany után folytatom az éjszakai fotózást. Már a tartalék telefon tartalék akkumulátora is az utolsókat rúgja. Keresek egy éttermet, beülök enni és pihenni. Közben feltöltöm a

telefonokat. Majd irány az éjszaka!Vissza a hotelba, fürdés, pihenés, vacsora, majd irány bulizni. De most megnézem, hogy a közelben ne legyenek tetováló szalonok.Leülök a Boszporusz partjára, és átnézem miket vettem. A felesleges kacatot mindjárt behajítom a vízbe. Ha elég könnyű lett a táskám, folytatom a túrát, ameddig csak bírom!

Az este eseménytelenül telt. Mármint isztambuli szemmel. Egy egész könyvet megtölthetnél az éjszakai élményeiddel. Volt közte ajtó nélküli lift, eltévedt szomszéd, csípős szósz, sok-sok macska és még egy tetováló szalon is.Másnap frissen ébredsz. Mármint úgy hiszed, de amikor felülsz az ágyon, mindjárt oldalra le is dőlsz róla. Úgy döntesz, hogy ma kicsit könnyebbre veszed a programot. Cél a Galata-torony. Délutánra meg valami pihentetőt keresel. Át is jutsz az Aranyszarv-öblön, és ott állsz a domb alján. Miként képzeled a feljutást a toronyhoz?

Erős vagyok, lelkes vagyok, gyalog nekiindulok: toronyiránt!A térképet és a Google Földet alaposan tanulmányozva találok pár jó kis utcát, ahonnan jól lehet a tornyot fényképezni. Oda megyek.Az útikönyv 428. oldala azt mondja, hogy van itt egy felvonó a közelben. És tényleg!Letöltöttem egy ingyenes kínai navigációs programot. Az azt mondta, hogy felszállok az X buszra, majd átszállok az Y buszra, onnan a Z buszra, majd... amikor már valaki kínai halpiacon voltam, felhívtam a követséget, hogy szabadítsanak ki. A kommandó 4 perc múlva meg is érkezett.

Oké, itt állsz a torony előtt. A sok eléggé hosszú. De mikor jobban megnézed, látod, hogy a liftre várakozók még többen vannak. Persze van lépcső is.Most mi legyen?

Erős vagyok, szép is vagyok, naná, hogy a lépcsőn megyek!Egy videó arról, ahogy a lépcsőn megyek, biztos sok like-ot kap a YouTube-on. Irány a lépcső! Csak előtte kikapcsolom a hangot, hogy ne hallják, ahogy szuszogok.Lépcső... na persze! Az menjen fel rajta, akinek zsiráf volt az anyja... meg az apja is... Persze, hogy a lifttel megyek!Leülök a közeli étterembe és eszek. A sorban állók is egyszer megéheznek. Majd akkor bemegyek.

Sikerült! Felértél a Galata-toronyba! A kilátás lélegzetelállító! Ha balra nézel: Isztambul, ameddig a szem ellát! Ha jobbra nézel, Isztambul, ameddig a szem ellát! Ha előre nézel, hopp egy kőfal! Eltakarja a kilátást.Most mi lesz?

Elő a fotós állványt, és szép nyugodtan minden irányba mindent lefotózok. Panoráma képet is, HDR képet is. De még timelapse videót is készítek. Közben szép szavakat mondok mindenkinek, aki nem fér el mellettem. Úgy csinálnak, mintha én tehetnék róla... Hát én

építettem ilyen keskenyre ezt a tornyot??Hú! Nem semmi, ami itt van! Másodpercenként 200 képet töltök fel az online oldalakra. Innen messzire ellátni. Látom, ahogy a mobil átjátszó torony vörösen izzik a túlterhelődéstől. Ezt videóra kell venni! Felrakom a YouTube-ra.Hát, hogy itt micsoda tömeg van! Az egyik állat kitett egy fotós állványt középre! Nem lehet tőle elférni! Egy másik meg folyamatosan beszél, és... jól látom?? 4 telefon van a kezében! Micsoda világ ez! Én csak élvezni akarom a kilátást!Hoznom kellett volna egy macskát! Megtámadtak a sirályok, és elvették a simit-emet!

Uh, ez tényleg fárasztó egy túra volt. Felmászni a toronyba... És már tegnap is kifárasztottad magadat... Ebéd utánra valami könnyűt programot tervezel. Mi legyen az?

Hát... Kényelmesen elsétálok a Héttoronyig, majd körbejárom a falat. Lazításként még átúszom Ázsiába.Nos igen.. tényleg fáradt vagyok. Így csak 6-8 órát fotózok még.Bedőlök az első török fürdőbe.Egy Boszporusz-túra most jól jönne!Arra gondoltam, hogy pihenésképpen felülök az egyik turista buszra. De mikor már 4 órája állt a dugóban, és még mindig a Galata-torony alatt álltunk, akkor inkább leszálltam róla.Úgy hírlík, hogy a torony közelében vannak jó kávézók. Kipróbálok belőle 1-2-5-8-23-at.Itt van a közelben az İstiklâl Caddesi. Azon sétálgatok, beülök teázni, és elütöm az időt estig. Itt vannak a legjobb bulis helyek. Jaj ne! Egy tetováló szalon!

Másnap eléggé nyomasztó hangulatban ébreszd. Nem elég, hogy dög fáradt vagy az elmúlt időszak miatt, de ez az utolsó napod Isztambulban. És abból sem sok maradt. Még pár óra, és indul a repülőd.Szomorúan, és dög fáradtan összepakolsz (valami reccsent, amikor nem bírtad bezárni a bőröndöt és ezért ugráltál rajta, de már nem mered kinyitni). Majd kijelentkezel a hotelből.Utána?

Még futok egy rövid kört, és veszek ezt-azt.Még futok egy rövid kört, és ellövök olyan 20-30 ezer fényképet.Hát ez tragikus. Az internetes rajongók gyűjtést szerveznek, hogy pár napot maradhassak még.Nincs tovább. Irány a reptér! Megkeresem a buszt.Elfogyott a pénzem, gyalog megyek. Csak nem lehet olyan messze, hiszen egész este itt repkedtek a gépek fejem felett.Megy a halál! Maradok!

--- VÉGE --- Kalandod itt véget ért... vagy éppen csak most kezdődött!

Ha egyszer véget ér a karantén, és újra valós testünkben járhatjuk Isztambult, próbáljunk ki ezt a játékot!

Alakítsunk át egy hatoldalú dobó kockát. Négy oldala legyen a négy égtáj: észak-dél-kelet-nyugat. Bár nincs sok értelme olyan városban, ahol nincsenek 90 fokos utcasarkok. De azért hátha...

A maradék két oldal közül az egyik: menjünk be egy közeli dzsámiba (templomba, zsinagógába), míg a hatodik oldal: együnk valamit. Bátrabban írhatják a vegyünk valamit is.

Induljunk el az AyaSofya-tól valamelyik irányba. Majd minden elágazásnál dobjunk a kockával!

Jó mókát!

És sok sikert a túléléshez!

2020-06-22

-Főnök! Nincs itt semmi, csak egy batár nagy szikla, amire még felmászni sem lehet!-
Tökéletes! Építsetek egy várat arra a sziklára, a tövében meg legyen egy város!-Hát jó... És mi legyen a neve?-Afyonkarahisar!-Főnök! Rövidebb nem lehetne? Ez ide nem fér ki!

Afyonkarahisar látképe.Forrá: ajansspor

Afyonkarahisar történelme bőven az ember megjelenése előttre nyúlik vissza. Amikor is a Föld úgy döntött, hogy márpedig ide kell egy hegy. De aztán jött a víz és a szél, hogy ők is beleszólnak már a dologba. Így végül mégsem itt épült meg a világ legnagyobb legye. Helyette lett egy kb 225 magas szikla lett az amúgy is magas (1034 m) fennsíkon.

Ha mindez nem így történt volna, akkor ma Afyonkarahisar nem úgy nézne ki, ahogy. Talán még a neve is más lett volna. Ha pl. egy nagy meteor zuhant volna erre a helyre, akkor a várost bizonyára Nagy Luk, vagy hasonló néven említenék. Már ha lett volna valakinek kedve egy nagy luk mellé várost építenie.

De így itt egy Afyonkarahisar nevű város lett. Jelentése: Fekete (kara) Vár (hisar). Mégpedig az ópium vidék (afyon) közepén. Így ő az Ópium-Feketekastély. Afyonkarahisar valóban az ópium fellegvára volt évszázadokon keresztül.

Afyonkarahisar nagyjából Nyugat-Anatólia közepén fekszik, egy 1000 m-nél magasabb fennsíkon. Bár ez nem teljesen sík, bőségesen vannak hegyek a közelben, nemcsak az az egy szikla, amire a várat építették.Minden fontosabb dolog, város, tengerpart, stb... légvonalban kb. 200 km-e van: Ankara, Bursa, Antalya, Konya, stb.. Így elmondhatjuk, hogy Afyonkarahisar valóban a dolgok közepén fekszik. Leginkább a semmi közepén. És ennek köszönhetően Nyugat-Anatóliának a központja.

De nemcsak úgy Nyugat-Anatólia közepén van! Az északról délre menő utak itt találkoznak a délről északra menőkkel. Ráadásul a keletről nyugatra menők is pontosan itt találkoznak a nyugatról keletre menőkkel. Ők négyen mindig jól megörülnek a találkozásnak, aztán együtt beülnek egyet...öööö... hát kávézni.. De erről később lesz még szó.

Tehát van itt minden, minek egy hettita király csak örülhet! Egymással találkozó utak, kereskedelmi központ, és még bokorban bujkáló oroszlán is! A hettita királyok pedig két dolgot imádtak nagyon: az oroszlán vadászatot és a nagy távolsági kereskedelmet. És persze sok minden más dolgot is. Mint pl. harci szekérrel elütni az ellenfelet, lenyilazni az óvatlan egyiptomi katonát - szintén harci szekérből, és ilyenek. Na de a távolsági kereskedelem, na az aztán!

Aki járatos Anatólia történelmébe, vagy csak rendszeres olvasója a blognak, ő azért tudja, hogy nem hettiták voltak az elsők. Előttük is volt valaki. Mindig volt valaki, aki korábban érkezett...A környék legrégebbi ásatási leletek az 55 km délre található Kusura faluban található. A számítások szerint az itt talált tárgyak i.e. 3000-ben készültek, a bronzkorban. A szokásos agyagedények (alias kisköcsög) mellett olyan vörös keresszettel ellátott tálak is vannak, amelyek miatt feltételezhető a kapcsolat az Égei-tengerrel. Azaz a nyugat felé menő út már 5000 évvel ezelőtt is létezett.

Ezt fejlesztették tovább a hettiták, és tették le a mai város alapjait. Ők Hapanuwa-nak nevezték. Szintén a hettitáknak köszönhető a kor leghosszabb kereskedelmi útja. Ez Apassa városából indult. Ma őt úgy találjuk meg, hogy Efes. És igen, az Égei-tenger partján található. Az út másik vége pedig természetesen a hettita főváros, Hattuszasz (Hattusa, Ḫattuš). Vagy ahogy ma a térképen szerepel: Boğazkale (vagy Boğazköy attól függően, hogy mit szeretnénk ott látni: várat (kale) vagy falu (köy)). Ha ma szeretnénk ezt az utat megtenni, akkor kb. 850 km-t kellene autóznunk. Ez a Google szerint 10 óráig tart, ha közben nem állunk meg teázni. Persze egy török sofőr simán lealkudja 6 órára, ha ő sem áll meg teázni. Így ő azért inkább 8 óra alatt teszi meg ezt az utat. Ez a rövidke túraútvonal szerényen a Királyok útja nevet kapta.

A Hettita Birodalom eltűnt. Egyes verziók szerint a Balkánról érkezett frígek (phrügök) voltak okai. Ők i.e. 12. százban foglalták el Közép-Anatóliát, így Afyonkarahisar is hozzájuk tartozott. Az ő királyuk volt a híres Midász, akinek az érintésétől minden arannyá válik. És ők értékesítették a híres gordiuszi csomókat is. Még Nagy Sándor is vett belőle egyet! I.e. 695-ben az asszírok a médek, szkíták és kimmerék között addig kavartak, míg az utóbbiak megtámadták, és megsemmisítették a Fríg Birodalmat. Afyonkarahisar és a környékén a sziklás-erdős területen élt tovább a birodalom maradványa. Bár később őket a perzsák bekebelezték, mint mindenki más, a nyelvüket és a kultúrájukat meg tudták őrizni. Egészen a Bizánci Birodalom bukásáig. Sehol máshol nem találni annyi fríg emléket Anatóliában, mint ezen a környéken. Legismertebbek: Aslankaya, Kapıkayalar, Göynüş Vadisi, Aslantaş, Yılantaş, Maltaş, Kumcaboğaz.

A phrügök egyik emléke az Afyonkarahisar-tól északra található Aslantaş, azaz Oroszlánszikla. Forrás: Türkiye Kültür Portalı

A frígek eltűnésével megnyílt az út Lüdiának. Ők nyugatabbra voltak, és eddig megúszták azt az kavarodást, ami Anatólia közepén zajlott. De végül az egyre jobban terjeszkedő Perzsa Birodalommal szemben alul maradtak. A döntő ütközet i.e. 546-ban zajlott. Afyonkarahisar is Lüdiához tartozott ebben a rövid időszakban. A város déli határán találni az ő területükhöz tartozott. Végül i.e. 546-ban a perzsák ellenében buktak el. Erről a rövid időszokról a város déli végén találni emlékeket. És persze minden ajándékboltban is, ahol nagyon el akarnak adni nekünk valamit: lüd pénz, lüd kődarab, lüd fadarab, lüd varázspálca, lüd iPhone töltő, stb...

Lüd pénz (vagy nem) az Afyonkarahisar Múzeumban. Forrás: Türkiye Kültür Portalı

II. Kuruş perzsa király (uralkodott: I. e. 559 – I. e. 530) hódította meg Anatóliát. És egyben őt tekintik az Óperzsa Birodalom alapítójának. II. Kuruş perzsa király szokatlan dolgot tett: minden meghódított népnek megengedte, hogy úgy folytassák az életüket, mint előtte. A csatát veszített királyokat is tanácsadóként maga mellé vette. Ez sem volt egy gyakori jelenség abban a korban. Ráadásul az egymással veszekedő népeket is kibékítette. Ez pedig egyáltalán nem volt jellemző Anatóliában! Szerencsére i.e. 334-ben jött Nagy Sándor és elkergette a perzsákat. Anatólia hamarosan visszatérhetett az egymással háborúzó kis királyságokhoz. Erről az időszakból különböző sírok belső festészei emlékeznek meg.

A Tatarlı Tümülsü belső díszítése emlékeztet a perzsa időszakra. Forrás: Yapı Kredi Kültür Sanat

Nagy Sándor után Anatólia először a Szeleukida Birodalom része lett. Majd kisebb-nagyobb veszekedések és csatározások után 16 kisebb királyság keletkezett. Afyonkarahisar Pergamon tartományhoz tartozott.

I.e. 1 századra a teljes Anatólia a rómaiak uralma alá került. Ezzel komolyan erősödött a kereskedelem, és Afyonkarahisar helyzete ismét ismét erősödni kezdett. Később a hatalmas birodalom kettévált, Afyonkarahisar polgárai pedig lecserélték az útlevelüket. Korábban római polgárok voltak, immár bizánciak lettek. És ezzel jól megvoltak egészen az i.u. 700-as évekig.

Az arab hódítások nagyon jól indultak. Egyre inkább úgy tűnt, hogy nem lehet őket megállítani. 692-ben Sebastopolis mellett Bizánc fontos csatát veszített. Ez után nemhogy nem tudott visszavágni, de a védekezései sem mindig sikerültek. Az arabok 717-ben már Konstantinápolyt ostromolták. Miután nem sikerült Bizánc központját elfoglalni, az arabok inkább átálltak a rablóhadjáratokra. Ez ellen Bizánc kevésbé tudott védekezni, de nem is veszített területeket. Végül a két csapat Akroinon, azaz Afyonkarahisar mellett ütközött meg. Sorsdöntően.

A csatáról nincs sok adat, de a bizánciak nyertek. A csatának pedig több nem közvetlen eredménye lett: a muszlim világ belsőleg átrendeződött, mind vezetésében, mind katonailag. A bizánciak is új erőre kaptak, és sok területet sikerült visszafoglalni. Afyonkarahisar pedig ekkor kapta a Nicopolis, azaz a Győzelem Városa nevet.

De Bizánc már nem tudott sokáig ellenállni az új korszaknak. 1071-ben megérkeztek a Szeldzsukok. És ha már arra jártak, a várost is átnevezték. Ekkor kapta a Kara Hisar nevet. Tehát ekkoriban már volt egy vár a szikla tetején. Ráadásul fekete. A Szeldzsuk birodalomban Germiyân (magyarul Frügiai) bejekhez tartozott. Afyonkarahisar sok ma látható műemlékét ebben az időszakban építették. Köztük a Ulu Camii, Taş Külliyesi, Sahipata Kervansarayı, Ebheri és Kureyş Türbékét.

Az Afyonkarahisar Ulu Cammi faszerekezetét még a szeldzsuk időkben építették. Ma UNESCO világörökség része. Forrás: Wikipédia

A következő időszak leginkább arról szólt, hogy jöttek-mentek a katonák. És ha már erre jártak, akkor el is foglalták a várat. Pedig Afyonkarahisar vára tipikusan az, ami olyan helyen van, amit senki se akarna megtámadni. Ha pedig egy hadvezér mégis a támadás mellett dönt, jó eséllyel a saját katonái fogják őt megenni vacsorára. Vagy már ebédre.

1350-ben úgy döntöttek, egy új, és remények szerint erősebb várat építettek. Ezt már csak a keresztések, az oszmánok, Timur Lenk mongoljai, majd megint az oszmánok foglalták el. Utolsó dátum: 1429

Ezután majdnem 500 év békés időszak zajlott (pontosabban csendeskedett) egészen az I. Világháborúig, és az azt követő Török Függetlenségi Háborúig. Annak ellenére, hogy Afyonkarahisar mennyire Nyugat-Anatólia közepe, és mennyire távol volt minden fontosabb eseménytől, itt is voltak kisebb-nagyobb csatározások. Jártak erre angolok és görögök is. De utána már tényleg csend és béke lett.

Afyonkarahisar nem véletlenül kapta az afyon-előnevet. Ez a szót a perzsából vették át a törökök. Az ópium pedig ógörög szó, és a fehér növényi tejet jelent. Anatóliában, és a környező vidékeken több ezer évvel az idősámítás előtt ismerték, és használták. Leginkább gyógyszerként. Kábítószerként a törökök kezdték használni, és ők kezdtek bele a nagy mennyiségű termelésbe. A központ pedig nem más, mint Afyonkarahisar. Bár már a 18. században rájöttek, hogy az ópium igencsak árt az egészségnek, csak 1960-ban tiltották be a termesztését. Akkor is inkább nemzetközi nyomás hatására. A termőföldeket, gépeket felégették. Ma már csak szigorúan ellenőrzött körülmények között lehet termelni. A világ morfiumpészletének harmadát itt gyártják. E mellett más gyógyszereket készítenek belőle.

Afyonkarahisarban nemcsak mák van. Az ókorban nagyon kedvelték a márványt, itt pedig bőségesen található belőle. Ma is Törökország márvány tartalékának 12% Afyonkarahisarban található. Legismertebb az afyon-fehér, amit a történelemben synnadic-fehérnek hívtak; afyon-menekse, amit pavonazetto-nak hívtak; és az afyon kaplan postu, de őt nem igazán szerették, így az ő neve nem maradt fent. A legkedveltebb a docimeaeen márvány volt, köszönhetően az egyedi színének, és a finom szemcsézettségének. Többnyire uralkodó színeként használták, ami friss fehérséget adott az épületnek. Mindig olyan helyen alkalmazták, ahol szem előtt volt. Augustus, Trajanusz és Hadriánusz császárok is nagyon kedvelték. Róma több ismert épülete is ebből a márványból készült. Ilyen pl. a Pantheon.

Róma, Pantheon. A padlót borító fehér márvány Afyonkarahisarból származó docimeaeen. Forrás: Wikipédia

Afyonkarahisar kétségen kívül a lazulás központja. És ehhez még mák sem kell. A városhoz közel található Gazlıgöl (Boborékosluk), ami a hőforrásokról és a termálfürdőkről híres. 5 főforrás mellett számtalan kisebb forrás van, köszönhetően a geotermikus aktivitásnak. Sajnos nagyon kevés utalást találni, hogy a történelemben mennyire használták ki az itteni hőforrásokat. A törökök, a rómaiak, de még a hettiták is kedvelték a forró fürdőket. Mégse találunk erről semmilyen leírást, nyomot. Egyedül egy homályos mitológia van Midász királlyal kapcsolatban, aki a termálvízben mosta le a füleit. Ma Gazlıgöl tele van termálhotellel. A legismertebb ásványvíz, amit a Kızılای (Vörös Hold, a Vöröskereszthez hasonló) forgalmaz, innen származik 1926 óta.

Óriási Kızılای ásványvízes üveg Gazlıgöl-ben. Forrás: gezitix.

És ha Törökország, akkor mindenképpen eszünk valamit. Afyonkarahisar a legjobb

marhatenyésztők között van. Szinten minden sarkon árulnak kolbászt. E mellett a lokum ajánlott. Afyonkarahisar első még tojástermelésben. 12 millió tyúk naponta 6 millió tojással látja el azokat, akik reggelire tojást és kolbászt szeretnének enni.

2020-06-29

Csendes, és kellemesen hűvös volt az éjszaka szeptember elején. Az emberek nyugodtan aludtak abban a reményben, hogy a holnap is pont olyan lesz, mint az előző.

Másnap este amikor ugyan ezek az emberek mentek aludni, úgy gondolták, hogy tényleg nem történt semmi említésre méltó. Már mint az a nagyon nagy többség gondolta úgy, akivel tényleg nem történt semmi. Néhány emberrel azért történt valami.

Volt, aki beleesett a patakba. Más a lábát törte össze. Olyan is volt, aki összejött a szőke lánnyal, meg olyan is, aki a kékszemű fiúval. Olyan is volt, aki pont összeveszett vele. Meg olyan is volt, aki éppen megszületett, és olyan is, akit éppen megevett a medve.

És olyan is volt, akinek azt mondták, hogy nem császár többé, és hazaküldték. Előtte itt írja alá! Mai dátummal... lássuk csak... 476. szeptember 4.

A Nyugat-Római Birodalom bukása után Európában több évszázadon keresztül nagy káosz volt. A Római Birodalom nem tűrt meg vetélytársakat. Így ami Európában (és Észak-Afrikában) maradt, azok nem tudtak mit kezdeni magukkal. Sok időnek kellett eltelnie, hogy olyan királyságok, országok alakuljanak ki, amelyek gazdaságilag is stabilak, megállnak a lábukon

Mindeközben a Földközi-tenger végén ott volt a Kelet-Római Birodalom. Őt nem érintették azok a problémák, amelyeket a nyugati társát (neki voltak saját problémái). Egy működő birodalom volt, jól felfegyverzett és képzett hadsereggel, bejáratott gazdasági rendszerrel, hatalmas tartományokkal. És most már vetélytársak nélkül volt.

Kevesebb mint 100 évvel Róma bukása után, 555-ben majdnem a teljes Földközi-tengert uralja. Ővé az Itáliai-félsziget, az Ibériai-félsziget egy része, majdnem a teljes Észak-Afrika, Egyiptom, Anatólia és a Balkán. Ő a történelem szuperhatalma.

A birodalom legnagyobb kiterjedése idején 555-ben, I. Iusztinianosz uralkodása alatt. Forrás: Wikipédia

De ő sem csinált mindent jól. Hiába majdnem övé az egykori Római Birodalom, a hibáitól nem nagyon sikerül megszabadulnia. Bár próbáltak ezen változtatni. A legnépszerűbb szokásukról, a császári trónszerző játékukról nem voltak hajlandóak lemondani. Így amikor éppen nem valami külső haderővel harcoltak, akkor otthon csatáztak egymással (ez egy bevett változata volt a középkori Home Office-nak). Nem ritkán a kettőt egyidőben is végezték.

Ennek a ellenére a Bizánci Birodalomban sosem volt tényleges polgárháború. Okot mindig lehetett találni, miért szakadjon 2 pártra az ország. De ilyenkor mindig lett egy császári és egy ellen-császári hadsereg, amelyek egymásnak estek, és rövid úton lerendezték a problémát.

A Bizánci Birodalom élt, és mozgott Európa keleti végében. Lehetőség szerint mindenbe beleszólt, és ha úgy adódott, akkor mindenkit megrugdosott. Évek, évszázadok teltek el így. A Bizánci Birodalom volt, van és lesz. Így gondolta mindenki.

Meg úgy is gondolták, hogy a Bizánci Birodalom nagyon gazdag, ezért jó ötletnek tűnt a városait időnként kifosztani.

A Bizánci Birodalom hiába volt a kor szuperhatalma, a legjobb hadseregével. Látszottak a gyengeségei, amiket az ellenfelek sokszor ki is használtak. A Birodalom szépen-lassan veszítette el a területeit. De ami maradt, még így is hatalmas volt. És a legfontosabb területek, Egyiptom és Anatólia mindig megmaradtak.

Hoppá! 640-ben Egyiptomot elfoglalták az arabok... Öööö... hát de legalább még mindig ott van Anatólia, a legfontosabb katonai és élelmiszer bázis. Szerencsére az a birodalom szívében van. Szó szerint. Odáig nem tud bejutni senki. Ha mégis, akkor viszont a birodalom elveszett...

Egyiptom az ókor legfontosabb élelmiszer-termelő központjának számított. Már a római időkben is Egyiptom látta el búzával a birodalmat leginkább. A bizánciaknál pedig ha Egyiptomból nem érkeztek meg a hajók időben, akkor lázadások törtek ki Konstantinápolyban. De ugyan így lehetett a népet sakkban tartani a hajók késleltetésével is.

Egyiptom elvesztésével ez a probléma megszűnt...

A 640-es Egyiptomi veszteség mégiscsak több volt, mint aminek látszott. Ezt már az arabok foglalták el, akkor előtte rövid úton a Perzsa Birodalomnak is véget vettek. 654-ben pedig már Konstantinápoly kapujában kopogtattak. De nem jártak sikerrel.

Egy második, sokkal komolyabb ostrom következett 717-718-ben. Ez is arab vereséggel végződött, ami után többet nem látogatták Bizáncot. Úgymond családi okok miatt távolt maradtak. Trónviszályok, átrendeződések és a hadra fogható emberek is elfogytak. Az arab hódítások időszaka véget ért. Így Bizánc időt nyert. Ezt arra használták ki, hogy ők is befelé forduljanak, átrendeződjenek, és kipróbáljanak néhány új módszert a hatalmon lévő uralkodó eltávolítására. Egyik ilyen eseményen még a saját városukat is megostromolták. Ezt is csak úgy próbaképpen, hogy lássák, mennyire bírják a falak...

A két évszázados arab-bizánci csatározásnak komoly jelentőségei voltak. Makróhistorikusak (ezt a szót most találtam)! A 750-es évekre az arabok elfoglalták Észak-Afrikát és a Ibériai-félsziget déli részét. Ha Konstantinápoly, a központ elesik, akkor az arabok többi tartományt már könnyen elfoglalhatják. Ezzel pedig a Földközi-tenger arab tengerré változott volna. Elszakítva Észak-Európát a kulturális központjától. Ezért is tűzték ki az iszlám fő céljának Konstantinápoly elfoglalását. Azon belül is a Hagia Szófia (AyaSofya) megszerzését. A Bizánci Birodalom bár rengeteg területet veszített eközben, de sikeresen visszaverte, és meg is állította az arab hódításokat. Ezzel bizonyította, hogy még mindig ő a szuperhatalom, Európa védelmezője.

Az Omajjád kalifák területe 750-ben. Forrás: Wikipédia

Az új évezredben viszont egy új nép, és új veszély tűnt fel. A közép-ázsiai nomád török népek egyre inkább nyugat felé vonulnak, és egyre többször vállalnak katonai szolgálatot. Legtöbbször a hódító arabokkal szemben. Mindez annyira jól sikerül, hogy ők is saját hódításokba kezdenek. A dinasztiaalapító Szeldzsuk 960-ban felvette az iszlám hitet. Ezek után jó ötletnek tűnt, hogy akkor az iszlám kulcsfontosságú területek elfoglalása. Így mint Bagdad (1055) vagy Mekka (1070).

Mindeközben a fokozatosan nyugatra tartó török (oğuz) egyre többször került összetűzésbe a bizánciakkal a birodalom határán. Több várost is elfoglaltak, leromboltak. A döntő csatára végül 1071. augusztus 26-án került sor Manzikert mellett.

Ez is úgy indult, mint egy sima vár visszafoglalás. Legtöbbször ugyanis vissza kellett foglalni azt, amit a szeldzsukok elfoglaltak. Ők gyorsak voltak, míg a bizánci nehézlövasság lassan, de biztosan támadott.

Az ókori útvonaltervező szerint bő 70 napig tarthatott az út Konstantinápolyból a birodalom keleti felébe. Bár Anatóliában sok probléma van ezzel a programmal (másik meg sajnos nem működik), azért így is jól mutatja, hogy nem nagyon volt lehetőség gyors válaszcsepásra. A korban inkább megerősített végvárakkal védekeztek. Ezek fenntartása viszont elég költséges. És csak a kisebb hadak ellen véd. A komolyabb hadsereget legfeljebb lelassítja. Másik eszköz a kémkedés volt. Ki tudja miért, ezzel elég elég rosszul álltak a bizánciak. Míg a szeldzsukok az ellenség minden lépéséről tudtak. A bizánci értesülések szerint a szeldzsukok Egyiptom fele tartanak, ezért könnyű vár visszafoglalásra számítottak.

Ez olyan lehetett, mint a modern PC-s játékokban. Ha biztosak lehetünk a győzelemben, akkor a gyengébb katonákat visszük, hogy azok is gyűjtsenek tapasztalatot. A császár nem is a legkiválóbb hadvezérét, Niképorosz Botaniatészt vitte magával, hanem annak ellenlábasaikat. E miatt Niképorosz elég mérges is volt, de ne szaladjunk ennyire előre az időben...

IV. Rómanosz bizánci császár 40.000 katonával indult útnak. Ezek nagy része zsoldos volt, akik útközben fosztogatással ütötték el az időt. Őket később a császárnak el kellett bocsájtania. Mindeközben őfelségének minden luxus a rendelkezésére állt. Így a katonák morálja nem volt túl magas. Júniusban érkeztek meg Theodosziopoliszba, ahol a hadvezérek összeveszték azon, hogy védőállást vegyenek fel, vagy pedig folytassák a városok felszabadítását.

A bizánciak úgy tudták, hogy a szeldzsukok messze járnak. A szeldzsukok viszont jól tudták, hogy ők maguk a közelben vannak, Alp Araszlán szultánnal együtt. Ráadásul könnyebben és gyorsabban is mozogtak, mint a bizánci ellenfeleik. 30.000 könnyű lovassal rejtőzködtek a közeli hegyekben.

A császár úgy döntött, hogy megosztja a seregét két 20-20.000 fős csapatra. Egyiket Tarkhaneiotész hadvezérének adta, aki nemsokára nyomtalanul eltűnt. Bizonyára az UFŐk vitték el, mert csak napokkal a csata után, és attól jó messze találtak rájuk.

A másik csapat augusztus 23-án büszkén bevonult Manzikert városába, és ezzel fel is

szabadították. Minden erőfeszítés nélkül. Másnap reggel Niképhorosz Brüenniosz tábornok (ez nem az a Niképhorosz Botaniatész, aki otthon maradt és ezért duzzogott, illetve palota forra....izé... majd később) egy szeldzsuk lovast látott kukucskálni a közeli hegy mögöl. Niképhorosz mindjárt lóra szállt, és néhány katonájával kiment megnézni, hátha több szeldzsuk is van-e ott. Volt. El is fogták a tábornokot.

Rómanosz bizánci császár ezt látva összeszedte a katonákat, és támadást indítottak. De a szeldzsukok olyan heves ellentámadásba indultak, hogy visszakergették a bizánciak a várba. Majd megint elbújtak a hegy mögött, és onnan kukucskáltak tovább.

A bizánciak látták, hogy ez így nem jó. Nem igazán tudnak támadni. Ezért egyes katonák úgy döntöttek, hogy legjobb lesz az egész mókából kimaradni. Ők az este folyamán leléptek. A császár abban reménykedett, hogy Tarkhaneiotész a seregével a közelben van, és majd ketten együtt két tűz közé szoríthatják a könnyű lovasságot. De Tarkhaneiotész volt az, akit elvittek az UFÓk, így rá hiába vártak.

Augusztus 25-én a bizánciak megint összeálltak, hogy most már tényleg ellássák a szeldzsukok baját. Csakhogy a szeldzsukok is pont így gondolták. A bizánci nehéz lovasság szinte sebezhetetlennek számított a könnyű nyilasok ellen. De a szeldzsukok folyamatosan kitértek a valódi összecsapás elől. Mindig nyilaztak egy sort, majd gyorsan visszavonultak (hol is láttunk ilyet?). A bizánciak hiába érték el az ellenséges tábor, sokat nem nyertek vele. A szeldzsukok a nyílzáporaikkal teljesen felbontották a császári egységet. Rómanosz végül visszavonulót rendelt el, mert kezdett sötétedni.

Ezt a visszavonulást a bizánci tábornokok mind másképpen értelmezték. Valaki tényleg visszavonult, valaki túlságosan is gyorsan, de olyan is volt, aki még inkább támadásba kezdett. A hirtelen kialakuló fejetlenséget a szeldzsukok gyorsan kihasználták. A császár megsebesült, majd fogságba esett. Majd este lett.

A bizánciak nem igazán örültek azon, hogy szeretett császárukat kiszabadítsák, visszaszerezzék. Elkönnyvelték, hogy elesett, majd hazamentek. Nagy szerencsájükre a szeldzsukok pedig a város elfoglalásával nem akartak vacakolni. De még a menekülő katonákat sem vették üldözőbe. Ők a táborukba mentek vissza.

A császári katonák - császár nélkül - visszatértek Konstantinápolyba. Itt az uralkodó testvére, VII. Mikhaél vette át a trónt. Ő sok mindenhez értett, de uralkodónak pocsék volt. Ráadásul az igazi császár közben a szeldzsukok vendégszeretetét élvezte. És bizonyára

velük kávézott volna a sátrukban, ha lett volna már kávéjuk. Így inkább a békefeltétekről tárgyaltak. Majd őt haza engedték.

Mikor kiderült, hogy Rómanosz él, ráadásul a főváros felé tart, akkor VII. Mikhaél próbált szépíteni a dolgokon. Sőt, Rómanosznak személyi biztonságot ígért, de őt még Konstantinápolyba érkezése előtt megvakították. Nem sokkal később az ekkor szerzett sérülésekbe belehalt. Nincs mit tenni, Mikhaél maradt a császár.

Csak hogy a szeldzsukok nem vele állapodtak meg. Rómanosz halálával felrúgni látták a békeszerződést, így Anatólia belső vidékeit is megtámadták, elfoglalták. Bár a bizánci haderő még megvolt, és erős volt, nem volt szervezett. Nem tudta az országot megvédeni a szeldzsukoktól.

A Bizánci Birodalom 1076-ban. Forrás: Wikipédia

A Bizánci Birodalom elvesztette a legfontosabb területét. Ez gazdasági válságot vont maga után, majd lázadásokat. Először Niképhorosz Brüenniosz (ő az, aki a császárral együtt elment Manzikertbe) hozta a megmaradt hadseregét, és megtámadta Konstantinápolyt. Csak hogy míg a falakat ostromolta és a környéket fosztogatta, addig a városlakók megutálták őt. Nem a megmentőt látták benne, inkább rohadt paradicsommal és paprikával dobálták dobálták őt. Vagyis hát... se paradicsom, se paprika nem volt még akkoriban... krumplival sem tudták dobálni... De valamit biztosan találtak, ami bűzös is volt, meg dobálni is lehetett vele.. Tehát Niképhorosz Brüenniosz elvesztette a hitelét, inkább feladta a város ostromát.

Több kisebb-nagyobb összeesküvésekkel végül a másik, Niképhorosz Botaniatész került ki győztesen, és III. Niképhorosz néven lépett trónra. Ő még a szeldzsukok segítségét is kérte. De végül csak utána, az ő hadvezére, I. Alexiosz Komnénosz tudta újra helyrerázni és megszilárdítani a birodalmat.

Addigra már később lett. A szeldzsukok arra jártak, amerre csak akartak. Anatólia nagy részét elfoglalták. Bár Alexiosz nagy területeket foglalt vissza sikeresen, ehhez már európai segítséget kért. Mindeközben az európai területek nagy részét is elvesztette. Így mindenki láthatta, hogy a hajdani szuperhatalomnak leáldozott a csillaga. Egyedül már saját magát sem tudja megvédeni, nem hogy egész Európát.

Jeruzsálem felszabadítását és a Keresztes hadjáratokat már Európa szervezte, nem pedig Bizánc. 200 évvel később, 1203-ban és 1204-ben a keresztesek kétszer egymás után is elfoglalták a szövetséges Konstantinápolyt. Ezzel még nem tettek pontot egy ezeréves birodalom végére, de már nagyon közel álltak hozzá.

A szeldzsuk támadások eredményeképpen megsemmisült települések, és vallási központok. Forrás: Wikipédia

2020-06-30

2020-07-06

Törökországot ha igazán meg akarjuk ismerni, akkor érdemes autóba szállni. És mellé bepakolni egy halom élelmiszert is, mert az út egészen biztosan hosszú lesz!

Ja nem. Mégiscsak Törökországról van szó. Itt éhen biztosan nem halunk. Bőven találni ételt olyan helyeken is, ahol egyáltalán nem számítanánk rá!

Törökországban hatalmasok a távok. Európa közepén nehéz elképzelni azt, hogy megyünk 500-600 km-t, és még mindig ugyan abban az országban vagyunk. Nem ismerjük azt az érzést, mikor 6-8 óra vezetés után végre elérjük az autópályát, ahol egy ilyen tábla fogad: Isztambul 474 km. És ilyenkor mindenki örül, hogy nemsokára hazaérünk.

Szerencsére az utak nagyon jók. Valamikor az 1950-es években kezdett az ország erősen az utakra koncentrálni. Sajnos ez leginkább a vasút rovására ment. Ezt csak az elmúlt években kezdték komolyabban fejleszteni.

Ma Törökország útjai a legtöbb helyen 2x2 sávosak, közötte valami elválasztóval. Néha csak egy árokkal, vagy betonfallal. Máskor akár bokrok és fák is lehetnek. Vagy csak üresen áll. De mindenképpen 2 külön útról van szó. Olyannyira, hogy esetleg a menő és a jövő sáv nem is egymás mellett van, hanem egymástól távolabb, független helyen mennek. Olyan, mintha 2 út lenne egymás mellett, közelében. Néha ebből az egyik a régi út. Ahelyett, hogy azt szélesítették volna, csináltak mellé még egy utat.

Törökországi út. 2 út egymás mellett, 2x2 sávval, meg egy kis maradékkal leálló sávnak.

Ezek az utak szinte autópálya minőségűek. 2 sáv, sokszor még egy leálló sávval. Az utak lehetőség szerint elkerülik a falvakat, városokat. Autóval így nem kell bemenni minden településre és felzaklatni az ott lakó embereket, macskákat, kutyákat és teheneket. A dolog érdekessége, hogy bár az ottlakók szeretnének kimaradni az autókkal járó zajból és szennyezésből, de a vele járó kereskedelemről már nem igazán. A falvak és kisvárosok mellett haladó utak szélén különféle kis boltokat találunk (házi készítésű kenyér, házi készítésű sajt, házi készítésű kötött zokni, stb...) és kisebb ipartelepeket találunk. Így a településekre nem megyünk be, viszont a település épített ki egy kereskedelmi-ipari

területet az út mellé. E miatt pedig mégsem lehet nagy sebességgel elhúzni a falvak mellett, lassítani kell.

Egyébként sem érdemes padlóig taposni a gázt, mert hiába néz ki az út autópályának, mégsem az. Bármikor jöhet egy sima kanyar, egy piros lámpa, vagy egy út közepén legelő tehén. Mégis a törökök mintha itt élnék ki magukat igazán. Azok, akiket alig lehet rávenni, hogy 90-el menjenek az igazi autópályán, nem restek most 140-160-al száguldozni. Ellenük próbál a hatóság szép csinos kör alakú táblákkal küzdeni. Meg kartonpapír rendőrautókkal és radarokkal. De ezeknek nem sok eredménye van.

Pedig a karton rendőrök tényleg nagyon élethűek. Még valódi villogó sziréna is van rajtuk, hogy este is messziről látszódjának. De a törökök nem igazán ijednek meg, ha rendőrt látnak. A kezdeti időkben legalább arra jók voltak, hogy az emberek lassítottak, hogy megcsodálják. Esetleg selfie-t készítsenek vele.

Ott egy karton rendőrautó!

A radarok már több eredményt értek el. Ezekből is többféle van. Van, ahol kiírják, hogy Vigyázat! Radar van! Ez az, amit senki se szokott betartani. Így ott vélhetőleg nincs radar. Sokkal hatékonyabb, és népszerűbb az EDS nevezetű rendszer. Ez az Elektromos Figyelő Rendszer több mindent is nézhet. Pl. hogy valaki a leálló sávot használja, vagy tiltott helyen parkon. A radar esetében az erre figyelmeztető táblák után mindjárt van egy belépő kapu. Itt a rendszer minden áthaladó jármű rendszámát felírja az időponttal együtt. Majd ugyan ezt teszi a kimenő kapunál is. Ez alapján számolja az átlagsebességünket. Vagyis a rendszer nem egy helyen egy pillanatnyi sebességet mér, hanem a teljes útét. Ez a törökök szemében azt jelenti, hogy hosszabb szakaszok esetében (pl. Isztambul-Ankara autópálya, ahol a teljes utat számolja) lehet a gázt nyomni kényelmesen, csak majd meg kell állni teázni valahol. Ez meg ugye nem akadály egy töröknek...

Radar rendszer, belépő kapuval. A szembejövő forgalomnál pedig a kilépő kapuval.

Vannak nehezen értelmezhető helyek. Szinte már minden falu bejáratára kiteszik a táblát, hogy az egész településen 50 km/h a megengedett maximális sebesség. Nem mintha nem ez lenne a KRESZ-ben... de az ismétlés sosem árt. De aztán mellé tesznek egy 70-es táblát, meg egy radar EDS táblát is. Ez utóbbit már 90 km/h-val. Mögöttünk meg jön a parasztbácsi a kisbusszal, és 110-el, és dudál, hogy ő nem akar lassítani, teljes gázzal akar hazaérni...

Itt jut át az ember a főút túloldalára.

Tehát vannak ezek a majdnem autópályák, amelyeken elég jól lehet menni. Erről készítettem egy timelapse videót is. Úgy lett beállítva, hogy minden 2. másodpercben csináljon egy fotót. Így a videóban minden 1 másodperc a valóságban 1 percet jelentett. A 2 perc 56 másodperces videó valójában majdnem 3 óra kocsikázást jelent.

<https://youtu.be/tnMEnebcAKY>

Úgy az első percig (valóságban első óráig) egész szépen megy az út. Szép egyenes, hosszú kanyarokkal. Majd aztán elkezd megőrülni. Az igazi változás pedig 1:17 után lesz (miután kijövünk az alagútból)! Ember legyen a talpán, aki ebből bármit is tud értelmezni. Pedig nem megyünk mi gyorsan! Sőt! A 45 km-es távot 1 óra alatt tesszük meg! Igen, átlagosan 45 km/h-val lehet itt csak közlekedni.

Ez itt a fekete-tengeri út.

A fekete-tengeri út. Egy szakasza..

A fenti videónak így ebben a formában nincs sok értelme. De a nagy előnye, hogy nem videók készülnek, hanem fényképek. Vagyis nagyon jól végig lehetett fotózni a legszebb, és a leghajmeresztőbb részeket (leszámítva persze, hogy mégiscsak egy mozgó jármű bogaras-autópályamatricás ablakán keresztül próbálunk fotózni).

Kiértünk a Fekete-tengerhez.

Itt már nem az a kellemes 2x2 (+néha leálló sáv) gyorsforgalmi út van. Itt kőkemény kanyargós sziklás tengerparti úton mehetünk. Olyanon, ahol nincs annyi egyenes szakasz, ami belefért volna a kamera 2 másodperces idejébe.

Na jó, egy darab volt. Külön kibogarástam nektek. Itt egy híd miatt kénytelenek voltak az

útépítők egy darabig egyenesen haladni.

Az egyenes.

Ugyan ez a tengerparti út, élvezhető sebességgel itt látható. Ez a Microsoft hyperlapse technológiáját használja, ami kiszűri a rezgéseket, és kisimítja a mozgásokat. E mellett itt az 1 órás út két 5 perces videóra lett szedve. A normás sebességnél négyszer gyorsabban történnek az események. Így bőven van időnk sikoltozni.

<https://youtu.be/Faz5EMOcls4>
Fekete-tengeri út, éjszaka - 2. rész

Ahol ez a videó véget ér, az Kurucaşile, akit lehetne ennek az útszakasznak a fővárosának is nevezni. Komoly nagy település benzinkúttal (és kólával), postával, stranddal és 1800 fős állandó lakossal.

Kurucaşile

Na jó, tengerpartja itt mindenkinek van. Mégis csak a Fekete-tenger mellett haladunk.

Másik érdekes hely Kapisuyu. Őt egy jelentősnek egyáltalán nem mondható patak vágja ketté. Mígnem valaki úgy nem döntött, hogy ezt a patakocskát jelentőssé teszi, meg megyehatárrá. Ezzel pedig a fal bal és jobb oldala két külön megyébe került. Egyik neve Kapisuyu I, másik pedig Kapisuyu II. A Google demokratikusan mindkettőt Kapisuyu-nak mondja.

Kapisuyu a határfalu

És úgy hírlík, hogy van egy várrom is valahol bent a fák között...

Kapısuyu I vége, megyehatár, kispatak majd kezdődik Kapısuyu II

A videó második része itt található. Az elején érünk be a Kapısuyu falvakba. Majd 1:42-nél van egy karton rendőrautó, szépen villog is a sötét éjszakában.

https://youtu.be/_g18PM2Ulpk
Fekete-tengeri út, éjszaka - 2. rész

Ennek a videónak a végéről már hiányzik, de a timelapse videó 2:10-nél éri el az utolsó fordulókat, majd lecsúszunk a hosszú és egyenes cidei tengerpartra.

Cide. Végre egyenes!

Végre egyenesen vagyunk! Úgyhogy kiélvezzük a kozmikus 50 km/h-s sebességet, ami engedélyezve van. Bár ezt pár km után lealkudják 40 km/h-ra.

Érdekesség, hogy ezeken az utakon tényleg nem lehet gyorsabban menni. Számtalan bennszülöttet, tapasztalt fekete-tengeri vezetőt láttunk, de nem lehet itt gyorsabban menni. Még ahol lehetett volna egyenes utat építeni, oda is cakkosat tettek. Így az autónak esélye sincs, hogy 40 km/h fölé gyorsuljon.

Itt lehetett volna egyenes is. De inkább mégse!

Mégis, a törökök biztosra mentek, és telepakolták 50-60-as sebességkorlátozó táblákkal. Egyik-másik helyen pedig 30-as táblát is találunk. Bár aki odáig eljutott élve, az már csak rájött, hogy a kanyar előtt lassítani kell.

Gyerekek ne menjetek 30-nál gyorsabban, mert akkor beszálltok annak a háznak a nappalijába.

További érdekesség Avara, ahol szó szerint úton-útmentén kolbász van. Nem olyan rossz,

egy kolbászos toast-ért megéri megállni. De az igazán jó kolbászos lelőhely a tengertől távolabb, Kastamonu központjában, meg Ağlı-ban van.

Avara a kolbászfalu

Mi Cide után befordulunk a hegyek felé, ahol kedvezőbb a kacskaringózás. De ez nem jelenti azt, hogy ne lehetne tovább haladni a Fekete-tenger mentén.

Mi itt bemegyünk a hegyek közé.

Törökország 1695 km Fekete-tengerpartot tudhat magának. Ez majdnem akkora táv, mintha Budapestről Londonba szeretnénk eljutni (1721 km) Úgyhogy van bőven hely tekeregni. Szinte teljesen végig lehet menni a parton egészen a bolgár határtól a grúz határig. Ez utóbbi is pont a tengerparton van.

Ha megkérdezzük a Google-t, miként juthatunk el az egyik határtól a másikig, igencsak furcsán fog ránk nézni. Elég nehéz rávenni, hogy lehetőleg a tengerparton menjünk. De azért sikerült egy 1640 km-es utat összehozni. Ha valakinek van kedve tekergőzni, akkor ez a Google szerint 26 óra alatt megjárható. Ha közben nem állunk meg teázni.

De ennél mindenképpen érdemes sokkal, de sokkal többel számolni. Hiszen a Fekete-tengeren évezredek keresztül zajlott a történelem. A part mentén, és közelében történelmi városok, várak, és sok minden más is található. Nem is beszélve a természet alkotásairól.

Itt egy történelmi vízvezeték bújik meg az erdőben. Helyszín: BalıFotó: Kenan Gümüş

2020-07-13

2020 a koronavírus éve. Az egész világon elterjedt.

Ebből egy olyan különleges helyzet adódott, amikor az egész világon mindenkinek hasonló problémája van, hasonlóan próbál küzdeni ellene.

Törökországba hivatalosan márciusba érkezett meg a koronavírus. Ennek örömére mi is mindannyian bezárkóztunk, majd pedig úgy csináltunk, mint mindenki más a világon. Ilyenkor mindegy, hogy az ember milyen kultúrához tartozik, milyen vallást követ, milyen bőrszínű, melyik ország polgára. Ilyenkor mindenki ugyan úgy van otthon. Kisebb-nagyobb különbségekkel.

Azóta sok idő telt el. És bár a helyzet nem normalizálódott, de legalább stabilizálódott. Az emberek eljárnak dolgozni, kiülnek a Boszporusz partra teázni, meg újra megtanultak autót vezetni.....volt egy pár napos időszak, amikor úgy tűnt, mintha a többség elfelejtette volna, mik azok a szabályok meg ilyenek... Abban az időszakban az ismerős felfordulást felváltotta egy ismeretlen felfordulás...

E cikk írásokkor 1086 új fertőzöttet találtak. Ez nagyjából megegyezik a korábbi napok értékével, csak kicsit kedvezőbb. Előző nap 1148 új beteg volt, az előtt 1154, az előtt 1172, előtte pedig 1186.

De azért vigyázni kell ezekkel az adatokkal! Bár a szám csökken, de ez még mindig azt jelenti, hogy egyre több, és több ember lesz beteg. Tehát nem a fertőzöttek száma csökken, hanem az újabb betegek száma. Vagyis a növekedés mértéke lassul.

Ez annyiban jó hír, hogy ezzel a csökkenő új esetszámmal egy idő múlva csak eljutunk oda, hogy nem lesz újabb beteg. A cikk írását megelőző 5 nap számai így néztek ki: 1186, 1172, 1154, 1148, 1086. Ezen adatokból megkértem az Excelt, hogy számolgasson egy kicsit. Ebből kiderült, hogy október 1-re érhetjük el azt a szintet, hogy már nem lesz új beteg. Ez

idő alatt kb. 32.000 ember fog megfertőződni Törökországban.

Ha minden ugyan így megy tovább és semmi sem jön közbe, akkor október elejére már csak néhány beteg lesz, október végére pedig ők is meggyógyulnak. Mi pedig fellélegezhetünk, és kimehetünk az utcára ünnepelni.

Amiről eddig beszéltünk, az a szám, amennyivel több beteg lesz. A cikk írásakor 209.000 fertőzött van. A 80 millió lakosú Törökországban ez azt jelenti, hogy minden 400.-i ember fertőzött. És elvileg ők is karanténban vannak.

Így ha a matek részét nézzük, akkor elég kicsi az esélye, hogy valamelyikükkel összefussunk. Azért naponta kb. 1000 embernek valahogy mégis sikerül.

Persze egy csomó minden más is beleszól az egészbe, nemcsak a matek. Az Excel eleve egyenes csökkenéssel számolt, miközben mindenki görbéről beszél. Ahogy csökken majd a fertőzöttek száma, úgy fog csökkenni a csökkenés mértéke is. E mellett nem minden fertőzött embert találnak meg. A koronavírus egyik sajátossága, hogy nagyon sokan úgy is lehetnek fertőzőek, hogy ők maguk még csak nem is köhögnek. És még sok minden más is közbejöhet.

Így október vége helyett inkább decemberre számíthatunk arra, hogy a dolgok rendbe jönnek Törökországban.

Addig is a török egészségügy egy speciális Maradj otthon! applikációt fejlesztett ki, aminek a használatához telefonszám szükséges. Ennek a török neve Hayat Eve Sığar, ami magyarul azt jelenti, hogy az Élet elfér a lakásban. (persze lehet ennél viccesebb fordításokat is kitalálni)

A Maradj otthon! (Hayat Eve Sığar) applikáció

Ez egy koronavírus nyomkövető program. Azért, hogy valamennyire mégiscsak személytelenek legyenek az adatok, az azonosításhoz nem a személyi számot (kimlik numerasi) használja, hanem egy úgynevezett HES kódot.

Ezt a kódot ezen a programon keresztül lehet kérni (a kód neve is maga a program neve). És számos helyen kéri, kérhetik. Pl. a Török Légitársaságnál ha repülni szeretnénk, akkor az útlevél/személyi szám mellé a HES kódot is kéri. Ez alapján fogják tudni visszakövetni az illetőt, ha esetleg megfertőződné.

De a program nemcsak a követésről szól. Hanem szeretne védelmet is nyújtani a vírus ellen. Ezt pedig különböző funkciókkal próbálja elérni.

A program Bluetooth-on keresztül folyamatosan figyeli a környezetét. És ha olyan telefontal találkozik, ahol szintén fut a Hayat Eve Sıgar applikáció, akkor jelez nekünk. Szól, hogy ajaj, valaki túl közel jött hozzánk.

A nap végén pedig láthatjuk, hogy mennyire sikerült a többi embertől távol tartanunk magunkat. Pontosabban a többi olyan embertől, akinek szintén van aktív Hayat Eve Sıgar programja.

A HES kódnak, és a nyomkövetésnek köszönhetően az is kiderül, hogy a közelbe jött emberek között volt-e olyan, akiről tudják, hogy fertőző.

Persze itt most ne arra gondoljunk, hogy a koronavírusos emberek szabadon mászkálnak. Remélhetőleg ők a karanténban várják a gyógyulásukat. Hanem arról, hogy ha valakiről idő közben kiderül, hogy vírusos, akkor a vele kapcsolatba került embereket lehet így visszakövetni.

Ez a program 14 napig tartja számon, hogy kivel találkoztunk (a központi szerver valószínűleg tovább). Lehet, hogy amikor az illetővel összefutottunk, akkor még nem volt fertőző, de mondjuk 10 nap múlva a teszten pozitív lett. Mi így erről tudni fogunk. És ez nemcsak az az ember lehet, akivel három órán keresztül együtt teázgattunk, hanem olyan is, akivel két percet együtt ültünk a buszon.

Ma 5 ember jött közel hozzám, akiket aztán bottal kergettem el.

A program következő hasznos, és roppant érdekes funkciója, hogy jelzi, mennyire vagyunk veszélyes területen.

Ennek a tényleges haszna megkérdőjelezhető, mert a térkép valószínűleg azt jelöli, hogy hol találtak (hol lakik??) fertőzött embert. Márpedig az elég ritkán fordul elő, hogy másnak a lakásába csak úgy bemegyünk. Abból a szempontból viszont roppant érdekes, hogy egy nagyon részletes koronavírus térképet tarthatunk a zsebünkben. Webes verzió bezzeg nincs. Így még ha nem is azt látjuk, hogy az utcán merre mászkálnak a fertőző emberek, arról azért jó képet nyújt, hogy merre mekkora a fertőzés mértéke, mekkora a veszélye.

Isztambul európai belvárosának koronavírus térképe.

Így ha egyik reggel azon gondolkodunk, hogy átugrunk mondjuk Üsküdarba reggelizni, mítingelni vagy csak napelementét nézni, akkor előtte megnézzük a térképen, hogy mi is az aktuális helyzet. Aztán el is megy a kedvünk tőle.

Isztambul ázsiai belvárosának koronavírus térképe.

De egyébként még akkor is érdemes inkább otthon maradni (hiszen az Élet elfér a lakásban), ha a térkép szerint a választott helyen minden oké. Mint fent említettük, nem tudni, mi alapján jelölik a fertőzött területeket. Ahogy azt sem tudni, mennyire gyakran frissülnek az adatok. Rengeteg adatról van szó. Így inkább elrettentés szerepe van, hogy mondjuk Fatih kerületbe ne most menjünk el sétálni.

Isztambul Fatih kerületének koronavírus térképe.

Mindez egész Törökországra ki van terjesztve. Így azt is böngészhetjük, hogy milyen állapotok vannak más városokban. Ez leginkább a törököknek lehet érdekes, hogy mennyire aggódnak a falvakban maradt nagyszülőkért.

Mivel web-es verzió nincs a térképről (bár a mobilos applikációból ki lehetne nyerni az infót), így összebénáztam egy teljes Törökország koronavírus térképet nektek. Ez mondjuk úgy, hogy a július eleji állapotot mutatja. A térképre kattintva lesz nagyobb.

Törökország koronavírus térképe

Ezen (pontosabban a nagyméretű képen) a vírus mellett az is jól látszik, hogy mely területeken nagy a népesség, vagy erős kapcsolatban vannak nagy népességű területekkel (lásd pl. Samsun vagy Gaziantep környékét). Meg egy csomó minden más érdekes következtetést is le lehetne vonni ha összevetnénk más statisztikai adatokkal. Mondjuk összehasonlíthatnánk a az olvasási szokásokkal, bevásárlási módszerekkel, Szulejmán sorozat rajongóival, stb..

A térkép elég nagy (meg az ország is elég nagy). Ezért kiemeltem néhány ismertebb helyeket.

Isztambul, kicsit távolabbról nézve.

Isztambul koronavírus térképe

Valamelyik újság időnként kigyűjti, hogy mely isztambuli kerületek miképpen állnak a koronavírus elleni küzdelemben. . Július 7-én lett összeállítva.

Ankara, Törökország fővárosa most így néz ki.

Ankara koronavírus térképe

Ízmir, a harmadik legnagyobb török város.

Ízmir koronavírus térképe.

Bursa, aki pedig rövid ideig az Oszmán Birodalom fővárosa volt.

Bursa koronavírus térképe

Antalya, a turisták kedvelt tengerpartja.

Antalya koronavírus térképe

Batman. Egy kis szójáték a koronavírusos időszakban.

Batman koronavírus térképe.

Kappadokya, ahol azért az emberek inkább a szabadban vannak, nem egymás nyakán.

Kappadokya koronavírus térképe

Legyen egy északi, fekete-tengeri város is, mondjuk Trabzon!

Trabzon koronavírus térképe

Tekirdağ, aliasz Rodostó.

Rodostó koronavírus térképe.

És végül kedvenc török falunk, Salmanköy (alias Szalmafalva) tisztának tűnik. Bár a központi Şenpazar városka benzinkútjába valaki alaposan beletüsszentett..

Szalmafalva és a "központi" városa, Şenpazar

A program természetesen tanácsokat is ad, miként lehet megpróbálni elkerülni a koronavírusot. Köztük a maszk használatát javasolja. Ha pedig valakinek éppen nincs maszkja, akkor ingyen kérhetünk egyet bármelyik gyógyszertárban. Ehhez az applikáció generál egy kódot nekünk.

2020-07-17

2020-07-20

A Mit vegyünk Isztambulban? kérdésre az egyik gyakori válasz: pisztáciát!

Oké: Be is írjuk a Google-be, hogy pisztácia törökül, és megkapjuk, hogy fistik.

Oké no2: Bemegyünk Isztambulba az első olyan helyre, ahol mindenféle magokat árulnak. Rácsapunk az asztalra, és így kiáltunk: Fisztik, vagy hogy a bánatban kell kiejteni!

Eredmény: Kapunk egy marék mogyorót. Földit.

Végjáték: Pislogunk nagyokat, hogy ez most mégis hogy történhetett...

A probléma ott kezdődik, hogy a törökök nem úgy nevezik a dolgokat, mint a magyarok (vagy a magyarok nem úgy nevezik a dolgokat, mint a törökök - nézőpont kérdése). És ez nem csak a mogyoróék esetében van így, hanem máskor is belefuthatunk ugyan ebbe a csapdába. Leginkább akkor, ha nem számítunk rá.

Már maga a is úgy kezdi, hogy bizony fistikék esetében nem olyan egyszerűen mennek a dolgok. Sőt! Hozzáteszi, hogy ez egy török sajátosság. Nagyon szabad fordításban kb. így néz ki:

A török nyelvben a fistik olyan növények gyűjtőneve, amelyek semmilyen szempontból nem rokonok. Leginkább közösnek nevezhető tulajdonságuk, hogy mindegyiket a tv nézés, beszélgetés közben lehet elnassolni. Fajtái:- Antep fistiği (pisztácia, latinul Pistacia vera)- Çam fistiği (fenyőmag, latinul Pinus pinea)- Hint fistiği [Kaju fistiği] (kesudió, latinul Anacardium occidentale)- Yer fistiği (földimogyoró, latinul Arachis hypogaea) Továbbá a fistik szó a szlengben azt is jelenti, amire vagy akire az ember nagyon vágyik. Tehát ez lehet ember (ellenkező nemű), hely vagy tárgy. Wikipédia - fistik

A szlengben a fistik eredetileg a nagyon izgalmasan kinéző lányokat jelentette. Persze ilyenkor mindjárt feltehetjük a kérdést, hogy mégis, melyik fistik? A fenyőmag? A kesudió?

Esetleg a pisztácia? Nem! A földimogyoró! Az az, amelyik fölül domborodik, meg alul is domborodik, középen viszont nem domborodik. Lásd a magyarban a darázsderék szót!

Érdekesség, hogy a fistic kategóriába nem tartozik bele a sima mogyoró (latinul: Corylus). Arra ők egy teljesen más szót használnak, ami még csak nem is hasonlít a fistic szóra. Ő a findik.

<https://flic.kr/p/ejpMN7>

Egy kis utcai pisztácia

A pisztácia. Antep fisticği (latinul Pistacia vera)

Elsőnek ismerkedjünk meg a pisztáciával. Mégiscsak ő a legmenőbb dolog ebből a társaságból.

A legrégebbi feljegyzések már i.e. 6750-ben arról írtak, hogy Közép-Ázsiában úgy eszik a pisztáciát, mint.... ööö.. hát mint ahogy Ázsiában eszik a pisztáciát: nagy mennyiségben, simán, hétköznapi ételként. A pisztácia őshonos területe a mai Irán és Afganisztánban található. Innen terjedt el szépen, kényelmesen a Földközi-tenger vidékére. Az ókornak már majdnem vége lett, mire eljutott a mai Spanyolországba. Nem igazán siette el a dolgokat...A 19. században az angol nyelvű területeken is megkezdődött a termelés. Elsősorban Ausztráliában, Új-Mexikóban és Kaliforniában.

Törökország a harmadik legnagyobb pisztácia termelő ország a világon (egyes források szerint a negyedik). Irán az abszolút nyertes. Őt követi az USA, majd Törökország (más források szerint Kína beelőzi Törökországot). A helyezést erősen befolyásolja az időjárás. Az ország 81 tartományából 44-ben termelnek pisztáciát. A legnagyobb a délkeletiek: Gaziantep, Şanlıurfa, és Siirt. Törökországban kb. 40 millió pisztáciafa található, azaz minden 2. emberre jut egy fa. Egy fa átlag 18 kg pisztáciát ad.

Az értett pisztácia gyümölcs
Forrás: Wikipédia

A pisztácia olyan fán terem, ami kb. 10 m magasra nő meg. És még díszfaként is szokták használni, mert mégiscsak jól néz ki. Meg nem fog túl magasra nőni. Úgy tartják, hogy a

babilóniai Szemiramisz függőkertje is pisztáciafákkal volt díszítve.

A pisztácia valójában egy csonthéyas gyümölcs, és mi ennek a magját esszük. A szüretelés viszonylag egyszerűen történik: elég a fát megrázni, és az összes pisztácia leesik. Régen ezt kézzel szedték össze, és ahol megfogták, ott a héj elszíneződött. Ezért a kereskedők utólag zöldre festették. Ma már géppel gyűjtik össze, így a festés nem szükséges. De persze ha igény van rá, akkor bármilyen színű lehet.

A pisztácia héja jelenleg még szemét. És bőséges mennyiségű keletkezik belőle. Gaziantep önkormányzata francia környezetvédelmi ménörökkel együtt olyan kísérletbe kezdtek, hogy a pisztácia héját használják megújuló energiaforrásnak. Az égetés során rendkívül sok hőenergia keletkezik. Gaziantep környékén bőséges mennyiségű pisztáciahéj keletkezik. A számítások szerint ezekből több, mint 55 hektárnyi épületet lehet fűteni. Ha a projekt sikeres lesz, akkor a környező területek bevonásával akár 3200 hektárnyi területet lehet így energiával ellátni.

A pisztácia magja eredetileg zöld. Minél zöldebb, annál magasabb az olajtartalma. A pisztáciából is szoktak olajat készíteni. Ilyen Magyarországon is kapható.

A pisztácia rendkívül jól van kitalálva. A héj hosszú távon megvédi a magot, de napon szárítva pattanó hang kíséretében kinyílik. Így a maghoz könnyen hozzáférünk, és meg tudjuk enni. Legalábbis nem mindig kell annyit vacakolni vele, mint mondjuk a tökmaggal. De ha nem nyílik ki magától, akkor simán beletörök a fogunk is, mire bejutunk a maghoz. A pisztáciát főzhetik sós vízben pár percre, majd megszárazítják. Amivel mi legtöbbször találkozunk, ott a szétnyílt pisztáciát előbb megsózták, majd úgy pörkölték.

Másik Törökországban gyakran fellelhető pisztáciaforma, amikor zöld porként a sütemény tetejéről néz fel ránk. Majd néz be a szánkba, ahol nem sokkal később eltűnik. Ilyenkor (mármint még az előtt, hogy megesszük) a pisztáciát leginkább az élénk zöld színe miatt, amolyan dekorációnak használják. Persze az íze sem elhanyagolható. Szerencsére a törökök nem szoktak vele spórolni.

Más alkalmakkor (azaz süteményekkor) a pisztácia krémként le lehet fel. Egyik legismertebb ilyen sütemény a baklava, ahol több réteg pisztácia biztosítja, hogy addig együnk belőle, míg végleg elcsapjuk a gyomrunkat. A baklava másik jellegzetessége a 15 kg cukor darabonként. Ez pedig azt biztosítja, hogy hamarosan már mozogni sem tudunk.

<https://flic.kr/p/bPTBK4>

Künefe pisztáciával a tetején

A pisztácia egyébként roppant egészséges (kivéve, ha baklavában van). Egy csésze pisztáciában átlagosan 713 kalória van. Ebből 512 származik telítetten zsírsavakból (ők a jó zsírok). Mellette csomó minden jó vitamin, ásványi anyag, fehérje és antioxidáns található benne. Mégiscsak egy egész fa tud kinőni egy ilyen magból. Így rossz biztosan nem lehet. Ezek a pisztáciában lévő dolgok csökkentik a vér koleszterin szintjét, csökkentik a stresszt (ez viszont nőhet, ha nem sikerül a héjából kiszedni a magot).

Tehát láthattuk, hogy pisztácia egészséges. És persze finom is.

<https://flic.kr/p/r4AYb2>

Atatürk kép pisztáciából

Most, hogy így jól bepisztáciáztunk, együnk valami mást! Maradva az egzotikus vonalon, lássuk a fenyőmagot!

Mandulafenyő. Çam fistiği (latinul Pinus pinea)

Egyes oldalak szerint a fenyőmag és a pisztácia egymásnak távoli rokona. Ezt nem sok minden támasztja alá, leszámítva az olyan alapvető dolgok, hogy mindkettő növény, fa, gyökere van, és meg lehet enni a magját. Jah, és egyik sem kutya. De ha tényleg rokonok, akkor itt olyan családfa kavargás van, amiből 20 évados török sorozatot lehetne írni!

Egy 18+ éves, azaz felnőtt mandulafenyő Spanyolországban, Katalóniában. Forrás: Wikipédia

A mandulafenyő igazi Mediterrán állampolgár. Őshona az Ibériai-félsziget és az anatóliai régió. Ezen utóbbit egyszerűen csak Kelet-Mediterrán Túlevelű-Szklerofillum-Lomblevelű Erdők ökorégióknak hívják. Anatólia nyugati partvidékén kezdődik, majd a tengerparton végig vonul Szírián és Izraelen keresztül egészen Szaúd-Arábiáig. A mandulafenyő magja

Észak-Afrikában is kedvelt étel, de ott nem őshonos a fa. Viszont már olyan régóta ott él, hogy az őshonos fák és kövek is előre köszönnek neki.

A mandulafenyő is kedvelt dísznövény, de ő erősen kültérre ajánlott. Tekintve, hogy simán megnő 25 m-re is, nem biztos, hogy a konyhaablakba érdemes ültetni. Amikor megnő, akkor dús esernyő formája van. És igencsak sok helyet foglal.

Mandulafenyő-erdő Lisszabon közelében. De lehet, hogy ez másik fa, ami nagyon hasonlít rá.

A fenyőmagokat már az őskor óta nagy lelkesen eszik az emberek. Egy jó nagyra megnőtt mandulafenyő már 8-10 éves korától fogva adja a magokat egészen akár 80-100 éve koráig is. E mellett faanyagának is nagyon jó.

A fenyőmagokat legtöbbször hús és hal ételeknél használják. Törököknél kedvelt még a dolma összetevőjeként. Lehet még süteménybe is használni (az Írmik Helvasi nagyon jó), vagy akár kenyeret is sütni belőle. Vagy akár teába is tehetik, hogy érdekesebb legyen tőle. De hála a modern mindent kipróbálunk konyhának igencsak meglepő helyeken is összefuthatunk vele. Salátában egészen jó.

Fenyőmag (mandulafenyő magja). Forrás: Wikipédia

A fenyőmagból olaj is készíthető, ami további érdekes ízt adhat az ételeknek.

Magának a magnak is érdekes íze van. Enyhén emlékeztet a mogyoróra. De semmilyen módon nem emlékeztet a citromra. Mindemellett tele van hasznos cuccal is, mint vitaminnal (főleg C, E, és K), meg magnéziummal, és más izgalmas ásványokkal. A fenyőmag egészségi szempontból is nagyon trendi. Van benne ellen-szívroham, ellen-rák, meg ellen-csontrikulás cucc is bőségesen. Yeah, egyétek! Kár, hogy drágább a pisztáciánál...

A mandulafenyő magja "kicsomagolás" előtt. Forrás: nefisyemektarifleri.com

Kesu. Hint fistiği - Kaju fistiği (latinul Anacardium occidentale)

A kesudió, ahogy a nevéből is látszik, hasonlít a dióra. Bár annyira azért nem. De még mindig inkább a dióra hasonlít, mint a citromra. De ha mégis valami ismert dologhoz szeretnénk hasonlítani, akkor azt mondhatjuk, hogy ez olyan alma, amiből mérges törpék néznek kifelé. Holott nincs is törpe íze.

A kesu gyümölcs és mag. Forrás: Ez a kép csomó helyen fent van, de nem sikerült az eredeti forrást megtalálnom.

A kesu Közép-, és Dél-Amerikában őshonos. Az a kedvence, ha meleg van, és az se baj, ha az első egy darabig elfelejt esni. Ezért az Egyenlítő környékén szeret nagyra nőni. Egészen 14 m-es magasságig. Utána már inkább jobbra-balra meg mindenféle nő.

Az egyik Brazíliában élő elég alaposan el is terült. A számítások szerint 7300 m²-nyi területet sikerült már elfoglalnia. Ez normál kesu fák esetében 70 darabot jelentene. Így viszont itt most csak egymaga van. A mítoszok szerint még 1888-ban ültették. De akik a fa növekedését vizsgálják, azt mondják, hogy legalább 1000 éve ott kell már állnia. A fa minden esetre hallgat. De cserébe évente 60000 gyümölcsöt ad. A fa alá be lehet menni, és lehet nézelődni. Felmászni rá azért sem ajánlott, mert tutira eltévedünk, és az életben nem talál meg ott senki.

A Cajueiro de Pirangi, a legnagyobb kesu fa a világon. Forrás: Wikipédia

A kesu tehát gyümölcsöt ad. Bár ez nem igazi gyümölcs, mert ez valójában a virágkocsány megvastagodása. Ettől még sokan megeszik. Meg levest csinálnak belőle, salátát, és még túl is élnek! Ahogy a pisztáciából és a fenyőmagból olajat készítenek, ugyan ez igaz a kesudióra is. Viszont a kesu gyümölcséből alkoholos italokat is lehet csinálni. Ha valaki nagyon akarja, ilyet is önthet a salátára!

A kesu magja, a kesudió pörkölés és alapos bevásárlás során kerül az asztalunkra, tálunkra, zsebünkbe (és ha nem vagyunk ügyesek és kiborítjuk, akkor a földre is). Természetesen tele van jobbnál jobb hasznosságokkal. Sok benne a vitamin, magas a nátrium, kálium, foszfor, magnézium, kalcium és szelén tartalma. Jó a rák ellen (naná!), védi a szívet (még inkább naná!) csökkenti a vérnyomást (pláne!), de még fogyni is lehet vele meg a hajunk is szép fényes lesz.

Egyes leírások szerint azon kívül, hogy megesszük, nem igazán jó másra (mintha a pisztácia annyira sokhasznú lenne... igaz a héjával legalább lehet fűteni). Mindemellett elég gyorsan megrohad, és azért macerás betakarítani. Ezekből adódóan az ára sem a legjobb.

Kesudió ahogy az asztalra kerül.Forrás: Wikipédia

Földimogyoró. Yer fistígi (latinul Arachis hypogaea)

A földimogyoró az első a listánkban (és az utolsó is), amelyik nem fán nő. Bár magyarul mogyoró, törökül pedig fistik, valójában nem sok köze van hozzá. A földimogyoró a babnak és a borsónak az uncsitesója.

A ma ismert földimogyorót évezredekkel korábban Dél-Amerikában mesterséges szelekcióval házasították. Az eredeti vad növény már csak Argentína néhány korlátozott területén található.A legkorábbi régészeti maradvány 6700 éves, és Peruban találták. Csakhogy ez a hely nagyon jól megőrzi a szerves anyagokat, miközben biztos, hogy nem itt házasították először a földimogyorót. A lehetséges eredeti helyeken viszont az időjárás miatt a szerves anyagok rövid ideig maradnak meg.Az biztos, hogy nagyon jól ismerték a földimogyorót. Több helyen is megtaláljuk a művészetekben.

A földimogyoró begyűjtése.Forrás: Wikipédia

A földimogyoró egyik legismertebb felhasználása, hogy pörköelve és megsózva megesszük. Lehet sótlanul is. Meg el lehet pötyölni a héjából kicsomagolással is. Sokkal egyszerűbb, mint a pisztácia.

Már ebben az állapotban is roppant egészséges a földimogyoró. Találunk benne bőségesen vitamint (B és E), ásványi anyagot (mangán, magnézium, foszfor). Természetesen csökkenti a koleszterint, segíti a vércukor szintet, javítja a memóriát, és még a fogyásban is segít! Olyan jó kis földimogyoró alakunk lesz tőle!

De a földimogyorónak csak az 50% kerül direkt az asztalra. Készítenek belőle olajat is, aminek nagyon magas az odaégési indexe. Így bátrabban süthetünk úgy vele, hogy közben nem indítjuk be a füstriasztót. Mindeközben jó a színe, egészséges, meg egyébként is elmondhatjuk, hogy földimogyoró olajban süttöttünk.Ezen kívül nagyon kedvelt még a

földimogyoró vaj, és a földimogyoró liszt is.

Becs szó! Tényleg csak egyet veszek ki! Meg egyet a tesómnak, egyet anyunak, egyet apunak... Forrás: Wikipédia

Nutella. Nutella (latinul: nutella nyam-nyamusz)

(sima) Mogyoró. Fındık (latinul: Corylus)

Ő az, aki nem füstik, hanem fındık. Belőle több fajtával is találkozhatunk ha pár évre kint felejtjük magunkat az erdőben, és jó alaposan bejárjuk az európai és ázsiai vidéket. Magyarországon az európai mogyorót (*Corylus avellana*) láthatjuk leginkább. Ő 3-5 magasra növvő bokros fajta. Törökországban a mediterrán és a Kaukázus vidékein szerepel. A törökök kedvenc mogyorója a török mogyoró (*Corylus colurna*). Ő viszont alaposan meg tud nőni, akár 15-20 m magasra is! Őt találjuk a fekete-tengeri vidékeken.

Egy jóllakott mogyoró fa. Forrás: futureforests.ie

Törökország egyértelműen mogyoró nagyhatalom. Ő termeli a világon a legtöbb mogyorót. Átlagban hatszor annyit, mint a második helyezett Olaszország. A 2008-as év igazán jó volt, akkor 800 ezer tonna mogyorót sikerült összeszedni. Átlagosan 600 ezer tonna mogyoró kerül a zsákokba évente. Ebből átlagosan 500 ezer tonna kerül exportra, ami a teljes exportnak a 2%-t teszi ki, az agrár exportnak pedig a 15-50%-át.

Na de hova kerül ez a sok mogyoró? A jó durva közgazdasági adatok szerint a világ mogyorótermésének 91%-a kerül Európába. A világ összes mogyorójának 80%-a kerül csokikba, édességekbe és a Nutellába. Marad 11%, amit megpróbálunk valahogy feltörni, és megenni.

A mogyoró magja a kétszer hámozós típusba tartozik. Először a zöld (vagy már barna) lágy héjből kell kipiszkálni. Utána jöhet a téglá, és a kemény mag.

Mert az előzőek alapján már tudhatjuk, hogy a mogyoró (a sima) roppant egészséges. Tele van vitaminnal (B1, B2, C, H és E), ásványi anyagokkal (kálium, kalcium), és még az elhízás

ellen is jó!

Törökországban szerencsére nem kell téglával járnunk, ha magyort szeretnénk enni. Magyort-törőt sem nehéz találni, de a boltokban direkt feltört magyort árulnak. E mellett pörköltet is vehetünk. Ilyenkor elveszti a jellegzetes vöröses-barna színét. Ez segít nekünk megkülönböztetni a pörköltet a nyerstől. Az utóbbi időszakban pedig már sós magyort is kapható. Egészen jó!

A duplacsomagolású magyort. Forrás: Wikipédia

Tehát a világ magyorttermelésének 11%-a kerül az asztalra. Vagy a téglák és a betonjárda közé. A többi pedig megy a csokiba.

Azaz nem mind. A magyortból olaj is készíthető, ami megint csak nagyon jó sütésre, mert az úgy lesz egészséges. Salátára nem az igazi. Meg már megállapítottuk, hogy ahhoz a legjobb a földimagyortból készült alkohol... utána villámcsapás, rövidzárlat és két nap eszméletvesztés... De egyébként magyort olajból lehet mindenféle izgalmas keverékeket gyártani otthon.

Magyort olaj Forrás: www.makaleler.com

És, és, ééééés a legvégén a Nutella is előkerül, mint a török magyort legfőbb felvásárlója. Ugyebár a Nutellát nem kell bemutatni. Hallani róla jókat is, rosszakat is. És tudjuk, hogy Nutellát azért találták ki, mert a háborúk miatt Európában elfogyott a csoki. Az olaszok pedig gondolkodtak, hogy pizzát mégsem ehetnek helyette, akkor inkább csináljanak magyort krémet. Magyort akkor még volt bőven. Ma már a Nutella fő magyort forrása Törökország.

Csak hogy a törökök látták, mi történik a magyortokkal. Össze kell törni, kicsit főzni, kicsit keverni, kell bele egy kis tündérpor, és máris kész a Nutella. Gondolták a törökök, hogy ezt otthon ők is meg tudják csinálni. És már reszelték a tündéreket hozzá.

És tényleg megcsinálták! A boltokban többféle magyort-csokikrémet is találunk. Egyes csoki gyártóknak is van saját nutellájuk. De még házi készítésű magyort-csokikrémmel is összefuthatunk.

Csokikrémek

2020-07-27

Mindenki hallott már a 66-os útról, mely átszeli az amerikai kontinenst. Összesen km hosszú. Santa Monicától egészen Chicagóig lehet rajta autókázni (vagy kamionkázni, ha valakinek az jobban bejön).

Az utat 1926-ban kezdték építeni, és 1938-ra készült el az alap útvonal. Az út tényleg elérte a célját. Számtalan esemény és történet fűződik hozzá, amikor összekötötte a nyugati és a keleti partot. Még a II. Világháborúban is kiemelt szerepe volt a hadsereg közlekedésében. Az út menti régió virágzott. Az áthaladó és megálló utazóknak szállásra, élelemre és üzemanyagra volt szükségük.

Mindez az 1960-as években gyorsan megváltozott, ahogy megépültek az autópályák. Az autók nem megélni, hanem átszelni akarták a távokat - ahogyan ezt a Verdák c. gyerekefilmben elmesélték. A híres 66-os út gyorsan feledésbe kezdett merülni. Az út menti városok elvesztették jelentőségüket, és mindent elkezdett belepni a por. Ma a 66-os út a nosztalgikus második életét éli. A közlekedésben kevés szerepe van, ellenben a turisták nagyon kedvelik.

Egész országot átszelő utak máshol is vannak. Még Vatikán is rendelkezik ilyennel. Bár az inkább az egész országot átsétáló út lehet..

Törökországban ezt az utat D-100-nak hívják. Ez az, ami áthalad az egész országon. A nyugati kaputól, Bulgáriától (Kapikule) egészen Iránig (Gürbulak) lehet rajta autókázni (illetve kamionkázni, de ezt már megbeszéltük). Az út teljes hossza 1824 km.

A D-100-as út Törökországban Forrás: Wikipédia

Vagyis pontosabban csak a nagyon-nagyon-nagyon hivatalos körökben hívják D-100-nak, mert mindenki csak simán E-5-nek (E beş) nevezi. Ezzel pedig elég jól össze lehet zavarni mindenkit, aki nem vérbeli török.

A nemzetközi E-5, azaz az Európai Ötös út ugyanis innen roppant messze található. Ő dél-

Spanyolországból indul, majd nem Gibraltárból, és halad északra egészen az angliai Greenock városáig.

Tehát ha egy török azt mondja nekünk, hogy Találkozunk az E-5 mellett, akkor ne hogy E-5-öt írjunk a navigációba, mert úgy biztosan el fogunk késni...

Mindez úgy történt, hogy valamikor régen, amire a Wikipédia már nem emlékszik, de az isztambuli lakosok 99% igen, volt egy európai út. Ezt hívták úgy, hogy E-5. Szép is volt, jó is volt, meg előkelő is. Mégiscsak azt mutatta, hogy Európa 5. legfontosabb útja lenne. De aztán 1992-ben átrendezték ezeket az európai útszámozásokat. Új sorrend lett, több úttal, friss teával és mentával, stb... Így az E-5 nevezetű út helyett lett E-80. Csakhogy addigra Törökországban is megkezdődött az autópálya építés. Az E számozás pedig átkerült az új útra, mert mégiscsak gyorsabban lehet rajta haladni. Így a hajdani E-5-s út simán vissza lett nevezte állami (Devlet) útnak. Így ő lett a D-100-as. Még csak nem is a D-1-es.

Közben az E-80-as útnak nincs oka szégyenkezni, hiába került hátrébb a listán. A portugál fővárosból induló út 10 országon megy keresztül, míg 6102 km után az iráni-török határon ér véget. Pontosabban az még nem a vég, hanem egy új dolog kezdete! Onnantól már az ázsiai AH-1-es nevet viseli, és egészen Tokióig el lehet rajta kocsikázni (vagy kamionkázni). A teljes ázsiai hossz 20557 km!

Az AH-1-es út. Forrás: Wikipédia

Törökországban az AH-1-es megegyezik az E-80-al. Bár erről valószínűleg a törökök nem nagyon tudnak... Ahol pedig nincs autópálya, ott ő a D-100-as is egyben (Te Józsi! Egyszerre vagy Musztafa és XingXang is!). Ahhoz, hogy megkapjuk a teljes Atlanti-Csendes-Óceánt összekötő hihetetlenül hosszú utat, nem elég, ha az E-80-ast összeadjuk az AH-1-el. Abban az esetben ugyanis a törökországi 1824 km-et kétszer számolnánk. Azt egyszer ki kell vonni az egészből! A matematikai képletünk így fog kinézni: $6102 \text{ km (E-80)} + 20557 \text{ (AH-1)} - 1824 \text{ (D-100)} = 24835 \text{ km!}$

Ez nem egybefüggő út. Olaszország és Horvátország között, és Japán meg Dél-Korea között is komppal tudunk átjutni. Viszont Európa és Ázsia között a Boszporusz felett hídon, vagy alul alagúton is mehetünk.

Az E-80-as útnak van saját neve is: Trans-European Motorway, röviden TEM. Isztambulban

így is hivatkoznak rá.

Érkezés az 1,7 millió lakosú Isztambulba valamikor az 1960-as évek végén. Forrás:
Ismeretlen

A D-100-as út nem büszkélkedhet híres múlttal. Sőt! Anatóliában alapvetően a közlekedés a part menti hajózást jelentette. Persze a szubkontinens belseje sem maradhatott ki sokáig a kereskedelmi hálózattól.

Az i.e. 3. évezredben az asszírok építettek ki hosszú távú kereskedelmi hálózatot. Ennek az anatóliai központja Kaneš, mai nevén Kültepe volt. Ez lett a hettiták ősi városa.

Asszír kereskedelmi hálózat i.e. 2000-1400 környékén. Forrás: Gil Stein (ResearchGate)

Ebből az időszakból nagyon kevés ismeret maradt fent a kereskedelmi utakat illetően. Az anatóliai hettita városok közül sokuknak a helye ma is bizonytalan. Így az őket összekötő pontos úthálózat felderítése sem egyszerű.

De annyi biztosan elmondható, hogy a terepviszonyok erősen befolyásos tényezők voltak már akkor is, és még ma is. Az elmúlt évezredek alatt birodalmak jöttek és mentek, fővárosok cserélődtek, de a hegyek stabilan maradtak. Így valószínűsíthető, hogy az északi útvonal valahol a mai D-100 közelében lehetett.

Itt mindenképpen két részre kell szedni az Anatólián áthaladó útvonalat. A mai Isztambult és Ankarát összekötő 450 km-es út kb. fele 1000 m feletti hegyek között halad. Ma ez nem probléma autóval. Felhúzzuk az ablakot, a fűtést bekapcsoljuk, aztán a motor majd csak felhúzza a hágó tetejére. A felkészülte után pedig még mászni sem kell annyit. Ezzel szemben a régiek inkább egy kicsit délebben a Karasu (Feketevíz) nevű folyót követték. Ankarától kelet felé viszont már a mai utak is a régi folyók mellett haladnak. Így valószínűleg abban az irányban az útvonalon sok változás nem történt.

Más dolog, hogy i.e. 3000-ben nem sok ember akart az akkori Isztambul és Ankara között utazgatni. Pláne nem Lisszabon és Tokió között. De a történelem ezen időszaka meglehetősen homályos, így semmit se lehet 100%-ig kizárni!

A perzsák építette Király út kb. i.e. 5. században.Forrás: Wikipédia

A legrégebbi biztosan ismert út a Perzsa Birodalom Királyi út volt. Ezt Nagy Dareiosz király építette az 5. században.

Az út a Persza Birodalom fővárosából, Szuzából indult, és a Lüid főváros Szardeiszben ért véget. Ez a mai Izmirtől 100 km-e található. Ezzel pedig ő a legrégebbi ismert út, ami átszeli egész Anatóliát.A teljes út 2699 km hosszú volt, amit a futárok 7 nap alatt tudtak megtenni.

Valószínűsíthető, hogy a perzsák nem új utat építettek, hanem a korábbiakat kötötték össze, majd újítták fel. Új alapozást hoztak létre, lekövezték, és olyan jól megépítették, hogy még a római időkben is használták. Diyarbakirnál a híd még ma is látható.

A Római Birodalom úthálózata Anatóliában (kb. 1. század)Forrás: The Roads: David French

A rómaiak nagyon komolyan vették az útépitést. Ők komolyan vették a kereskedelmi hálózatot, ahogyan komolyan vették a katonaság gyors mozgását is. És komolyan gondolták, hogy a birodalmuk az idők végéig fen fog állni. Ha a birodalom nem is, de az út és a hidak nagyon sok helyen még ma is megvannak, használhatóak. Az Anatóliában fellelhető római utak és hidak ezen.Aki pedig szeretne igazán jól belemélyedni a témába, David French 87 oldalban írt mindenféle hasznos és érdekes dolgot az anatóliai utakról. Köztök, hogy melyiket hogy hívták. Az , míg . A fenti térkép is ebből a könyvből való.

Római út Assos közelében.Forrás: www.anatolianroads.org

324-ben Konstantinápoly lett a Római (később Bizánci) Birodalom központja. Ez mindjárt átértékelte az anatóliai utak fontosságát. A korábbi átlagos kisváros rövid úton az akkori ismert világ központja lett. Így már ide is komolyabb utakra volt szükség.

Bár a rómaiak (és a bizánciak) nem érezték úgy, hogy sűrűn kellene Iránba vagy Tokióba járni, de a keleti határ védelmére nagyon is odafigyeltek. Ebben az időben már kirajzolódik egy olyan út, ahol Konstantinápolyból könnyen és gyorsan lehet a Kaukázust megközelíteni. Ez pedig hasonló útvonalat jelent, mint a mai D-100-as út.

De a római és a bizánci időkben sokkal fontosabb volt egy dél felé haladó kereskedelmi út. Arra található Antiochia és Jeruzsálem is. Nem mellékesen a Selyemút, és Egyiptom is.

A rómaiak tényleg jó utakat építettek. Az első évezred végére pedig nagyjából kiderült, hogy hol érdemes városokat építeni, és hol érdemes az utakat vezetni. És bár a szeldzsukok nagyon sok ókori várost elpusztítottak, az új városok is a régiók közelében épültek. Az utakat így nagyon nem kellett változtatni. Egészen az autók feltalálásáig elég volt az utak állapotát jó minőségben megőrizni.

Az autók sokkal kényesebbek, mint a tevék vagy a kecskék. Nem tudnak hirtelen megfordulni, és a nagyon köves-lukas út sem tartozik a kedvenceik közé. Cserébe viszont sokkal gyorsabban el lehet vele jutni A pontból B pontba. És ha kellően nyomjuk a gázt, akkor még C, D, E, F, pontok és még egy tea is meglesz estig. Így mindenképpen új utakat kellett építeni. Ekkor született meg az E-5, azaz a mai D-100-as út.

A D-100-as út ma 1824 km hosszú. Ez annyi, mint Budapesttől a spanyol határ. Ekkora távolság ma már akár 1 nap alatt megjárható, de 2 alatt biztosan. A Bizánci Birodalomban Konstantinápoly és Antiochia (ma Antakya) az szerint 1103 km, és ez 38 napig tartott. Hajóval (akkor 1664 km) is 10 napos ez az út. Azzal, hogy utak és buszok lettek, rengeteg olyan ember jutott el Isztambulba és Ankarába, akiknek erre korábban nem volt lehetőségük. Azok az utak, amelyek a korábbi birodalmak idején ritkán jártak voltak, azok most megteltek. Tele lettek utazó emberekkel.

Az utazó ember pedig megéhezik. A törökök már utazás előtt is megéheznek. De ha utaznak, és még unatkoznak is mellé, akkor aztán 100 méterenként meg akarnak állni enni, vagy legalább teát inni. Legalábbis az út menti árusok így gondolják, akik 100 méterenként (egyes helyeken a biztonság kedvéért 50 méterenként) tettek egy-egy éttermet. És ha már az utazó megállt, akkor az ebéd mellé biztosan vett kőszobrot, kisköcsögöt, valami helyi ételt, valami helyi kézimunkát, vagy csak egy pótkereket.

Kezdetben a D-100-as út mentén az utazókra épült ki a kereskedelem. Így amikor megépült az autópálya Isztambul és Ankara között, akkor a D-100-as út menti kereskedelmi világ is hanyatlani kezdett. Úgy tűnt, hogy minden átterelődik az autópályák mellé. Csakhogy ott nem lehet akárhol megállni, külön kijelölt megállóhelyek vannak. Igaz, ezek legalább hatalmasak, ahol rengeteg szolgáltatást (azaz ételt, italt, és vásárlást meg még több ételt és még több teát) találhatunk.

Azt azért mégse mondhatjuk, hogy az autópálya melletti régi D-100-as út haldoklik. Az autópálya egyenlőre csak Isztambul és Ankara között van. És ez is fizető. Ez elég sok embert arra sarkal, hogy inkább a régi úton menjen. Így ezen ma is jelentős a forgalom. Ráadásul a városon kívüli ipari területnek pont ez a kedvenc helye: könnyen elérhető a kamionokkal anélkül, hogy be kellene menni a városi szűk utcákba balettozni. Egyes helyeken a városon kívüli ipari régiók akkorára nőttek, hogy szinte egybefüggő városokat alkotnak.

<https://www.youtube.com/watch?v=Qrxf7WQe61w>

Egy kis nosztalgia: Az E-5-ös út 1988-ban

2020-08-03

Találkozó csütörtökön, 324. szeptember 18-án a Boszporusz-parti Chrysopolis városa előtt. Mindenki hozzon fegyvert! ui: Mindenki hozzon magával még egy katonát! Caius Flavius Valerius Aurelius Constantinus

Akár ezt is írhatta volna a későbbi Nagy Konstantin császár a birodalom sorsát eldöntő csata előtt.

De nem írt ilyet, nem kellett. A katonák ott voltak vele. Mindig is ott voltak vele.

Meg egyébként is... Az akkori évet nem 324-nek, a hónapot nem szeptembernek, hívták. 18-a pedig nem 18-ára esett. Ha Nagy Konstantin írta volna a meghívókat, akkor a dátumot így írta volna: Ante diem XV Kalendas Octobribus MLXXVII Ab Urbe Condita. Azaz Róma szerint 1077 tizedik hónapjának 15. napja.

Ebben az időben a tetrarchia rendszer volt érvényben a Római Birodalomban. Ez azt jelentette, hogy a hatalmas terület 4 részre lett osztva, amit 4 uralkodó igazgatott... pontosabban rajta uralkodott. Ennek a 4 résznek 4 fővárosa volt:

Augusta Treverorum (ma Trier, Németország) az észak-nyugati rész, ami a mai Franciaország és Anglia területeinek fővárosa. Mediolanum (ma Milánó, Olaszország) a nyugati Mediterrán vidék fővárosa. Sirmium (ma Szávaszentdemeter, Szerbia) a Balkán fővárosa. Nicomedia (ma Izmit, Törökország), a keleti Mediterrán vidék fővárosa.

A Római Birodalom felosztott részei a tetrarchia korában. Forrás: Wikipédia

248-ban Diocletianus császár felismerte, hogy a Római Birodalom túl nagy, és az akkori technológiával nem lehetett megfelelően irányítani. De az akkori császárok ezzel nem is igen törődtek, mert egymás hátbaszúrásával voltak elfoglalva. 2-3 évente kerültek új császárok hatalomra, amit általában kisebb polgárháború előzött meg, majd pedig egy kisebb anarchia követett. Mire helyre állt volna a béke, az új császár megcsúszott a lépcsőn, kiesett az ablakon, rossz pohárból ivott, vagy egy kés pont a háta közepén állt meg... Micsoda

balesetek voltak akkor!

Diocletianus császár ezért felvágta a birodalmat, mint egy tortát. Először 2 részre vágta, amelyeket két elvileg egyenrangú uralkodó, a két augustus irányított. Itt az augustus címet jelöl, nem hónapot. Majd ezt a 2 részt ismét 2-2 részre vágta. Az új részek uralkodói voltak a caesarok, akik elvileg az augustusok alá tartoztak volna. Ők voltak a helyettesek.

Tehát a Római Birodalom 4 részre lett osztva, amit 4 uralkodó irányított. Ez a 4 uralkodó bár saját területtel rendelkezett (mégpedig elég nagy területtel), nem voltak függetlenek egymástól. De az, hogy ki mennyire tartozik ki alá, fölé vagy mellé, ez végül sosem derült ki, mert a tetrarchia rendszer nagyon rövid idő alatt felbomlott. Ennek oka pedig Konstantin, akit a saját katonái egyszerűen augustusszá kiáltottak ki. Nem csak sima minor vagy maior augustusszá, hanem az egész birodalom egyedüli uralkodójává.

Ahhoz, hogy Konstantin valóban az egész Római Birodalom egyedüli uralkodója legyen, meg kellett küzdenie a többi uralkodóval, és azok katonáival. Több barátkozás, összeesküvés, baráti összeesküvés majd barátok kardra tűzése után már csak Licinius maradt, aki a keleti régiók uralkodója volt. Konstantin és Licinius serege többször is összecsapott, minden alkalommal az utóbbi került ki vesztesen.

A korabeli beszámolók szerint Konstantin azért volt végig sikeres, mert keresztény lett, és a kereszténység jelét a zászlójára tűzte, katonáira felvarratta. Ettől a jeltől pedig a régi római vallást követők babonásan féltek. Volt, aki még ránézni sem mert. Licinius is ilyen volt.

A Boszporusz-parti Chrysopolis városa előtt melletti csata gyors volt, és leginkább véres. Konstantin győzedelmeskedett, Licinius pedig ismét elmenekült. De hamarosan belátta, hogy ő már nem nyerhet. Így nem sokára megadta magát.

A csatára sok mindent lehetett mondani, de azt, hogy szép volt, semmiképpen sem. Hatalmas mézárulás lett az eredmény, legalább 25.000 halottal. A túlélők sem voltak a legjobb állapotban, de semmiképpen sem voltak tiszták. Konstantin is végignézett magán. Így azért mégsem mehet haza.... Mit fog otthon az asszony szólni? Őt nem fogja érdekelni, hogy most már Konstantin az egyedüli nagy császár. Csak az elszakadt szép új inget, foltos nadrágot, lukas cipőt fogja emlegetni heteken-hónapokon talán évken keresztül.

Konstantin, a nagy császár átnézett a Boszporusz túloldalára. És ott látott egy szép kis

városet. - Katona! - hívta magához a legközelebbi légióest. - Igen, uram? - Mi annak a szép kis városnak a neven, ott a túl oldalon? - Augusta Antonina a mostani neve, uram. De az ott lakó görögök úgy hívják, hogy Byzantion. - Holnaptól úgy fogjuk hívni, hogy Konstantin Városet! Holnap hajnalban odaköltözöm.

I. Constantinus vagy Nagy Konstantin 3131-ban vert érméje. Forrás: Wikipédia

Ekkor 324-et írtunk. Az új város fővárossá avatására még 6 évet kellett várni, ami 330. május 11-én kezdődött. És igazán komoly bulit tartottak, ami 40 napig tartott.

Mint láthattuk, eddigre a Római Birodalom fővárosa nem Róma volt. Persze hivatalosan mindig is Róma volt a központ, az isteni város, a fény, a kultúra centruma, stb... De valójában ahol a dolgok zajlottak, az mindig ott volt, ahol a császár is. Úgy is mondták, hogy "Róma ott van, ahol a császár". Az igazi Róma pedig megmaradt az ünneplések színhelyének.

Volt abban valami, hogyha Róma a kultúra központja, akkor az ilyen hátszúrásokat, összeesküvéseket, császárok eltüntetését mégse ott végezték. De persze az igazi ok, hogy a császár mindig a dolgok sűrűjében volt, ahol leginkább zajlottak a harcok.

Már Július Cézár idején is Mediolanum (ma Milánó) volt a központ a gall háborúk idején. Később pedig a határvidék egyik stratégiaileg legfontosabb városa lett. Sokszor Mediolanum volt a nemhivatalos császári központ, ahogy a császár itt tartózkodott, hogy a közeli hadi eseményeket irányítsa. 286-ban létrejött a tetrarchia, ami hivatalossá tette a 4 új fővárost.

Valójában mindez nem tette Rómát másodrangú fővárossá, és nem lett lefokozva sima városra sem. A császárral nem haladt a teljes adminisztráció. Leginkább a befolyásosabb családok tartottak az uralkodóval. Meg azok, akik szerettek volna befolyásos családok lenni. Róma továbbra is megmaradt a birodalom központjának. A szenátus továbbra is Rómában működött (bár hatalma és szerepe egyáltalán nem volt), és itt voltak a birodalom legjobb iskolái is. A császárok ha tehették, hosszabb-rövidebb időt töltöttek Rómában.

Az ókori Róma modellje Nagy Konstantin idejében (4. század). Forrás: Római Civilizáció Múzeuma

Nagy Konstantin császár elsőre talán nem is akart új Rómát építeni (egyes források szerint

Konstantin sosem hívta a városát Új Rómának), hanem csak az események sűrűjében szertett volna lenni, ahogyan az elődei is. Márpedig Rómában azon kívül, hogy néha leégett, sok minden nem történt.

Konstantin olyat helyet keresett székhelyül, ahol mind a Duna-menti határt, mind a keleti határt könnyen elérheti. Ezeken a részekén volt a legtöbbször szükség a gyors katonai beavatkozásra. A tervek között volt Serdica városa is (ma szófia).

Róma, mint ahogy láttuk, nagyon jól elboldogult magában is. Talán császárok nélkül még jobban is. Nérót biztosan nem hiányolta senki...Ott az emberek latinul beszéltek, és úgy-ahogy terjedt a kereszténység is. Ezzel szemben keleten még tartotta magát a régi vallás, és a lakosság is inkább görög volt, és görögül beszélt. Azzal, hogy Konstantin Anatóliába költözött, az ott élő emberek jobban érezték, hogy Róma törődik velük. Bár ennek nem biztos, hogy örültek.

A keleti provinciák gazdagabbak voltak, mint a nyugatiak. Elég csak Egyiptomra gondolni, vagy Anatóliára. Ilyen helyen a császár is jobban élvezhette a luxus körülményeket.

Ezeket figyelembe véve Konstantin választhatta volna Nicomediát is, ahogyan néhány elődje. Ez már egy jól bejáratott hely volt. Az új császár mégis inkább új helyet szeretett volna. Ehhez pedig ideális volt Bizáncion. Ez egy kicsi, 8 km-es város volt, de már már római mintára lett újraépítve. Történt ugyanis egy kis baleset. Septimius Severus császár miután 195-ben elfoglalta, mérgében amiért az ellenfelét támogatták, véletlenül földig romboltatta.

Adott volt egy viszonylag új (de azért már történelmi) városka. Mégpedig a Boszporusz partján. Ekkoriban a kereskedelmi központ bár Róma volt, de nagyon sok másik város legalább olyan fontos szerepet töltött be a kereskedelmi hálózatban. Róma, balszerencséjére nem a tengerparton épült. Míg Bizáncion igen. A 4. században pedig az egyetlen külkereskedelem kelet felé zajlott. Itt voltak a szkíták és a perzsák is. És a selyemút is működött már. A Boszporusz kereskedelmi és stratégiai szerepe talán a legfontosabb volt az akkori birodalomnak.

A Bizánci Birodalom kereskedelmi hálózata 737-ben. Forrás: sydneyhwh.weebly.com

A város a Boszporusz partján 7 hegyre épült, amit 3 oldalról tenger vett körbe. Ez védeni sokkal jobban lehetett, mint Rómát, amit bár szintén 7 hegyre építettek, de természetes

védelmi vonalai nem voltak. A történelem ezt igazolta is. A 7 hegyre épült város... pardon... Róma 476-ban bukott el. Míg a másik 7 hegyre épült város, Konstantinápoly egészen 1453-ig tartotta magát.

Nagy Konstantin tehát kiválasztotta, hogy a Boszporusz partján Büzantion lesz az új székhelye. Sőt! Oda egy egész várost fel akart építtetni. Addig marad Nicomediában. Büzantion akkoriban egy közepes jelenségű tengerparti kereskedő város volt. A Wikipédia leírása szerint Konstantin beköltözésekkor kb. 8 km lehetett a kerülete. (matek súgó: ez 2,55 km-es átmérőt jelent, vagyok kb 35 perc alatt lehet keresztül sétálni rajta). Ha a mai Isztambulnál a Çemberlitaş-t választjuk középpontnak, akkor nagyjából meg is kapjuk az ókori város méretét: A palota-hegy, Eminönü, Yenikapı, Fedett Bazár, Szulejmán dzsámi... Majdnem az a félsziget, amit az Atatürk bulvari választ el a többi résztől. Az egyik első fal pont itt haladt. Çemberlitaş pedig nem más, mint a Nagy Konstantin emlékére épített oszlop a róla elnevezett fórumon. Vagyis itt volt a város központja.

Konstantinápoly mérete Nagy Konstantin beköltözésekkor. (Sárga kör)

A városba költözés, és így a hivatalos Konstantinápoly alapítás 330. május 11-én történt. Pontosabban aznap kezdődött a 40 napos megnyitó ünnepség. Hiszen az ilyen dolgoknak 40 napig kell tartani... van, ahol 40 napig esik az eső, van, aki 40 napra kimegy a pusztába... Az, hogy pontosan mi történt azon a 40 napon, talán le van írva egy könyvben. A rómaiak mulatozását ismerve bizonyára egy titkos könyvben.

Történetek fogadalmak templomok építésére. És ez megint egy fontos különbség Róma és Konstantinápoly között: Róma bármennyire is kezdett keresztény lenni, mégis az ősi római vallás központja volt. Ott voltak a templomok a római isteneknek. És mindez mélyen gyökerezett az ott lakó emberekben is. Mindezzel szemben Konstantinápoly egy teljesen új hely volt. Az ottani néhány római templomot lebontották, átépítették, és helyettük frissen lehetett keresztény templomokkal megtölteni az új várost.

Konstantin új városa a 8 km-es átmérővel nem volt kicsi, mégis néhány év alatt a háromszorosára duzzadt. Mint többször kitértünk rá, nem hozták át az adminisztrációt Rómából. Sem az iskolákat. Pláne nem a régi templomokat! Az új lakosok azok a családok voltak, akik valamilyen okból a császár közelében akartak lenni. Vagy az így kialakult érdeklődést akart felhasználni. Az új helyen akartak földeket venni. Új kereskedelmi lehetőségeket szerettek volna. Úgy képzelhetjük el ez, mint amikor az Új Világ felfedezése után Európából megindulnak az emberek Amerikába.

Róma eddigre egy őskövület lett. Az ottani elit bebetonozta magát (néha szó szerint is). És a mocsaras vidék maláriája sem tett jót a hangulatnak. Az egészségnek semmiképpen. Míg Konstantinápolyban új életet lehetett kezdeni. Új földek, új kereskedelmi lehetőségek, új vallás, talán új iskolák is. Akik erre vágytak, azok érkeztek nagy számban.

Büzzantion város mielőtt Konstantinápoly lett volna. 1. Aphrodite Templom 2. Apollo Templom 3. Artemis Templom 4. Poseidon Templom 5. Athena Ekbasia Templom 6. Temenos Templom 7. Stadion 8. Amphitheatrum 9. Demeter Templom 10. Kore Templom 11. Apollo Templom 12. Helios Templom 13. Selene Templom 14. Pluto Templom 15. Hera Templom 16. Agora 117. Agora 218. Tetrastoon Forrás: byzantium1200.com

Konstantin városalapítása nem volt újdonság. És mint láttuk, nem is ő volt az első, aki áttette a székhelyét egy másik városba, és ezzel elmozdította a fővárost. Mégis Konstantin városa volt az, amelyik később tényleg a Római Birodalom fővárosa lett.

Nagy Konstantin római császár nem élvezhette sokat új városát, 337-ben meghalt. Utódai követték a korábbi római császárok szokásait, és a székhelyüket oda tették át, ahol arra szükség volt. Nem maradtak Konstantinápolyban, nem kezdtek oda úgy berendezkedni, mintha az tényleg egy új Róma lenne. Mindeközben a birodalom egyre súlyosabb kríziseket élt meg. Látszott, hogy egy ember nem bír el az egésszel. A tetrarchia nem volt egy rossz ötlet. A birodalom többször is fel lett osztva több felé. Az új birodalomrészek legtöbbször megtartották a már jól megszokott fővárosokat.

De a római emberek továbbra is egy egységes birodalomban gondolták magukat, aminek a központja természetesen Róma. Még ha a császár(ok) nincs is ott (ez végül is jót jelent: otthon nincs baj). 395-ben Theodosius a két fia között ketté osztotta a birodalmat. Ez a két terület többé már nem egyesült. A két-két császár külön-külön kellett, hogy megküzdjön az ő országterületükön fellépő problémákkal. Ez néha segített, néha viszont hiányoztak az összehangolt katonai mozgások. Maguk a birodalomban élő emberek viszont nem érezték úgy, hogy egy kettévágott országban élnek. Hiszen volt példa korábban is a felosztásokra, ahogy arra is, hogy több császár uralkodott egyszerre. Már ha egyáltalán az embereket érdekelte, hogy már megint mit kavarnak a császárok...

Keleten Konstantinápoly gyorsan nőtt. Ebben valószínűleg a kiváló földrajzi elhelyezkedés játszott fontos szerepet, nem pedig a császár. De minden formai szempontból a többi nagy várossal egyenrangú volt. Pl. Antiochia vagy Alexandria. Csak 451-ben, a Khalkédóni zsinaton rögzítették a konstantinápolyi pátriárka székének rangját: joghatósága egyenrangú

Rómáéval, rangban a második helyen áll Jeruzsálem, Alexandria és Antiochia előtt. Vagyis itt már konkrétan kimondták, hogy Konstantinápoly éppen olyan fontos város, mint Róma.

476-ban Odoaker germán hadvezér bevonul az Nyugatrómai Birodalom fővárosába, Ravennába, és a kiskorú Romulus Augustulus császárt megfosztotta hatalmától, a császári jelvényeket pedig Konstantinápolyba küldte. Ezzel ér véget hivatalosan a Nyugatrómai Birodalom, és vele együtt az ókor. Így tanultuk történelemből.

Az akkor élő emberek mindezt teljesen másképpen élték meg. Pl. míg mi az iskolapadban ülve hallgattuk a tanárt, az ókori ember feje felett esetleg égett a ház és lovas-kardos katonák rohagáltak minden felé....

A Keletrómai Birodalmat mi Bizáncnak, Bizánci Birodalomnak hívunk. Holott ez csak későbbi elnevezés. A kelet-rómaiak magukat éppen úgy rómaiaknak nevezték, mint a Rómában élők. És ezt a nevet meg is tartották 1453-ig, Konstantinápoly bukásáig. Sőt! Az oszmán szultánok magukat is a Római Birodalom örökösének tartották. Amikor 476-ban a Nyugatrómai Birodalom megszűnt, akkor a Konstantinápolyban élők úgy érezték, hogy egy újabb birodalmi város esett el, egy újabb provinciát vesztek. Nem gondolták úgy, hogy egy vetélytárs szűnt meg.

Rómát már 410-ben kirabolták és végigdúlták a vizigótok. Majd ezt a hagyományt további népek is követték. 536-ban I. Iusztinianosz bizánci császár kiváló hadvezére, Belisarius elfoglalta Rómát a gótoktól, de sokáig nem tudták megtartani. 850 után a régi Róma legelővé vált, helyén apró kis falucskák keletkeztek.

A keleti oldalon a legnagyobb város Konstantinápoly lett, és a császár is egyre inkább ott tartotta a főhadiszállását. Amikor az állandó palota is felépült (368), eldőlt, hogy ő a császárok állandó székhelye. I. Iusztinianosz (527-565) uralkodása idején nagyszabású építkezések zajlottak. Ekkor épült a Hagia Szophia (537), ami Konstantinápolyt a keresztény vallás központjává tette. Ekkor kb. 400.000 ember lakott a városban.

Konstantinápoly fénykorában
Forrás: Antoine Helbert

2020-08-10

Az előző íráshoz kerestem képeket. Valami látványos rajzot, digitális modellt, milyen is lehetett Büzantion, mielőtt Konstantinápoly lett. A képet végül elfelejtettem belerakni (ezt azóta pótoltam). Ő az.

Amikor az előző íráshoz kerestem valami látványos, digitális rajzot-modellt Büzantionról, mielőtt Konstantinápoly lett, akkor futottam bele egy érdekes képbe. Ez konkrétan 1203-ban van, amikor a Negyedik Keresztes Hadjárat katonái megtámadták és elfoglalták a bizánci fővárost. Ez az a kép.

Konstantinápoly 1203-ban a Negyedik Keresztes Hadjárat ostroma idején. Forrás: imgur

Ezen a képen feltűnő, hogy a város küldő részén (a kép felső része) nincs semmi.

Majd sikerült találni egy hasonló képet, Rocío Espín Piñar illusztrátortól, ahol 1453-ban (az oszmán hódítás előtt) láthatjuk Konstantinápolyt. Itt is a Fal melletti térség meglehetősen üres, nem igazán lakott.

Konstantinápoly 1453-ban. Forrás: Rocío Espín Piñar

Nála találunk egy másik illusztrációt is, 360-ból, tehát közel a város alapításához. Itt legalább már vannak házak a Fal közelében.

Konstantinápoly 360-ban. Forrás: Rocío Espín Piñar

Oké. Tényleg, ennyi házat megrajzolni roppant nagy munka. Teljesen érthető, hogy miután az ember az érdekesebb részeket megcsinálta, majd heteken keresztül csak házakat rajzol és rajzol, kicsit elmegy a kedve tőle. De vajon tényleg csak a rajzoló fáradt el? Vagy erről a területről nem maradt fent elé információ? Vagy tényleg alig lakott itt valaki?

Ezen az 1686-os térképen a "költőnek" nagyon elege lehetett a házak rajzolásából. Az AyaSofya, a Topkapı, és a Héttorony mellett csak néhány apróság fért bele. Inkább a hajók kidolgozására szánta az időt. Forrás: kultürİstanbul

Próbáljunk meg ennek a kérdésnek utána járni! Isztambul külső fala tényleg olyan elhagyatott volt?

Elsődleges forrásunk az angol Wikipédia. Itt a jelek szerint már átnéztek minden online és offline forrást, amiből következtetni lehet Isztambul/Konstantinápoly lakosságára.

Itt van, hogy a Wikipédia szerkesztői honnan gyűjtötték a kétezer évnyi lakossági adatokat.

Tehát vegyük úgy, hogy ők tényleg megkerestek minden számot, ami csak fellelhető a témában. Ebből a következő táblázat állt össze:

Isztambul - Konstantinápoly lakossága az elmúlt 2000 évben. Forrás: Wikipédia

A változások jobb áttekintéséhez egy grafikon is készült ezekből az adatokból.

Isztambul - Konstantinápoly lakossága az elmúlt 2000 évben. Forrás: Wikipédia

Összehasonlításként itt van Róma lakosságának időbeli grafikonja is. Elsősorban azért raktam bele, mert az előző írásban is Konstantinápolyt Rómával hasonlítottuk össze.

Róma lakossága az elmúlt 3000 évben. Forrás: romabyrachel.weebly.com

Érdemes összehasonlítani a kettőt. Látszik, hogy Konstantinápolyban egészen a XX. századig sosem lakott egymillió ember. Míg Róma az időszámítás előtti századokban gyorsan emelkedett, és már-már másfél millió emberrel büszkélkedhetett. Ami komoly dolog, hiszen a X. századik .De aztán a különböző hullámokban érkező járványok és barbárok gyorsan lenullázták az egykor dicső várost.

Isztambul (azaz Konstantinápoly) bár területileg óriási volt (14 km²), lakosságban elmaradt Róma mögött. Érdekesség, hogy az óváros területén ma is kb. 400 ezer ember lakik, hasonlóan mint a Bizánci Birodalom legjobb idejében.

Mindez azért érdekes, mert 1203-ban, a Negyedik Keresztes Hadjárat idején a városban már csak kb. 150.000 ember lakott. 1453-ban, az oszmán ostrom idején pedig már csak 45.000-en.

Mindkét szám eléggé durva az eredeti 500.000-hez képest. Vegyük azt, hogy a 14 km²-en a legjobb időszakban félmillió ember élt. Ez azt jelenti, hogy 1 km²-en 36.000 ember lakott. Ha később is fenntartják ezt a városi népsűrűséget, akkor 1203-ban kb. 4 km² is elég a teljes lakosságnak. Míg 1453-ban már 1,3 km² is elég. Ha a palotában élőket nem számoljuk bele, akkor nagyjából egy 1 x 1 km-es négyzetbe belefért az egész Bizánci Birodalom.

Ekkora lenne egy 1 km²-es Konstantinápoly.

1203-ban pedig ha akarnak, akkor 4 km² bőven elfért volna mindenki. 10 km² pedig marad üresen. A Negyedik Keresztes Hadjárat idején a Konstantinápolyban lakóknak minden lehetőségük megvolt, hogy igencsak lazán éljenek. Meg akár almafákat ültessenek és birkákat nevelgessenek a kihalt városrészekben. Mindezt a falon belül! Miközben Európa más városaiban az emberek nyomorogtak a falon belüli zsúfoltságban.

Apropó fal! Azaz a Fal!

A Fal 22 km hosszú volt. A Negyedik Keresztes Hadjárat idején a bizánciak nem gondoltak arra, hogy a baráti keresztények ennyire barátságosak lesznek. Nem voltak ostromra felkészülve, és a városban csak 15.000 katona jelentette a védelmet. Ráadásul olyanra, akinek még a neve is ugyan az volt, csak a száma más. De ha mindenki harcolt, akkor is kb. 1.5 m-nyi falra jutott 1 védő. Ekkora helyen pedig egy csuklósbusz nemcsak hogy át tud menni, de még Y-ban meg is tud fordulni.

Kérdés, hogy miért nem vették kisebbre a várost, amit jobban meg tudnak védeni?

Konstantinápoly mégsem volt annyira üres, mint amennyire lehetett volna. Sőt! A Fal mellett, a Chora templom környékét úgy hívták a bizánci időkben, hogy Blakherna

(Blachernae). És nagyon-nagyon kedvelt volt a birodalom vezetői között, akik valószínűleg szerettek volna minél messzebb lenni a mindennapi adminisztrációtól. Nincs is jobb hely, mint elmenni a város másik végére! Kivéve, ha már az egész birodalom egyetlen városra korlátozódik, mert akkor ugye mindjárt a birodalom másik felére lehet menekülni a problémák elől.

-Drágám, pár napra eltűnök. Nyomaszt ez a sok bürokrácia!-Jaj, de ne menj túl messzire!- Nyugalom, csak a birodalom másik végén leszek. Ha kell valami, csak küldj egy futárt, és 20 perc múlva itt vagyok. De csak ha tényleg nagyon fontos. Mindenki másnak mond azt, hogy elmentem Jeruzsálembé vezekelni...Részlet a bizánci császári család beszélgetéséből 1400 környékén.

A Blakherna kerület, pontosabban a város fala már az V. században felkeltette a császárok figyelmét. 413-ban II. Theodosius bizánci császár építtetett egy új falat, kb. 2 km-e az eredeti városhatártól, a Konstantin-faltól. Ezzel pedig alaposan megnövelte a belakható területek számát. Itt a fal mellett pedig a hely ideális volt palotának. Már ha valakit nem zavart, hogy az erre portyázó magyarok és bolgárok időnként tüzes nyilakat lőttek be a hálószoba ablakon.. A kilátás minden esetre nagyon élvezetes lehetett: egyik irányba a végtelen város, másik irányba a végtelen erdő.

<https://flic.kr/p/2fdPUG>

Valami ehhez hasonló látványban lehetett részük a bizánci császároknak, ha kinéztek az ablakon. Persze híd nélkül, és kevesebb házzal. A helyszín is kicsit odébb van, ez a Pierre Loti kilátó.

De nemcsak a kilátás volt itt egyedi. A hegy lábánál volt egy szent vízű forrás (görögül: Hagiaszma). Mellé Pulkheria császárné 450-ben kezdett bele egy templom építésébe, ami már csak halála után, 453-ban készült el (Blakhernai Szűz Mária-temploma). I. Leon császár idejében még két épület készült a templom mellé. Egyik a Hagia Szoros, ami szorosban a főépület mellett van. A görögök esküdnek rá, hogy a szó ereklyetartót jelent, de mi titkos forrásból tudjuk, hogy titkos magyar építészek nevezték el az épületet... Másik a Hagia Loszuma, ami Szent Fürdőt jelent. Itt lehetett megmártózni a szent vízben. Nemcsak a szent víz, hanem a 473-ban hazahozott Szűz Mária köpeny is különös jelentőséget adott a templomnak. Később pedig számtalan csoda forrása volt. Konstantinápoly ostromaikor pedig a templom ereklyéit vitték körbe, imádkoztak hozzá, merítették a tengerben. A történetek szerint segítette elűzni a szlávokat, bolgárokat, de még az arabokat is. 1434-ben néhány nemes gyerkőc a tetőn galambokra vadászott. E közben sikerült a templomot úgy felgyújtani, hogy az egész kerület leégett. A későbbi események miatt (jöttek az oszmánok)

már csak 1867-be lett újjá építve. A Blakhernai Szűz Mária-temploma a Hagia Szophia után a második legfontosabb temploma lett. Fontosságán sokat növelt, hogy a császári rezidencia is a közelben volt. VI. Ióánnész Kantakuzénosz itt koronáztatta magács császárrá.

A Blakhernai Szűz Mária-temploma és a Szent Fürdő. Forrás: Wikipédia

Az első császári épület a Blakherna-palota volt, amit 500 körül építették. Akkoriban ez csak egy császári rezidencia volt, ahova jól el lehetett menekülni az óriási birodalom óriási problémái elől. Maga a birodalom irányítása továbbra is a Nagy Palotában zajlott.

-Drágám, azt álmodtam, hogy körbe akarom futni a birodalmat. De hát olyan nagy, hogy már abban elfáradtam, hogy a provinciákat elkezdtem sorolni! Részlet a bizánci császári család beszélgetéséből 500 környékén.

627-ben Hérakleiosz császár úgy döntött, hogy a Blakhernai Szűz Mária-temploma is a Falon belül legyen. II. Theodosiusnak valahogy úgy sikerült a falat jelölő vonalat meghúzni, hogy az akkor még jelentéktelen templom kívül maradt. Ezt az apróságot javították ki 627-ben, mikor egy kis kanyarítással kicsit kibővítették a Fallal határolt területet. Ez az új falrész foglalta magába a Blakherna-palota térségét is. Ezzel együtt az Aranyszarv-öbölben épült egy császári kikötő is. Mégse kelljen az a forgalmas városon keresztül utazni, ha hirtelen be kell ugrani a központba valamit lepecsételni, aláírni. Sokkal jobb a várost körbehajózni!

Az új Blakherna-fallal kiegészített városrész rekonstrukciója a Blakherna-palotával. Forrás: byzantium1200

Az igazán komoly változás I. Alexiosz Komnénosz bizánci császárral, és unokájával, I. Manuél bizánci császárral történt. Ők voltak azok, akik véglegesen a császár lakhelyévé tették a Blakherna-palotát. A kibővített palotakomplexumot Új Palota néven kezdték emlegetni. I. Manuél anyja Szent Piroska volt, Nagy László lánya. Ortodox nevén Irén. Az ő emlékére készült az Irén csarnok.

Blakherna-palota rekonstrukciója. Forrás: byzantium1200

1203-ban a Negyedik Keresztes Hadjárat óriási pusztítással járt a városban. A Blakherna-palotát is kifosztották. A keresztések megalapították a Latin Császárságot. Ekkor visszatért a

város másik részére, a Hagia Szophia közelébe, ahol a Boukoleon-palota állt. A Blakherna-palota szépen-lassan feledésbe merült. Ma azon kevés bizánci paloták közé tartozik, amelyek úgy-ahogy átvészelték a viszontagságos évszázadokat, és ha nagyon keressük, meg lehet őket találni.

<https://flic.kr/p/258hCvh>

Az Anemas-börtön, ami már a kezdetek óta a Blakherna-palota alapján képezte. Jó masszív épület, jól lehetett rá építkezni. Forrás:

1261-ben a bizánciaknak sikerült visszaszerezniük szeretett történelmi városukat. A császári rezidenciát ismét a Blakherna-palotában szándékozták berendezni. De hamarosan inkább egy új palotát építettek a közelben. Ő lett a Porphyrogenetos-palota (ma Tekfur-Sarayı). Őt jó szorosban a Falra építették - talán, hogy ne legyen huzatos. E miatt viszont amikor 1453-ban az oszmánok megtámadták és elfoglalták Konstantinápolyt, akkor a Porphyrogenetos-palota is alaposan megsérült.

Az oszmánok új palotát építettek az egykori Akropolisz hegyen. Ez lett a Topkapı Palota. A Porphyrogenetos-palota város széli raktár és kézműves hely lett. Az egykori szobákban állatokat tartottak, fazekasműhelyként, üveggyárként vagy borbélyházként működtek.

2010-ben elkezdték az épületet felújítani.

<https://flic.kr/p/MX4KAJ>

Porphyrogenetos-palota

2020-08-17

1204-ban a Szentföld felszabadítására igyekvő keresztetek elfoglalták Konstantinápolyt, és ezzel megpecsételték a Bizánci Birodalom sorsát. Igaz, 1261-ben egy bizánci utódállam, a Nikaiai Császárság visszaszerzi az egykori fővárost, de a régi dicső birodalmat már nem sikerült feléleszteni. 1453-ban az oszmánok is elfoglalták Konstantinápolyt, és ezzel véget ért a Keletrómai Birodalom történelme.

Na de álljunk meg (nagyon hosszú) pillanatra! A kereszties sereg 10.000 katonából állt. Mellettük volt még kb. 10.000 velencei. Ők foglalták el az évszázadok óta bevehetetlen várost?? Azt, amelyiket a sokkal erősebb arab, bolgár, kijevei seregeknek sem sikerült? Azt, amelyiket a bő 100.000-es oszmán sereg is alig tudott bevenni??

De mégis hogy? No meg miért?

Mint minden hasonló kérdés esetében, most is jócskán vissza kell mennünk az időben. Igen, Anatólia történelme már csak ilyen: ha két ember összeveszik Trabzonban, akkor az okokért 3000 évet vissza kell menni, egészen Egyiptomig...

Most ennél kicsit könnyebb dolgunk van. 533-at írunk, így csak 670 évet megyünk vissza. Ettől még tényleg hosszú lesz (17 oldal, amit két részre szedtem). Helyszínünk a Mediterrán térsége, Európában.

Európa i.sz. 500-ban. Forrás: TimeMaps

Európában nyugaton a Római Birodalom maradványai próbálnak valami modern királysággá szerveződni. Különböző gót és vandál királyságok vannak, amelyek bár méretben nagyon, de sem szervezettségben, sem pedig gazdaságilag nem vehetik fel a versenyt a Keletrómai Birodalommal.

A Bizánci Birodalom, ahogyan a Keletrómai Birodalmat ezer évvel később hívni fogják, az akkori idők superhatalma volt. 1-1 komolyabb városa több lakost tudhatott magának, mint a nyugaton teljes királyságok. Gazdaságilag pedig... nem volt olyan ország, amelyikkel

érdemben össze lehetett volna hasonlítani, annyira felsőbb kategóriába tartozott. Az összes kereskedelmi út a Bizánci Birodalmon keresztül haladt. Konstantinápoly őrizte mind a szárazföldi, mind a vízi átjárót. Ez utóbbit a Boszporuszon kifeszített láncsal tették. Tehát a Bizánci Birodalom urainak minden oka megvolt, hogy úgy érezzék, a birodalom urai.

A kereskedelmi utak 737-ben. Forrás: The Penguin Atlas of Medieval History, pg. 43

Mindez nem jelentette azt, hogy a bizánci császárok nyugodtan hátradőlhetnek. Bár sokszor megpróbálkoztak vele. De Bizánc igencsak elfoglalt volt. Ha mégis jutott egy kis idő szórakozásra, akkor ősi római módra a császárokat váltogatták, polgárháborúskodtak, vallásháborúskodtak, vagy valamit kitaláltak, hogy ne unatkozzon senki. Sokszor maga a nép kezdeményezett 1-2 lázadással.

A Közel-Kelet i.sz. 500-ban. Forrás: TimeMaps

Bizánc állandóan valamelyik irányba harcolt. Észak felől a normannok, szlávok, bolgárok, később magyarok. Itáliában szinte mindenkivel, de leginkább a gótokkal és longobárdokkal. Kelet felől pedig az örményekkel és a perzsákkal. Ezek közül a legtöbb könnyen legyőzhető ellenségnek számított, inkább bosszantották a birodalmat, mint ténylegesen veszélyeztették. Egyedül a perzsák voltak azok, akik katonailag egy szintben álltak a Bizánci Birodalommal. Egyikük sem tudott ténylegesen felülkerekedni a másikon, de legalább komolyan kifáradtak az állandó csatározásokban.

Ez volt az az időszak, amikor I. Iusztinianosz úgy döntött, hogy ideje visszaszerezni a régi, egységes Római Birodalmat. Flavius Belisarius kiváló hadvezére ennek megpróbált eleget tenni. Az egész birodalmat nem sikerült visszafoglalni, de a sikere így is jelentős. 565-ben, Iusztinianosz császár halálakor a Keletrómai Birodalom hatalmasabb volt, mint bármikor előtte. Úgy tűnt, hogy csak idő kérdése, és újra feléled a teljes Római Birodalom. Csakhogy volt néhány bökkenő.

A Bizánci Birodalom a legnagyobb kiterjedése idején, 555-ben Forrás: Wikipédia

Na jó, sok probléma volt. Nagyon sok. Valahogy próbáljuk sorba menni!

Kezdjük azzal, hogy bár nagyon jól hangzik az, hogy a Római Birodalom Felélesztése vagy

az, hogy a Római Birodalom Újraegyesítése. És I. Iusztinianosz császár neve mellett is jól állna az a jelző, hogy ő az, aki egyesítette a birodalmat.

Csakhogy az egésznek semmi értelme nincsen!

Már az egységes római időkben is a keleti tartományok voltak a gazdagabbak. Görögország, Anatólia, Szíria, és kiemelten Egyiptom. Pont azok a részek, ahol a Bizánci Birodalom elhelyezkedik. Kivéve Itália, ami a Római Birodalom ősi központja. És mint ilyen, a rablóhadjáratok elsődleges célpontja. Ez pedig nem tett jót a félszigetnek. Majd pedig, amikor 533-ban Bizánc úgy dönt, hogy visszacsatolja az elcsatangolt területeket, akkor ez a vártnál sokkal nehezebben ment. 20 év kellett, mire a térséget stabilizálni. A hosszú háborúk alatt a lakosság nagyon lecsökkent. Rómában a vízellátást nem tartották karban, így a Tiberius többször kiáradt, a környék elmocsarasodott. Először malária, majd pestis tört ki. Az egykori másfél milliós lakosú városban kb. 50.000 ember maradt. De olyan történet is van, hogy voltak napok, amikor Róma teljesen üresen állt, és senki sem lakott itt.

Róma mellett ott voltak a híres kereskedővárosok is. De ők is próbálják a háborút kiheverni, és még csak most kezdenek éledezni. Ők azok, akik valahol a Frank és a Bizánci Birodalom között próbálnak majd saját függetlenséget szerezni. Ők nem feltétlenül örülnek Bizáncnak, kivéve, ha meg tudja őket védeni. De erre a távolság miatt Bizánc nem igazán képes. Sőt! Az olyanok, mint Velence pedig éppen hogy saját magát tudja megvédeni, még akár Bizánccal szemben is.

A Római Birodalom egy főre vetített bevétele i.sz. 14-ben. Forrás:

De mégis, ott van a legfontosabb kincs: Róma. Az egykori főváros szimbolikus jelentősége felmérhetetlen. Még akkor is, ha mostanra már csak néhány birka legel a romok között. Az öt keresztény központ, azaz az öt pátriárka közül 4 Bizánc kezében volt: Konstantinápoly, Alexandria, Antiochia és Jeruzsálem. Már csak Róma hiányzott, aki egyenlőbb volt az egyenlők között. Mindenképpen jól jött volna, a Bizánc Róma felett is kontrollt tudhat. Ráadásul a római pátriárka hivatalos Nyugatrómai Birodalom vallási vezetője volt, amit úgy-ahogy elfogadtak a nyugati országok keresztény vezetői.

Tehát Róma megszerzése mégiscsak egy olyan kulcs, amivel a bizánci császárok egész Európa felett növelhetnék a befolyásukat. De legalábbis az egykori római területek felett mindenképpen. De vajon mennyi áldozatot ér meg?

Róma újraélesztése sok energiával és pénzzel járt. De a kezdetben mégis úgy tűnt, hogy működni fog. Hasonlóan, mint Konstantinápoly alapítása után, Róma lakossága is gyorsan növekedni kezdett. Egyre többen költöztek át a Bizánci Birodalom területéről. És még bizánci császár is volt, aki a székhelyét visszatett az ősi központba. A római pápát pedig hivatalosan is a keresztény vallás vezetőjévé nevezték ki.

De akkor mi csúszott félre?

Ezen a ponton át kell tekinteni, hogy mit is jelentett a kor emberének az, hogy ő római volt.

A Római, és később a Bizánci Birodalomnak volt egy fontos hátránya volt, hogy a lakosok bár magukat rómainak vallották, de igazándiból semmi nem fűzte őket a birodalomhoz, vagy a császárhoz. Ez utóbbi ráadásul igencsak gyakran cserélődött. Jó kérdés, hogy a vidéken élők mennyire tudták követni, hogy mi zajlik a császárvárosban?

Éppen ezért a Római Birodalomban élő emberek ha egy másik birodalomhoz vagy királysághoz kerültek, akkor nem lázadtak fel, nem akartak visszakerülni a megszokott országukba. Egészen addig persze, ameddig az új uralkodó békén hagyta őket.

E miatt a városok sokszor cseréltek úgy gazdát, hogy az ott lakók ebből nem túl sok mindent éreztek. Persze ha egy hadsereg átgázol egy városon, az szokott fájni, meg hoz némi változást. De nem annyit, amiért érdemes lenne fellázadni.

Az egyetlen dolog, ami igazán kötötte a birodalom lakóit a császárhoz, az a vallás. De pont a vallási különbségek miatt kerültek sokszor a császárral ellentételes oldalon. Éppen ezért a bizánci városok lázadtak fel a bizánci császárral szemben, ha teológiai kérdésben nem értettek egyet.

Ezzel szemben ha az arab hódítók engedélyezték a szabad vallásgyakorlást (ilyen pedig sokszor előfordult), akkor éppen hogy a keresztények segítették a muszlimokat a bizánci birodalommal szemben. A monofiziták, akiket a császár rendszerint eretnekek titulált, éppen az elcsatolt területeken tudták a vallásukat szabadon gyakorolni. Így előfordult, hogy egy város éppen az után kezdett el virágozni, miután Bizánc elveszítette.

Róma még ennél is különlegesebb helyzetben volt. Itália kb. 80 évig volt birodalmi császár nélkül. Ez idő alatt a pápa megszokhatta, hogy vallási kérdésekben a saját ura, és nem függ Bizánctól. Sőt! Elvileg ő volt a vallási vezető a bizánci területeken élők felett is. Így amikor a bizánci császárok a képrombolások alkalmával az akaratukat a pápára akarták kényszeríteni, akkor az megtagadta. Ráadásul egész Itália a pápa mellé állt.

Mindeközben Itália népe is egyre idegenebbül nézte a betelepülő bizánciakat, akik magukkal hozták a keleti kultúrát, a görög nyelvet, és a vallási kérdések miatt is gyakran találták szembe magukat a császárral. Mint látni fogjuk, Bizáncnak odahaza komoly katonai problémái adódnak, így az itáliaiak egyre kevésbé érzik úgy, hogy a Birodalom meg tudja őket védeni. Helyette inkább a frankok segítségét kérik. Akár még a Bizánci Birodalom ellenében is.

Bő 100 év alatt Róma, és vele együtt Itália eljutott arra a pontra, hogy teljesen hátat fordítson Bizáncnak, és védelmüket inkább a Frank Birodalomban lássák.

Tehát a Bizánci Birodalom nem nyert semmit I. Iusztinianosz császár hódításaival. Az új területeket megtartása pedig rengeteg energiába, pénzbe és katonába került. Hosszabb távon nem sikerült megtartani sem a területet, sem a pápa feletti kontrollt. Mindeközben a császári kincstár szinte teljesen kiürült. A legnagyobb gondot pedig az okozta, hogy a katonákra máshol sokkal inkább szükség lett volna. Pénz híján pedig nem tudtak zsoldosokat sem alkalmazni.

Európa 650-ben. Rózsaszínnel a Bizánci Birodalom. Forrás: Wikipédia

Elsőnek a perzsák döntöttek úgy, hogy ez a legjobb alkalom, hogy végre felül kerekedjenek az ősi riválisukon. Elfoglalták Egyiptomot, Palesztinát, Szíriát és Örményországot. Északról pedig az avarok és a bolgárok a Balkánt szerezték meg. A longobárdok pedig Észak-Itáliában gyűjtögettek a tartományokat.

Ezzel Bizánc nemcsak, hogy területeket veszített, de a legfontosabb városait is (lásd fentebb a gazdasági és kereskedelmi térképeket). Olyan városokat, amelyeket nem tudta volna Rómával akkor sem pótolni, ha azt sikerült megtartani.

Alexandria az ókor fő gabonatermelő vidéke volt. Konstantinápoly élelmiszer-ellátásában kiemelkedően fontos szerepet játszott. A fővárosi lázadásokat időnként a császárok az

alexandriai gabonaszállítmány leállításával próbálták leverni. Máskor pont a szállítmány késése okozta a lázadást.

Alexandriát nem sikerült Bizáncnak többé visszaszereznie. Így arra kényszerült, hogy Anatólia legyen Konstantinápoly fő ellátója. Ez pedig hosszútávon a birodalom átrendeződését vonta maga után. Konstantinápoly mint egy óriási fej, amit Anatólia táplál. Más nem is nagyon tudott tenni. Azzal, hogy szinte az egész birodalom a mezőgazdaságra állt rá, később az adózásban is meglátszik.

Elvesztek vagy súlyosan megrongálódtak a birodalom keleti tartományai, amelyek szintén fontos mezőgazdasági területek voltak.

Alexandiával együtt elveszett az egyik pátriárka is. Nemsokára az alexandriai keresztények lelkesen segítenek az arab hódítóknak olyan hajókat építeni, melyekkel sikeresen harcolhattak Bizánc ellen. De elveszett az antiochiai és a jeruzsálemi pátriárka is. Ezzel már csak kettő maradt: Róma és Konstantinápoly. Ez felerősítette a két oldal szembenállását, ami később az egyházszakadáshoz vezetett.

Nemcsak Alexandra, hanem a másik fontos kereskedelmi központ, Antiochia is elveszett. Ez a város kiemelten fontos kereskedelmi központ volt. Itt végződött a Selyemút, a bizánci császárok pedig monopóliumként szorosan a kezükben tartották a selyemipart. Ez a gazdaság visszaesése mellett, a Földközi-tenger kereskedelmének átrendeződéséhez is vezetett.

A Balkáni területek a katonai toborzás számára volt nagyon előnyös. Ez is elveszett.

526-ban súlyos földrengés volt Antiochiában, ami a fél várost romba döntötte. Ez 551-ben, 557-ben, 587-ben és 588-ban továbbiak követték. 541-42-ben súlyos pestisjárvány söpört végig a Bizánci Birodalmon. Az akkori lakosság kb. 40%-át elpusztította.

Mindezek után csoda, hogy a Keletrómai Birodalom egyáltalán életben maradt, és újra talpra tudott állni.

A Bizánci Birodalom jövedelme. Forrás: Wikipédia

A következő századokban a birodalomban komoly gazdasági visszaesés tapasztalható. Mindez a birodalom belső felépítését is átrendezte. Bizánc pedig átállt védekező taktikára. Megmaradt a jól védhető természeti határokkal zárt Anatóliánál. Nem próbálta meg visszaszerezni a síkon nehezen védhető Antiochiát vagy Alexandriát.

És persze ha úgy alakult, a császárok egymást sűrűn váltogatták. Mert bármi történjék is, egy jó kis hatalmi harcra mindig szükség van.

Ha a császárok éppen nem egymást kergették a nagykéssel, akkor leginkább az arabokkal harcoltak. Ők igazán sikeresek voltak. Rövid idő alatt a Földközi-tenger nagy részét elfoglalták. Még Konstantinápolyt is többször megostromolták. De aztán ők is kifogytak a lendületből. Majd családi okokra hivatkozva inkább otthon maradtak, és saját trónviszályaikkal voltak elfoglalva.

A X. századra a Bizánci Birodalom úgy-ahogy ismét talpra állt. De már megjelentek a láthatatlan repedések.

A pénzügyi problémák miatt a császárok az állandó hadsereg helyett inkább a zsoldosokat részesítették előnybe. Ez sokszor csak rövid távú megoldást jelentett. Néha pedig a zsoldosok inkább kimaradtak a csatákból. Ilyen történt pl. a esetében is.

Az arabokkal is sikerült kibékülni, akikkel addig állandó tengeri kerültek szembe egymással. A béke miatt a hírhedt bizánci hajóhadakat csökkentették, a kapitányok pedig elpuhultak. A Földközi-tenger védelmét egyre inkább egy új nép, a modern hajóiról híres Velence kezdte átvinni.

Láthatjuk, hogy Bizánc a hódító és a Római Birodalmat felélesztő hadjáratok helyett inkább a védekezésre állt be. Ahol lehetett, megpróbálta inkább diplomáciával, házassággal vagy pénzzel elsimítani a szomszédokkal a nézeteltéréseit.

Mégis a sok költséges, és a nem jól berendezett gazdaság ellenére Konstantinápoly gazdagsága messze földön híres volt. Még a XI. században járt utazók is csodálataikról áradoztak a leírásaikban, beszámolóikban.

Mindeközben Európa sokat változott. A Római Birodalom romjain feldúló barbár hordák lassan komoly királyságokká nőttek ki magukat. Nekik már nem volt szükségük rablóhadjáratokra, de sokszor még komoly területszerzésre sem. Mindeközben egyre inkább sikerült felzárkózniuk a lassan süllyedő Bizánci Birodalomhoz.

Bizánc, főleg a Manzikerti csata után egyre többször kért segítséget valamelyik külföldi királytól. Miközben Velence a tengereken kezdte átvenni az uralmat. A kalózokat és az ellenséges flottákat rendszeresen Velence állította meg a fejlett hajóival. De ennek megkérte az árát is: az egykori fő kereskedelmi városokban saját joggal rendelkező kerületeket kért. Így egy komoly és független hálózatot tudott kiépíteni. A további segítségekért további kedvezmények és területeket kért. Nemsokára nemcsak a tenger, hanem a kereskedelem is az ő kezében volt.

Kereskedelmi útvonalak 1028-ban. Forrás: The Penguin Atlas of Medieval History, pg. 63

Velence nem volt egyedül. Genova és Pisa állandó riválisként mindig Velence közelében volt. Néha túlságosan is közel. Konstantinápolyban nem egyszer egymásra is támadtak.

Ahogy telt az idő, és erősödtek a nyugati államok, úgy kezdett egyre jobban távolodni a keleti és a nyugati kereszténység is. 1054-ben megtörtént az Egyházszakadás. A velencei, genovai és pisai kereskedők kiváltsága pedig egy egységes latin ellentétet alakított ki a Konstantinápolyban lakók között. A császári vezetésben pedig a frankok és a rómaiak lettek a fő vetélytársak.

Ezzel eljutottunk 1071. augusztus 26-hoz, a .

A csata, a viszonylagos egyszerűségével nem tűnt túl fontosnak. Egy újabb csata, amit a bizánciak elvesztettek. IV Rómanosz császár a fogságában nyugodtan iszogatót a szeldzsuk vezérrel. Ugyan már! Mi történhet? Az ezeréves birodalom nem most veszti először csatát!

Ráadásul a hadsereg jelentős veszteség nélkül megúszta a csatát. A tiszteket is elengedték. A császárt megállapodást kötöttek, majd őt is szabadon bocsájtották.

Mindeközben Konstantinápolyban meg voltak róla győződve, hogy a császár halott, ezért új császárt választottak. Így amikor az igazi császár hazaért, kitört a balhé. IV Rómanosz már a

polgárháború elején olyan súlyos sérülést szenvedett, amibe később belehalt.

Ugyan ebben az évben a szeldzsuk vezér, Alp Araszlán is meghalt. Így a szeldzsukok úgy érezték, már semmi nem köti őket a korábbi megállapodáshoz. Míg Bizánc a polgárháborúval volt elfoglalva, a szeldzsukok előbb feldúlták, majd elfoglalták Anatóliát.

Több tartalék nem maradt a Bizánci Birodalom kezében. Sem élelmiszer, sem gazdaság, de még katonai toborzó hely sem. Miközben Nyugat-Európa kilábal a sötét középkorból, és igazi erős állammá váltak, addig a Keletrómai Birodalom szinte mindenét elvesztette. Egykor ő volt, aki egész Európát védte, most neki kellett segítséget kérnie, hogy egyáltalán életben maradjon.

A Bizánci Birodalom és az elvesztett városok 1100 környékén. Forrás: Wikipédia

De a bizánci császárok nemcsak hogy az országot, de még a saját trónjukat sem tudták megtartani. Végül I. Alexiosz, a Komnénosz dinasztia alapítója rakott rendet. Karddal és jól irányzott suhintásokkal. Ezzel sikerült az országot stabilizálni. De a birodalom újraindításához szükség volt Anatólia visszaszerzésére is.

A fő probléma a szeldzsukokkal ugyanis az volt, hogy a gyors könnyűlovásokat nehezen lehetett a lassú nehézlovassággal kordában tartani. Ez az, amit a magyarok is felismertek a kalandozásaik során. Valami hasonló ellencsapással kellett volna Bizáncnak is előállnia, hogy a szeldzsukokat hosszútávon is távol tudja tartani.

A források nem adnak egyértelmű választ, hogy melyik oldalról jött az ötlet: vissza kell foglalni nemcsak Anatóliát, de Jeruzsálemet (és így Antiochiát is) és Alexandriát is. Ezzel a Keletrómai Birodalom újra több lábon tudna állni, és nagy csapás lenne a szeldzsukoknak és az araboknak is. Őnekik ezek a városok ugyan úgy fontosak voltak, mind élelem, mind kereskedelem szempontjából.

Jah, és Jeruzsálem, a szent föld, újra a keresztényeké lehetne.

Alexiosz császár segítséget kért a nyugattól, a pápától. Cserébe még azt is megígérte, hogy újra egyesíti a nemrég kettő szakadt egyházat is. A pápa pedig mindent megígért a bátor lovagoknak, csak menjenek. És legyenek bátrak! Köztük azt is, hogy minden bűnük

megbocsájtat, még az is, amit nem követettek el. Ennek örömeire pedig lelkesen érkeztek Nyugat-Európából a keresztések, nagy számban. Ez pedig több szempontból is átalakította a keleti eseményeket.

A keresztések - bár voltak köztük lovagok is - nem éppen a legjobb emberek voltak. Leginkább olyan emberek kerültek közéjük, akik már nagyon nem tudtak magukkal otthon mit kezdeni. Valószínűleg az otthoniak is örültek, hogy ezek az emberek végre eltűnnek.

A keresztés sereg sokkal jobban hasonlított egy felfegyverzett buliba induló bandához, mint parancsokhoz szokott kiképzett katonákhoz. Már Német-Római Birodalomban megkezdtek a fosztogatásokat, és Könyves Kálmán magyar királynak is meggyűlt a baja az országon átvonuló keresztésekkel. Bizáncba érve több várost kifosztottak, és még Konstantinápolyt is megtámadták. Ez ekkor még nem járt sikerrel. Nem ez lett az az alkalom, amikor a bizánciak a szívükbe zárták a nyugat-európaiakat.

Alexiosz császár végül egy irányba terelte őket: Ott a Boszporusz túloldalán ott az ellenség. Ott aztán szabad mindenki azt csinálhat, amit csak akar! Rosszabb már úgy sem lehet. Csak 1 szabály van: amit a keresztések elfoglalnak, az a Keletrómai Birodalom része lesz.

A keresztések beleegyeztek ebbe. Hamarosan elfoglalták Nikaiát, amit át is adtak Bizáncnak. Ez után megküzdöttek az Ikónium Szultánsággal, és legyőzték a szultánt. Majd eljutottak, és nagy erő árán bevették Antiochiát, később Jeruzsálemet is. De ezeket már nem adták át a Bizánci Birodalomnak. A keresztések saját királyságokat alapítottak. Beteljesült az európai álom: a szegény nincstelen embernek is lehet saját királysága a Mediterrán tengerparton!

A keresztések harcmódora merőben más volt, mint amit addig a térségben megszoktak. Bármennyire is kegyetlenek voltak a háborúk, számos íratlan szabály szerint játszottak a felek.

A csatákban elfogott katonák bízhattak abban, hogy miután mindenki megnyugszik, akkor elkezdődik a fogolycsere. Az ellenfél pedig különösen ügyelt, hogy a nemeseket élve fogja el, mert érték magas váltságdíjat kérhet.

A városok elfoglalása után is a lakosok legtöbbször nyugodtan folytathatták a mindennapi életüket. Az elfoglalt területeken több-kevesebb sikerrel békésen éltek együtt a muszlimok, keresztények is zsidók. Sokszor több szabadságot kaptak vallásügyben is.

Ezzel szemben jöttek a keresztések, és mindenkit levágtak, aki csak szembejött velük. Nemtől, életkortól és vallástól függetlenül.

A keresztések utálatos viselkedésének hatására nagyon megromlott a kapcsolat a muszlinok és a keresztények között. De még a háborúk is sokkal kegyetlenebbek lettek.

Korábban Bizánc egyenlő partnerként tudott tárgyalni az arabokkal és a szeldzsukok. Ez a lehetőség mindenkorra megszűnt.

Az újonnan megalakult kereszties (vagy ahogy a bizánciak hívták: latin) királyságok a Keletrómai Birodalom korábbi, és fontos területeit foglalták el. Bizánc nem tudott mire hivatkozni, hogy visszakövetelje a területeket. Ott immár keresztény államok voltak.

Bizánc nem kapta vissza a régóta vágyott területeit, és most már a visszaszerzés lehetősége is elszállt. Mégis alkalmazkodott a helyzethez, és egy közös jövő irányába indult el. Az új kereszties királyokkal házassági kapcsolatokat kezdett kiépíteni. De ezzel pedig a nyugat-európaiak kerültek bele az ősi bizánci rendszerbe. Ezzel tovább növekedett a latinok és a görögök közötti ellentétet.

Az új kereszties királyságok nem tudtak egymással szövetséget kötni, így hamarosan sorra elbuktak. Ez további okokat adott az újabb és újabb kereszties hadjáratoknak. Az újabb hadjáratok pedig tovább destabilizálták a Bizánci Birodalmat, és tovább növelték a latin-görög ellentétet.

A görög és a latin ellentét első csúcspontja 1171 elején volt. Ekkor Konstantinápolyban a velenceiek megtámadták, és nagyrészt megsemmisítették a genovai negyedét. A császár megtorlásként elrendelte a birodalomban élő összes velenceinek a letartóztatását és a vagyonuk elkobzását. Ez a velencei és a bizánci kapcsolatok súlyos megromlásához vezetett, míg a másik két kereskedőváros, Genova és Pisa rengeteget profitált.

Folytatás és az ostrom következik.

2020-08-21

<https://www.washingtonpost.com/outlook/2020/08/20/ottoman-sultan-who-changed-america/>

2020-08-24

30 évvel később, 1203-ban a velenceiek 10.000 katonát szállítottak a Szentföld felszabadítására. Ekkor kereste meg őket Alexiosz, ki szeretett volna Bizánci császár lenni, név szerint sorban a negyedik. A keresztések és Velence segítségét kérte. Cserébe kifizeti a keresztések tartozását Velence felé. Arról nem tudni, hogy a velenceieknek mit ígért, talán, hogy visszakapják a kiváltságaikat. De azt tudjuk, hogy a jövőendő császár a teljes Ortodox egyházat a pápa alá felügyelete alá akarta adni.

Velence azért, hogy a keresztéseket el tudja szállítani, le kellett állítania minden tevékenységét, és hajóépítésbe fogott. Ennek kemény ára volt, amit szeretett volna a keresztésektől visszakapni. De ők meg éppen azért lettek keresztés lovagok, mert semmi pénzük nem volt. Európa királyai pedig korábban már 3 keresztés hadjáratot finanszíroztak, nem nagyon akartak egy negyedikbe is pénzt adni.

Így Velencének mindenképpen jól jött a lehetőség, hogy valaki kifizeti őket. A keresztéseknek is, hogy ne maradjanak adósok. Meg nekik mindegy volt, melyik várost foglalják el. Éppen most vették el a Magyar Királyságból Zara várát. Márpedig annak semmi köze a Szentföldhöz és a muszlinokhoz. Ott éppen olyan igazhitűek ültek, mint Rómában. A pápa eléggé mérges is volt e miatt a keresztésekre, és Velencére is.

Alexiosz, aki a keresztések és a velenceiek segítségével a IV. lett, egy másik Alexioszt akart lelökni a trónjáról, a III-at. Ő nem volt éppen a bizánciak kedvence, még csak legális sem, és őt a nép nemcsak a trónjáról, hanem még a városfalról is szívesen lelökte volna. Ennek ellenére, amikor a keresztések megjelentek a Falaknál, a nép kitartott a császáruk mellett, és megkezdték a védekezést.

Konstantinápoly nem volt támadásra felkészülve, a környező országoktól nem kellett tartaniuk. Ellenség sem volt a közelben. Legalábbis Bizánc úgy gondolta. A városban nem volt igazi védelem, csak kb. 15.000 ember védte a Falakat. Azokat a Falakat, amiket nem tudott áttörni senki az elmúlt 1000 évben.

Konstantinápoly szárazföldi fala - rekonstrukcióForrás:
<https://index.artstation.com/artwork/l629z>

A 10.000 kereszties nem is a jól ismert és nehezen bevehető szárazföldi falat támadta. Ott volt velük a híres-hírhedt velencei flotta több ezer hajója, amelyeket úgy alakítottak át, hogy a sokkal gyengébb tengeri falat lehessen vele elfoglalni. De ehhez előtte be kellett jutni az Aranyszarv-öbölbe.

Így az igazi csata az Aranyszarv-öböl túloldalán, a mai Galata negyedben zajlott. Cél a régi Galataltorony (ma Földalatti Dzsámi - Yeralti Camii,) elfoglalása vagy megsemmisítése volt. Ez tartotta azt a láncot, ami lezárta az öböl bejáratát.

A védők sokáig sikeresen tartották a tornyot. De egy alkalommal ki kellett menniük, és míg távol voltak, a keresztiesek elfoglalták az erődöt és kinyitották a láncot. Így már szabad út vezetett az Aranyszarv-öbölhöz.

Itt IV. Alexiosz megpróbált egyezkedni a bizánci emberekkel, hogy elődje, III. Alexiosz helyett őt fogadják el császárnak. Végül is a név ugyan az, nem lesz nehéz megszokni. De a nép kiállt az uralkodója mellett.

Hat nap múlva kezdődött a város ostroma.

A velenceiek és a keresztiesek támadják Konstantinápoly falait az Aranyszarv-öböl felől.Forrás: Wikipédia

A velenceiek a leggyengébb falat, az Aranyszarv-öböl felőli tengeri falat támadták. 25 tornyot sikeresen be is vettek, de a nagy kavarodásban sikerült mindent felgyújtani. Így a velenceiek kénytelenek voltak visszavonulni. A tűz 3 napig égett, és kb. 1.8 km²-t pusztított el.

Közben Alexiosz (a III.) 8500 fős csapatával ellentámadásba lendült. Szemben 3500 fő kereszties volt. De valamiért Alexiosznak elment a kedve az egésztől, és ütközet nélkül visszavonult.Másnap, mikor a keresztiesek rohamoztak, Alexiosz elhagyta a III. jelzót, és a várost is, hogy legalább a feje megmaradjon.

A keresztések így megérkezve a palotába döbbenet vették észre, hogy a trón mégis foglalt. Ezen pedig II. Iszaakiosz császár ült. Ő az, akit III. Alexiosz börtönbe zárt míg ő császár volt. Egyben IV. Alexiosz apja.

A keresztések (és így a velenceiek sem) nem örültek a hirtelen változásnak. Gyorsan megtanácskozták IV. Alexiosz apjával, hogy mégiscsak engedje át a trónt a fiának. Ígyis-úgyis családban marad. Az apa nem igazán akart belemenni a cserébe, de a sok kard és bajszos mosoly meggyőzte. De közben szólt a fiának, hogy az egész birodalomban még egy aranymorzsa sem maradt. Nem fogja tudni kifizetni a bajszos társaságot.

De hát melyik fiú fogadja meg az apja tanácsát?! Főleg, ha mögötte áll egy csomó karddal felszerelt bajszos ember! Így IV. Alexiosz tartotta magát, hogy megfizeti a tartozást. Amikor viszont belépett a kincstárba, rájött, hogy csak azért nem lehet a nagy ürességben fellabdázni, mert még labdára sem futja a pénzből. Adóra pedig a közeljövőben nem igazán lehetett számítani.

A keresztések közben morgolódtak. A velenceik úgy szintén. Már beleélték magukat, hogy anélkül lennének gazdagok, hogy el kellene menni a dög meleg Alexandriába hitetleneket szeletelni.

IV. Alexiosz nekiállt pénzt keríteni. De csak egy módot talált erre: a saját birodalmát fosztja ki. Kiraboltatta a trák városokat, elvette az egyházi javakat, értékes római és bizánci ikonokat olvasztatott be. De még ezzel is csak a ígért pénzmennyiség felét sikerült összeszedni. Ezek után sem a keresztések, sem a bizánciak nem kedvelték. A várt lájkok helyett csak mérges kommentek érkeztek a szociális hálón.

Hamarosan egy bizánci kés is érkezett, amint egy Murtzuphlosz (Dússzemöldökű) nevű ember tartott a kezében, majd felült a váratlanul megüresedett trónra. Magát V. Alexiosznak nevezte, hogy lássa a nép, hogy immár az 5. verzióval van dolga. Ekkor döntöttek úgy a keresztések, hogy a várost ismét megtámadják (már rutinosak voltak benne), és kifizetik saját magukat.

Addigra már a bizánciak és a keresztések között is állandó lett a feszültség, így a lakosság az új császár mellé állt. Sokáig kitartottak, de végül ez a császár is elmenekült. Az V. Alexiosz elment a III. Alexioszhoz, hogy egyesítsék erejüket. De nem sikerült megegyezniük. III. Alexiosz odaadta az V.-et a latinoknak. A Keletrómai Birodalmat pedig III. Alexiosz lányának

férje vitte tovább, immár Nikaiai Császárság címmel.

A keresztések végül elfoglalták Konstantinápolyt, és teljesen kifosztották. Amit lehetett, elvittek. Ennek egy része Velencébe került. Amit nem sikerült elvinni, abból megpróbálták az értékes fémeket kiszedni. Sok épület, oszlop és szobor ekkor semmisült meg. A konstantinápolyi császári könyvtár a középkori Európa egyik legjelentősebb könyvtára volt, amelynek falai között jelentős számú, az ókori világ tudományát őrző tekercseket őriztek. Ez a felbecsülhetetlen értékű kulturális kincs is elpusztult. A lakosság nagy része is odaveszett.

A lovak eredetileg a Konstantinápolyt a Hippodromban voltak. Ma Velencében találhatóak, a Szent Márk Templomban. Forrás: Wikipédia

Három nap fosztogatás után a keresztések megalapították a Velencétől függő Latin császárságot. Velencében tervben volt, hogy a központjukat átköltöztetik Konstantinápolyt. De erről végül letettek.

Az egykori Római Birodalom keleti részén sok állam alakult. A Latin Császárság több részre bomlott, ahogyan a Bizánci Birodalom is. Európa felől a bolgárok törtek előre, kihasználva a zűrzavart, míg Anatóliában az Ikónium Szultánság próbált valamit összehozni, de nem igazán sikerült. Közülük emelkedett ki az Oszmán Birodalom.

1260-ban a Nikaiai Császárság sikeresen visszafoglalta az akkor már legyengült Latin Császárságból a birodalom központját, Konstantinápolyt.

A Keletrómai Birodalom kapott egy új lehetőséget, hogy mégis feléledjen. De nem tudott időben megerősödni, a kulcsfontosságú tartományokat nem tudta visszaszerezni. Végül a törökök megelőzték.

A Bizánci Birodalom darabjai 1206-ban. Forrás: Wikipédia

2020-08-31

Ha azt mondjuk, hogy VII. Kónsztantinosz bizánci császár, akkor mindenki csak pislog nagyokat, hogy hát ő meg ki volt. Ha viszont már azt mondjuk, hogy Bíborbanszületett Konstantin, akkor már mindenkinek beugrik, hogy "ja, hát ő volt azaz ember, aki ööö... mit is csinált? Volt valami fontos, de nem emlékszem rá...."

Ezzel nem igazán vagyunk előbbre....

De tényleg! Mit is jelent, ha valaki bíborban született? Annyira ordított, hogy bíbor lett a feje? Vagy különösen ronda volt??

Bíborbanszületett Konstantin 908. május 15-én született. És mindjárt bíborban. Egy csomó mindent apjának köszönhetett, mindjárt azt is, hogy megszületett. Az apja, VI. León komolyan vette az örökösödési kérdést, így a mélyen vallásos, szentnek tartott Theophanót vette el feleségül. A házasság nem úgy alakult, ahogy León gondolta, ezért hivatalos szeretőt is tartott (talán a császárnak annyira nem jött be, hogy a felesége egy szent...). Hogy, hogyan az a szent feleség idő előtt felkerült a mennybe, VI. León pedig úgy érezte, hogy akkor már hivatalosan is feleségül veheti a szeretőjét, Zoét. Sajnos hamarosan Zoé is követte Theophanót, bár azt nem tudni, hogy ő is a mennybe jutott-e... A császár pedig ott maradt örökös nélkül. Hát jó, újabb feleség után kell nézni...

Csak hogy az egyház kérésére éppen a császár foglalta törvénybe, hogy maximum kétszer lehet házasodni. Ráadásul illet példát mutatnia, ezért az egyház már a második házasságát sem nézte jó szemmel. Rossz szemmel meg pláne nem nézte! De utódra mindenképpen szükség volt, ha el akarták kerülni az ilyenkor szokásos örökösödési háborúkat. Ezért VI. León a kisebb rosszat választotta, és feleségül vette Eudokiát. Egy év múlva ő is meghalt.

A császár érezte, hogy ez így nem lesz jó. Eléggé összerúgta a port az egyházzal, mindenféle eredmény nélkül. Az új szeretőjét (szintén Zoé) inkább megtartott a barátnő kategóriában. Zoé viszont hamarosan fiút szült! Na jó - gondolta a császár - ezt valahogy hivatalossá kell tenni, még ha a fél világ ellenzi is. De azért beszélt a konstantinápolyi pátriárkával. Ő azt mondta, hogy beleegyezik abba, hogy a fiút megkereszteli, és elismeri hivatalos trónörökösnek. Cserébe viszont a császár Zoét felrakja az első hajóra. Lehetőleg olyanra, ami egyenesen az arabokhoz viszi.

VI. León ebbe nem ment bele. Sőt! Inkább gyorsan összeházasodott, és Zoét császárnővé (azaz teljes jogú uralkodóvá) nevezte ki. Így viszont már nehezen lehetett a pátriákával egyezkedni. VI. León éppen ezért a kor megszokott politikáját használta, és Rómához fordult. Nyugaton nemcsak, hogy enyhébben voltak a szabályok, de a pápa még örült is, hogy a császár az ő segítségét kéri, és ezzel elismeri, hogy Róma Konstantinápoly felett áll. Legalább pátriárka szintjén. Ennek persze nem örültek Konstantinápolyban. Érezték, hogy túl sok mindent veszíthetnek. Így inkább gyorsan elismerték a császár fiát hivatalos örökösnek.

A fiú, ki felnőve VII. Konstantin lesz, számíthatott arra, hogy sokan megkérdőjelezzék a jogosultságát. Éppen ezért az apja, és a krónikások is mindig kihangsúlyozták, hogy ő a császári palotában született. Mégpedig a császárok világrajövetelére épített szobában, a Bíbor teremben. Ezzel pedig megkapta a Bíborbanszületett előnevet.

VII. Konstantint hiába ismerték el törvényes utódnak, mégsem indult egyszerűen a karrierje: még csak három éves volt, amikor társcsászár lett; apja halálakor pedig a hetedik évét töltötte be. A birodalom vezetését ezért régenstanács majd társcsászárok vették át. De Zoé császárné sem maradt ki a mókából. Az egész olyan lehetett, mint amikor az ifjúság szeretne hazamenni a buliból, de összevesznek azon, hogy ki vezesse az autót. Miközben valaki egy téglát felejtett a gázpedálon...

Mire VII. Konstantin kényelmesen el tudott helyezkedni a trónján, addigra mindenki lenyugodott. Vagy meghalt... de ők sem idegeskedtek tovább. Az immár egyeduralkodó császárnak bőségesen lett ideje, hogy a külkapcsolatokkal foglalkozzon. Majd pedig, hogy az így szerzett tapasztalatait leírja. Célja az volt, hogy az utódja könnyebben tudjon kormányozni. Ezért az ismereteit A birodalom kormányzásáról (latinul: De administrando imperio) című kötetbe gyűjtötte össze.

A X. század közepén járunk. Ekkor már a magyarok is rendszeresen látogatták Konstantinápolyt. Néha munkát vállalni ugrottak be, néha éppen más megbízásából jártak ott. Vagy csak felvették a fizetésüket. Mindezt maga VII. Konstantin is megírta. Ebből az időszakból Konstantin írásai a legfőbb forrás a magyar történelemhez. De nemcsak a magyarokról írt, hanem mindenkiről. Leírta, hogy az abban az időszokban merre milyen népek élnek, azok hogyan viszonyulnak a Bizánci Birodalomhoz, és hogyan lehet őket egymás ellen kijátszani. A császár nemcsak annyit írt az utódjának, hogy "Édes fiam, edd meg az ebédet rendesen, és lefekvés előtt mossál fogat". A birodalom kormányzásáról valójában egy kézikönyv a X. század használatához. Azon belül is annak jó, aki uralkodó akar

lenni.Éppen ezért a korszak rajongó számára felbecsülhetetlen értékű az, amit Bíborbanszületett Konstantin tett.

Bíborbanszületett Konstantin keresztelése, és ezzel hivatalosan is elfogadják, hogy ő a trónörökös.Forrás: Wikipédia

Megismertük VII. Bíborbanszületett Konstantint. És láthatjuk azt is, hogy nem volt egyszerű útja a trónig. A bíborbanszületett előnevet (görögül: Porphyrogénnētos, ne kérjétek, hogy kimondjam) éppen azért használta, hogy ezzel is igazolja, hogy ő valóba a trónörökös.

Az, hogy valaki bíborban született, azt jelentette, hogy a császári palota Bíbor termében született. A Bizánci palotákban egy külön terem rendeztek be a császárok világra jövetelére (hívhatnánk akkor bíbor portálnak is). Ide pedig nem juthatott be akárki. És itt minden eseményt gondosan leírtak.Tehát aki itt született, annak biztosan az apja is császár volt, azaz jogosult a trónra.

Mindenképpen érdekes esemény lett volna, ha valaki az éj leple alatt egy éppen szülésre kész nőt becsempészik a bíbor szobába. Vajon az így született gyerek is jogot kapott volna a trónra?Bár aki már próbált egy szülési fájdalommal teli nőt az éjszaka közepén a 20 m magas kőfalon keresztül becsempészni egy palotai ablakon, az tudja, hogy ez nem könnyű feladat.....

A Bíbor terem leírását a 12. századi Anna Komnénosztól tudjuk:

A terem alakja tökéletes négyzet volt a padlótól a mennyezetig. A tetejében piramis alakban végződött.Falai, padlója és még a mennyezet is teljesen be volt borítva a császári bíborral.Anna Komnénosz

De miért volt mindez ilyen fontos? Azt láttuk, hogy VII. Konstantin esetében nem volt egyszerű elfogadtatni, hogy ő a jogos császár. De nem ő volt az egyetlen, aki viselte a bíborbanszületett előnevet. Ezt minden császár megkapta, akinek az apja is császár volt.Viszont kevés olyan bizánci császár volt, akinek már az apja is a trónon ült. A pedig kifejezetten ritkának számított, hogyha valamelyik császárt a fia követte.

A rómaik nem szerették a dinasztikus elvet. A császárt vagy a szenátus választotta, vagy a

nép, vagy a katonaság. A fő gond az volt, hogy akár mindhárom elvet is alkalmazták egyidőben. A szenátus választott valakit, míg a nép mást választott, a katonaság pedig egy harmadik személyt. De olyan is előfordult, hogy miközben egy csapat katona a határvidéken harcolt, megkedvelte a vezérüket, majd megválasztották császárnak. Nem volt legitimizáló hatalom. Nem lehetett eldönteni, hogy ki legalizál egy császárt. E miatt a Római Birodalomban folyamatosan voltak a lázongások, polgárháborúk.

A bizánciak ezen úgy próbáltak segíteni, hogy a császár jelölte ki az utódját. Illetve a Bíbor terem automatikusan legalizálta a trónörökösöt. Legalábbis a szülők ezt remélték...

Az alábbi térkép jól mutatja, hogy milyen sok olyan bizánci császár volt, aki nem Konstantinápolyban született.

A Bizánci Birodalom császárainak születési és halálozási helyei. Forrás: Johannes Preiser-Kapeller

Tehát aki bíborban született, az jogosult volt a trónra. De miért éppen a bíbor volt a bizánciak kedvenc színe? Miért nem mondjuk a fekete, a piros vagy a rózsaszín? A válasz egyszerű: a bíbor nagyon drága volt. Annyira, hogy csak a császárok és királyok engedhették meg maguknak a használatát. E miatt ma is a bíbor (és a lila) színeket ma is az uralkodóhoz kötik.

A bíbor és a lila összehasonlítása. A bíborban több a vörös, a lilában több a kék. Forrás: Wikipédia

A bíbor színezőanyag előállításához tüskés bíborcsiga szükséges (ha latinul kérdezzük tőle, akkor Bolinus brandaris néven mutatkozik be). Ő a Földközi-tenger vizét szereti, és egyedül föníciai Szidon és Türosz városában ismerték a pontos előállítási módját. Egyetlen gramm festék előállításához 10000 csigát kell feldolgozni. Már maga a feldolgozás is nehéz folyamat: a csigát ki kellett venni a tüskés házából, majd a kicsi mirigyet kivették belőle. A tartalmát egy edénybe gyűjtötték össze, amit utána kitettek a napra. Ekkor jött a neheze. Az összegyűjtött anyag először fehér, majd sárgászöld, aztán kék, utána lila lett és csak ez után kezdett vörösdni és sötétedni. A szín attól függött, hogy a folyadékot meddig tartották a napon. És a pH értékétől. Ezt pedig azzal tudták szabályozni, hogy belepisiltek. Gondolhatjuk, hogy akinek ez volt a feladata, mekkora felelősség nyomta a... vállát. Az se volt mindegy, előtte mit evett, mit ivott. E miatt nem is volt egységes elnevezése ennek a színnek. Volt, ahol sötétvörösnek, vagy akár barnának is hívták.

A bíbor festék ára háromszorosa volt, mint a súlyával megegyező arany. Képzhetjük, hogy milyen drága lehetett a Bíbor terem feldíszítése! Cserébe viszont egy különleges színt kaptunk, ami évszázadok alatt sem fakult meg.

Miután a Bizánci Birodalom elvesztette a bíbortermelő területeit, Konstantinápoly közelében építettek egy új termelő telepet és a gyártást titokban tartották. A birodalom bukásával mind a telep, mind a gyártástechnika elveszett.

Európa megpróbálkozott a bíbor helyettesítésével. Erre legalkalmasabbnak a mexikói bíbortetű tűnt. A nőstény bíbortetű szárnyát megszártították, majd alkohollal skarlátvörös festéket kaptak. Ezen kívül próbálkoztak az indigóval is, ami pedig az indigónövény erjesztésével készült. Egyik sem lesz olyan látványos, mint a bíborcsiga. De a bíbortetűből készült festék legalább kellően drága ahhoz, hogy megint csak a királyok kizárólagos színe lehessen.

1856-ban egy brit iskolában a 18 éves William Henry Perkin a kémia háziát csinálta. A feladatban kinint kellett volna előállítani, helyette hősünk az anilin festéket találta fel. Perkin másnap már be se ment az iskolába. Helyette gyárat alapított, ahol nagy mennyiségben olcsón tudták a korábban egyedi színt előállítani. Ezzel pedig megszűnt a bíbor szín különleges státusza. Perkin nemcsak a bíbor festéket vezette be így a hétköznapiokba, hanem a szintetikus festékek előállításának első lépését tette meg. Hamarosan más nehezen előállítható színek is elérhetőek lettek.

Ma pedig bárki bármilyen színt olcsón beszerezhet. És ha olyan kedve támad, akkor akár a szülőszobát is Bíbor teremmé díszítheti, hogy a trónörökös ilyen módon bíborbanszületett legyen.

2020-09-07

Eljött az idő, hogy megint egy kicsit túrázzunk...

Törökország bal felső sarka

Vannak dolgok, amik miatt időnként ki kell menni, meg visszajönni. Tisztára, mint a Windows. Kikapcsoljuk, bekapcsoljuk és már megy is tovább az élet. Vannak dolgok, amik csak néhány hónapig érvényesek. Utána újra be kell lépni Törökországba, és akkor megint néhány hónapig érvényes lesz. Alapesetben ezzel nincs is baj, hogy 3-4-5 hónaponként kilátogatunk külföldre, így igazándiból észre se vesszük.

De aztán eljött 2020.....

<https://www.youtube.com/watch?v=yh4jhWcr5Rs>

A határok lezárva! (vagy éppen nyitva). Repülő nincs! (vagy éppen van). Nem lehet menni külföldre! (vagy éppen igen). Nem lehet külföldről jönni! (vagy éppen igen). Kell covid-teszt! (vagy éppen nem). Két hét karantén van! (inkább legyen három... nem is! Négy!). És egyébként sem lehet tudni, mi lesz holnap!

A dolog tényleg nem egyszerű. Nemrég jártunk Izmirben, ahonnan a hajók úsznak át Görögországba. Gondoltam, egy próbát megér, és kimentem a nemzetközi kikötőbe. Nagy nehezen találtam valakit, akit megkérdezhettem, hogy tudna-e pecsételni. Csak egy pecsétre van szükségem az útlevelemben, hogy kimentem az országból, meg bejöttem. De azt mondták, hogy a vírus miatt egyetlen hajó sem közlekedik. Nem adhatnak pecsétet. Elég nagy bonyodalom lenne, ha valaki rákérdezne, hogy sikerült Görögországba jutnom, ha nem járnak a hajók...

Üdvözljük 2020-ban!

Egy ideig halasztottuk, hátha a dolgok jobbra fordulnak. Idő is volt még. De aztán vége lett a nyárnak. Az idő is elfogyott, és féltő volt, hogy az iskolakezdéssel inkább záródnak a határok, mint nyitnak.

Némi telefonálgatás után kiderült, hogy most lehet menni, a határok nyitva vannak. Isztambulhoz legközelebb Görögország és Bulgária van. Görögországba nem kérnek tesztet. Bulgáriába pedig talán nem kérnek. Így mindkét út szabad.

Isztambultól alig 250 km-e található Törökország Sopronja, Edirne. Tőle néhány km-e egyik irányba a görög határ van, másik irányba pedig a bolgár. Így akár mindkettőt meg lehet próbálni.

Igen, itt már jártam. . Akkor busszal mentem, most kocsival.

Igen ám, de az autó céges. És még sosem járt külföldön, pláne nem az EU-ban. Egy halom papírt kellene összeszedni, hogy átmenjen akár Görögországba, akár Bulgáriába. Mindeközben a törökök sem szeretik, ha az autók ki-be járnak az országból. Jó alaposan felírják, ki merre és mikor ment. Az nem lenne jó, ha beírnák az útlevelembe, hogy az XZ rendszámú autóval bejöttem az országba. Aztán ha pár hónap múlva megyek kifelé, valaki még kérhetné, hogy mutassam be.... Erre kicsi az esély, de...

Tehát azt mindenképpen el akartam kerülni, hogy az autó kimenjen az országból. Úgy terveztem, hogy a határhoz közel leparkolok, és onnan gyalog megyek tovább. De közben megnéztem a térképen. A török-bolgár határon (Kapikule - KapuTorony) halad át Európa egyik legfontosabb útja. Ez az, lehet autókázni. Így itt egy komoly autópályára számítottam. Azon pedig nem lehet csak úgy leparkolni, vagy megfordulni. Még Törökországban sem. Ha nem vigyázok, akkor bizony nem lesz megállás Bulgáriáig.

De nemcsak az autót, hanem jómagamat sem akartam Bulgáriáig elvinni. A török és a bolgár határ között van egy pár száz méteres senkiföldje. Én úgy terveztem, hogy majd itt fordulok meg, és jövök vissza Törökországba. Mert bár azt mondták, hogy valószínűleg nem kértek a határon tesztet, ez még nem garancia semmire. Arról nem is beszélve, hogy akkor mi van, ha kijutok Törökországból, de vissza nem tudok jönni. Akkor vajon mit fogok csinálni?

Próbáltam arra gondolni, hogy legrosszabb esetben a magyar konzulátus kiment. De ekkor

már az EU-ban leszek. Vajon onnan is kiment? És akkor hova fogok kerülni? A szófia követségre? Budapestre? Lehet, hogy inkább a török követséget kellene inkább majd keresni? Ők mégiscsak Törökországba vinnének vissza. Vagy nem?

Ahogy így készültem B, C, D és Zs tervekkel, akkor láttam a térképen, hogy ott egy görög határátkelő is Edirne mellett (Pazarkula - VásárTorony). Közelebb is van, az út is sokkal elhagyottabb... Itt csak könnyebb lesz leparkolni és megfordulni. Bár az interneten vannak, meg a kocsik mellett piknikező emberekről. De csak nem most akar mindenki a határon átmenni? Vagy mégis? Most van az iskolakezdés...

Na jó. Induljunk! Víz+két heti hideg élelem+útlevelem meg minden papír.

Edirne, és a Selime mecset, ahogy a kocsiból látszik

Edirne városáig eljutni nem nagy kaland. 10+ év után semmit sem jelent az, hogy 250 km-t utazok. Ez olyan, mintha Budapestről Szentendrére ugranánk át. Sokkal több kaland volt a néhány kilométerre lévő határig eljutni. Törökországban mindig valahol valamit átépítenek, és olyankor minden egymás hegyén hátán van. Itt még egy folyó is volt, aminek valahogy a túloldalára is át kellett jutni. Na de 10+ év isztambuli vezetési rutinnal az ember csukot szemmel is eltéved.

De aztán csak ott volt az út, ami elvitt a görög határra. Meg ott volt a tábla is, hogy itt az ország vége. És ott volt az a tábla is, hogy itt bizony tilos ám fotózni (ezt valószínűleg csak én olvastam el). És ott volt az a tábla is, hogy a határ zárva van.

Nem derült ki, hogy a vírus miatt, vagy az aktuális politika miatt zártak. Vagy csak a görög-török oldal megegyezett ha aznap teaszünetet tartanak... Minden esetre a két fél békésen teázott (vagy kávézott) az árnyékok között.

Rövid beszélgetés után kiderült, hogy a határ tényleg zárva van. Nem pedig csak valaki kint felejtette a táblát. Márpedig ha zárva van, akkor senki nem megy át. Sem valóságosan, sem virtuálisan. Nincs pecsételés. De micsoda szerencse, a bolgár határ is itt van a közelben! El se hiszem, hogy ilyen szerencsés vagyok!

Nemsokára kijutunk Törökországból

Igen, ehhez csak vissza kellett keveredni a folyó másik partjára, majd feljutni a Bulgáriába menő autópályára (ehhez ideiglenes megoldásként kb. 80 m-en szembe kellett menni a forgalommal - aznapra így sikerült megoldani). Ekkor már elkezdtem aggódni. Ha valamit elrontok, akkor az autó is és én is átkerülünk Bulgáriába. Ezt pedig szerettem volna elkerülni. Leginkább az autó érdekében.

Szerencsére a határ előtt egy hatalmas terület volt, ahol mindenki úgy parkolt, ahogy akart. Mint kiderült, elég sokan vannak, akik csak idáig jönnek. Kihozzák rokonukat, ismerősüket (vagy ellenségüket), aki aztán majd valahogy átjut a határon. Még buszjárat is van. Ahhoz képest, hogy néhány perce a görög határon senki sem volt, csak békés madárcsicsergés, árnyék, puskásember... itt minden az ellenkezője. Leszámítva a puskás embert... Az itt is volt..... Még sokkal több is.....Több, mint ahány pont ebben a bekezdésben van.....

Könnyen leparkoltam (hely volt bőven!), és láttam, hogy sok ember gyalogol a határhoz, és sok ember jön vissza fele is. Könnyű menet lesz ez! Gyorsan elintézzük! Még vizet sem vittem magammal.

Én is elindult a határhoz, mint sokan mások. És hamarosan én is visszafele gyalogoltam, mint sokan mások. Mert én is úgy jártam, mint sokan mások: A határ gyalogosforgalom előtt le van zárva. Csak kocsival lehet átmenni.

Gyors gondolkodás, interneten online kupaktanács. A céges autó biztosan nem fog átmenni. Itt 5 perc alatt annak a papírjait biztosan nem intézzük el. Ráadásul ha kocsival megyek, akkor Bulgária előtt nem fogok tudni megfordulni.

Jöhet a B terv, amit a helybeliek itt helyben javasoltak: Üljek be egy vadidegen kocsijába, menjek át a határon, majd szálljak ki. Visszafele már lehet gyalog jönni. Ugye, hogy nem tűnik nehéznek? Csak 5 perc az egész!

Ja-ja, Covid időszakban máshoz sincs kedvem, mint idegen emberek kocsijában üldögelni... Biztos ők is örülnek annak, ha csak úgy valaki az út mentén bekukkant a kocsiba. De mivel láttam, hogy többen is így csinálják, vettem egy nagy levegőt, és én is elkezdtem stoppolni.

C terv az lehetett volna, hogy kb. másfél óra kocsikázásra van még egy határ (szerencsére),

ahol szintén nem lehet gyalog átmenni. De hátha mégis...

Olyan 20 percet várhattam, mire felvett valaki. Végül is szép idő volt: eső nem esett, a nap is sütött. Nem is volt 40 fok. Csak 38...Megmondtam az illetőnek, hogy én csak olyan 100 m-t szeretnék menni. Még a bolgár határig sem kell elvinnie. Addig csak túléljük egymást.

Így indult el kifelé az országból. Letekert ablakkal, és néztük kifelé. Közben azért csak lefutottuk a szokásos ismerkedős köröket. Mégiscsak Törökországban vagyunk, bár éppen az utolsó métereket tesszük meg benne. Azt is csigalassúsággal.

Eljutottunk az útlevel ellenőrzéshez. Áadtam az enyémet, amire a hangok alapján hamarosan rákerült a pecsét is. Útitársam és sofőröm nem volt ilyen szerencsés. Neki is hasonló okokból kellett ki meg belépnie az országba, de neki az útlevelével kapcsolatban is voltak gondok. És ő már túllépte a megengedett határidőt. Elmondása szerint nem ő tehet róla, hogy nem csinálta meg a dolgokat korábban, és a vírus miatt az országban ragadt. Mindezt ennél kevésbé szebben, de sokkal indulatosabban mondta. A válasz is hasonló volt. Én közben azon gondolkodtam, hogyha mindkét oldalt túlzottan eluralkodik a lelkesedés - és expressz sebességgel haladtunk a felé -, akkor vajon mi a helyes cselekedet. Vajon hogyan tudnék a kocsiból úgy kiugrani, hogy ne annak tűnjek, aki éppen a határon akar átszökni. Jah, és az útlevelem még mindig a határőrnél volt...

Szerencsére (ma én ilyen szerencsés vagyok) a másik határőr látta, hogy én a jelen szituációban totál kívülálló vagyok. Odaadta az útlevelemet, majd mondta, hogy innentől menjek gyalog tovább! Ez volt minden vágyam! A nap is sütött, az idő is szép volt, és még mindig nem volt 40 fok (csak 39). Ki ne vágya egy jó kis sétára?

Nem mellesleg tényleg ez volt a tervem. A kilépő pecsét után már csak valahogy át kellett jutnom a visszafelé tartó forgalomba, és visszajönni az országba. Minden jel arra mutatott, hogy mégse fogok elmenni Bulgáriáig.

Minden jel ezt mutatta. Kivéve az a 3-4 m-es betonfal, ami a jövő és menő forgalmat elválasztja egymástól. Valahogy ezt kellett megkerülnöm. Ezen az úton vissza nem mehetek. De ne is tekintsünk vissza! Nézzük csak előre! Mindig csak előre! Arra van ugyanis... ööö.. jah igen, Bulgária.

Ahogy mentem, mendegéltem a falnak csak nem akart vége lenni. A távolban pedig kezdett

feltűnni a bolgár kapu. De előtte még egy hatalmas bevásárló központ ücsörgött az út szélén. Ez most zárva volt, csak a cukrászda volt nyitva, ahol egy halom gyerek lelkesen fagyizott. Ezek meg hogy kerültek ide???

A reményem, hogy a bevásárló központon keresztül átjuthatok a visszafelé menő oldalra gyorsan szerte foszlott. Nemcsak, hogy zárva volt az épület, de a fal belül is folytatódott. Így mentem tovább, hátha lesz valami...

Ahogy így gyalogoltam tovább a végzett fel, egyszercsak egy őrbódét találtam. Benne egy határőrrel. Tőle megtudtam, hogy szerencsére (ismét csak a szerencse!!) van a közelben egy ideiglenes falépcső, amin át lehet jutni a fal másik oldalára. Úgy tűnik, hogy ők sem szeretnek a következő országig elgyalogolni ha át akarnak menni a fal másik oldalára.

Oké! Elérkeztünk félútra! És az egyik legfontosabb dolgot sikerült elkerülni: most már biztos, hogy nem megyünk be és ki Bulgáriába, ami egy csomó felesleges macerától megkímélt. Most már csak szépen lassan visszagyalogolunk a török határra, pecsételünk egyet, majd megkeresem az autót, és irány haza.

Beálltam a kocsisorba: Audi, Mercedes, én, BMW. Micsoda menő társaságba kerültem!

Már nyújtottam az útlevelemet, amikor szólt a határőr, hogy ez így nem lesz jó. Gyalogos forgalom kizárva...De ugye nem kell visszamennem egészen...a... meddig is? Jah, én arról jövök, ahova éppen megyek!Ha szerzek autót, akkor jöhetek.Nekem van autóm, ott áll olyan 140 m-e innen. Sajnos hiába hívom, nem jön ide magától...Esetleg lehetne stoppolni...Igen, a stoppolás eddig is jól ment.. Miért is ne?

Olyan 20 percet várhattam. A befelé jövő forgalom jóval csekélyebb volt, mint a kifelé menő. Sokan úgy néztek ki, mintha az egész házukat vitték volna. Oda egy macska sem fér be, nemhogy én.. Felvenni pedig senki sem akart.

Végül az előbbi határőr megsajnált (ma tényleg szerencsés vagyok), és azt mondta, hogy nem baj, ha nem szállok be a kocsiba. Elég ha mellette megyek, és majd egyszerre adjuk oda az útlevelet. Akkor a rendszer szerint a kocsiban ülök, és akkor minden jó lesz.

Hát jó. Kiválasztottam egy szép sárszínű kocsit, és beálltam mellé. Majd pedig szépen

átgyalogtam a határon.Pillanatok alatt megkaptam a pecsétet, amit mindjárt el is újságoltam a közben izguló online közösségnek.

Nem maradt más hátra, mint megkeresni a kocsit, és elindulni vissza Isztambulba...

Azaz mégis! Ez itt Edirne. Meg egyébként is Törökország. Elképzelhetetlen, hogy ne menjek be a városba egy étterembe. És ha már ott jártam, vettem egy halom sajtot is.

Üdv a határról

2020-09-14

"Ki tudja honnan jöttek. Egyszer csak ott voltak, és megmentették az egész birodalmat."

Ha írnánk egy jó kis könyvet, ami több generációról szól a XI. századi Bizánci Birodalomról, akkor a fenti mondat jó kezdet lehetne.

A Komnénosz család valószínűleg Trákiából, a Komné faluból származik. A család első ismert tagja Manuél Erotikosz Komnénosz. Igen, ebben a három szóban megvan minden, amivel az ember egy birodalmi családfát ültethet el...

Manuél Erotikosz Komnénosz II. Baszileiosz császár (uralkodott 976-1025) alatt szolgált katonaként. II. Baszileiosz kiváló katonai császárként ismert, aki hasonló katonai módszerekkel stabilizálta az ország belső problémáit is. II. Baszileiosz vigyázott a katonáira, aki ezért rajongtak érte. Az ország stabilizálása közben sok földterület szabadult fel. Mellé jöttek a régi bizánci területek, amiket sikerült visszahódítani, köztük pl. Szíriát. Így bőven volt terület, amit a hűséges katonáknak oszthatott. Manuél Erotikosz Komnénosz a szolgálatai elismeréséért földet kapott a Paphlagonia nevű területen.

Paphlagonia Bithynia és Pontus mellett a három fő fekete-tengeri terület, szép nagy hegyekkel, dús folyókkal és legelőkkel, messze az ellenséges határoktól. Ez lesz később a Komnénosz ház központja. Itt Timonoin városban épül fel a családi vár, amit később Kastrá Komnenor néven ismernek. Később ez a név rövidül Kastamone-ra, majd belőle lesz a mai Kastamonu tartomány.

Paphlagonia téma, benne Kastrá Komnenor, azaz Kastamonu

Manuél Erotikosz Komnénosz 1020 körül hal meg. A gyerekei még túl fiatalok, így ők II. Baszileiosz császár udvarába kerülnek.

II. Baszileiosz utód nélkül hal meg, és akik a birodalmat viszik tovább, nem az eszükéről és a rátermettségükről híresek. A birodalom szépen-lassan ismét válságba kerül.

1057-ben Manuél Erotikosz Komnénosz fia, Iszaakiosz úgy dönt, hogy közbelép és a VI. Mikhaél elleni lázadó csapat élére áll. Még a a konstantinápolyi pátriárka, Kérullarios is kéri VI. Mikhaél lemondását, aki úgy érzi, hogy itt az idő, hogy inkább szerény szerzetes legyen.

Az új császár, immár I. Iszaakiosz a válságot úgy próbálja megoldani, ahogyan azt II. Baszileiosz császártól tanulta. Ez már pátriárka, Kérullarios számára is kellemetlen, aki hamar szembekerül a császárral. Neki is azt javasolja, hogy inkább ő is legyen szerzetes. Kérullarios olyan népszerű, hogy Iszaakiosz olyan népszerű Konstantinápolyban, hogy inkább akkor fogják el, amikor az az erdőben sétálgat egy félreeső földúton. A császár hiába kéri a pátriárkát, hogy mondjon le, ő keményen visszavág: inkább a császár mondjon le. I. Iszaakiosz erre zsinatot hív össze, hogy így kimondják a pátriárkát leváltsák. De az egyházfő megint túljárt rajta: meghalt. Ezzel pedig az császár kínos helyzetbe került. "Nem én tettem! Ez a kés nem azért van nálam, én csak dinnyét akartam szeletelni. Igen, aznap ő éppen csíkos sapkát vett fel. Az nem vér a ruhámon, hanem dinnye!" I. Iszaakiosz nem tudta az embereket megnyugtatni, így végül ő is szerzetes lett. A kolostorban találkozott VI. Mikhaéllal, és együtt kártyáztak a továbbiakban.

A következő császárok sem tudták a Bizánci Birodalom alapvető problémáit megoldani. Sőt! A gondok egyik forrását éppen a katonákban látták. X. Kónsztantinosz a hadsereg tudatos leépítésén dolgozott, miközben minden határt folyamatosan támadtak. Így jutottak el 1071-ben a.

Manzikert mellett Bizánc elvesztette a csatát a szeldzsukok ellen. Látszólag nem különbözött sokban a többi elvesztett csatánál. Bár IV. Rómanosz bizánci császár fogoly lett, békésen iszogatót a szeldzsukok. Meg is állapodott velük a békefeltételekről, majd hazaengedték. Isztambulba visszatérve látta, hogy az egész birodalom felfordult. VII. Mikhaél vette át az uralmat, és mindenki azt hitte, hogy IV. Rómanosz meghalt. A régi császár megjelenése tovább fokozta az egyébként sem békés hangulatot.

IV. Rómanosz hamar elvesztette szeme világát, majd minden mását is, közte az életét. VII. Mikhaél pedig nem tudott úrrá lenni az így felmelegedett hangulaton. A helyzetet tovább rontotta, hogy a szeldzsukok a békeszerződést érvénytelennek tekintették, és a zűrzavart kihasználva majdnem az egész Anatóliát elfoglalták.

Bizánc_1076-ban Forrás: Wikipédia

VII. Mikhaél nem volt népszerű. 1078-ban az egyik hadvezér, Niképhorosz Botaneiatész úgy gondolta, hogy ennél még ő is jobban tudná irányítani a birodalom maradékát, majd fogta magát, és átvette a hatalmat. VII. Mikhaél ezek után úgy döntött, megpróbálkozik elődje és névrokona, VI. Mikhaél módszerével, és ő is szerzetes lett.

Az új császár, immár III. Niképhorosz katonaként gondolkozott, és a problémákat katonaként gondolta megoldani. A külső és belső ellenségek leverésére egy másik ismert hadvezért, Alexiosz Komnénoszt küldte. Alexiosz kezdetben jól teljesítette a parancsokat és egyre magasabbra emelkedett. Később egyre inkább elgondolkozott azon, hogy ő ezt másképpen csinálná. A tervei komolyak voltak. Még a császári családba is beházasodott, és ezzel más nemesi családok támogatását is elnyerte. 1080-ban egy újabb lázadás tört ki. Alexiosz megtagadta a császár parancsát, és inkább a lázadók élére állt. 1081. tavaszán bevonult Konstantinápolyba. III. Niképhorosz a jó öreg bizánci taktikát használta: ő is szerzetes lett.

Alexiosz egy korabeli miniatúrán
Forrás: Wikipédia

I. Alexiosz nem az első Komnénosz volt, aki a trónra ült. Mégis őt tartják a dinasztia alapítójának. Ő volt az első, aki meg is tudta tartani a trónját. Pedig ez nem volt egyszerű. A gazdaság romokban, a hadsereg romokban, a szeldzsukok pedig már a Boszporusz túlszéljáról integetnek.

Anatólia visszafoglalása kulcsfontosságú volt. Az látta el a birodalmat élelemmel és katonákkal. I. Alexiosz már az elődjét is gyakran idegen katonákkal segítette. Így számára természetes volt, hogy most is külföldről kér segítséget. De a segítség sosem érkezett ingyen. Néha pedig hosszú távon kellett érte súlyosan fizetni. Velence a segítségét kereskedelmi területeket és engedelményeket kérte. A nyugati keresztiesek pedig teljesen átformálták Kis-Ázsiát és a Közel-Keletet.

I. Alexiosz sikeresen megvédte a birodalmat a dél-Itália felől érkező normannoktól, és a Balkán felől támadó besenyőktől, szlávoktól és kunoktól. Ezek után Anatólia visszafoglalására készülhetett.

Ekkor jelentek meg váratlanul a keresztiesek. Európában látták, hogy Bizánc komoly válságban van, talán már a végnapjait éli. Ezért úgy gondolták, hogy a Szentföldet maguktól foglalják vissza. Vagy csak már túl sok volt az az ember, akit nem tudtak lefoglalni. Úrrakéta még nem volt, hogy fellőjék őket a Holdra, így elküldték őket Jeruzsálembe. Amikor I.

Alexiosz arra készült, hogy átkeljen a Boszporuszon és a szeldzsukokkal csatázzon, akkor ott volt egy halom kardos ember Konstantinápoly kapujában. És alig várták, hogy a kardot valaki ellen használhassák már végre.

I. Alexiosz gondolkodott, hogy mit tegyen velük. A Boszporuszba mégse dobhatta mindet, meg Európa is mérges lenne. Mégiscsak segítség címszóval küldte őket.. Végül megállapodott velük, hogy kapnak enni-inni és még a túlpartra is átviszi őket. Cserébe az elfoglalt korábbi Bizánci területeket visszaadják.

A keresztések ebbe beleegyeztek, és hamarosan Nikaiát is elfoglalták és odaadták a császárnak. Majd keletre indultak Antiochia felé. Útközben sorra legyőzték majd magukra hagyták az egymással hadakozó szeldzsuk szultánságokat. Ez idő alatt I. Alexiosz a tengerparti területeket szerezte vissza.

Bizánc már 638-ban elvesztette Antiochiát, ami kereskedelem, élelmiszer és a vallás szempontjából is fontos volt. Hasonlóan értékes, vagy talán még értékesebb lett volna, ha Jeruzsálem is újra a Keletrómai-Birodalom része lesz. Erre most lehetőség nyílt a keresztések révén.

De miután a keresztések nagy nehézségek árán elfoglalták Antiochiát és még Jeruzsálemet is, a megszerzett területeket nem adták át Bizáncnak. Helyette saját királyságokat alapítottak. I. Alexiosz nem nagyon tudott mit tenni velük. A területeket ők foglalták el, nem rakhatta ki őket. És most már Európától sem kérhetett segítséget, hiszen ezek keresztény királyságok voltak, nem pedig hitetlenek. Sőt! A nyugati keresztések királyságait jobban is elismerte. Az Egyházszakadás már lezajlott. A nyugati egyház talán még örült is, hogy a korábbi egyházközpontok Bizánc helyett Róma fennhatósága alá kerültek. Ez egy érdekes új helyzetet teremthetett volna...

I. Alexiosz 1118-es halála után - kisebb zökkenővel - fia, II. Ióannész vette át a trónt. Ő már már abból dolgozott, amit az apja addig elért.

II. Ióannész még I. Alexiosz idejében összeházasodott a magyar Nagy László király lányával, Piroskával. Ez kezdetben segítette a magyarok és a bizánciak közötti barátságot. De miután II. István nagybátyját, Álmos herceget Bizánc befogadta, elmérgesedett a viszony. A két ország később egymással harcolt a Balkánért. Az igazán érdekes események majd a fiánál, I. Manuélénél lesznek.

I. Alexiosz a velenceiek segítségét kérte a normannok ellen. Cserébe kikötőket, raktárakat és kereskedelmi kiváltságokat kértek. Ez viszont a bizánci kereskedőket hozta nehéz helyzetbe. II. Ióannész ezt orvosolandó keresett egy jó indokot, hogy Velencével összeveessen. De ekkorra már a bizánci flotta olyan elavult volt, hogy elvesztették a háborút. Velence csak megerősítette a pozícióját.

Anatóliában a Szeldzsuk birodalom a végnapjait élte, és teljesen szétesőben volt. Így a helyén kisebb-nagyobb szultánságok alakultak ki. Ők leginkább egymással voltak elfoglalva, és csak néha-néha törtek be a Bizánci Birodalom területére 1-1 rabló hadjárat elejéig. A fontos tengerparti városokat I. Alexiosz már visszafoglalta. Anatólia belső területeivel és az ottani szultánságokkal most nem foglalkozott senki. II. Ióannész helyette az újonnan alakult Kis-Örményországgal hadakozott.

Örményország változóban a Bizánci Birodalom része volt (még örmény származású bizánci császár is volt), vagy éppen a saját függetlenségét vívta ki. De általánosságban a két ország egymás hátvédei voltak. Majd a 9. században az arabok foglalták el, amit 1021-ben II. Baszzieliosz császár csatolt vissza a birodalomhoz. 1071-ben a a után a szeldzsukok egész Anatóliát elfoglalták, így Örményországot is. Ekkor települtek át Anatólia dél részére, a Toros-hegységbe. Később itt tudtak saját királyságot építeni, amely a bizánciak, szeldzsukok és a keresztések között egyensúlyozott. II. Ióannész ezt a területet foglalta el Antiochiába menet.

Antiochia elfoglalása és a Bizánci Birodalomhoz csatolása sokat segített a Keletrómai Birodalom újbóli felemelkedésében. Ezért II. Ióannész is kiemelt célként kezelte. 1137-ben Antiochia alá érkezett, ami hamarosan kapitulált. Kitértek a bizánci zászlót, a császár pedig bevonult a városba. Pár évvel később, 1142-ben mégis inkább úgy döntöttek, hogy függetlenítik magukat. II. Ióannész újra Antiochia ellen vonult. De amikor a Toros-hegységben járt, egy mérgezett vadkan támadt a császárra, aki belehalt a sérüléseibe.

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/16837119466>
Piroska mozaikja az AyaSofya-ban.

A trónra az energikus I. Manuél került, aki folytatta apja és nagyapja terveit. Nem tudva, hogy eközben egyre közelebb kerül egy láthatatlan és eddig ismeretlen ellenséghez.

Dél-Itália normannok kezén volt, akik időnként a Balkánra támadtak. I. Alexiosz a velenceiekkel és a Német-Római császárral szövetségbe sikerült őket távol tartani. Majd II. Ióánnész ezt a politikát akarta folytatni. Ezért feleségül vette III. Konrád német király sógornőjét, Bertát. Ezzel sokat közeledett nyugat-európához.

Nem sokkal később az arabok megtámadták, és elfoglalták az egyik közel-keleti kereszties államot. Ennek hírére a pápa meghirdette a II. kereszties hadjáratot. Ez nemhogy nem lett sikeres, de a keresztiesek rendbontásai tovább fokozták a görög-latin ellentéteket.

A kereszties hadjárat után Manuél és Konrád közös itáliai háborút tervezett. De ebbe a szász-német politika szólt bele. Mire Konrád végre mindenkit felszeletelt és a frissen fényezett kardjával Itáliába indulhatott volna, addigra meghalt. Utódja Barbarossa Frigyes már Manuél állandó vetélytársa lett. Így a következő időszakban gyakran a Római Birodalom két örököse harcol egymással valamilyen formában, mint egy hideg háborúban.

Manuél végül megtámadta Itáliát, és bár gyors sikereket ért el, a térségben lévő összes hatalom ellene fordult. A meghódított területeket hamar elvesztették, Manuél pedig itt került szembe Frigyessel.

Manuél ezek után a szerbekkel csatázott, akiket II. Géza magyar király segített. Ezzel kezdődtek a konfliktusok Bizánc és a magyarok között.

A Magyar királyság korábban különleges kapcsolatban volt a Keletrómai Birodalommal. Amikor a Római Birodalom két részre oszlott, akkor a határ a későbbi Magyar királyságnál húzódtott. Bizánc a Kárpát-medencére mindig úgy tekintett, mint ami a nyugati részhez tartozik.

Itália is a nyugati részhez tartozott, de Róma meghódításával Bizánc egyszerre szerezhethetné meg a régi központot, és a kereszténység új központját. Ezzel alaposan átrendezné Európa hatalmi viszonyát, és Bizánc újra vezető szerephez jutna. Így Itália és Róma elfoglalása mindig is Konstantinápoly egyik álma volt.

Manuél most úgy érezte, hogy befolyását kiterjeszti a Magyar királyságra is. Talán azért, mert félig ő is magyar volt. Vagy az anyja, Piroska mesélt neki a magyar borokról és lányokról. Bár Manuél többször is csatát nyert a magyarok ellen, direkt nem készült az ország elfoglalására. Mindig csak a déli területekig hatolt be, majd egy-egy békeszerződés

után visszavonult. E helyett inkább ellenkirályokat támogatót, és segített.

Az egyik béketárgyalás során került Konstantinápolyba II. Géza fia, Álmos herceg unokája, a későbbi III. Béla. Manuél látta benne a tehetséget, és annyira tisztelte és kedvelte, hogy eljegyezte vele a lányát, Máriát. Még egy külön személyre szóló címet is létrehozott neki: Béla lett a császár első embere (deszpotész). 1165-ben Manuél már lassan 50 éves lett. Mivel első felesége elhunyt, fiú pedig nem született, Bélát hivatalosan is megtette utódjának. 1161-ben Manuél a közel-keleti kereszties királyságokkal is próbált egyezsége jutni. Ekkor házasodott össze az antioch fejedelem lányával, Máriával. 1169-ben fiú gyermeket szült, így Manuél gyorsan felbontott minden egyezséget Bélával.

Ettől még a jó viszonyuk megmaradt. Manuél segítette Bélát a magyar trónhoz jutni. Béla pedig a Konstantinápolyban tanult ismereteit használta az ország kormányzásakor. Felvirágoztatta a gazdaságot és a kultúrát, általánossá tette az írásbeliséget. Sikeres külpolitikájának köszönhetően a Magyar Királyság Kelet-Közép-Európa vezető hatalma lett.

Manuél a keleti határon is sikeres volt. Az apjához hasonlóan újra elfoglalta az időközben függetlenné váló örmény területeket, majd a szeldzsukokkal is többször legyőzte. Sikert a közel-keleti kereszties királyságokkal is kiegyeznie.

Mind Manuél, mind a keresztiesek Egyiptomot szerették volna megszerezni. Egyiptom stratégiailag is fontos volt, az látta el élélmiszerre a környező országokat. Ha ez Bizánchoz vagy a keresztiesekhez kerül, azzal nemcsak ők jutnak előnyhöz, de az arabokra is súlyos csapást jelentene. E mellett az 5 pátriárka közül az egyik Alexandria volt. Róma Nyugat-Európához tartozott. Konstantinápoly pedig Bizánchoz. Jeruzsálem és Antioch a keresztiesekhez tartozott. Már csak Alexandria volt hátra. Később pedig majd egy békés vacsora mellett megbeszélük, hogy melyik tartozzon a keleti, melyik a nyugati kereszténységhez. Kardot persze mindenki hozzon magával! Mégiscsak a középkorban vagyunk! Manuélnek voltak tervei arra is, hogy a kereszténységet újra egyesíti...

Alexandria meghódítása nem sikerült. A görögök és a latinok nem tudtak együttműködni.

Eddigre a görögök és a latinok közötti kapcsolat teljesen elmérgesedett. A Szentföldre igyekvő keresztiesek nem éppen a jó modorokról voltak híresek. Manuél pedig a nyugati kapcsolatai révén egyre több latint juttatott be a bizánci vezetésbe, vagy adott földet a bizánci területeken. I. Alexiosz alatt a velenceiek, genovaiak és pisaiak kereskedelmi negyedeket alakítottak ki Konstantinápolyban. A három kereskedő köztársaság gyakran

veszett össze egymással. 1171-ben az utcai harcok a szokásosnál jobban elfajultak. Manuél ekkor elrendelte, hogy az összes velenceit rakják ki az országból, a vagyonukat pedig kobozzák el. Cserébe Velence több bizánci szigetet is megtámadt.

1170-es évekre Anatólia közepén az Ikonion Szultánság is lábra állt, megerősödött. 1173-tól pedig Frigyes is támogatta őket. 1176-ban Manuél a magyarok segítségével egyenesen a központot, Ikoniont (ma Konya) készültek megtámadni. Müriokephalonnál a szeldzsukok csapdát állítottak. A bizánci vereség súlyos volt. Bár nem végzetes, mindenki úgy érezte. Az igazi veszteség az volt, hogy ezzel Anatólia visszahódításának reménye mindörökre elveszett. Manuél pedig személyes kudarcként élte meg az eseményeket.

De miért nem sikerült Anatóliát visszafoglalni? A bizánci hadsereg erősebb és felkészültebb volt. És őket segítették az európai zsoldosok is. Ezzel együtt a legnépesebb és a leggazdagabb tengerparti területek szinte végig a bizánciak kezében voltak. Ezzel szemben a szeldzsukok a kevésbé népes, szegényebb területek felett uralkodtak, és a katonáik is elavultabbak voltak. Csak hogy mi jól ismerjük, hogy a gyors váratlan lovas támadás és menekülés milyen hatékony tud lenni. A sztyeppei népek taktikáját nemcsak a magyarok, hanem a szeldzsukok is nagy lelkesen alkalmazták. Amikor pedig a bizánciak a nehéz lovassággal ellencsapással próbálkoztak, akkor a szeldzsukok egyszerűen odébb álltak. A rablóhadjáratoknak az erős várak, őrtornyok és erődök építésével védekeztek a bizánciak. Ebből próbáltak minél többet és minél gyorsabban felépíteni a visszafoglalt területeken. De ez lassú folyamat volt. És 1-1 csata utáni békeszerződésben a szeldzsukok mindig valamelyik erőd lebontását kérték a rablóhadjáratok ideiglenes beszüntetéséért cserébe.

Ismerjük, hogy 955-ben Ausburgnál a Német-Római Birodalom sikeresen végleg megállította a magyarokat. A bizánciak pedig maguk is megtapasztalták 970-ben az arkadiopoliszi csatában, hogy a jól szervezett és felfegyverzett lovagok is sikeresek lehetnek a gyors és szervezetlen csapatok ellen.

Manuél 1176-ban egy hasonló csatát tervezett, amikor a szövetségeseivel együtt (köztük a III. Béla magyar király által küldött katonákkal) az Ikonion Szultánság központjára akart támadni. Az elbeszélések szerint Manuél ismerte a müriokephaloni hágót amin átkelt. Úgy gondolta, hogy a páncélos lovagokkal jól tudja védeni. Csak hogy a törökök még az előtt rajtuk ütöttek, hogy a teljes sereg átkeljen, és rendesen felvegye a védekező pozíciót. Végül a bizánciak megerősítették a pozíciójukat, így nem mondható, hogy veszítettek, de a veszteségek jelentősek voltak, és az ostromgépek is elvesztek. A hadjáratot nem lehetett folytatni, Manuél béketárgyalásokra kényszerült.

I. Manuél bizánci császár

Forrás: Wikipédia

1180-ban I. Manuél bizánci császár meghalt. Őt a fia, a 11. éves II. Alexiosz követték. Neki nem indult szerencsésen a birodalmi császári karrierje. Manuél korábbi szövetségesei Bizánc ellen fordultak. Még III. Béla is hódító hadjáratokba kezdett. És a szeldzsukok is úgy érezték, hogy megéri most lóra ülni. Mindeközben Konstantinápolyban egyre erősödött a nyugat, azaz a latinok gyűlölete. A Komnénosz-dinasztia nyugatbarát orientációja komoly ellenállást szült. 1182-ben a Boszporusz túlsó partján megjelent egy kedves rokon, Andronikosz. Ő Manuél unokatestvére volt. És ha éppen nem valami ellenállást szervezett, akkor valamelyik szomszéd király feleségét csábította el. Ezúttal a latin ellenállást vezette. A hírről Konstantinápoly lakói fellázadt és még hajókat is adtak Andronikosznak és seregének. A fővárosban az emberek a latinok ellen fordultak. A népharagnak kb. 60.000 nyugati esett áldozatul. Andronikosz bevonult a palotába, elvette II. Alexiosztól a koronát, a trónt, de még jegyesét is, majd kezébe vette a birodalom irányítását.

Az immár I. Andronikosz erőszakosan meg akarta tisztítani a birodalmat a latinoktól, meg úgy minden bajától, amivel az egyébként is kaotikus állapotokat tovább destabilizálta. De legalább a korrupciót tényleg sikerült visszaszorítani. Az intézkedései nem kíméltek senkit, még a császári családot sem. Az egyik rokon, Komnénosz Izsák ezért inkább Ciprusra menekült, ahol császárrá kiáltotta ki magát.

A külső ellenségek már II. Alexiosz idejében megkezdték a birodalom támadását. Andronikosz nemcsak, hogy nem tudta őket megállítani, de még újabb ellenségeket is szerzett.

1185-ben Konstantinápoly népe megunt a császárt, és úgy döntött, hogy a nyílt utcán fogja feldarabolni. Ebből külön népünnepély lett. Az emberek napokon keresztül sorba álltak, hogy belerúgjanak egyet az uralkodójuk holttestébe. Vagy csak egy darabot levágjanak belőle és hazavigyenek.

I. Andronikosz bizánci császár képe egy 15. századi kódexben.

Forrás: Wikipédia

A népharagot egyedül I. Andronikosz fia, Manuél úszta meg, bár őt is megvakították. Az ő fiai, Andronikosz és Dávid fogják megalapítani a Trapezunti Császárságot 1204-ben. A Komnénosz család ott uralkodik tovább 1461-ig.

A család egy másik ága I. Mihály néven 1204-1214 között vezette az Epiruszi Despotátust, aminek alapítója volt.

I. Alexiosznak volt egy unokája, Ióannész Cselepsz Komnéosz, aki kalandos útjai során az ikonioni szultán lányának az ágyában kötött ki. II. Mehmed, aki Konstantinápolyt és Trapezuntot is elfoglalta, Ióannész Cselepsz Komnéosz leszármazottjának tartja magát. E miatt az oszmán szultánok a Bizánci Birodalom és így a Római Birodalom örökösének tartották magukat. Viselték a Kayser-i Rûm, azaz Róma Cézára címet. Ha követjük ezt az elvet, akkor az utolsó ember, aki magát Róma Császáranak nevezte, 1922-ben VI. Mehmed Vahdettin szultán volt. (A Google egészen jó magyar fordítást dob ki)

2020-09-17

<https://www.quora.com/Are-there-any-Byzantine-churches-in-Istanbul-still-used-as-churches>

2020-09-21

1204. nem volt éppen a legjobb éve a Keletrómai Birodalomnak. Az egyébként is szokásos trónviszályokba ezúttal új szín költözött: a keresztések.

(1183), hogy I. Mánuel fiát, a kiskorú II. Alexioszt a latingyűlölő Andronikosz úgy meglökte, hogy a kis császár leesett a trónjáról. I. Andronikosz furcsán volt népszerű. Uralkodásának rövid ideje alatt az emberek annyira rajongtak érte, hogy egy nap (1185) a nyílt utcán feldarabolták őt, hogy mindenki hazavihessen belőle egy darabot. Andronikosz nem élte túl ezt a nem mindennapi rajongást.

A bizánci császár II. Iszaakiosz lett, aki az elődje darabolásánál a késeket osztogatta és élesítette. Miután övé lett a trón, úgy döntött, hogy I. Andronikossal teljesen ellentétes politikát fog folytatni. Az ötlet egyszerű volt: ha I. Andronikosz azért utálták, amit csinált, akkor II. Iszaakioszt mindenki szeretni fogja, ha ennek az ellenkezőjét csinálja. Bármi is legyen az I. Andronikosz módszerei nem a legbékéesebbek voltak. De a célja a birodalom helyreállítása volt mind az eluralkodott korrupcióval, mind a túlságosan nyugati irányultságával szemben. II. Iszaakiosz viszont sikeresen visszahozta a korrupciót, majd a elajándékozgatta a földeket is. Nemsokára pedig sikerült ismét lepassztani a kincstárat is.

Mindezt látta a testvére is - egyszerűség kedvéért ő is Alexiosz -, és úgy gondolta, hogy ezt ő is meg tudja csinálni. Így ő is lökött egyet a testvérén, amikor az éppen a trónon ült (1195). Majd testvéri szeretetként Iszaakioszt megvakítottatta, majd adott neki egy börtönt is.

III. Alexiosz tényleg folytatta testvére tevékenységeit. Még több külpolitika melléfogás és még nagyobb házi bulik jellemezték uralkodását. Ami azért is meglepő, mert eddigre már tényleg minden pénz elfogyott a kincstárból. A nagy dínóm-dánomok között valahogy lanyhult a figyelem is, így Iszaakiosz a fiával - változatosság kedvéért szintén Alexiosz - el tudtak szökni.

Ők útközben összefutottak az éppen a magyar Zára várát elfoglaló, de amúgy a Szentföldre igyekvő keresztésekkel. Alexiosz megígérte, hogy a keresztéseket bőségesen kifizeti, ha azok segítik őt trónra jutni. Iszaakiosz próbálta mondani, hogy de hát semmi pénz nem maradt abban a palotában, hiszen ő költötte el, de Alexiosz nem hallgatott rá.

Alexiosz, aki a kereszteseknek hála hamarosan IV. lett, belátta, hogy az apja igazat mondott. A kincstárban még ezüstpor sem maradt, nemhogy elegendő arany, hogy kifizesse a lovagokat. A pénz előteremtéséhez úgy gondolta, hogy a frissen szerzett birodalmát fogja kifosztani. Ezt a nép nem nézte jó néven. IV. Alexioszt is lelőtték a trónról, egyenesen bele a Boszporuszba. Az emberek pedig találtak helyette egy V. Alexioszt.

Ő nemhogy nem tudta a kereszteseket kifizetni, de nem is akarta. A lovagok ezért ismét elfoglalták Konstantinápolyt. De most már komolyan csinálták, ki is fosztották. A Bizánci Birodalom egykori központjában a keresztesek kikiáltották a Latin Császárságot. Válaszul az egykori bizánci területekről a görögök visszakiáltottak. Mindjárt hárman, három helyről. Ebből a nagy kiabálásból lett a Epiruszi Despotátus, a Trapezunti Császárság és a Nikaiai Császárság.

Anatólia 1206-ban. Forrás: Wikipédia

Mindeközben I. Andronikosz unokái, Alexiosz és Dávid Grúziában, I. Tamar királynő mellett nevelkedtek. Amikor még csak kezdődött a bahé Konstantinápolyban, úgy gondolták, hogy elfoglalják Trabzont, és ott saját császárságot létesítenek. Ez lett később a Trapezunti Császárság. Ők a Komnénosz-házhoz tartoztak, a nagyapjuk pedig bizánci császár. Így magukat nem trónkövetelőknek gondolták, hanem azoknak, akik visszaszerzik a trónt. Egy olyan trónt, amin a jelenlegi család nem igazán tud ülve maradni. Még inkább a birodalmat vezetni.

Ezen kívül ez itt Trabzon, az ismert világ vége, A Fekete-tenger partja. A Fekete-tenger híres arról, hogy akkor is elnyelheti a hajókat, ha éppen jóllakott, és békésen alszik. Míg a másik oldalról a Pontuszi-hegység veszi körbe. Ennek legmagasabb pontja 3932 m, nem is olyan messze Trabzontól. Ezen a hegyen egy hadsereget átterelni nem egyszerű. Utak nem nagyon voltak, mert az első eső elviszi. Az eső egyébként minden nap esik. Kivéve akkor, ha éppen havazik. A hó nem tud olvasni, nem nézi a naptárat, és nem zavarja ha éppen augusztus van.

Trabzon elfoglalásához valahol a tenger mentén kell a hadsereget vinni, ami még mindig nem egyszerű, de legalább feltűnő. Aki pedig eljut a városfalig az megnézheti, hogy milyen magas.

Trabzon elfoglalásával csak akkor vacakoltak a környező királyságok, birodalmak, ha nagyon ráértek, vagy nagyon nagy szükségük volt rá.

Tehát Trabzon messze is volt, az elfoglalásával is bajlódni kellett, így ebben a városban nem volt ritka, hogy az anyaországtól függetlenítk magukat.

De hogyan is maradhat életben egy olyan városnyi birodalom, ami be van szorítva a tenger és az átjárhatatlan hegyek közötti vékony sávban?

Trabzon már a görög városállamok idejében gazdagnak számított. A közelben réz- és ezüstbányák voltak. Anatóliát elfoglalták a szeldzsukok, amivel a Selyem-út is megszűnt. Ennek az új európai végállomása Trabzon lett. A Komnénosz-ház a nyugati kapcsolata révén Trabzon hamar kereskedelmi központtá nőtte ki magát. Főleg a Genovaiak és a Velenceiek voltak aktívak a Fekete-tengeren.

Trabzon és környezete

Amikor 1204-ben Alexiosz és Dávid úgy dönt, hogy elfoglalják Trabzont, akkor ez egy jó kiindulópontnak tűnt. A Fekete-tenger vidékén a Komnénosz-ház népszerű volt. Trabzon meg tudott állni a saját lábán. A testvérek pedig azt látták, hogy Konstantinápolyt körbevették a keresztések, és a császár nagyon nem tudja a helyzetet kezelni. Ahogy a korábbi császár sem tudta a korábbi helyzetet. Ők még nem tudták, hogy a birodalom fővárosa hamarosan elbukik. Ők arra gondoltak, hogy Trabzon jól védhető hely, ahol kialakíthatják az ellenállás központját.

Még csak rendesen be sem rendelkeztek Trabzonba (a plüssmackók még a dobozban voltak), amikor megtudták a hírt, hogy Konstantinápoly elesett. Vele együtt a császár is elvesztette a trónját. Hát jó, valakinek meg kell tennie azt, amit megkövetel a haza. Erre pedig ki is lehetne a jobb, mint az császári család egyik leszármazottja? Így Alexiosz felvette a Róma császára címet, és ezzel ő lett Bizánc hivatalos uralkodója. Az egyik hivatalos uralkodója.

A Bizánci Birodalomban máshol is hasonlóan gondolkodtak. Az Epiruszi Despotátus, ahol szintén egy Komnénosz uralkodott, szintén a birodalom folytatásában gondolkodott. A Nikaiai Császárságot pedig III. Alexiosz egyik rokona indította útjára. Ez a három birodalom egymással versenyre keltek, hogy visszaszerezzék a fővárost. Aki kezében tartja Konstantinápolyt, ő vezeti a teljes Bizánci Birodalmat. Ezt tudták azok is, akik Bizánc állandó ellenségei voltak. Így a bolgárok is a város megszerzését tűzték ki célul.

Ahhoz, hogy a friss Trapezunti Császárság is beszállhasson ebbe a versenybe, először meg kellett szilárdítania az országot. Már az első évben Trabzont megtámadta I. Kaykhusraw ikónium szultán. Ő eredetileg a grúzok tartozó Erzurumot akarta elfoglalni, de mikor ez nem sikerült, könnyebb prédát keresett. De már Trabzon felé a hegyekben lakó emberektől túl nagy ellenállásba ütközött. A nem túl lelkes rohamot végül a város falai fogták meg.

I. Alexiosz testvére Dávid erre hadjáratba kezdett, és sorra hódította meg a tengerparti szeldzsuk területeket. Egészen a Komnénosz-ház egykori központjáig, Kastamonuig eljutott, és ezzel elvágta a szeldzsukokat a tengertől. Az elfoglalt területek nagy lelkesen álltak a Komnénosz-ház szolgálatába. Olyan népszerűek voltak, hogy még egy áll I. Alexiosz is feltűnt valahol, akihez több tartomány is önként csatlakozott, mert azt hitték, hogy ő az új uralkodó.

I. Alexiosz a birodalom területét még a Fekete-tenger túlsó felére, a Krím-félsziget környékére is kiterjesztette.

Dávid egészen addig haladt nyugatra, mígnem összefutott a Nikaiai Császársággal. De a helyett, hogy egyesültek volna és közösen vonultak volna Konstantinápolyt felszabadítására, egymással kezdtek csatázni. A Nikaiai Császárság nem volt könnyű helyzetben. A latinok és a szeldzsukok ellen is kellett harcolnia, majd a képbe a Trapezunti Császárság is beszállt. Végül a szeldzsukokkal kötött egyezséget, akik a továbbiakban I. Alexiosz ellen harcoltak.

Ebben az időszakban tűnik el Dávid az amúgy sem pontos krónikákból. Egyes feltételezések szerint Sinop melletti csatában esett el. Más feltételezés szerint kegyvesztett lett, és kolostorba vonult.

1214-ben I. Kaykhusraw ikónium szultán - a Nikaiai Császárság kérésére Sinop ellen vonul. Ezt a várost erős mesterséges falak és természetes szikla falak védik. Itt egy véletlennek köszönhetően elfogják a vadászatra induló I. Alexioszt. A szultán megmutatja a császárt a városiaknak. Azt ígéri, hogyha átadják a várost, akkor akkor mindenki sértetlenül mehet haza, és még a császáruk is megmarad. Erre Sinop lakói azt mondták, hogy Trabzon elég nagy város, majd találnak ők új császárt maguknak. Mire a szultán nagyon mérges lett, és mindenki szeme láttára elkezdte a császárt kínozni. A városiakok végül megsajnálják, és átadják a várost a szultánnak. A szultán megtartotta az ígéretét, és I. Alexioszt hazaengedte.

Sinop elvesztésével a Trepezunti Császárság kisebb lett, és megszűnt a szárazföldi összeköttetése a Nikaiai Császársággal. A szeldzsukok pedig egy fontos kikötővárost szereztek.

I. Alexiosz további élete nem ismert. 1221-ben halt meg. A trónt idősebb fia vejére, Andronikoszra hagyta.

A Trepezunti Császárság egy különleges helyen, a tenger és a hegyek között éppen úgy egyensúlyozott, mint a környező nagyhatalmak politikájában. Az ellenségek egymással elleni kijátszásával, és az uralkodóház lányainak feleségül adogatásaival maradtak életben. 1261-ben VIII. Mikhaél Nikaiai császár visszaszerezte Konstantinápolyt, ami utána a trabzoni uralkodók eltekintettek a Római Császár megnevezéstől. Beérték a helytartó címmel. Holott a Trapezunti Császárság továbbra is mindenkitől független volt.

. Ezek után már nem maradt olyan hatalom, akit az oszmánok ellen segítségül lehetett kérni. Ekkor II. Dávid ült a trónon, aki egyébként is rosszul használta fel a külkapcsolatit és mindenki inkább csak felmérgetett. Végül 1461-ben Murádnak elege lett belőle, és elfoglalta Trabzont.

Anatólia 1263-ban. Forrás: Wikipédia

2020-09-27

2020-09-28

A Bizánci Birodalom, azaz a Keletrómai Birodalom kezdetét nem egyszerű meghatározni. Egyik lehetséges dátum 330, amikor Nagy Konstantin megnyitja az új főváros kaput. De ennek voltak előzményei. Pl. 324, amikor Nagy Konstantin kiválasztotta az új főváros székhelyét. Vagy i.e. 667, amikor a megarai görög Büzansz várost alapított a Boszporusz partján. De annak is voltak előzményei. Pl. a két város, ami már ott állt: Lügosz és Szemisztra. Vagy akár vehetjük i.e. 5600-at is, amikor a Boszporusz keletkezett..

Talán a legjobb időpont 283. Ekkor történt, hogy Diocletianus lett a római császár. Ekkora már állandósult az a polgárháború, ami a császárok gyakori váltakozásával zajlott. Diocletianus megoldásként új császári rendszert vezetett be, a birodalmat pedig 4 körzetre osztotta. Ezzel hivatalossá tette, hogy bár Róma a világ központja, a birodalmat más városokból irányítják.

Tetrarchia: Diocletianus négy részre osztotta a birodalmat. Forrás: Wikipédia

330-ra a kis boszporusz-parti város komoly plasztikai műtéten esett át. Minden készen áll, hogy ő legyen a birodalom fővárosa, és még több: ő az új Róma (Nova Roma). Egy hatalmas ünnepséggel jelenti egy új világváros kezdetét. A kapukat Nagy Konstantin nyitja meg.

331-re felépül a császári palota is.

395-ben meghal I. "Nagy" Theodosius, az utolsó császár, aki az egész Római Birodalmat uralta. Előtte ehhez kemény küzdelmek árán egyesítenie kellett. Pontosabban a birodalom nem különálló országok voltak, hanem a hatalmas területet többen irányították. Theodosius ezt az irányítást vette ismét egy kézbe. Halála előtt a birodalmat mégis két részre osztotta, fiainak adta. Arcadius lett a Keletrómai Birodalom első császára, Honorius pedig a Nyugatrómai Birodalom első császára lett.

Az elkövetkező időszak túl zűrzavarosra sikerült ahhoz, hogy mindkét birodalmi oldal csak a saját dolgaival foglalkozzon. Ebben az időszakban (410-413) építi ki II. Theodosius a Konstantinápolyt körbefoglaló Falat.

451-ben Konstantinápolyban szemben a Boszporusz túloldalán, megtörténik a Khalkédóni zsinat. Itt kimondták, hogy Krisztus egyszemélyben két természet, és ezzel elítélték monofizitizmust, ami szerint csak egyetlen természetet fogadnak el Krisztusban. A Keletrómai Birodalom történetében ez a két csoport (monofiziták és ortodoxok) állandóan egymással szemben áll, és alapvetően határozza meg a birodalom sorsát. A helyzetet nem könnyíti meg, hogy időnként a császár, a szeretője, a császárné vagy más fontos és befolyásos személy monofizita volt.

457-ben megkoronázzák I. Leónt. Az esemény különlegessége, hogy a koronát nem valamelyik katonai vezető adja, ahogy korábban történt. Ezúttal a vallási vezető, a konstantinápolyi pátriárkája tette a fejére. Ez a terjedt át Európába is.

469-ben felépül az .

476, a Nyugatrómai Birodalom bukásának elfogadott dátuma.

526-ban Antiochiában erős földrengés volt. A korabeli beszámolók szerint legalább 300.000 ember esett áldozatul. A várost további földrengések (551, 557, 587, 588), majd pestis járványok (542) is sújtották. Ezzel megkezdődött a legendás ókori város hanyatlása.

527-565 I. Iusztinianosz bizánci császár uralkodása. A Keletrómai Birodalom egyik legfontosabb uralkodója, aki igencsak felkavarta az évszázadot. Uralkodása sok tekintetben fordulópont, és egész Európára hatással volt. A birodalomban egységes vallást akart, ami az ortodoxia. Minden más vallással, nézettel szemben állt, így a monofiziták is. Ekkor került sor a hellenizmus totális lerombolására.

Iusztinianosz ideje alatt jutott el a selyemkészítés titka Európába. Bizánc kizárólagos selyem monopóliumot tartott fent. A selyemárú presztisnek számított. A bizánci uralkodók kitüntetett ajándéknak szánták, így nagy megtiszteltetés érte azt, aki ilyet kapott. A bizánci-perzsa háborúk egyik oka a selyem kereskedelem feletti ellenőrzés volt. Majd miután mind Bizánc, mind a Perzsa birodalom elbukik, és a törökök veszik át az ellenőrzést, az európai kereskedők nyugat felől próbálnak új utakat keresni...

532-ban elkészül a Hagia Szófia. Ez lesz Konstantinápoly, és a kereszténység központja majdnem 1000 éven keresztül.

Iusztinianosz megpróbálta feléleszteni az egykori Római Birodalmat, ezért hódító hadjáratokat indított. 533-ban elfoglalta Észak-Afrikát. 536-ban bevette Rómát, 540-ben elfoglalta Ravennát. Ezzel a korábbi Nyugatrómai Birodalom központjai Bizánc fennhatósága alá kerültek.

Iusztinianosz korát a katasztrófák is jellemezték: 541-542-ben pestisjárvány súlytotta a birodalmat, amiben valószínűleg a lakosság 40%-a vesztett oda. 542, 557, és 558-ban földrengések voltak Konstantinápolyban.

Iusztinianosz a Keletrómai Birodalom fénykorát hozta el. De az államkincstár szinte teljesen kiürült. Az új nagy birodalmat pedig sokkal nehezebb és drágább volt megvédeni.

A Bizánci Birodalom 555-ben, legnagyobb kiterjedése idején. Forrás: Wikipédia

Iusztinianosz halála után előretörték a longobárdok, vizigótok, avarok és bolgárok. De a fő ellenség a Perzsa Birodalom volt. A perzsák és a rómaiak már az i.e. 3. század óta egymás vetélytársai voltak, és állandóan egymással harcoltak. A két fél kiegyensúlyozott lévén átütő sikert egyik oldal sem ért el az évszázadok alatt.

540-ben, míg Iusztinianosz seregei nyugaton hódítottak, a perzsák elfoglalták Antiochiát. Ez roppant kellemetlenül érintette a bizánciakat. A város az egyik legfontosabb kereskedelmi és vallási központ volt. Ráadásul mélyen a bizánci területen belül. Végül Bizánc visszaszerezte a várost, és fegyverszünetet kötött, melyben súlyos adófizetésre kötelezték.

603-ban a perzsák újra támadásba lendülnek, miközben Bizánc a szokásos hatalmi harcaival van elfoglalva és az avarokkal is állandóan hadban áll. A perzsák elfoglalják a monofizita Szíriát. A hódítókat örömmel fogadják, mert az elmúlt időszakban túl gyakran álltak szembe az ortodox Konstantinápolyval. 614-ben a perzsák Jeruzsálemet is elfoglalják. Ez a város lakossága is nagyobb vallási szabadságot remélt a perzsáktól, így segítettek a hódítóknak. Itt a perzsák megszerezték a Szent Keresztet is, ami nagyon lerombolta a bizánciak morálját. 619-ben Bizánc Egyiptomot is elvesztette, a fő gabonaellátó vidékét. A birodalom a

teljes összeomlás szélén állt.

Ezen időszakban születik meg a thema-rendszer. A katonák földbirtokot kaptak az örökös szolgálatért cserébe, amit megműveltek és megvédték.

622-ben Hérakleiosz bizánci császár "mindent vagy semmit" alapon a perzsa birodalom központja felé indul. Hérakleiosz nem egy sima hadjáratot vezetett, hanem szent háborút a Perzsa Birodalom megsemmisítésére. Ellenben, ha elbukik, az garantáltan a Bizánci Birodalom végét is jelentette v

A két birodalom végső összecsapásában általában Hérakleiosz kerekedik felül. Miközben a perzsák (Huszaru) Konstantinápoly faláig is eljutnak, hogy az avarokkal és a bolgárokkal közösen támadjanak. Az ostrom a bizánciak győzelmével zárul. Hérakleiosz pedig minden sikert isteni jelnek nyilvánított. Cél a világ keresztényeinek egyesítése! De legalábbis azokat összeszedni, akik közel vannak, és hadra lehet fogni.

627-ben Ninive romjai mellett a bizánciak végső győzelmet arattak az évezredes vetélytárs felett. Huszrau a perzsa főurak minden támogatását elvesztette, megfosztották trónjától, és fogságban ölték meg. Hérakleiosz az ő fiával kötött békét, amiben a bizánciak mind az elhódított területet, mind a Szent Keresztet visszakapták. És még a perzsa trónt is megszerezték. Konstantinápolyban hatalmas ünnepséget rendeztek az ősi ellenfél legyőzéséért. A keresztény világ győzedelmeskedett.

636-ban a yarmuki csatában Bizánc súlyos veszteséget szenvedett egy új, eddig ismeretlen ellenféltől, az arab muzulmánoktól. 642-re Bizánc elvesztette az összes keleti tartományát, majd az észak-afrikai provinciákat is. Északról a bolgárok betörték, és tartósan megtelepedtek a Balkánon.

A Bizánci Birodalom 626-ban. Forrás: Wikipédia

2020-10-05

627-et írunk. A rómaiak (ekkor már bizánciaknak hívjuk őket, bár ők ezt még nem tudják) egy döntő csatában végleg legyőzik a legfőbb ősi vetélytársukat, a perzsákat. Róma, azaz Konstantinápoly lett a győztes. A Perzsa Birodalom a bizánciaké lett. Róma és Perzsia az ókori világ két nagyhatalma volt. Bár riválisok voltak, egymásra kölcsönös kulturális hatással voltak. Perzsia bukásával Konstantinápoly lett az egyetlen birodalom Európában. Egy megállíthatatlan szuperhatalom. Mi baj történhet? Micsoda? Néhány arab a sivatag közepén lóra ült, és Konstantinápoly felé tart? Ettől csak nem dől össze a világ...

632. Mohamed próféta halála. A próféta összefogta az arabokat, és békére kényszerítette. A próféta halálával ez a béke került veszélybe, valamit kellett kezdeni az emberekkel. Abu Bakr kalifa az embereket észak felé vezette, hogy ott kössék le a felesleges energiáikat. És ha már fosztogatni akarnak, akkor azt külföldön tegyék inkább.

636-ban a Jarmakú folyó mellett összecsap az Iszlám és a Bizánci Birodalom serege. Bár a bizánciak voltak többen, és jobban képzettek, a csatát mégis elvesztették. Ennek oka a délről érkező homokvihar és mert a monofizita-ortodox ellentétek miatt 12.000 keresztény arab állt át az iszlám arab oldalra. A csata eredményeképpen az arabok elfoglalták Damaszkuszt, Jeruzsálemet (637) és egész Szíriát. Hérakleiosz bizánci császár visszatér Konstantinápolyba. Sem a bizánciak, sem a perzsák nem veszik komolyan az arab támadásokat. Bár mindketten érzik az előretörésüket, a két birodalom között nehézkes a kapcsolat. A perzsáknál hatalmi harcok dúlnak, a bizánciaknál ismét előkerül a monofizita-ortodox ellentét. A Keletrómai Birodalom lakosai között egyre inkább vonzóak a szabad vallást nyújtó elfoglalt arab területek. Sok keresztény még az Iszlám vallásra is áttér. Később ezek az ex-keresztények építik meg azokat az arab hajóhadakat, amelyekkel elfoglalják a Mediterrán déli részét.

638-ban az arabok elfoglalják a Bizánc Armania tartományát

641-ben az arabok elfoglalják Alexandriát, és ezzel Egyiptomot is. Egyiptom a búza, és más élelmiszer-termelés központja volt. Alexandria pedig a hadsereg és a haditengerészet egyik fő bázisa, amellelt az 5 pátriárka egyike. Alexandria biztos jövedelmet és luxust jelentett Bizáncnak. Éppen ezért nagyon komoly erődd védte a várost, katapultokkal és kőhajítókkal. A város a 6 hónapos ostrom alatt a tenger felől folyamatos kapcsolatban volt Konstantinápolyval, ahonnan az erősítést is várta. De ez nem érkezett meg, mert a császár

időközben meghalt, az összehívott hadsereg pedig szétszéledt. Alexandria elvesztésével Bizáncnak komoly élelmiszer-ellátási problémái adódtak. A külföldről vásárolt búzát komoly gazdasági válságot okozott, időnként a birodalom kalózkodni kényszerült. Az Arab Kalifátus számára viszont a birodalom alapjait jelentette a további hódításokhoz. Az alexandriai kopt keresztények pedig a tudománnyal (orvoslás, matematika, alkímia) segítették az iszlám értelmiség fejlődését.

A Bizánci Birodalom 650-ben. Forrás: Wikipédia

651-re az arabok elfoglalják az összes perzsa területet. Az utolsó perzsa uralkodó meghal, és ezzel véget ér a Perzsa Birodalom.

674-678 Konstantinápoly első arab ostroma

698-ban az arabok elfoglalják Karthágót, ezzel megszűnik az Afrikai Exarchátus. 711-ben pedig már a Gibraltári-szoroson kelnek át. Egész Észak-Afrika a Kalifátus kezére kerül. Ez nemcsak területi veszteség Bizánc számára, hanem bizalmi is. Az itáliai városok a védelmet inkább látják a Frank Birodalomban, mint a Bizánciban.

A 8. század Bizánc nagy átalakulásához vezet. Ekkorra területeinek nagy részét elvesztette, Anatóliára és néhány itáliai és görög városra csökkent. Az eddigi sokszínű, több nemzetiségű, több vallású birodalom egységesebb lett. Elhagyták a latin nyelvet, a latin címeket és szokásokat, a görög vált uralkodóvá. A déli, főképpen monofizita területek elvesztésével az ortodoxia megerősödött. Míg Bizánc a saját identitását építette, egyre távolodott Rómától.

A Bizánci Birodalom 717-ben. Forrás: Wikipédia

717-ben az arabok másodszorra is megtámadják Konstantinápolyt. A sikertelen ostrom átrendezi az arab Kalifátus vezetőségét. Hamarosan abbamaradnak a hódító hadjáratok, majd a birodalom kisebb kalifátusokra bomlik.

726-ban III. Leó bizánci császár elrendelte az Arany Krisztus levételét a Bizánci Palota Chalke kapujáról, majd betiltotta a szentképeket, ikonokat. Mindez lázadásokhoz vezetett a császár területén. 787-ben Eiréné császárnő összehívta a második nikaiai zsinatot, ami

kimondta, hogy az ikonokat tisztelni, nem pedig imádni kell. A képrombolási vita, lázadások, tisztogatások erősen megtépázták a hadsereget és a thémákat. Ez lehetőséget adott az araboknak kisebb rabló hadjáratokra. E miatt a lakosság inkább a városokba költözött, tovább gyengítve a thémák katonai erejét.

756-ban III. Pipin frank király legyőzi a lombardokat Észak-Itáliában, ezzel Róma elveszik Konstantinápoly számára.

800-ban III. Leó római pápa I. Nagy Károly frank király fejére helyezi a koronát, és ezzel megteszi római császárrá. Ez lesz az első komolyabb birodalom Európában a Nyugatrómai Birodalom bukása után, és egyben a Keletrómai Birodalom új vetélytársa. Nagy Károly, mint a pápa által is hitelesített római császár, így igényt tartott a bizánci területekre is (Itáliában volt bőségesen). Ez időben Konstantinápolyban Eiréné császárnő uralkodott, ami tovább erősítette Nagy Károlyt, hogy a keletrómai területek felett nincs (férfi) császár. Mindez a történelem egyetlen frank-bizánci közvetlen csatározásához vezetett. 810-ben az Aacheni békében egyeztek ki a felek. Ebben mindkét fél elismerte a másik területét. Ezzel véget ért a remény, hogy a Római Birodalmat valaha újra egyesíteni lehet. A frank-bizánci háborúk segítettek Velence függetlenségét is. Ugyan 727-óta Velence azt csinált, amit akart, 811-ig hivatalosan a Keletrómai Birodalom része volt.

Európa 814-ben. Forrás: Wikipédia

813-ban V. Leó örmény származású katonatiszt lett a bizánci császár, miután az aktuális császárt az egyik bolgárok elleni csatában véletlenül leszúrta. Ő ismét a képrombolás mellett volt. Az ikonok tiszteletét 843-ban Theodóra császárné állítja vissza.

813-ban az arabok elfoglalják Palermo városát, és ezzel Szicília is elveszik. 863-ban a bizánciak győznek a keleti oldalon, ami után megindulhatott a keleti terjeszkedés.

A Bizánci Birodalom 867-ben Forrás: Wikipédia

842-867 III. Mikhaél bizánci császár alatt megkezdődik a birodalom stabilizálása. Egy nap, 867-ben a társuralkodója véletlenül leszúrja, ettől pedig mindjárt császárrá lesz I. Baszileiosz néven, a Makedón-dinasztia alapítójaként. Az ő uralkodása alatt (842-867) alatt folytatódik a stabilizáció, a reformok. A gondos pénzügyi politikának köszönhetően nő az aranytartalék, a vallási viszályok helyett a megbékélés a cél, a földbirtokos törvényekkel

pedig erősítik a katonaságot. Mindezzel a Keletrómai birodalom visszanyerte az erejét, sikeres háborúkat tudnak indítani. Az ország belső területinek békéje és biztonsága miatt növekszik a lakosság, a termelés és a kereskedelem.

831-ben az arabok elfoglalják Palermot, 842-ben Messinat, 859-ben Ennát, 878-ban Siracusát, 900-ban Cataniát, 902-ben Taorminát.

896-ban, 917-ben, 923-ban, bolgár támadások érik a Keletrómai Birodalmat, aki többször vereséget szenved és területeket veszít.

896-970 között a magyarok a Balkánon katonai akciót hajtanak végre Bizánc és a bolgárok ellen.

976-1025 II. Baszileiosz bizánci császár uralkodása. Elődei bár kiváló hadvezérek voltak, az adminisztrációhoz nem értettek. Ezért Baszileiosznak először újra meg kellett szilárdítania a birodalmat. A lázadások leveréséhez gyakran használt külső segítséget, elsősorban normann és kijevei szlávokat. A belső ügyek átrendezésével és a katonaság további erősítésével sikeres hadjáratokat indított. 990-re Szíria nagy részét sikerült visszafoglalni. 1014-ben a kleidioni csatában legyőzik a bolgárokat, a határokat a Dunáig sikerül kitolni. 1021-ben visszafoglalják Örményországot, 1022-ben legyőzik a grúzokat. 922-ben Velence kereskedelmi jogokat kap Konstantinápolyban. II. Baszileiosz többször kéri a velenceiek segítségét tengeri ütközetekben. Ezzel megkezdődik a velenceiek kiváltságosságai és a bizánci hajóflotta hanyatlása. 1025-ben II. Baszileiosz meghal, és nem jelöl ki utódot. Az örökösök néhány évtized alatt a nagyhatalmi státuszból gyenge állammá redukálták a birodalmat.

A Bizánci Birodalom 1025-ben. Forrás: Wikipédia

1050-ben Tuğrul szeldzsuk uralkodó elfoglalja Bagdadot. Oğuz török vándorhullám indul meg, amit Tuğrul a bizánci, örmény és grúz határ felé irányít. 1070-ben elfoglalják Mekkát.

1054. A nagy egyházszakadás.

1071. A bizánci vereség ellenére sikerül a szeldzsukokkal megegyezni. De a konstantinápolyi polgárháborúban elbukik a császár. Így a szeldzsukok a békeszerződést

semmisnek tekintik, és elfoglalják Anatólia nagy részét.

A Bizánci Birodalom manzikerti csata után.

Forrás: Wikipédia

1081-ben I. Alexiosz, a alapítója lesz a császár. Megkezdődik a Keletrómai Birodalom helyreállítása a katasztrofális helyzetből. 1095-re sikerül stabilizálnia az országot, elkezdődhet az elvesztett területek visszaszerzése.

1095-ben II. Orbán pápa meghirdeti a Keresztes Hadjáratot.

1097-ben a keresztesek elfoglalják Nikaiát, és azt a Bizánci Birodalomhoz csatolják. 1098-ban elfoglalják Antioch városát is, de azt már nem adják oda Bizáncnak. 1099-ben Jeruzsálemet is elfoglalják, a térségben latin királyságok születnek.

1104-ben Nagy László magyar király lányát, Piroskát eljegyzik a bizánci trónörökösrel, II. Ióánnésszal. Piroška legismertebb tevékenysége a konstantinápolyi Pankrátor monostora és a hozzá tartozó kórház alapítása (1118).

1143-1180. I. Manuél bizánci császár uralkodása. Megpróbálja Magyarországot hűbérei viszonyba tenni, vagy meghódítani. Több korábban elvesztet birodalmi területet visszaszerzett, mígnem 1176-ban Müriokephalonnál vereséget szenvedett a szeldzsukok ellen. Örökösének a magyar Béla herceget szánta, de 51-éves korában fia született. A II. Alexiosz néven trónra kerülő utód 11 évesen lett császár (1180). Fialat kora miatt alkalmatlan volt az uralkodásra, a latin-ellenességről híres I. Andronikosz 1183-ban megdöntötte a hatalmát. Őt az agresszív politikája miatt két év múlva (1185) véletlenül leszúrták, feldarabolták, de előtte még kitépték haját, fogát és a szemét is kiszúrták. Biztos források írják, hogy a fülét is valaki hazavitte, és bekeretezte...

1203, a keresztesek első támadása Konstantinápoly ellen. 1204, a keresztesek másodszorra is elfoglalják Konstantinápolyt, majd kifosztják. A császár elmenekül. A Keletrómai Birodalom három részen él tovább (Nikaiai Császárság, Epiruszi Despotátus, Trapezunti Császárság), míg Konstantinápolyban a Latin Császárság jön létre.

A Bizánci Birodalom utódállamai 1206-ban.

Forrás: Wikipédia

1261-ben VIII. Mikhaél nikaiai császár visszafoglalja Konstantinápolyt. Ezzel visszaállt a Bizánci Birodalom.

1321-ben, és 1341-ben polgárháború zajlik Bizáncban. Ez lehetőséget ad az oszmán törököknek, hogy a területüket növeljék. 1326-ban a törökök elfoglalják, és fővárosuknak teszik Bursa városát. 1356-ban a törökök átkelnek a Dardanellákon. 1362-ben a törökök elfoglalják, majd fővárosuknak teszik Drinápolyt (Hadrianopolis, ma Edirne).

1347-53 között egész Európában pestisjárvány tombol. Konstantinápoly, mint kereskedelmi központ, az egyik legfertőzöttebb terület.

A Bizánci Birodalom 1400 környékén. Forrás: Wikipédia

1402-ben Ankara mellett I. Bajazid oszmán szultán vereséget szenved Timur Lenk mongol vezértől. A szultánt elfogják, és elhurcolják. A mondák szerint egy hatalmas kalitkában tartották. 1402-1410 az oszmán polgárháború. Bajazid veresége után a fiai a birodalom vezetéséért versengenek. Bizánc I. Mehmed szultánt támogatja, aki így győztesként került ki a versengésből.

1422-ben II. Murád megtámadja Konstantinápolyt, de nem tudja elfoglalni. 1424-ben Bizáncot adófizetésre kötelezi.

1453. május 29. II. Mehmet oszmán szultán megtámadja, és elfoglalja Konstantinápolyt. Hivatalosan ezzel ér véget az i. e. 753-ban alapított Római Birodalom története.

1460-ban a törökök elfoglalják a Moreai Despotátust, a Bizánci Birodalom utolsó területét.

1461-ben II. Mohamed elfoglalja Trabzont, és véget vet a Trapezunti Császárságnak

1479-ben a törökök elfoglalják Vonitsát, az Epiruszi Despotátus utolsó városát.

1480 környékén Konstantinápoly nevét hivatalosan Isztambulra cserélik.

2020-10-09

The extreme weather events of 535–536, when it was said the sun was barely visible in the clouded sky, and which heralded the cooling period of late antiquity - causing crop failures, reduced yields and all the accompanying hardships

**

There is correlation between some of the recurring pandemics and climate variations that impacted the empire's income and population. Here are some observations to add to your content. Could the Roman Empire's most geopolitically stable period under the rule of Constantine the Great have come to fruition without an extended warming period that began in the latter half of the third century providing a stable climate for the Empire to enjoy significant growth in agricultural production and population, a stark contrast to the upheavals, disintegration, and invasions that characterized the late second and early third century? Similarly could the expansion of Justinian the Great's Empire, centered on Constantinople, have coincided with benign climate conditions that allowed for the reconquest of Italy, North Africa and Southern Spain, only to be smashed by sudden dramatic cooling caused by a volcanic eruption leading to the failure of harvests in two consecutive years from 535 to 536 CE? Could this have been the opportunity for the Lombards to seize Italy and for Sasanid Persia to destabilize the eastern frontier of The Eastern Roman Empire leading to a 100-year war? That dynastic struggle set the table for the rise of Islam and the growth of the religion into a political force that became the successor state to both in Asia Minor, North Africa, the Middle East, and Persia.

2020-10-12

A Keletrómai Birodalom (azaz a Bizánci Birodalom) a kora középkor legnagyobb, leggazdagabb és legerősebb birodalma volt. Mind katonailag, kulturálisan, szervezettségében és kereskedelemben messze felülmúlt bármely országot. Európában a többi királyság nem volt hozzá mérhető, mert nem is voltak egy kategóriában. Aztán egy marék sivataglakó tevére ül, és elveszi a fél birodalom. Majd néhány szteppén élő lóra ül, és a birodalom másik fele is elveszik. Végül egy mocsári falu (ami egykor a birodalom része volt) hajóra száll, és elfoglalja a fővárost.

Már az egységes Római Birodalom idejében is a keleti területek voltak a gazdagabbak. Anatólia, a szíriai vidék, és legfőképpen Egyiptom. A számítások szerint csak maga Egyiptom a későbbi Bizánci Birodalom gazdaságának 30-40-át állította elő. Ebben a korban az egyik legfőbb kereskedelmi termék az élelmiszer volt. Így ezek a területek nemcsak a kincstárat, hanem az éhes hasakat is megtöltötték. Így duplán kiemelt szerepük volt. Nem mellékesen az élelmiszer ellátással nagyon jól lehetett a nép hangulatát szabályozni, ha véletlenül késtek a búza szállítmányok, mindenkinek felment a vérnyomása.

Római birodalom tartományainak gazdasága

A Római Birodalom keleti és nyugati oldala között további fontos különbségek is voltak (ezek a nyugati oldal bukásában is szerepet játszottak).

A birodalom nyugati felén véget ért az akkor ismert világ. A kor technikájával Atlanti Óceán átjárhatatlan volt. Az se volt biztos, hogy van valami a túloldalon. Ha ezen az oldalon valaki átlépte a birodalom határát, és kihajózott a tengerre, akkor legfeljebb halakkal találkozott. Így ebbe az irányba nem is nagyon találunk nagyobb városokat a római időkben. Ezzel szemben a keleti oldalon ott volt a virágzó és gazdag Perzsa Birodalom, amivel a rómaiak aktív kapcsolatban voltak. Majd azon túl India és Kína. Nagy Sándor lerakta azokat az alapokat, amellyel később kialakult a Selyemút.

A Római Birodalom térképe 125-ben. Forrás: Wikipédia

A keleti oldal további előnye, hogy amikor megkezdődik a népvándorlás (avagy a barbár

törzsek vándorlása), akkor ez nagyrészt a nyugati oldalon történik. A határok is hosszabbak, és nehezebben védhetőek. Míg keleten a Fekete-tenger jelentette a természetes védelmet. Az északi végen a Kaukázus és az ott élő hegyi törzsek nehezítették meg mindenki dolgát, aki arra tévedett. Délebre a Perzsa Birodalom, ami általában kiszámítható vagy lefizethető volt, legdélebben pedig a sivatag....ahonnan nem igazán kellett komoly támadásra számítani (ezért is volt nagy meglepetés, amikor valaki összefogta az arab törzseket és a fél birodalmat meghódította).

Népvándorlás (barbár törzsek) a Római Birodalomban. Forrás: Encyclopedia Britannica

Összességében tehát a keleti oldal sokkal jobb helyzetben volt, mint a nyugati. Így azzal, hogy Diocletianus császár 293-ban négy részre osztotta a birodalmat, hosszútávon a nyugati fél válságát idézte elő. De egyúttal biztosította a keleti rész túlélését is.

Persze Diocletianus császárnak nem ez volt a célja. Eszébe sem jutott, hogy birodalom része majd egymástól függetlenül fognak élni. Ő csak a birodalmat akarta kihozni az állandó polgárháború okozta válságból. Ennek érdekében megpróbálta helyreállítani az ezüst és a nemesfémek értékét megbízható pénzveréssel, de ez nem sikerült. Utódja, Konstantin inkább sztenderdizált aranyérmét veretett, a solidus-t. Ez annyira stabil volt, hogy egészen a 11. századig megbízható maradt, még a birodalmi tartományokon kívül is.

E mellett Diocletianus új adózási rendszert vezetett be, a fej (capita) és a föld (iugera) alapút. Ez idővel ahhoz vezetett, hogy a vidéken nehezebb lett az adózás, ezért az emberek inkább a városokba költöztek. Az időnként betörő rabló törzsek miatt is a városok jelentették a biztonságot. A nagyobb városok pedig nagyobb biztonságot nyújtottak. A 450-es évekre Konstantinápoly lakossága kb. 200.000 volt. További nagyvárosok Thessaloniki, Alexandria és Antiochia. Hivatalosan a birodalomnak 900 városa volt, de ezeknek a lakossága 1000 körül mozgott. Ezek bár nem tűntek jelentősnek, ők szedték gyűjtötték be a környékről az adót, így a gazdaság fontos részét képezték.

A vidékről beszedett adóra szükség volt, hogy az állam és a hadsereg működhessen. Így a császárok különböző intézkedésekkel próbálkoztak, hogy a vidék ne néptelenedjen el. És mindent megtettek annak érdekében, hogy a nagybirtokok ne terjeszkedjenek. Ők ugyanis veszélyt jelentettek az államra.

A Bizánci Birodalom kezdeti éveiben a legtöbb támadás a Balkánt érte. Ez komoly veszteséget jelentett a gazdaságra.

I. Leon császártól kezdve I. Iusztinianosz uralkodásának elejéig (457-541) a jólét időszaka volt. Ezt csak az 526-os antiochai földrengés szakította meg, majd 542-ben jött a pestis. A növekvő gazdaság a birodalom terjeszkedését tette lehetővé, és így Bizánc elfoglalhatta Észak-Afrikát, Olaszországot és Spanyolország egy részét. Ekkorra már a nyugati földeket az instabil és egymással marakadó barbár királyságok széttagolták. Míg a Bizánci Birodalomban fennmaradt a római rendszer, ez pedig erősebb gazdaságot jelentett.

Anasztasziosz császár a bronz pénzeket reformálta meg. Majd ennek segítségével a természetben fizető adók helyett a pénzfizetést vezette be. Ezzel egyszerűbbek lettek a számítások, a szállítások, és a bronzpénz nem romlott meg szállítás közben. Anastasziosz a korrupció visszaszorításával is küzdött, és a kincstári tartalék felállítására is vállalkozott. A császár reformjainak köszönhetően feltöltötték a kincstárat.

I. Iusztinianosz ebből fedezte a hadjáratait. De az 542-es pestisjárvány és az olaszországi háborúk ezt a kincstárat hamar leürítették.

Az 542-es pestisjárvány hatalmas fordulópontra volt a keletrómai gazdaságtörténetben. 18 hullámban pusztította végig a Mediterránt, átlagosan 12 évente. A Bizánci Birodalom lakosságának akár 30%-át elveszthette, Konstantinápoly pedig a 20%-át. A városok lakossága erősen csökkent, és a gazdaság is visszaesett. A hanyatlás jelei mindenhol megmutakoztak: a háztetők cserepeit a nád váltotta fel, a kő padló helyett döngölt lett.

A 7. században a katasztrófákat a perzsa háborúk követték. Majd pedig gyors földvesztés: az arabok pillanatok alatt elfoglalták Szíriát, Palesztinát, Egyiptomot és Afrikát. Északon a szlávok majdnem a teljes Balkánt, a longobárdok pedig Itália nagy részét szerezték meg.

A veszteségek között Egyiptom és Szíria volt a legrosszabb. Egyiptom 1,4-2,6 millió solidus bevételt jelentett, Szíria pedig kb. 1 milliót. Ezzel a két tartománnyal a Bizánci Birodalom a bevételének 75%-át veszthette el. Ezzel együtt ez a két régió volt a legsűrűbben lakott. A demográfia így erősen csökkent. A becslések szerint 600-ban a Keletrómai Birodalomban 17 millió ember élt, 641-ben a maradék területen már csatlak 10 millió lehetett.

A gazdaság visszaesése a kereskedelem visszaesését hozta magával. Erről egy érdekes adat van, ami szerint a 7. században fele annyi kereskedőhajó süllyedt el, mint a 6. században. Így ha a hajótechnika nem javult jelentősen, sem pedig az időjárás nem változott, akkor ezt

jelenti, hogy tényleg jelentősen csökkent a hajóforgalom.

Eddig Bizánc volt az, aki gabonával látta el Európát. Ez a monopol helyzete is megváltozott. Sőt! Olyan is volt, hogy Bizáncnak kellett a gabonát külföldről vásárolnia. Vagy ha éppen üres volt a kincstár, akkor akár kalózkodott is.

A területi veszteségekkel és az állandó háborúkkal a Bizánci Birodalom agrárosodott és kevésbé sűrűn lakott lett. Ahelyett, hogy a kisebb birodalom sűrűbb lett volna városok hálózatával, csak néhány nagy, és egyetlen óriásváros lett: Konstantinápoly. Sok várost elhagytak a lakói, vagy erődé alakítottak. Mindenki a jobban védhető helyekre igyekezett. A becslések szerint a városok a negyedére zsugorodtak, és mindegyiket fallal erősítették meg. Az arab földrajzkutatók úgy írták le a Keletrómai Birodalmat, mint ahol nincsenek városok, csak erődök és földeket művelő falvak.

A 8. század végére megjelentek a nagy arisztokrata családok. Ők a thémák felett uralkodtak. A thémák egyben a katonai szervezetet is jelentették, így lassan, fokozatosan stabilizálódtak a határok. A gazdaság egyensúlya a piac felé kezdett elmozdulni, amivel a városok és a gazdag családok növekedéséhez vezetett. Ez utóbbi aggasztotta a császárokat, akik a paraszti vagyont meg akarták védeni az arisztokratáktól. Ezzel pedig egy állandó császár-arisztokraták küzdelem alakult ki a Bizánci Birodalom történetében.

A 830-as évekre a Bizánci Birodalom stabilizálódott, és újra a határait kezdte kiterjeszteni. Ezzel nőtt a gazdaság, a termelés, majd a városi népesség. A gazdaság a piac felé tolódott.

II. Baszileiosz szerette volna a kiscgazda parasztokat megvédeni a nagy családoktól. Ő szabad paraszti társadalmat akart felépíteni, mert ez erős alapot biztosított a császári kormányynak. Szigorú birodalmi ellenőrzést akart, hogy támogassák a háborús erőfeszítéseket. Utódai ezt a folyamatot megfordították.

A 11. században folytatódott a városi és a vidéki növekedés. Bár a szeldzsukok elfoglalták Anatólia nagy részét, a alatt (1081-1185) sikerül a gazdaságot stabilizálni, és még valamennyi területet is visszavenni.

Ebben az időszakban a Balkán lett a Keletrómai Birodalom leggazdagabb régiója, ami korábban Anatólia volt. A balkáni területek inkább állattenyésztéssel foglalkozott, főként a nagybirtokok. Ez látta el lóval és szarvasmarhával a birodalmat. A Földközi-tenger és az

Égei-tenger vidékein olívaolajat és bort készítettek. A gyártás és a kézművesség a fővárosban, Konstantinápolyban történt. A görög Korinthosz lett a második fő központ.

Anatólia belseje a szeldzsukok uralma alatt állt. Ez bár a ló és a szarvasmarha ellátás fontos forrása volt, sokkal szegényebb is ritkábban lakott volt, mint a tengerparti övezet. Az pedig Bizánchoz tartozott.

A 11. és a 12. században a mezőgazdaság volt a gazdaság fő ágazata, annak ellenére, hogy öntözött termőföldek nem voltak, csak a kolostorok környékén. A lakosság növekedésével lassan a termelés is nőtt, mígnem megszűntek az éhínségek, és a gabonát már exportálni is tudták. A vidéket a nagybirtokosok uralják, a földeket bérleti díjat fizető parasztok művelik. A nagyobb birtokok nagyobb tőkével rendelkeztek, jobban tudtak fejleszteni és befektetni.

A városi termelés fő központja Konstantinápoly volt, második helyen pedig Korinthosz állt. Konstantinápolyban a kerámiát és a textilt készítettek. Különösen kiemelt helyet foglalt el a selyem. Ahogy Európában is erősödött és gazdagodott az arisztokrácia, úgy lett egyre erősebb az igény a bizánci selyem iránt, és más keleti luxustermékek közé.

A kelet és a nyugat közötti kereskedelem egyre erősödött, ami az olasz kereskedő köztársaságoknak is kedvezett. Velence, Genova és Pisa különleges kiváltságokat kapott cserébe, mert a hajóikkal segítették a Bizánci Birodalmat. A keresztes hadjáratok tovább erősítették a nyugati (latin) részvételt a keleten (görög). Ez bár rontotta a bizánci kereskedők helyzetét, összességében pozitívan hatott a bizánci gazdaságra. Csakhogy egyre erősödött a latin-görög ellentét.

1204-ben a keresztesek (latinok) elfoglalták Konstantinápolyt, és ezzel minden rendszer felborult. A birodalom több kisebb görög és latin állammá esett szét. A nyugatiak nemcsak katonákat hoztak magukkal, hanem a nyugati kultúrákat és szokásokat. Elhozták a feudalizmus gyakorlatát, mert ezt remélték, ezzel az elfoglalt területek felett megnyerhetik a nemesek hűségét.

A keresztesek támadása előtt a Bizánci Birodalomban nem fogadtak el külföldi érméket, csak a bizánci aranyat, ami így kiemelt jelentőségű volt. Nemcsak a birodalomban, hanem a nemzetközi kereskedelemben is. A központ bukásával a mediterrán kereskedelmet ellepték a külföldi arany pénzek. A bizánci aranyat pedig az ezüst váltja fel. A különböző görög utódállamok saját érméket gyártanak, melyek ideológiai célokat is szolgálnak. A latin államok viszont inkább bizánci érméket gyártanak, hogy a területükön élő ex-bizánci

lakosság elfogadja őket.

Az állandó háború a latinokkal, bolgárokkal, szerbekkel és törökökkel tovább rontotta a gazdaságot, és pusztítást végzett a mezőgazdaságban is. A Nikaiai Császárság inkább a sajátjait védte, próbálta a külföldi kereskedőket kiszorítani. A megbízható embereknek földet osztottak, ez hasonlított a nyugati feudalizmushoz.

1261-ben sikerült Konstantinápolyt visszafoglalni, és ezzel visszaállítani a birodalmat. Eddigre az állami tulajdon jelentősen csökkent. A Bizánci Birodalom több területet is vesztes, sokat a Balkánon. E miatt a gabona, és a szarvasmarha termelés már külföldre került, nem része többi a birodalom gazdaságának. A városok is kisebbek lettek, elnéptelenedtek. Konstantinápolyban is alig maradt valaki.

A környezet egyre ellenségesebbé vált, ezért a császárok rendkívüli adókat vetettek ki. A katonáknak fizetés mellett földet és adókedvezményeket adtak. Így a katonaság összességében olcsóbb lett, az állam pedig jobb felszerelést tudott venni. Ez segítette a katonák morálját, e mellett a saját földjeiket és bevételeiket védték. Ezért az emberek mindig nagyobb kedveléssel harcoltak.

1341-ben Bizáncban polgárháború dúlt, amitől az amúgy is gyenge gazdaság szinte teljesen megsemmisült. 1347-53 között pedig ismét pestisjárvány tombolt. A birodalom olyan pusztulást szenvedett, hogy a gabonát már teljes egészében külföldről kell behozni. 1380-as évekre a Bizánci Birodalom az Oszmán Birodalom vazallusává vált, és már csak néhány tengerparti területet tudhatott magának. 1453-ban az oszmánok végleg elfoglalták Konstantinápolyt. Ezzel véget ért a birodalom története.

Ez a bejegyzés a bejegyzés alapján készült.

2020-10-13

2020-10-19

Már másfél év telt el azóta, hogy Isztambul megvárosának új vezetése lett. Az új dolgok pedig új dolgokat hoznak (ez egy olyan mondat, amit a Facebookra is ki kellene tenni, hogy másoknak is fájjon). Így az istanbulkart is új tulajdonságokkal lett felruházva.

Ezen alapon gondoltam, írok egy jó kis bejegyzést az istanbulkartról. Ez így a vírusidőszak közepén roppant hasznos. Remélem, legalább annyira érdekes is lesz!

Közben persze észrevettem, hogy még ebben az évben az istanbulkartról. Ezen aztán jól meg is lepődtem. De még jobban azon, hogy a mindenkori isztambuli tömegközlekedési árlistát is frissíttem. Igaz, alig pár hétre rá megváltoztak az árak.... így legalább ezt újra lehetett frissíteni (ez meg is történt.. bár közben elég álmos voltam, lehetnek hibák az eredményben).

De most komolyan.. január nem volt olyan régen. Mi változott ebben a pár hónapban?Ööö... mi is? Lássuk, mit csináltunk januárban: vártuk, hogy , terveztük a nyaralást, meg ilyeneket... aztán úgy hirtelen összeomlott a világ..Igen, pár dolog érezhetően megváltozott..

Ezek között van a tömegközlekedés is. Ugye ha mindenki otthon van, akkor mindenki otthon van, nem pedig a buszokon. 2020. márciusában szépen mindenki bezárkózott a lakásába. Majd jött a szép idő, és ilyenkor hatóságilag is rátettek egy lapáttal: hétvégenként teljes kijárási tilalom volt. Ilyenkor csak azok voltak kint, akik azt fotózták, hogy rajtuk kívül senki sincs kint.

Erről több fotó és videó is készült. Itt van az egyik, ahol a teljesen üres buszpályaudvar és a híres bevásárló-sétáló utca az İstiklâl Caddesi látszik üresen.

https://www.youtube.com/watch?v=k3BB1E__qlw
Isztambul üres utcákkal.

Az İstiklâl Caddesi így szokott kinézni egy átlagos péntek délután.

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/16241678493/>
Péntek délután az Ístiklâl Caddesi-n

A különbséget a mindig figyelő Google is érzékelt, és egy szép grafikonba rendezte. Ezen jól látszik, hogy mennyire visszaesett a tömegközlekedés használata, ami még most sem érte el az átlagos szintet. Érdeemes a képre kattintva a többi adatokat is nézegetni, pl. a parkok használatát.

Amit a Google lát: így változtak meg a szokásaink a COVID-19 vírus alatt. A tömegközlekedés használata erősen visszaesett az első időszakban. A kijárási tilalmas hétfvégéken szinte senki nem ült a buszokon. Forrás: Google

Tehát adva van 4 darab fal, négyszög alakban. Közé meg bezártunk egy halom embert. Ablak azért van, ahol lehet kifelé integetni. Meg ajtó is van, de azon csak a boltig lehet elmenni, vagy a közeli parkig. Ilyenkor mit csináljunk a közlekedési kártyával? Főleg ha van rajta pénz is?

Hát igen... a buszt nem lehet megenni... Vagyis hát... mindenki azzal jár jobban, ha ezzel nem próbálkozunk. De mi lenne, ha az istanbulkartot lehetne úgy használni, mint egy feltöltős kártyát, és tényleg lehetne vele ehető dolgokat is venni?

Nem tudni, melyik volt az első cég (bár biztosan utána lehetne nézni) melyik elkezdte az istanbulkartot is elfogadni, mint fizetős eszköz. Valószínűleg valamik nagyobb üzlethálózat. (hacsak nem a sarki kisboltban a Mari néni jött rá, hogyan lehet a rendszert meghackelni, és lecsapolni a rajta levő pénzt). De ma már több üzletben is lehet vele vásárolni.

Az előfeltöltős kártyák egyébként is jó üzletnek számítanak: az ügyfél előre felpakolja rá a pénzt, amit utána úgysem tud 100%-ban elhasználni. Egy kicsi mindenképpen marad rajta. De az ügyfél még a teljes lemerülés előtt úgyis feltölti. Kivéve, ha elhagyja, mert az ugyebár totális üzleti siker!

Istanbulkart + Migros

Az istanbultkart össze lett kapcsolva más törzsvásárlós kártyákkal. Példánkban (nem reklám értékű - sajnos) a Migrosban lehet istanbultkarral fizetni. Cserébe a Migrosban kapott pontokat lehet máshol elhasználni. Pl. buszozásra, hajózásra, biciklizésre, vagy városi WC-zésre (máris összekötöttük az inputot az outputtal..). De nemcsak a Migrosban, hanem az A101-ben hálózatban vagy az online Getir-ben is használható. Meg még ki tudja hol...

Mindezzel bővültek azok a helyek is, ahol "alap esetben" is használható az istanbultkart. Ezek azok a dolgok, amelyek már régóta tervben voltak, és folyamatosan bővítették. Ilyen a parkolás és a nyilvános wc-k, amelyek már régebb óta üzemelnek. Újdonság, hogy az isztambuli strandoknál (isper), egyes éttermekben és kávézóknál (Beltur, Istanbul Sosyal Tesisler), és egyes taxiknál (iTaksi) és bicikli kölcsönzőknél (babike) is használhatjuk. Őket ezen az .

Használhatjuk még a palackos víz automatizálnál (Hamidiye) is. Ami azért izgalmas, mert ha a közelben palack visszaváltó is van, akkor a kiürült műanyagot oda bedobva valamennyi pénzt visszatölthetünk a kártyára. Így elviekben csak a vízért fizettünk, a palackért nem. Hiszen (elviekben) csak a vizet fogyasztottuk el, a palackot nem.

Ide lehet a PET palackot bedobni, majd az érte kapott összeget az istanbultkartra feltölteni.

Mindennyi jószág mellett folytatódik az istanbultkart átvitele a mobil telefonokra is. Tavasszal elkezdtek tesztelni azt a technológiát, hogy a kártya helyett egyszerűen a mobil telefont használjuk. Ez ugyan úgy tud működni, mint amikor a bankkártya helyett használjuk a telefont (vagy jobb helyen az okos óránkat). Ennek igazándiból olyan komoly technikai akadálya nincs. Mégis valahol akad a rendszer... talán nem szeretnék, ha a török hackerek már az első nap darabjaira szednék a mobil applikációt, és saját feltöltő program írjanak helyette.

Egyenlő egy köztes megoldás kezd kialakulni, a QR-kódos fizetés. Ebben az esetben ha valami megtetszik, haza akarjuk vinni, és még ki is akarjuk fizetni, akkor egy QR-kódot kell a telefonon lévő istanbultkart programnak megmutatni. És már hopp! Át is ugrott a pénzünk az eladóhoz! Ezzel a technológiával leginkább a harmadik repülőtérnél találkozhatunk, és a reptérre kivívó buszon.

Továbbá úgy tűnik, hogy az istanbultkart szépen-lassan tényleg Isztambul kártyává alakul. Már néhány múzeumba és kiállításra is bejuthatunk vele. Ezek jelenleg a Miniaturk, Sea Life

Akvaryum és Madame Tussauds. Itt a belépés mellé kedvezményeket is kaphatunk, ha az istanbulkarttal fizetünk. Az úgymond rendes múzeumok még odébb vannak (még bőven lesznek veszekedések, hogy ki kihez tartozik), így pl. a Dolmabahçe Palotába még nem tudunk istanbulkarttal bemenni. Mármint persze, bevihetjük magunkkal, csak fizetni nem tudunk vele. De mondjuk selfiet készíthetünk vele...

Összességében tehát elmondhatjuk, hogy az istanbulkart kilépett abból a kategóriából, hogy csak busszal-villamossal-hajóval-metróval-felvonóval használjuk. Szépen lassan talán tényleg egy általános Isztambul kártya lesz.

Viszont ennek a fordítottjára is megvan a lehetőség. Ez az NFC technológia, amire az egész épül, pontosan ugyan az, mint amit az érintéses bankkártya fizetés is használ. Tehát ugyan azokat a dolgokat, amiket most az istanbulkarttal csinálunk, megtehetnénk a bankkártyával is. Vagy a kártyát direkt össze lehetne kötni egy bankszámlával is, ahogy erre is van sok példa Törökországban.

2020-10-26

Jöttel, láttak, és... ha már itt jártak, felborítottak egy birodalmat.

Eredetileg a keresztések nem úgy készültek, hogy elfoglalják Konstantinápolyt és megdöntik az évezredes Bizánci Birodalmat. A terv teljesen más volt.

A trónörökös, IV. Alexiosz, éppen trón nélkül volt. Kapott ő persze szép széket a börtönben, ahova apjával bezárták, de ez valamiért nem tetszett neki... pedig a rácsokon keresztül szépen rálátott a napkeltés Boszporuszra... De IV. Alexiosz inkább megszökött, és felkereste a keresztéseket. A megállapodás az volt, hogy a sok sok kardos lovag jól megijeszti a trónt melegen tartó III. Alexioszt, aki így elmenekül. Cserébe kapnak sok-sok aranyat, aztán mehetnek is tovább Jeruzsálembe a hitetleneket kaszabolni. Nem arra készültek, hogy aztán majd birodalmat kell irányítani... Csak kardot vittek magukkal. Nem volt náluk közgazdás, könyvelő, bankkár vagy más hasonló.

Mindenki legnagyobb meglepetésére a terv első fele bevált. Addig sikerült a falakat ütögetni, míg III. Alexiosz elmenekült. A még meleg trónra gyorsan felültették IV. Alexioszt, majd a keresztések várták a fizetségüket. IV. Alexiosz ekkor szembesült azzal, amiről már mindenki tudott a városban: a kincstár teljesen üres. Az elődök az utolsó aranyport is elherdálták. IV. Alexiosznak döntenie kellett, kivel veszik össze: a keresztésekkel, akik a trónra segítették, vagy a néppel, akiken uralkodni szeretett volna. Köztes megoldást keresett: megpróbálta a keresztéseket is kifizetni, és a saját népét is csak félig kirabolni. De a várt eredmény fordítottja lett: mind a keresztések, mind a nép eléggé megutálta az ifjú császárt. És még a keresztések és a bizánciak közötti évszázados ellentét is csak tovább erősödött.

Végül a nép lépett előbb, és IV. Alexioszt egészen a Boszporuszig hajították a trónról. Az új császár a változatosság kedvéért szintén Alexiosz lett, immár az 5. Ő elmagyarázta a keresztéseknek, hogy a szerződés érvénytelen, mivel az a császár, akivel kötötték, az elment úszni, és nem úgy tűnik, mint aki visszajön. Mindenki menjen haza békével. És persze pénz nélkül, mert azt ő sem tud adni.

A tanácsát senki se fogadta meg. Senki se ment haza, pláne nem békével. A keresztések úgy döntöttek, hogy egészen jól belejöttek a falak ütögetésébe. Végül addig verték a falakat, hogy sikerült áttörni. Ezt látva V. Alexiosz jobbnak látta lelépni.

A várost elfoglaló keresztések először örültek a győzelmüknek, majd nagy fosztogatós-
gyújtogatós buliba kezdtek. Sajnos a nagy partiba belehalt a lakosság nagy része, aki pedig
tudott, az elmenekült. A keresztések pedig összeszedtek mindent, ami értékes.

Ezek után tanácsot tartottak, hogy miként legyen tovább. ("Anyu, találtam egy birodalmi
fővárost! Ugye megtarthatom?"). Jeruzsálemben tovább menni senkinek volt kedve. Arrafelé
a klíma sem a legjobb. Meg vannak ezek a repkedő nyilak is minden fele. Az embernek a feje-
háta-lába minden feje, ahol csak eltalálják vele. Na jó, de akkor mi legyen? Itt ez az ezeréves
város, és a kétezer éves birodalom. Valamit kell vele csinálni... Valakinek vezetnie kell? Azt
nem lehet karddal ütögetni.. nem ért ehhez itt senki...

Végül összehoztak egy kerekasztalt, ahol a császár hűbéresi tanácsa dönt mindenről. De
valójában Velence hűbérese volt, aki már a fővárosa áthelyezésében is gondolkodott. A
császár I. Balduin lett, akinek így nem sok hatalma maradt. Még saját, latin pátriárkát is
kinevezte Konstantinápoly élére, aki hamarosan bejelentette az Egyházszakadás végét, a
római katolikus (nyugati) és a görögkatolikus (keleti) egyház egyesítését. Már csak egy dolog
hiányzott: valahogy el kellett nevezni az országot.

Ma erre a birodalomra a Latin Császárság nevet használjuk. De ez ugyan olyan későbbi
kitalált név, mint a Bizánci Birodalom. Ezt a történészek csak azért használják, hogy átlássák
a korban lévő Római Birodalmakat. Ott volt a hivatalos Római Birodalom, akik magukat is
rómaiaknak hívták. Bár nem beszéltek latinul, és Rómához sem volt sok közük, mégiscsak
ők voltak az ókori birodalom tulajdonosai. Őt hívjuk ma Bizánci Birodalomnak. Ott volt a
hivatalos Római Birodalom is, akik magukat inkább hívták németeknek, franciáknak, stb..
mégis az egykori birodalom utódjának tartották magukat. Náluk az elnevezés inkább a
keresztény országok feletti uralmat célozta meg. Nem mellékesen (sokszor csak névleg)
náluk volt Róma, és a pápa. Később felvették a Szent nevet is, hogyha már nem ők az
eredetiek, azért az emberek lássák, melyik az erősebb. Voltaire véleménye szerint „A Szent
Német-római Birodalom semmiképpen sem volt szent, de német, római, sőt még birodalom
sem.” És ott voltak a keresztések is. Ők a nyugati Római Birodalomból érkeztek, és
megdöntötték a keleti Római Birodalmat. Komolyan vacilláltak, hogy akkor ők most milyen
birodalmat is irányítanak. A dolgot nehezítette, hogy a frissen elfoglalt területeken nem
fogadták el őket uralkodónak. És több birodalom is jelent meg, akik magukat mind a Bizánci
Birodalom hivatalos folytatásának mondták magukat (így ők is Római Birodalom voltak).
Végül a több név közül a Konstantinápolyi Birodalom lett a leggyakrabban használt. Ebben
az időben összesen 5 olyan ország volt, amelyik magát a Római Birodalom utódjának
nevezte, miközben egyiknek sem volt befolyása Róma városára.

Most, hogy lett vezetés is, név is, neki lehetett kezdeni a berendezkedéshez. A birodalom területét hűbéri részekre osztották fel, egy jelentős részét pedig (Kréta és a szigetek) megkapta Velence. Ezen kívül Konstantinápolyban is befolyással bírt és területeket kapott. Egyik első cselekedete az volt, hogy kirakta a városból az ősi rivális Genovát és Pisát.

Összeült tehát az új csapat. A Római Birodalom új központjában. És ki kellene találni, hogyan tovább. Velence ugye megszerezte a legjobb helyeket, de úgy igazán nem akarja a várost használni. Neki csak mint kereskedelmi központ, mint egy gyarmat van szüksége az egykori fővárosra. A városból nem is maradt túl sok. A pénz már az előtt elfogyott, hogy a keresztesek megérkeztek. Ami érték még maradt, azt is elvitték. A lakosság erősen megfogyatkozott, a város elitje pedig vagy meghalt, vagy elmenekült. Egy halom rom maradt helyette. A Bizánci Birodalom klasszikus gazdasági motorja már eddig is akadozott. Most, hogy a főváros elveszett, a tartományok pedig ki tudja, kinek a kezében van, ki kinek parancsol, nem igazán lehet rájuk számítani.

Igazándiból nem tudjuk, mi járt a Latin Császárság megalapítóinak a fejében, miként képzelték el a jövőt. A megszerzett területeken a nyugat-európai hűbéri rendszert próbálták felépíteni. De ehhez azokon a területeken a görög ellenállást kellett valahogy megfékezni. Nem mellékesen a területeket meg kellett tartani.

Konstantinápoly mint egy erős öreg bástya állt Európa és Ázsia találkozásán. Sokszor, sok nép támadta meg, de egyiknek sem sikerült elfoglalnia. Most, hogy a keresztesek kiütötték innen a bizánciakat, a környéken mindenki felébredt. A szeldzsukok és a bolgárok is úgy érezték, hogy ez a legjobb idő egy újabb rész kihatására a birodalomból.

De maguk a bizánci utódállamok is erőre kaptak. Mivel a hivatalos császárnak nyoma veszett, ezt pótolandó a különböző bizánci területeken különböző új császárok jelentek meg (jellemzően a). Ők pedig ősi bizánci szokás szerint egymással éppen úgy hadban álltak, mint a latinokkal, az oszmánokkal vagy a bolgárokkal. Egy olyan helyzetben, ahol mindenki ellenség, érdekes dolgokat hozhat az "ellenségem ellensége a barátom" hozzáállás. Márpedig Bizánc egyik erőssége az volt, hogy a szomszédos népeket egymás ellen uszítsa. Így találkozhatunk olyannal, hogy az egyik bizánci utódállam a másik ellen a szeldzsukok segítségével harcol.

Nikaia (ma Iznik) egy erős, virágzó város volt. Gyakran a konstantinápolyi császári ellenállók központja. Ezúttal is ő lett a latin ellenállás központja, és a Bizánci Birodalom folytatása. Konstantinápoly közelsége miatt ide menekült mindenki az ostrom elől. Így ami

az egykori fővárosból hiányzott, mind itt gyűlt össze. Nikaia tökéletes helyszín volt, hogy újra beindítsák a birodalmat.

De ehhez először meg kellett védeni. A keresztések is megértették Nikaia mekkora veszélyt jelent rájuk, ezért már 1204-ben megtámadták. És bár a latinok nyertek, de a bizánciak szerencséjére a bolgárok is ekkor döntettek úgy, hogy megnézik ezt a Konstantinápolyt közlről, mi változott ott. A keresztések kénytelenek voltak északra sietni, hogy megállítsák az új fenyegetést. A bolgárok végül beérték annyival, hogy a keresztéseket jó alaposan felaprították, és a latin császárt magukkal hazavitték. Egyes források szerint I. Balduin a fogságban belehalt a bánatába. Hiába lett a Római Birodalom császára, még 1 évig sem tudta élvezni. Más források szerint elég rosszul viselte, hogy kezét-lábát levágták és egy szakadékba dobták.

Nikaia kis időt nyert, bár 1-2 csatát ismét elvesztett a keresztésekkel szemben. De a latinok nem tudtak egy irányba figyelni, nem volt idejük, hogy Nikaia városát megtámadják a fokozott bolgár fenyegetés miatt. Így hamarosan Nikaia egy stabil államot hozott létre. 1205-ben császáruk is lett I. Theodórosz néven. Ezzel megszületet a Nikaiai Császárság.

Közben északon, a mai Görögország nyugati hegyei között, Epirusz tartományt vezető bizánci (szintén Komnénosz ág) úgy döntött, hogy együtt működik a keresztésekkel. De mivel a terület jól védhető volt, már az elején a latinok ellen fordult. Hamarosan a szomszédos új latin tartományt, a Thesszalonikéi Királyságot is megtámadja. Ebből lesz az, amit később Epiruszi Despotátus néven ismernek. De ez megint egy olyan név, amit később adtak a történészek, hogy valahogy átlássák ezt az igencsak kaotikus időszakot.

Hamarosan az egykori Bizánci Birodalom a következőképpen néz ki:

A piros oldalon, azaz az egykori Bizánci Birodalom utódállamai. Bármennyire is egy csapatban vannak, mégisincsenek együtt.

, akik már a keresztések Konstantinápolyi megjelenésekor függetlenek lettek, és saját magukat császárnak nyilvánították. Ők most teljes erővel küzdik át magukat Konstantinápolyig. Tudják, hogy aki először visszafoglalja a várost, ő lesz a Birodalom igazi császára. Ezt a birodalmat 1461-ben foglalták el a törökök. Nikaiai Császárság. I. Theodórosz vezetésével a legerősebb bizánci utódállam, és aki a legesélyesebb, hogy visszaszerezze Konstantinápolyt. 1261-ban sikerül is. Epiruszi Despotátus. A bizánci menekültek második legfontosabb központja lett. Úgy tartották, hogy ő a modern Noé, aki a bárkáján megmenti a

görögöket a latin áradat elől. Ők is pályáztak a császári címre, de a konstantinápolyi pátriárka mégsem őt, hanem I. Theodóroszt nyilvánította törvényes bizánci császárnak. 1261-ig ők is pályáztak a Bizánci Birodalom folytatásának. Miután Nikaiai foglalta vissza Konstantinápolyt, az új birodalom vazallusa volt. Bár amennyire csak lehetett, a saját útját járta. 1460-ban foglalták el a törökök az utolsó területet.

A kék oldalon a latin csapat, akik bár Konstantinápoly alá tartoztak, ott sem volt egyetértés. Őket közösen Frankokratia-nak hívták.

Konstantinápoly, a Latin Császárság központja
A Philippopoliszi Hercegség észak Trákiában.
1230-ban a bolgárok foglalják el Lemnos szigete. A velencei Navigajoso család birtokolta 1278-ig, amikor a Bizánci Birodalom visszafoglalta.
Thesszalonikai Királyság. Montferrati Bonifác kapta ezt a területet. Eleinte mindenki arra számított, hogy ő lesz a császár, de a velenceiek egy könnyebben irányítható embert akartak. Krétát odaadta Velencének, amiért ők cserébe segítettek neki elfoglalni Thesszáliát és Makedóniát. A bolgárok állandóan támadták, végül 1224-ben az Epiruszi Despotátus hódította meg.
Salona. Városállam, amelyik hol az Akhaea Fejedelemségtől, hol az Athéni Fejedelemségtől függött. 1410-ben foglalják el a törökök.
Bodonitsa márki. Salonához hasonló városállam, mely az Akhaea Fejedelemség befolyása alá került. 1414-ben foglalják el a törökök.
Akhaea Fejedelemség. A leggyorsabban fejlődő, majd a legerősebb állammá válik a görög félszigeten. 1432-ben örökösödés révén Bizánchoz kerül. 1460-ban az oszmánok hódítják meg.
Athéni Fejedelemség. Théba és Athént magába foglaló terület. 1311-ben a Katalán Társaság hódítja meg. 1388-ban a firenzeiek kezére kerül, végül 1456-ban az oszmánok foglalják el.
Naxos szigetcsoport. Ezt a Sanudo család kapja meg. 1537-ben az Oszmán birodalom vazallusa lesz, majd 1579-ben el is foglalják.
Negroponte Triarchátus. Ez a Negropone-szigeteket foglalja magában. 1390-ben Velence közvetlen irányítása alá kerül. 1470-ben foglalják el a törökök.
Caphalonia és Zakynthos országa. Ez egy több szigetet magába foglaló terület, amely különböző birodalmak és családok befolyása alá kerültek. 1479-ben Velence és az Oszmán Birodalom egymás között felosztotta.
Rodosz. A Szent János lovagok központja olt az 1522-es oszmán hódításig.

Velence területeit (Venetokratia):

Kréta. A Velencei Köztársaság legfontosabb tengeri birtoka. Egészen 1669-ben tudták megtartani, mikor az oszmán elfoglalták.
Korfu. A sziget először az Epiruszi Despotátus foglalja el, majd a Szicíliai Királyság. Később Velence. A sziget az 1797-es bukásig Velence kezén marad.
Lefkas. Az Epiruszi Despotátus területéhez tartozik. 1479-ben az oszmánok foglalják el, majd 1684-ben a velenceiek.
Tinos és Mykonos szigeteket 1390-ben kapta meg Velence.

További szereplők:

Genova. Konstantinápoly elfoglalásával Bizánc mellett a legnagyobb vesztes Genova lett. Ő ezek után folyamatosan támogatta az újjáéledő Bizánc Birodalmát. Több szigetet és kikötőt is kapott. A genovaiak számos erődöt építettek. Bolgárok. Konstantinápoly elestével megnyílt a lehetőség, hogy a Balkán nagy területét meghódítsák. Állandóan zaklatták a keresztetek államait. Szeldzsukok, központban az Ikóniumi Szultánság. A Nikaiai Császárság igyekezett velük jóban lenni, illetve a Trapezunti Császárság ellen küldeni. 1218-ban a távoli Hvárezmi Birodalom lemeszárolt egy mongol kereskedőkaravánt. Ettől a mongolok roppant mérgesek lettek, és feldúlták a Hvárezmi Birodalmat, Perzsiát, Közép-Ázsiát, és csak Anatólia közepén nyugodtak le. 1242-ben visszatértek, és az Ikóniumi Szultánság megmaradt részeit is felgyújtották. Ezzel a szeldzsukok végleg kiestek a játékból. A hatalmas vákuumban az oszmánok gyűjtötték össze a kóborló szabad csapatokat, hogy a legyengült Bizánci Birodalom területeit támadják. III. Alexiosz, az a császár, akit még a keresztetek üldöztek el, ő is többször előkerült. Általában a helyi lakosokat lázította fel valakivel szemben. Mint valami visszatérő szellem hol itt, hol ott bukkant fel, hogy mindenkit felidegesítsen.

Ebben az igencsak színes környezetben I. Theodórosz egy erős állam létrehozásán küzdött. Néhány kisebb harc után kibékült a keresztetekkel, akik igencsak megfoghatkoztak (cserébe területeket adott nekik). Legyőzte és kibékült a szeldzsukokkal is, akiket III. Alexiosz uszított (ő egyébként Theodórosz apósa volt). Legyőzte a Trapezunti Császárság seregeit is.

1209-re négy birodalom fejlődött ki. Egyik se tudott a másikon felül kerekedni, mert valaki mindig valakivel szövetséget kötött. Nikaiai leginkább a bolgárokat kérte, hogy a kereszteteket támadja hátba, míg a keresztetek ugyan ezt kérték a szeldzsukoktól. 1212-ben a latin és a bizánci császár békét kötött. Majd I. Theodórosz a szeldzsukokkal megtámadta a Trapezunti Császárságot, és sikerült őket biztonságos távolságra visszaszorítani.

Míg I. Theodórosz a nyert időt erősödéssre használta, a Henrik latin császár próbálta a nyugati kultúrát Konstantinápolyban bevezetni. Bezárták az ortodox templomokat, és a lakosságot a tized fizetésére kötelezték. Ez hatalmas ellenállást váltott ki a fővárosban. Még több ember menekült Nikaiaiba.

1222-ben Nikaiai elég erősnek érezte magát és felmondta a békeszerződést, majd

területhódító hadjáratokba kezdett. 1224-ben legyőzte a latinokat, amivel megkapta a Boszporusz közeli területeket. Ezek után egy kis tengeri levegőre vágyott, így ott is visszafoglalt minden területet. 1235-re minden kis-ázsiai latin területen újra a bizánciaké lett.

I. Theodórosz megalapozta az ellenállást, meggyengítette a latinokat és elindította a Konstantinápoly visszafoglalására irányuló folyamatokat. A semmiből épített fel egy birodalmat. Majd meghalt.

Utódai jó bizánci szokás szerint mindjárt egy trónviszályal indítottak, csak hogy mindenki lássa: Bármi is történik a rómaiak római módra élnek. És ha kell, rómaiként halnak meg (késsel a hátukban). Ez a morálnak is jót tett. Bár az eretnekek elfoglalták a fővárost, és az ablakon a szeldzsukok kopogtatnak, és a hátsó kertet a bolgárok gyújtják éppen fel, olyan komoly baj nem lehet, hiszen a császárok egymás haját húzgálják.

III. Ióannész ezúttal rövidre vette a trónvitás időszakot, és a családtagokat elküldte egy kis szigetre Bibliát tanulmányozni (nem lehetett egyszerű ebben az időben olyan szigetet találni, ami nem valamelyik ellenség kezén van). Békét kötött a szeldzsukokkal, majd pedig folytatta a területek visszahódítását. Elfoglalta Rodoszt és a birodalomhoz olvasztotta az Epiruszi Despotátust és a Thesszalonikéi Királyságot. És ha már arra járt, akkor Konstantinápolyt is megostromolta.

Mindeközben a latinok egyre gyengültek. A korábbi görög területeken folyamatos ellenállással küzdöttük. A bizánci térhódítások, a bolgár támadások sem estek jól. 1247-re a nikaiai teljesen körülvették Konstantinápolyt. Közben a gazdaságot sem sikerült beindítani. A bizánci kereskedők mind Nikaiában voltak. Velence is kereskedelmi szerződést kötött a Nikaiai Császársággal.

II. Balduin latin császár sokat járta Európát, hogy segítséget vagy legalább pénzt szerezzen. Már a saját palotájának ólom cserepeit kezdte eladni. A fiát pedig az egyik bankban hagyta biztosítékként, hogy hitelt kapjon.

1259-re a Nikaiai Császárság annyira megerősödött, hogy az Epiruszi Despotátus, Szicília és az Akhaea Fejedelemség közös hadsereget állított fel. A pelagoniai csatában VIII. Mikhaél nikaiai császár került ki győztesen. Ezzel biztosította a nyugati oldalt. Keleten pedig még 1242-ben a mongolok gyújtottak fel mindent. VIII. Mikhaél a biztonság kedvéért másokkal is békét kötött, majd megindult Konstantinápoly visszahódítására.

1260-ban VIII. Mikhaél személyesen felügyelte az ostromot, de hamar fel kellett adniuk. Ez után a császár békét kötött, mindent megígért, majd hazavonult újra tervezni. Ezúttal Genovával is szövetséget kötött, hogy szükség esetén ők Velencét támadják.

1261. július 25-én egy 800 fős előőrs csak be akart kukkantani a városba, hogy mégis mi van ott. A helyi lakosok, akiknek már nagyon elegendő volt a latinokból, azok segítették őket. Így a várost pillanatok alatt elfoglalták. A hírt elküldték a császárnak, aki azt hitte, hogy csak álmodik. Az akció éjjel volt, a császárt pedig hajnalban keltették. Ilyenkor mindenki morcos, még egy birodalmi császár is. A kávé meg majd csak később találják ki.

VIII. Mikhaél tehát visszafoglalta Konstantinápolyt, és minden 1204-óta hozott rendelet semmissé tett. Helyreállította a sérült templomokat, középületet is. A lakosság kb. 35.000 főről 70.000-re emelkedett. Mindent megtett azért, hogy újra megszilárdítsa a fővárost. A veszély még nem múlt el.

A következő években, és az utódoknak sokat kellett harcolniuk a európai oldalon maradt utódállamokkal, melyeket teljesen sosem sikerül már elfoglalni. Közben Anatóliát figyelmen kívül hagyták. Így ott az oszmánok nyugodtan tudtak terjeszkedni. 1326-ban elfoglalják Bursa városát Bizánctól, ami egy új birodalom fővárosa lesz.

Anatólia és Görögország 1204 után. Forrás: Wikipédia

2020-11-02

Az egész Nagy Sándorral (alias III. Alexandrosz) kezdődött. Ő az akkor ismert világot akartba bejárni. És ha már ott járt, akkor meg is hódítani. Nagyjából a mai India közepéig, a Biasz folyóig (akkoriban Hüphaszisz) jutott, amikor a serege úgy döntött, hogy most már tényleg jó lenne hazamenni. Ekkor kb. 4500 km-e voltak az otthonuktól. Ekkor Sándor megkérdezte az egyik arrajáró őslakost, akit a fa mögött találtak, hogy milyen messze van még az Óceán. Ő azt mondta, hogy kb. 2000 km még (valójában még kb. 4500 km, azaz Sándorék valahol az út felén járhattak). Sándor látta, hogy kezd sötétedni, meg szerda van, jó lenne a kedvenc sorozatára is hazaérni, így beleegyezett a visszafordulásba. De mivel sietett (mégiscsak a kedvenc sorozatáról volt szó), nem akarta, hogy egyesek lelassítsák, így őket arra kérte, hogy alapítsanak várost. Kis gondolkodás után az Alexandria nevet adta neki.

Görög világtérkép i.e. 500 körül. Forrás: globalsecurity.org

Nagy Sándornak, és csapatának semmi ismerete nem volt Indiáról, vagy arról, ami azon túl van. Történelmi-katonai szakértők szoktak néha arról beszélgetni, milyen eséllyel harcolt volna Nagy Sándor az akkori széttöredezett és folyamatosan háborúzó kániakkal (ez valamivel az után volt, hogy Szun-ce megírta A háború művészete című művét... azaz a kínaiak is edzettek voltak akkoriban). De az mindenképpen biztos, hogy a görögök és a kínaiak nem tudtak egymásról semmit, és még jókora távolság választotta el őket.

A legtávolabbi Alexandria Hüphaszisz a feledés homályába veszett (talán benőtte a dzsungel). Ellentétben vele a közeli (1000 km) Baktria igazi virágzó királyság lett, a hellenisztikus kultúra közép-ázsiai előőse.

Nagy Sándor halálával a birodalom pillanatok alatt szétesett, Baktria a Szeleukida Birodalomhoz tartozott. De annyira keletre volt, hogy nem igazán tudtak rá figyelni, így Baktria szépen lassan független lett, majd a területüket is növelték. Mindeközben sok új várost alapítottak, és virágzott a gazdaság, ami a környező (köztük sok indiai) kereskedőt és kézművest vonzott. Később ez a királyság lett a kapocs kelet (Kína-India) és nyugat (görögök) között, amivel megszülethetett a selyemút.

Gréko-Baktriai Királyság Forrás: Wikipédia

Idővel a selyemutat összekötő birodalmak változtak, eltűntek és újat születtek. De a kereskedelem már kellően fontos volt ahhoz, hogy az út fent maradjon. Sőt az útközbeli birodalmak léte függött ettől. Háborúk robbantok ki, békeszerződéseket kötöttek azért, hogy a kor legfontosabb áruja, a selyem eljusson nyugatra.

A selyem a selyemlepke (*bombyx mori*) hernyójának a mirigyváladéka. Ebből a váladékból a hernyó egy selyem gubót készít. És ő ott jól el van 15 napig, míg átváltozik lepkévé. Ekkor kirágja magát a bábból, és elrepül. A báb egyetlen selyemszálból áll, ami használhatatlan lesz, ha a lepke átrágta magát rajta. Ezért kb. a 8-10. napon megfőzik, hogy puha legyen, és ekkor a selyemszálat le lehet fejteni. Egy gubóból kb. 400-600 m nagyon vékony selyem lesz. 1 kg gubóból (ami kb. 3000 darabot jelent) 250 g selyem lesz. 3-8 gubó szálát egyesítik (ez a grège), és ezt már lehet közvetlenül is használni. Tehát a selyem előállítása rendkívül nehéz, ahogyan a szövése is. A selyemhernyó rendkívül igényes, így a szállítása sem egyszerű. Ettől még a kínaiak roppantul ügyeltek arra, hogy sem a selyemhernyó, sem a technika ne jusson ki az országból.

Selyemgubók Forrás: Wikipédia

Mire a selyemút ténylegesen beindult, addigra Európában már a Római Birodalom uralta a Földközi-tengert. A selyemút vége Antiochiában volt, innen jutott tovább a birodalom különböző részeibe. Keletről a kész selyem textíliák érkeztek, majd a szövési technikák fejlődésével már a selyem fonalak. Ezen kívül fűszerek és más termékek is érkeztek. Nyugatról pedig borostyán, korall, üveg, gyapjú és textíliák indultak Indiába és Kínába. Természetesen az aranyat és az ezüstöt is mindenki szerette, és azt lehetett legjobban megadóztatni.

Az út több ezer km-en keresztül sivatagon, felföldön, sivatagos felföldön, felföldes sivatagon és további olyan helyeken vezet keresztül, ahol a víz nagy kincs. Vagy egyenesen ritkaság. Így a higiénia sem élvezett prioritást, ezért a különböző járványok terjedésében is nagy szerep jutott a selyemútnak. A pestis is ezen keresztül jelent meg a Mediterránon: először Antiochiában és Konstantinápolyban, a selyemút két nyugati végpontján.

Selyemút az 1. században Forrás: Wikipédia

A selyemút kb. 7000 km hosszú volt. Vannak feljegyzések, hogy római követség járt Kínában, vagy fordítva. És néha szerzetesek és utazók is eljutottak a végére, ami akár 1 évig

is tarthatott! De ez ritkaságnak számított. Az árút nem egyetlen kereskedő vitte végig az úton, hanem több kereskedő állomáson keresztül jutott el a célig. Ezek a kereskedő állomások, majd útközbeli királyságok és birodalmak pedig igyekeztek minél inkább útban lenni, hogy minél jobban meg tudják adóztatni. Közülük az egyik legnagyobb szerepet a perzsák játszották.

A Pártus Birodalom (i. e. 247 - i. sz. 226), majd a Szászánida Birodalom (224 - 651) pont a selyemút nyugati vége előtt helyezkedett el megkerülhetetlenül, közvetlenül a Római Birodalom mellett. Többször voltak csaták, és háborúk e miatt. A perzsák igyekeztek megtartani a kontrollt a selyemút felett, míg a rómaiak próbálták megkerülni.

476-ban a Nyugatrómai Birodalom formálisan megszűnt, a helyén utódállamok, királyságok majd birodalmak jöttek létre. Így a Földközi-tenger nyugati részén már nem egy ország áll sorba a selyemért. A keleti oldal, azaz Bizánc sokáig nem változott. Antioch és Konstantinápoly, a selyemút két végpontja a rómaiak (innenről bizánciak) kezén volt.

A selyem Bizánc számára nagyon fontos volt. A selyem szövő helyek fokozott császári felügyelet alá tartoztak. A selyemszálak mellett arany szálakat és a méregdrága festéket is gyakran használták. Azért a bizánci selyem hihetetlenül értékes volt. Ezt pedig a bizánci uralkodók felhasználták, hogy a szövetségesek ezzel ajándékozzák, és ezzel irányítsák. Ezzel együtt a selyem a bizánci gazdaság fontos része.

Bizánci selyem a 10. századból. Dávid, a Bölcsesség és a Prófécia megszemélyesítései között. Forrás: Wikipédia

Az európai selyemkereskedelmet Bizánc uralta. A perzsák pedig ott álltak a kapuban, és szedték a vámot. Bizánc többször próbálta megkerülni őket, észak felől a Kaukázuson keresztül, vagy délről Etiópia segítségével. De minden alkalommal kudarcot vallott.

I. Iusztinianosz bizánci császárt két szerzetes megkereste, akik megígérték, hogy megtanulják a selyemkészítés titkát, és még selyemhernyót is hoznak magukkal. Az utazás több évig tartott, és 552-ben értek haza. A monda szerint bambusz botokban csempészték a hernyókat, de valószínűbb, hogy hajón az állatok trágái közé petéket rejtettek, amelyek egyúttal ideális környezetet is biztosítottak.

A csempészés sikeres volt. Bizánc nem sokkal később saját maga termelte a selymet. De

bármennyire is voltak alaposak a szerzetesek, a kínai selyem még sokáig jobb minőségűnek számított.

603-ban a perzsák elfoglalták Antiochiát, és ezzel megszerezték a selyemút nyugati végét. Majd a várost 637-ben az arabok foglalják el. Ezzel Bizánc elveszti Európában a selyem feletti monopóliumát. Az arabok Antiochia mellett a Szászánida Birodalomat megszerzik, e mellett pedig az Indiai Óceán tengeri kereskedelmét és ők uralják. Így a selyemút felett teljes kontrollt gyakorolnak.

Bizánc számára Iusztinianosz selyemhernyó csempészése életmentőnek számított. Bár a selyem monopóliumát elvesztette, de még mindig tudott selyemárakat készíteni.

Bizánc gyengülésével viszont egyre több európai város lépett be a selyem-kereskedelembé. Köztük Velence, Genova és Pisa, akiknek a segítségükért cserébe Bizánc kereskedelmi előjogokat ajándékozott.

Idővel a bizánci szövés technikák sokat javultak, és fel tudta venni a versenyt a Kínából érkező selyemmel. De e közben az arabokkal is versenyezniük kellett, akik szintén egyre jobb minőségű selyemárakat készítettek.

Islám selyem a 14. századból. Forrás: Wikipédia

1147-ben II. Roger szicíliai normann király a második keresztes hadjáratot kihasználva Bizánc görög területeit fosztogatta. Elfoglalta Théba és Korinthosz városát is, Bizánc selyemkészítő központjait. Elfogta a takácsokat, felszerelésüket, és mindent, amit talált, majd hazavitte. Palermóban és Calabriában saját selyemüzemet létesített.

Bizánc egyre jobban szorult ki a selyemkereskedelemből, ahogy egyre több erős vetélytárs jelent meg. És a selyemút feletti ellenőrzés is csúszott ki a kezéből. Már csak Konstantinápoly, a tengeri átjárót uralta. Pontosabban ezt is a velenceiekkel, a genovaiakkal és a pisaiakkal osztotta meg. A többféle út, többféle birodalmon keresztül vezetett. Ez lehetőséget adott, hogy a kereskedők a politikai helyzet alapján válasszanak maguknak útvonalat.

1204-ben a keresztések Konstantinápolyt elfoglalták. A bizánci utódállamok inentől

kezdve a túlélésükért küzdöttek. A selyemutat változóan más-más királyságok felügyelték. A selyemgyárok is más-más országokba kerültek. És bár idővel a bizánciak visszaszerezték a területük jelentős részét, a selyem-kereskedelemben már nem sok közül maradt.

Ahogy az oszmánok sorra foglalták el a bizánci (köztük Konstantinápoly) és arab (köztük Antiochia) területeket, úgy került a selyemút is egyre inkább az irányításuk alá. Míg végül ők lettek monopol helyzetben. És ezt mindjárt ki is akarták használni. De a spanyol és a portugál kereskedők inkább más utat kerestek. Először Afrika megkerülésével akartak eljutni Indiába és Kínába, mígnem Kolumbusz talált egy igazán érdekes alternatív utat.

2020-11-09

-Én lenni perzsa...-Én meg lenni római.-Találkozó miatt érezni hatalmas öröm és melegség!
Lenni mi barátok?-Miért is ne?

A Római Köztársaság és a Szeleukida Birodalom i. e. 200-ban.Sárgával a későbbi Pártus Birodalom őshazája.Forrás: Wikipédia

Az első találkozó a rómaiak és a perzsák között i.e. 92-ben történt. Ekkor még szó sem volt Római Birodalomról, csak Római Köztársaságról. A másik oldalon pedig a Pártus Birodalom volt, amelyik magát a perzsák örökösének tekintette. Ezen megfontolásból pedig lelkesen hódította meg a Nagy Sándor utódbirodalmát, a Szeleukida Birodalmat. Ebben a rómaiak is segítettek, akik a nyugati végén támadta a szeleukidákat.

A Szeleukida Birodalom gyengülésével Anatóliában sorra alakultak meg a független királyságok, akik hamarosan egymás ellen kezdtek háborúzni. Ezt a háborúzást használta ki a Római Köztársaság, hogy a területét növelje. Persze a rómaiaknál sem volt otthon minden rendben. A Rómában keletkezett feszültséget további hódító hadjáratokban vezették le, többek között Anatóliában.

Az egyik ilyen háború a Pártus Birodalom közelében, Kilikia irányításáért folyt. Itt a római helytartó, Sulla olyan gyors sikereket ért el, hogy a Pártus Birodalom követséget küldött hozzá.

A tárgyalásról sok mindent nem tudni. A két fél megállapodott, hogy az Eufrátesz folyó lesz a határ kettőjük között. Ez a határ többnyire meg is maradt az elkövetkező 700 évben.

A tárgyalásból hazatérő egyik felet sem várta otthon virágkoszorú. Sullát a politikai ellenfelei visszaéléssel vádolták. A pártus király pedig kivégeztette az Orobazus nevű követét. Mégpedig azért, mert engedte, hogy Sulla arrogánsan viselkedjen vele, holott a rangja szerint nem tehetett volna.

A Pártus Birodalom az időszámítás kezdetén.Forrás: Wikipédia

Az Eufrátesz jó határnak bizonyult. Ezt mindkét oldal el tudta fogadni. Persze ez nem jelentette azt, hogy ne jártak volna át a túloldalra jó alaposan felfegyverkezve, hogy elfoglaljanak egy darab területet az ellenségtől. A problémák inkább ott kezdődtek, ahol a folyó véget ért: északon.

Itt az örmények építettek egy királyságot már i. e. 585-óta. De őket hamarosan bekebelezte a Perzsa Birodalom. Miután Nagy Sándor legyőzte a perzsákat, az örmények is a Szeleukida Birodalom részei lettek. Hasonlóan a többi anatóliai néppel, ők is meglátták a lehetőséget, hogy Nagy Sándor örökösei egymással és az őket meghódítani akaró szomszédokkal harcolnak. Így ők is alapítottak egy országot.

Ez az ország mind a Római Köztársaság (később Birodalom), mind a Pártus Birodalom határán állt. És mindkét birodalom úgy érezte, hogy köteles segíteni ennek az országnak. Pl. azzal, hogy katonák állomásoznak a területén. Meg megmondják a királynak, hogy mit tegyen, nehogy valami rosszul sikerüljön.

Az elején még mindkét birodalom távolról próbált segíteni, mígnem i. e. 69-ben Lucius római hadvezér úgy döntött, közelebbről is megnézi az országot. Minek távolról kiabálni, ha közelről mindent könnyebb elmondani? Egyébként is volt arrafelé más dolga is, más királyokat is helyre akart rakni. Így az, hogy az örményekhez is benézett, nem jelentett különösebb kitérőt. De aztán ott voltak azok a helyek, melyeket Kaukázusnak nevezünk, ez kellően feltartotta a római hadsereget ahhoz, hogy végül mindenkinek elmenjen a kedve mindentől. Így ennek a hadjáratnak a legfőbb eredménye az lett, hogy a pártusok szúrós szemmel néztek a rómaiakra, hogy mit keresnek ott, ahol nekik kellene lenniük.

Mindeközben Rómában is kezdett a helyzet melegedni. I. e. 60-ban Caesar, Pompeius és Crassus szövetséget kötöttek. I. e. 55-re pedig már egyértelmű volt, hogy Caesar vezeti ezt a szövetséget, és lassan már a birodalmat is. Crassus úgy döntött, hogy ideje jó pontokat gyűjteni, ezért elhatározta, hogy megdönti a Pártus Birodalmat.

A csata a Római Köztársaság történetének legsúlyosabb veresége lett. A pártusok elcsalták és megsemmisítették a római lovasságot. Az összetett íjaik átütötték a római pajzsokat, páncélokat. Majd az elhíresült színlelet lovas visszavonulás + nyílzápor teljesen legyőzte a harcedzett rómaiakat. A csatában Crassus és az egyik fia is elesett. És velük együtt még legalább 20.000 római is. Miközben a pártusok veszteségei elenyészőek voltak. 10.000 római került fogságba, akiket a Pártus Birodalom keleti határára küldtek. Ők később találkoztak a

kínaikkal, mikor a Han-dinasztia elfoglalta azt a területet. Itt ma is élnek olyan emberek, akik a római légiósok leszármazottjának vallják magukat.

A csatából hazatérő katonák egy furcsa, ragyogó anyagról számoltak be, amit a pártusok használtak. Ez a selyem volt. Rómában egyre nagyobb lesz az érdeklődés az új anyag iránt, és e miatt hamarosan beindul elindulnak a selyemszállítmányok Európába.

Crassus kiesésével a triumvirátus igencsak megdőlt. Nemsokára Caesar és Pompeius egymás ellen fordul. A polgárháborúból Caesar kerül ki győztesen. De Caesar nem viselte jól, hogy hátra szúrják, főleg ha ez többször történik. A helyébe lépő emberek pedig nem igazán tudták, mit csináljanak. Így új római hagyományt teremtettek, és polgárháborúba kezdtek.

A pártusok látták, hogy Rómában áll a bál. Ez jó lehetőség volt nekik, hogy hol egyik, hol másik vetélytársat aktívan támogassák. Meg ha már úgysem figyel rájuk senki, akkor Szíriát is megszállták. A rómaiak eléggé harciasak voltak. Az egymással küzdés között jutott idő, hogy a pártusokat többször is kirakják Szíriából, de ők mindig visszatértek. A térségbeli háborúba sikerült Örményországot is belevonni. A rómaiaknak nem sikerült Szíriát hosszú távon megtartani, de azt elérték, hogy Örményországban ne legyenek pártus katonák.

A rómaiaknál végül Octavius került ki győztesen. Ő lett Augustus, az első római császár. Ő szerette volna, ha nem kell állandóan a pártusok ellen harcolnia. Ez a kívánsága többé-kevésbé teljesült is.

De még mindig ott volt Örményország. A két birodalom továbbra is megpróbálta a hegyvidéki országot az irányítása alatt tartani. Róma elérte, hogy ő választja a mindenkori királyt. De a pártusok tartották a befolyásuk alatt.

Augustus után 114-ben Traianus úgy döntött, hogy lerendezi a keleti kérdést. Először elfoglalta Örményországot és a birodalomhoz csatolta. Majd megtámadta Észak-Mezopotániát, és még a pártus fővárost, Ktésziphont is elfoglalta. Ekkor zsidó felkelés tört ki, ami miatt vissza kellett fordulnia, nem tudta befejezni a teljes birodalom meghódítását.

A Pártus Birodalom egy laza szövetség volt, ahol a királyok és nagycsaládok saját törvényeik szerint uralkodtak. Még saját pénzüik is volt. Ezért a főváros elvesztése olyan nagyon nem zavarta őket. Traianus utódja, Hadrianus pedig úgy döntött, hogy az Eufrátesz nagyon is jó védelmi vonal. Róma inkább ott húzta meg a határt, minthogy elmenjen Indiáig, ahogyan

Nagy Sándor tette.

A későbbi rómaiak nem érték be ennyivel. Észak-Mezopotániát többször is megtámadták, és a főbb városokat többször is elfoglalták. De huzamosabb ideig nem sikerült megtartaniuk.

Mindezek a háborúk folyamatosan gyengítették a Pártus Birodalmat. Ez pedig elősegítette, hogy a szászánidák egy új birodalmat hozzanak létre. 224 körül legyőzték az utolsó pártus királyt, és ezzel ők léptek a helyére.

Anatólia a 2. században, Traianus uralkodása alatt elért legnagyobb méretben. Forrás: Wikipédia

2020-11-15

Mustafa Kemal Atatürk a Török Köztársaság első elnöke. Egyben a Török Köztársaság megalapítója. De nemcsak egy köztársaságot hozott létre Európa és Ázsia (és Afrika) találkozásán. A törökök az ország újjászületését köszönhetik neki. És még nagyon-nagyon-nagyon-nagyon sok mindent. Köztük pl. a , vagy a női szavazójogot.

Mustafa Kemal Atatürk, akinek a Török Köztársaság köszönhető, és akit a Törökök Atyjának is hívnak 1938. november 10-én 10:05-kor halt meg.

Rendelet Atatürk gyásznapjáról.

Az I. Világháború után nem volt jó a vesztes oldalon lenni. Ezt a magyarok is megtapasztalhatták, ahogyan a törökök is. A győztes antant hatalmak mind nagyobb és nagyobb területeket szerettek volna a szövetségeseiknek adni. Sok területet már a háború előtt odaígértek valakinek. Sok olyan terület is volt, amit nem is csak, hanem több szövetségesnek is megígértek.

Az Oszmán Birodalom már évszázadok óta csökkent. Az emberek talán már megszokták, hogy újabb és újabb területek vesznek el. E mellett az európai hatalmak már-már gyarmat szinten használták az egykori virágzó birodalmat. Az I. Világháború végére már csak Anatólia maradt. De az Antant még többet akart. A történelem kísértetiesen ismétli önmagát! 500 éve tűnt el a Római Birodalom (alias Bizánci Birodalom).

Törökország felosztása a Sèvres-i békeszerződés alapján. Forrás: Wikipédia

A hideg, érzelemmentes számok nem mutatják, hogy pontosan mi is van azokon a négyzetkilométereken, amelyeket levágnak az anyaországról. Ha megnézzük a , akkor láthatjuk, hogy sosem Anatólia óriási belső területei számítottak. Hanem a gazdag tengerparti részek. Ma is a török gazdaság kb. 95%-a származik a tengerparti övezetből.

Az Oszmán Birodalom területe 1914-ben 1,589,540 km² volt. Ez a sèvres-i békeszerződés alapján 453,000 km² lett volna. Összehasonlításképp a Magyar Királyság területe 325,411

km² volt a trianoni békeszerződés előtt. Az új birodalom bár még mindig nagyobb lett volna, mint pl. a Magyar Királyság a háború előtt, de a gazdasági ereje a nullához közeli lett volna.

Ekkor jelent meg egy ifjú katona, Mustafa Kemal, aki azt mondta, hogy ez így nem lesz jó. Legalább Anatóliát meg kell tartani. És az emberek hittek neki, hiszen már az I. Világháborúban bebizonyította, hogy meg lehet állítani az európaikat. És ezt most is megtette az 1919-1923 között zajló Török függetlenségi háborúval.

Mustafa Kemalnak és társainak sikerült. Megvédték az országot a feldarabolás elől. Az emberek pedig azt mondták, hogy követik az ifjú Mustafát, akár a pokol legmélyére is. Mustafa viszont azt mondta, hogy tud egy jobb helyen, ahova viszont tényleg érdemes lenne őt követni. Ezt pedig úgy hívják, hogy demokrácia. Ez talán nehezebb lesz, mint a pokol bugyrai, de az eredmény mindenképpen sokkal kellemesebb.

A következő években, évtizedekben Törökország több száz év lemaradást hozott be. A gyarmati stádiumban lévő egykori birodalom hamarosan egy modern, gazdaságilag stabil, kül- és belpolitikailag erős ország lett.

Ha nagyon röviden akarnák megmutatni az eredményt, akkor érdemes megnézni, hogy mi minden történt a környező országokban az elmúlt 100 évben. Miközben Törökország stabilan állt a helyén. És pl. kimaradt a II. Világháborúból.

1938. november 10-én 9 óra 5 perckor a Törökök Atyja, Mustafa Kemal Atatürk meghalt. Azóta minden évben november 10-én pontban 9 óra 5 perckor a törökök egy különleges megemlékezést tartanak. Minden nemzetnek vannak saját hőseik, államalapítói, vagy híres harcosaik akiről szeretnek megemlékezni. De a mi ilyenkor Törökországban van, az nagyon egyedi.

<https://www.youtube.com/watch?v=KNWYq7pIPs0>

Pontban 9 óra 5 perckor megáll az élet 1 percre. 1 percre mindenki és minden leáll, hogy emlékezzenek a Török Köztársaság alapítójára. És arra, hogy mit kaptak tőle. És arra, hogy mit vesztek a halálával. 1 perc, miközben mennek a szirénák, mindenki dudál, és miközben minden áll.

<https://youtu.be/-NmqlGlrVKY>

November 10 nem munkaszüneti nap. Semmiben sem különbözik a többi naptól. A gyerekek iskolába járnak, a felnőttek pedig dolgozni. Atatürk kérése is ez volt az elkövetkező generációknak: mindenki tegye a dolgát úgy, ahogyan a legjobban tudja, mert ezzel lehet az országot is építeni. Ezen a napon csak egyetlen egy perc van, amikor megáll minden. De akkor tényleg minden megáll. Bárki bármerre is jár, bármit is csinál. Csak egyetlen egy perc.

<https://www.youtube.com/watch?v=npkprTtzLjQ>

November 10-re emlékezve természetesen különleges programokkal is készülnek. A rádiók pl. játszákat, Atatürk megemlékezések zajlanak. És sokan a Dolmabahçe Palotát is meglátogatják, ahol Atatürk meghalt.

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/22500738438>
Atatürk halálos ágya a Dolmabahçe Palotában

Valamilyen formában mindenki ki akarja fejezni a megemlékezését. Van, ahol 2 km hosszú zászlóval vonulnak fel.

<https://www.flickr.com/photos/cybermacs/22929461091/>
A nagyon-nagyon hosszú török zászló.

Van, ahol látványos drón videót készítenek.

https://www.youtube.com/watch?v=lIFxdLGvx_4

450 tanuló koreográfiája a 9 óra 5 percről.

És van, aki 1 percre megáll.

Nagyon különlegesek ebben az időszakban a reklámok. Ismert cégek a tv-reklámokon keresztül szoktak emlékező videókat küldeni. Nem ritkán igen erős mondanivalókkal.

Már 4 éves, de kitartóan a legerősebb a Koç emlékvideója: Vannak olyan tartozások, amiket nem lehet visszafizetni.

<https://www.youtube.com/watch?v=Ce6a3945sDY>

Szintén nagyon erős a Watson emlékvideója. A török nőkről szóló, akiket kis túlzással Atatürk szabadított fel. A török nőket nem lehet megállítani. Kivéve évente egyetlen alkalommal, egyetlen percre.

<https://www.youtube.com/watch?v=2TAbhoM-X0o>

Marmaris Önkormányzata 2019-es emlékének üzenete: Ha most nem állok fel, akkor mikor?

<https://www.youtube.com/watch?v=MwVNkoyJ08I>

A Fili Boya, aki színes festéket készít, minden évben nagyon látványos emlékekkel készül. 2018-ban ezt láthattuk:

<https://www.youtube.com/watch?v=aWphwf3eKrE>

Az idei emlékből arról beszélnek, hogy ezen a napon minden szín elhalványul.

<https://www.youtube.com/watch?v=vFYIf006-U>

A Şişecam néhány mindennapi dolgról emlékezik meg, amit a törökök Atatürktől kaptak: családnév, szabad öltözködés, női választójog, európai mértékegységek, latin ábécé

<https://www.youtube.com/watch?v=UVzmnwZQiKU>

A Yataş Bedding idejüzenete, hogy bár Atatürk meghalt, még mindig ott van a törökökkel minden nap.

<https://www.youtube.com/watch?v=30Sfqm9VRwo>

A Koç 2017-ben hasonló videóval készül. Itt arról mesélnek az emberek, hogy minden nap látják Atatürköket. Pontosabban azokat a dolgokat, amiket neki köszönhetnek. Pl. a nők járhatnak iskolába, nem kell fejkendőt hordaniuk, de még akár pilóták is lehetnek.

<https://www.youtube.com/watch?v=2qZPGzldpHM>

A Kİğılı ruhákat készít. Így minden évben ez van a középpontban. Mint pl. ezen a napon minden gomb legyen jól felvarrva, mert most nem szakadhat le. A 2018-as emlékvideóban arról beszélnek, hogy mind különböző emberek vagyunk. De ezen a napon nem számít, hogy ki honnan jött, vagy mit dolgozik. Ilyenkor mindenki egyformán begombolja az ingét.

Egy szolid, de annál szebb megemlékezés az Eskişehir Osmangazi Üniversitesitől.

<https://www.youtube.com/watch?v=-0d5FcmXvMo>

Itt pedig Pegasus mutatja meg, hogy bár az évek elteltek, de vannak, amik semmit sem változtak.

<https://www.youtube.com/watch?v=q9jBurhO-n0>

Végére pedig egy különlegesség: 2016-ban a Szulejmán sorozat főszereplőjével egy másik sorozat futott a török tv-ben. Ez a Török Függetlenségi Háború alatt játszódik. A sorozat egyik része pedig éppen november 10-re esett. Azon a napon egy különleges meglepetést tettek a filmbe. Halit Ergençel a görögök között próbál elrejtőzni, hogy így segítse a török ellenállást. Itt elmondják neki, hogy egy bizonyos Mustafát már régóta megfigyelés alatt tartanak. Ő most hajóra szállt, hogy Samsunba menjen. És ez akár veszélyes is lehet. De Halit azt mondja, hogy nem kell félni, mert ez az ember teljesen ismeretlen, nem tud tenni semmit. Ezzel megmenti, hogy az antant feltartóztassa a hajót. Samsun városa pedig az a hely, ahol a függetlenségi háború elkezdődött.

<https://www.youtube.com/watch?v=IWQeYbwzrSk>

2020-11-23

A Pártus Birodalmat i. e. 247-ben alapították. És bár elég komoly területet uraltak több, mint 400 évig, és a rómaiak sem tudtak rajta felül kerekedni, valójában nem volt az a típusú birodalom, amiként a birodalmakat ismerjük.

A birodalom nem volt központosított. E miatt a rómaiak hiába foglalták el a fővárost (Ktésziphónt) háromszor is (116-ban 165-ben és 198-ban), ez nem okozott különösebb fennakadást a rendszerben. A Pártus Birodalom valójában népek, királyságok és városállamok gyenge halmaza volt. Ezek a részek pedig meglepően függetlenek voltak. Akár saját pénzzel is rendelkezhettek. Ameddig a területek befizették az adókat, addig a király őket békén hagyta, és mindenki azt csinálta, amit akart.

És így is történt!

Ardasír, szászándia királya 224 körül úgy döntött, hogy itt a legjobb alkalom. A birodalmat éppen több oldalról is támadták. Bár ilyen máskor is volt, Arasír érezte, hogy itt az idő, hogy belülről hódítsa meg azt a birodalmat, amit kívülről eddig senki sem tudott. De ő is belátta, hogy ez talán mégse megy majd könnyen. Meg talán nehezen sem. Sőt! Talán lehetetlen is! Így keresett néhány szövetségest, hogy velük együtt szálljanak csatába a perzsa királlyal.

A csata elég véresre sikerült, ahogy a perzsa király is. Így sajnos őfelsége nem élte túl a bukását. De ezzel még nem volt vége. Ardasírnak meg kellett hódítania a birodalom többi területét is. Ezt pedig az ott uralkodó kiskirályok, félig-meddig független városállamok nem nézték jó szemmel. Ardasír tehát gondoskodott róla, hogy ne legyen szemük. Meg fülük sem. És fejük sem.

Ardasír kemény csaták által elfoglalta a Pártus Birodalmat, és ezzel megalapította a Szászándia Birodalmat. Egyúttal kijelentette, hogy sem a Szeleukidák, sem pedig a pártusok nem voltak igazi perzsák. Itt az ideje, hogy egy rendes Perzsa Birodalmat építsenek. Olyat, mint amilyen az óperzsa volt.

A rómaiak bizonyára nem örültek ennek. Nem elég, hogy a kedvenc vetélytársukat nem ők győzték le, és nem is valami dzsungelharcos barbár törzs, mint a kusánok, hanem belülről

bomlasztották szét. De ráadásul ez az új Perzsa Birodalom szemmel láthatóan sokkal jobban szervezett is!

Már Ardasír idejében is többször betörték a perzsák a római területekre (229-232). De ez még csak amolyan ismerkedés volt, barátságos bevásárló túrázgatás volt. Ardasír fia, I. Sápúr viszont már komolyabban vette a szomszédok birizgálását. 241-244 és 252-261 között is több csatát vívtak a rómaiak ellen. Többnyire sikeresen. Még Valerian császárt is legyőzték, majd magukkal vitték.

A császárral együtt kb. 50.000 római tűnt még el. Főleg katonák, de mérnökök is. A monda szerint Sustar városába kerültek. Itt csatornákat, gátakat és hidakat építettek. Ők építették a Valerian-hidat is.

Band-e Kaisar, azaz Caesar-híd. Más néven Valerian-híd Sustar városában. Forrás: Wikipédia

A rómaiak számára meglepő újdonság lehetett, hogy ezúttal őket támadják, és sikeresen. És ezúttal őket viszik el rabszolgának. A perzsák elfoglalták Arméniát (Örményországot), Szíriában pedig egészen Antiochiáig jutottak. Onnan elvitték a püspököt.

Az így elfogott rómaiakat a Szászánidia Birodalomban szétszórva telepítették le, olcsó munkaerőt képezve. Ezzel is tovább színesítették az egyébként is soknemzetű birodalmat. A sok nemzet sok vallással járt együtt. Ezt kezdetben még tolerálták a perzsák.

I. Sápúr utódai (I. Bahrám, II. Bahrám és III. Bahrám) már másképpen látták a világot, és erősen támadtak mindent, ami nem a zoroasztriánus államvallás. A rómaiakat is erősen támadták, de ők már kevésbé voltak sikeresek. A rómaiak 283-ban visszaszerezték Örményországot, és Észak-Mezopotámiát is elfoglalták.

Az újonnan elfoglalt területeken a rómaiak erős erődrendszert építettek ki, így a következő évszázadban itt egy stabil határ alakult ki. A perzsák többször is megpróbálták az elvesztett részeket visszaszerezni, de a rómaiak sikeresen megvédték. De mindez hatalmas erőforrást igényelt.

312-ben Nagy Konstantin római császár áttért a kereszténységre, ami hamarosan a Római Birodalom államvallása lett. Erre válaszul a Szászánidia Birodalomban különösen erős lett a

keresztények üldözése. Később ha a katonai kiadásokra hirtelen pénz kellett, akkor először a keresztényeket adóztatták meg.

Bár a két birodalom vetélytárs volt, ebben az időszakban a két hatalom kiegyensúlyozott volt, és többnyire békében éltek egymás mellett. És szükség esetén egymás segítették is. 395-ben a hunok betörték a Római Birodalom keleti felére, és kb. 18.000 ember hurcoltak el. Őket a perzsák kiszabadították. Az 5. században pedig a rómaiak segítettek a perzsáknak az északról támadó lovas népek ellen.

A rómaiak sosem adták fel a reményt, hogy egyszer majd minden perzsa területet meghódítsanak. De a sikereik ellenére sose mentek tovább Mezopotámiánál. Velük ellentétben a perzsák sose gondoltak arra, hogy eljutnak Itáliába és meghódítják Rómát. Talán nem tetszett nekik a klíma, vagy nem szerették a pizzát...

A Róma-Perzsa határ 4-7 században Forrás: Wikipédia

Az 5. század sok mindent megváltoztatott. Róma elvesztette az irányítást a nyugati tartományok felett. Sőt! Még Róma felett is. A Nyugatrómai Birodalom megbukott. A perzsák mégse használták ki a lehetőséget. Őket lefoglalta a keleti határ, ahol a heftaliákkal, másnéven a fehér hunokkal csatároztak.

531-ben I. Huszrau került hatalomra. Ő békét kötött a rómaiakkal, és a heftaliákkal, majd pedig a birodalom helyreállítására fordította a figyelmét. Ugyan ebben az időszakban Iusztinianosz (immár bizánci) császár elküldte a katonáit, hogy foglalja el (vagy vissza) Itáliát. Míg a bizánciak nyugaton hódítottak, a perzsák megtámadták a keleti tartományokat. 540-ben elfoglalták és kifosztották Antiochiát. 557-ben I. Huszrau a türkökkel lépett szövetségbe, majd közös erővel elfoglalták a heftaliákok területeit és felosztották egymás között.

Iusztinianosz ebben az időben megpróbálta a szászándiák kereskedelmi hatalmát megtörni. Az etiópiaiak szövetkezett, hogy délről kerüljék meg a perzsákat, így építsenek ki egy új. De a perzsák elfoglalták Dél-Arábiát, és a teljes Indiai-Óceán kereskedelmét a kezükben tartották. Ezek után Iusztinianosz inkább ellopatta a selyemhernyókat.

I. Huszraut kisebb-nagyobb belviszályok követték. Mindeközben folytatódtak a vég nélküli harcok Bizánccal is. Ebből a belharcból II. Huszrau került ki győztesen. Mégpedig bizánci

segítséggel: Maurikiosz császár katonákat küldött. Úgy tűnt, hogy véget érnek a mindkét birodalom erőit felemésztő folyamatos háborúk.

602-ben viszont Maurikiosz császárt meggyilkolták. II. Huszrau ezt meg akarta bosszulni, ezért megtámadta a Bizánci Birodalmat. Elfoglalta Damaszkuszt, Jeruzsálemet és Egyiptomot is. Örményországot is megpróbálták, de végül nem sikerült. Az elfoglalt területeken annyira nem tiltakoztak a perzsák ellen. A monofizita-ortodox ellentétek a bizánciak sokszor választották az ellenséget, ha az kevésbé zaklatta őket a vallásuk miatt.

Közben Bizánc is válságba került. Északról az avarokkal csatáztak folyamatosan. 626-ban egy erősebb szláv támadást kihasználva a perzsák egészen a Boszporuszig jutottak.

Konstantinápolyban ekkor került trónra Hérekliosz császár, aki hajóra szállt, és hátba támadta a perzsákat. Még a fővárosukat is elfoglalta. II. Huszrau a vezéreit hibáztatta. A vezérek ezen nem vitakoztak, inkább megölték II. Huszraut. A Szászánida Birodalomban káosz és polgárháború dúlt. Minden jel arra mutatott, hogy a rómaiak végre tényleg legyőzték a perzsákat.

Délről az arabok már 604-ben sikeresen legyőzték a perzsa haderőt. Mégis sem a bizánciak, sem a perzsák nem figyeltek az intő jelre. A két birodalom egymással volt elfoglalva. Illetve a bizánciaknak volt elég problémájuk bőven: Hispániában a vizigótok, Itáliában a longobárdok, a Balkánon pedig a szlávok; otthon pedig a szokásos trónviszályok.

A bizánci-perzsa csaták alatt mindkét oldal teljesen kimerült. Az elit egységek nagyrészt teljesen megsemmisültek. A hadsereg nagyrészt rosszul kiképzett gyalogosból állt. A nehéz lovasság pedig lassabb volt az arab könnyű lovasoknál.

A perzsák döntő csatát veszítettek az arabok ellen 636-ban Kádizsía és 642-ben Nihávand mellett. III. Jazdagird, az utolsó szászánida uralkodó Mervbe menekült, ahol 651-ben meggyilkolták.

A bizánciak 636-ban a Jarmakú folyó mellett éltek meg az első vereségüket az arabok ellen. 637-ben az arabok elfoglalják Jeruzsálemet, 638-ban Örményországot, 641-ben pedig Alexandriát. 674-ben pedig már Konstantinápoly kapuin kopogtatnak.

A perzsa kultúra jelentős hatással volt a római civilizációra. A római hadsereg felépítését és jellegét nagyban befolyásolta a perzsa hadviselés módszere. A római császári formások egy részét a perzsáktól vették át, amelyek később a középkori és modern Európában megtalálhatóak. Az európai diplomáciai formások eredetét a perzsa-római birodalmak közötti kapcsolatnak tulajdonítják.

A Bizánci Birodalom és a Szászánida Birodalom 600-ban. Forrás: Wikipédia

2020-11-30

Ez a blog nem jöhetett volna létre az írás és az internet nélkül. Ma már nehezen tudnánk az életünket e kettő nélkül elképzelni. De ez nem volt mindig így! Az emberek évezredekig nagyon jól megvoltak anélkül, hogy bármit is le akartak volna írni.

Végül is minek azt leírni, hogy "Vigyázz! A tigris harap!" Akik tigrisek között élnek, ezt tudják. Aki pedig most lát először tigrist... hát az is hamar megtanulja.

De aztán eljött az idő, amikor mégis szükség volt az írásra. Amikor az emberek le akarták írni, hogy hány darab kecske ment fel a hegyre, és miért nem jött le annyi. Vagy, hány darab alma termett az időn, és abból mennyi az, ami kicsi, de mégis sok, és a zsebünkben van. És ott voltak a távoli királyok, akiknek valahogy a tudomására kellett hozni, hogy menjenek minél messzebbre, és vigyék magukkal a szedett-vetett hadseregüket is.

H.G. Wells szerint az írás megadta azt a képességet, hogy rögzítsenek szerződéseket, törvényeket, parancsokat, és lehetővé tette az állam növelését a városállam méretén túl. Lehetővé tette a folytonos történelmi tudat fenntartását. A pap vagy a király pecséttel ellátott parancsai kikerülhettek látóköréből, hallótávolságából, és túlélhették őt

A világon az írás nem egy helyen, és nem hirtelen keletkezett. Hanem fokozatosan jött létre. 4 olyan hely van, ahol végül az írás kialakult: Mezopotámiában i.e. 3400 körül, Egyiptomban i.e. 3250 körül, Kínában i.e. 1200 körül, és Közép-Amerikában i.e. 1200 körül. Ezek közül a kínai és a közép-amerikai biztosan nem volt kapcsolatban más írástudó kultúrával. De az még ma is vita tárgya, hogy vajon az egyiptomiak és a mezopotámiaiak milyen hatással voltak egymásra. Külön-külön találták ki az írást, együtt, vagy valaki ötletet adott a másiknak.

Kezdetben az írás nem volt egyszerű. Miután pedig i.e. 3000-körül az egyiptomiak felfedezték a papiruszt, kezdett igazán bonyolult lenni. A papirusz ugyanis nagyon jó arra, hogy rettentő komplex ábrákat készítsenek. Ezek lettek a hieroglifák, a szent vésetek. Az egyiptomi írnokok művelt elitet képeztek. Akárki nem tanulhatott meg írni, csak a megfelelő társadalmi háttérrel rendelkezők kaphatták ezt a kiváltságot. Maguk az írnokok pedig direkt tovább bonyolították a képjeleket, hogy még nehezebben lehessen közéjük bekerülni. Idővel ők is rájöttek, hogy nem jó az, ha egy süti recept, vagy egy hűtőre ragasztott üzenet elkészítése órákig tart. Ezért idővel kialakult egy egyszerűbb változat,

amit már a papok használtak. Ezzel már sokkal gyorsabban lehetett írni. Ez lett a hieratikus írás. Ahogy pedig az írásra egyre nagyobb szükség lett, főleg a hivatalokban, úgy fejlődött ki a népi írás, azaz a démotikus írás. Ez már-már olyan volt, mint a mai kézírás. (főleg ha az én kézírásomat nézzük, ami pont ugyan ennyire kibogozhatatlan macskakaparásnak néz ki).

Az egyiptomi hieroglif, hieratikus és démotikus írás. Forrás: Britannica Kids

Mindeközben Mezopotámiát a folyók bőséges agyaggal látták el. Az agyagba nem lehet olyan kacskaringós jeleket készíteni, mint amelyet az egyiptomiak a papiruszra tettek. Helyette háromszög alakú bottal vagy náddal nyomkodták. Ezzel a módszerrel több, mint 2000 szimbólumot hoztak létre, de az rövid úton 700-ra csökkent. Ebbe az agyagba gyorsan lehetett írni, majd a megszáradt (esett kiégetett) agyagot nagy távolságokra el lehetett szállítani. Így terjesztve a birodalom határait.

Részlet Hammurapi törvényeiből ékírással. Forrás: Wikipédia

Jó kérdés, hogy melyiket volt egyszerűbb szállítani? A könnyű papiruszt, amit víztől és tűztől is óvni kellett. Vagy pedig az nehéz agyagtáblákat, amelyek bár sok mindent kibírtak, de ha híradós felborult a szerék, akkor bizony összetörtek a hírek...

Ez a két technika találkozott Anatóliában. Itt a Hettita Birodalom az asszír kereskedők lévén az ő ékírásukat használta. Az pedig az akkád nyelvet használja, amelyik az afroázsiai nyelvcsalád sémi ága. Ellentétben a hettiták indoeurópaiak. Így ez az írás nem igazán felel meg az ő nyelvükre, ami a neszi és mellette a palai és arzavai volt. Anatóliában mégis inkább a szintén indoeurópai luvi nyelv terjedt el leginkább. Ők ki.

A luvi nyelv nagyon sikeres lett Anatóliában. Amolyan mindenki által ismert központi nyelvvé nőtte ki magát. Ez lett a diplomácia nyelve is. Az üzeneteket, törvényeket erre a nyelvre fordították le, majd mindenki visszafordította a sajátjára. Még Trójában is találtak luvi pecsétet.

Eközben az asszírokat egyre jobban elárasztották az arámiak. Ők is az asszírhoz hasonló afroázsiai sémi nyelvet beszélték. Mivel az egész közel-keletet ellepték, hamarosan az arámi lett az általános nyelv. Ez lett a későbbi Perzsa Birodalom diplomáciai nyelve is. Olyan sikeres lett, hogy miután Nagy Sándor meghódította a perzsákat, inkább megtartották az arámi nyelvet közvetítőnek.

Ebben a nagy nyelv-, és írás keveredésben, nagyjából pont a központjában a Sínai-félszigeten volt az Ugariti Királyság. Ők is a sémi egyik ágát beszélték, de valamiért megunták, hogy túl sok betűből használnak. Ezért az ékírás alapján kifejlesztették azt az ábécét, amit ma is használunk. Ez az, amit átvettek a főniaciniak is, akik elterjesztették az akkor ismert világon. Ebből alakult ki a héber és az arab írás is.

A modern (angol) abc kialakulása. Forrás: kyokotomiyama / B. Meggs, P (1998) A History of Graphic Design. Canada: John Wiley & Sons, Inc

Anatóliában a Hettita Birodalom bukásával a tudás is feledésbe merült. Mire újra visszatért az írott történelem, addigra a görögök és a perzsák már kialakították a saját írásukat. Így Kis-Ázsiában az ő két írásformájuk lett a meghatározó. Függetlenül attól, hogy ki milyen nyelven is beszélt valójában. De összességében Anatólia nyelve és írásmódja végül a görög lett.

Mikor megérkeztek a rómaiak, ők bevezették a hivatalos latin nyelvet és írásmódot. De ez továbbra is a hivatalos volt. Ettől függetlenül a különböző népek maguk között továbbra is használhatták a saját nyelvüket és írásmódjukat, amennyiben tudtak írni és olvasni. Egyiptomban pl. az ellenállás jeleként csak azért sem latinul írtak, hanem egyiptomiul. Persze nem a klasszikus szépen díszített hieroglifákkal, mert akkor mire leírják az titkos találkozó napját, addigra a rómaiak maguktól is hazamentek.

https://www.youtube.com/watch?v=iCWau8e_ZDk
Brian élete - Romani ite domun!

A Római Birodalom területén bár a latin volt a hivatalos nyelv, mégis Anatóliában inkább görög volt az elterjedt. Sokszor ezt a területet egyszerűen csak görögnek (Ἑλλην) hívták. Majd a nyugati oldal bukása után ez a görögösödés egyre erősödött. Egészen addig, mígnem Hérakleiosz bizánci császár 610-ben hivatalosan is a görögök választotta a birodalom nyelvének.

Kevesebb, mint 100 év alatt a Bizánci Birodalom Anatólia és a Balkáni területek kivételével szinte minden tartományát elveszti. Így alig marad olyan rész, ahol nem görögül beszélnének, de azok a részek is hamarosan a birodalmon kívül lesznek.

560-ban a Bizánci Birodalom nyelvi elosztása:Lila - latinKék - latin és helyiPiros -
görögNarancs - görög és helyiSárga - örményRózsaszín - arámiZöld - koptForrás: Wikipédia

Anatólia keleti, délkeleti részén, ahol az örmények laktak, ott az örmény nyelvet is írást is használták. Ezt Szent Meszrop Mastoc alakította ki i. sz. 405-ben. Az abc hasonlít a görögre, de a betűk formája ennél görbébb, ami perzsa hatásokra utalhat.

Örmény kézírás az 5-6 századból.Forrás: Wikipédia

A 11. században Anatóliában megjelentek a Szeldzsukok. Egy jó nagy lendülettel nemcsak hogy bekukkantottak a Bizánci Birodalomba, de egészen a Boszporuszig elfoglaltak mindent.Érdekes módon a szeldzsukok mindig azt a kultúrát követték, ahol megtelepedtek (elfoglaltak). Így amikor a fővárosuk Neisápur lett (ma Irán), az akkori perzsa kultúrát vették át teljes egészében. Ezt pedig az araboktól foglalták el. Így vették fel a szeldzsukok az iszlámot is, és vették át az arab írást is.Ugyan így - talán ha korábban találkoznak a bizánciakkal - felvehették volna a kereszténységet az görög írással és kultúrával, amivel sok minden talán másképpen alakult volna.

Szeldzsuk aranypénzek a 12. századból.Forrás: Wikipédia

Az oszmánok folytatták a szeldzsukok hagyományait: folytatták a hódításokat, hivatalos nyelv és írás az arab volt, a vallás pedig az Iszlám.Pedig az oszmán központ sokkal közelebb volt Konstantinápolyhoz, és erősen a befolyása alatt állt. A törökök többször is közel álltak ahhoz, hogy bizáncosodjanak.1402-ben a mongol Timur Lenk az ankarai csatában legyőzte és fogságba ejtette Bajazid oszmán szultánt. Ennek eredményeképpen a törökök között polgárháború tört ki. I. Mehmet került ki győztesként, aki minden görög-bizánci szokást török-perzsára cserélt. Elsőként az arisztokrata családokat.

Konstantinápoly 1453-as elfoglalása után az egész Anatólia török kézre került. Ezzel megszűnt a bizánci befolyás és a hivatalos nyelv is végleg az oszmán-török lett. De e mellett a görögök, örmények és zsidók is megtarthatták a saját nyelvüket és írásukat is. A korai szultánok görögül is tudtak. Szulejmán szultán 6 nyelven tudott beszélni. Ezek a török, arab, csagatáj, perzsa és szerb. A görög már nincs közte.

A hivatalos oszmán nyelv idővel egyre több arab és perzsa szót vett át. 1932-re a nyelv szókincsének 60-65% jövevényszavakból állt. De mindez idegen volt a török nyelvben. Az írás egyre távolabb került a beszélt nyelvtől. A szóvirágíról híres oszmán nyelv a végén már annyira bonyolult volt, hogy már csak az arisztokrácia legfelsőbb köre használta. A XIX. századra egyre nagyobb volt az igény egy nyelvújításra. De az akkori Oszmán Birodalomnak volt bőven más baja is, így erre már nem maradt ereje.

A Török Függetlenségi Háború után az Oszmán Birodalomból Török Köztársaság lett. Új eszmények, új irányvonalak jelentek meg. Ezek közül az egyik, hogy az oszmán múltól elszakadnak, és saját, immár török alapú nemzetet csinálnak. Ennek része, hogy minden (de tényleg minden) jövevényszót kidobnak a nyelvből, és csak azokat tartják meg, ami 100%-ban török. És mellékesen az arab írás helyett - ami amúgy sem alkalmas a török szavak leírására - a latin abc-t használják, kis kiegészítéssel. Alapelv: amit mondanak, azt le is írják - ami pedig le van írva, azt úgy is mondják.

A gond ott kezdődött, hogy az ősi török nyelv addig jó volt, amíg mondjuk a földművelésre, állattenyésztésre kellett szavakat keresni. Ezek a dolgok már több ezer éve az emberrel vannak. Így újra előkerültek azok a szavak, mint balta, sapka, kecske, tarló, stb... De pl. a traktorral már nem lehetett mit kezdeni.

No de se baj, majd kitalálunk új szavakat! Csak nem lehet az olyan nehéz! - gondolták akkoriban... De aztán teltek-múltak az évek a Köztársaság kikiáltása óta, de a traktorra még mindig nem tudtak másként kiáltani, minthogy traktor. Ekkor jött az ötlet, hogy kérdezzék meg a népet! Hátha van az olyan kreatív, hogy fog erre is valamit kitalálni. De nagyon megdöbbenek, hogy nép mennyire is kreatív valójában!

Sajnos a törökök legmeredekebb ötleteiről nem sikerült találni semmit, így a hasonló magyar ötletekkel próbálom szemléltetni, milyen is lehetett:

Foltos nyakorján: Ez egy állat, aminek legjellegzetesebb tulajdonsága, hogy foltjai vannak, meg hosszú nyaka. Ki lehet az? Persze, hogy a zsiráf! Megkönnyebbülésszerű körbeguggolda: Guggolunk is, kör alakú is, és még meg is könnyebülünk felette. Ez nem más, mint a WC! Azért gondoljunk bele, milyen is lehetne, ha éppen nagyon kell menni, és ezt a helyiséget kérdezzük mindenkitől, hogy jól található. De elmaradt az is, hogy az oxigénből élely legyen, a brómból büzeny, a nitrogén pedig légeny. A kémiai elemek nagy részre megtartotta a nemzetközi nevét (szerintem mind lehetne nemzetközi, pl. a szén is lehetne karbon). De az anód-katód helyett a bemenyeny és kimenegy sokaknak segítene a dolog megértésében.

Annyit viszont sikerült kideríteni, hogy maga Atatürk is komolyan foglalkozott a problémával, amiben már az új kifejezések szerepeltek.

Végül a nyelvújító bizottság odáig jutott, hogy jobb lesz a inkább a török nyelv definícióját kitolni. Mégpedig valami olyasmi formába, hogy minden nyelv közös őstől származik, így nem török nyelv- legyen az bármilyen idegen is - valahol mégiscsak rokona a töröknek. Így végre nem kellett pironkodni azért, mert a traktor traktor maradt (törökül: traktör), és át lehetett venni más szavakat más nyelvből. Azért így is egy 2007-es grafikon szerint a török nyelv 69,689%-a török szavakból áll. A legtöbb idegen szó az arabból, és a franciából származik. De találunk görög, spanyol, orosz és örmény szavakat is. Érdekes, hogy viszont pont az olyan szavak, mint a macska, ami ó-törökül is macska, mégis kimaradt. Helyette az arab kedi szó került be a nyelvbe.

A török jövevényszavak eloszlása. Forrás: Wikipédia

A dolog végül sikerült! 1928. november 28-án hivatalosan is a latin abc lett a török nyelv írásmódja. A törökök pedig megtanultak írni-olvasni. Atatürk maga is járta az országot, hogy segítsen az új írás elsajátításában. Ennek eredményét leginkább ma láthatjuk, amikor a szociális médiát elárasztja a török tartalom. Egyes felmérések szerint a törökök azok, akik az egyik legtöbbet cseverésznek a neten.

Oly sok évezred után, oly sok nyelv és írás után végre sikerült egy olyan találni, amit mindenki tud használni.

Atatürk november 24-re rakta a Tanárok Napját, hogy a törökök emlékezzenek az új nyelvükre, és arra, hogy az új generációt a tanárok alakítják. Atatürk maga is a török nép tanára lett.

Atatürk tanítja az új abc-t. szeptember 20. Kayseri. Forrás: Wikipédia

2020-12-06

https://hu.qaz.wiki/wiki/Byzantine_flags_and_insignia

<https://www.goturkeytourism.com/things-to-do/64-most-impressive-fortified-castles-in-turkey.html><https://www.nytimes.com/2019/03/03/world/europe/turkey-castle-development.html>

2020-12-07

A korona egy latin eredetű szó, ami koszorút, virágfüzért jelent.

Kezdetben a fontos személyt tényleg csak ennyi jelölte: egy fejdísz, amit virágból, vagy egy különlegesnek tartott növényből fontak. A fő előnye más kiemeléssel, kitüntetéssel szemben, hogy nem kellett rögzíteni. Elég volt csak a fejre tenni. Ahhoz pedig, hogy ne essen le, a fejet kissé felemelteni kellett tartani. Ez pedig az illetőnek királyi külsőt adott. Csak éppen a lába elé nem tudott nézni, így könnyen orra bukhatott..

A rómaiak kezdetben a szentnek tartott (tölgy, babér, stb.) növények leveleiből készítették a fejdísz, kitüntetés gyanánt. Ezzel csak az volt a probléma, hogy elég rövid idő alatt tönkrement. És hiába volt szent pl. a tölgy, ha bárki kimehetett az erdőbe egy kis levelet gyűjteni. Így ezt idővel mind tartósabb, mind pedig nemesebb anyagból készítették.

Aranyleveles korona a római időkben. Forrás: Anatóliai Civilizációk Múzeuma, Ankara Wikipédia

Maguk a rómaiak nagyon idegenkedtek attól, hogy elismerjék, a birodalmuk monarchikus rendszerben működik. A kezdeti királysági időszakokról nem voltak szép emlékeik. Sulla és Caesar miatt pedig a diktátor névtől a hideg rázta őket. Ők büszkék voltak arra, hogy mindezen kellemetlen időszakot maguk mögött hagyták, és köztársaságban élnek. Még ha ez inkább csak látszat volt. E miatt idegenkedtek mindentől, ami a királyságra emlékeztette őket. A császár utódja nem lett automatikusan maga is császár. Őt el kellett ismertetni vagy magával a császárral, vagy a legfőbb egyházi személlyel, vagy a néppel, vagy a katonasággal. E miatt a nép, a katonaság vagy a legfőbb egyházi személy simán elismert másik személyt császárnak, ha neki az volt a megfelelőbb. Hasonló okokból a legfőbb vezetőt sem hívták királynak, hanem először princeps-nek. Később caesar és augustus lett, Casar és Augustus után. Ebből az augustus cím volt a magasabb, a caesar szóból pedig kifejlődött a császár (németül kaiser) szó. A bizánci időkben amikor áttértek a görögre, akkor az augustus helyett elővették az ősi görög baszileusz címet. A caesar pedig kaiszar lett. Mivel Bizánc nagy volt, sok emberrel, sok iránnyal, sok gondolattal de leginkább sok rokonnal, így a baszileusz és a kaiszar közé további két királyi rangot is beraktak. Így a végső sorrend ez lett: baszileusz, deszpotész, szebasztokratór, kaiszar. Bizonyára bonyolították volna tovább is, ha a történelem esélyt ad nekik, és pár száz évig tovább fennmarad a birodalom. De 1453-ban a törökök mindenkit megfosztottak minden címtől. Sok embert a fejétől is..A

törökök nem folytatták ezt a tradíciót. Ők egyszerűen szultánok voltak, ami hatalmat jelent. Mellette persze még ezer jelzővel, mint fényesség, legokosabb, legbátrabb, meg ami még jól hangzott a visszhangos palotában.

Bizonyára idővel a rómaiak látták, hogy míg nálunk csak egyszerű babér koszorú van (arannyal, gyémánttal drágakővel és már fényes csecsebecsével), addig a környező királyoknak mind-mind díszes fejfedőjük van. Nem is beszélve arról, hogy egy felül zárt korona milyen praktikus lehet az esőben. Főleg a rómaiak ősi vetélytársaiknak, a perzsáknak (Szászánida Birodalom) voltak különleges, minden sahisannak személyre szabott egyedi koronája.

Szászánida Birodalom uralkodóinak koronái. Forrás: ancientiran.net

A római császárokat kezdetben babérkoszorúval ábrázolták, vagy pedig napkoronával. Az egyiptomi fáraók, majd a római császárok is szerették magukat úgy azonosítani, mint a Nap fia. Ezért is használták a sugárzó koronát. Augusztus esetében még csak a halála után, de Néró esetében már az életében is olyan érméket bocsájtottak ki, amin napkorona van. Ma a legismertebb ilyen napkoronát a Szabadságszobron láthatjuk.

Néró császár és Poppaea Sabina egy pénzérmén.

Forrás: Wikipédia

Nagy Konstantin császár volt az, aki hivatalosan is felvette a kereszténységet, és ezt államvallássá is tette. Ennek érdekében sok mindent tett. Egyik ilyen volt, hogy elküldte az anyját Jeruzsálembe, hogy keresse meg a Krisztus keresztjét (ez lett a Szent Kereszt). Ezt állítólag meg is találta, vele együtt 3 szöveget is a keresztből.

A 3 szög egyike Konstantin sisakjába került. Így ez is kicsit napkorona lett. Normál napkorona ugye nem lehetett, mert úgy nem keresztény, túlságosan pogány lett volna. Az így készült sisak, azaz most már korona ettől mágikus lett, és viselőjét megvédte mindentől. Talán még a szobai rendrakástól is... de mivel a szöveget az anyja találta, valószínűleg az ő haragjától mégsem védett. A sisak elejére egy Christogramot is tettek, ami a Római Birodalom kereszténnyé válását szimbolizálta. Ez tehát alapot adhatott a későbbi koronáknak, amelyek felül zártak voltak, tetejére pedig keresztet helyeztek.

Nagy Konstantin császár és a mindentől védő sisakja-koronája. Forrás: Wikipédia

A kereszt szerepe a későbbiekben egyre erősebb lett, ahogyan a Római Birodalomban, és az utód államaiban a vallás egyre fontosabb lett. A széteső birodalom sok különféle nemzetből állt, és valójában semmi olyasmi nem volt, ami az embereket akár Rómához, akár Konstantinápolyhoz kötötte volna. Egyedül a vallás. Ezért kellett a császároknak hangsúlyozni, hogy ők a vallás vezetői. Majd később ezen indokkal próbálták azon európai országokat kontrollálni, amelyek a határon kívül voltak.

Érdekes módon, míg a Szent Keresztért képesek voltak háborúzni, addig Konstantin sisakjának-koronájának alsó részét simán elajándékozták. De ezt később látni is fogjuk, hogy miért.

Az egyik monda szerint a 7. század elején Nagy Gergely pápa ajándékozta a longobárdok hercegnőjének. Másik monda szerint még az 5. században Theuderik keleti gót király kapta Zénó bizánci császártól. Őt azért küldték Itáliába, hogy megbuktassa Odoakert (ő az, aki pedig a Nyugatrómai Birodalmat buktatta meg). Ez a verzió szerint a korona a népvándorláskor eltűnt, és csak később találták meg a longobárdok.

Ez a koronarész később komoly karriert futott be. Ezzel koronázták meg Nagy Károlyt 800. december 25-én. Ezzel megalapozta a Német-Róma-Birodalmat (Szent Római Birodalom), így az őt követő császárokat is ezzel koronázták. 1805. május 15-én Napóleont is ezzel koronázták császárrá.

Ez a korona, amit úgy is hívnak, hogy Vaskorona, egyike azon három bizánci koronának, amelyik túlélte az évszázadokat és ma is látható. A másik kettő ma Magyarországon található.

Lombardia vaskoronája (Vaskorona).A belsejében lévő, egy centiméter vastag vaspántról kapta, ami állítólag Jézus Krisztus egyik vasszegéből készült, amellyel keresztre feszítették.Forrás: Wikipédia

Konstantin koronájának felső része a Hagia Szophiában volt kiállítva. De amikor 1204-ben a keresztetek elfoglalták és kirabolták Konstantinápolyt, akkor ez is elveszett.

De visszatérve Nagy Konstantinra, ő sok szempontból másképpen gondolkozott, mint a

rómaiak. Sok mindent meg is változtatott. Valójában a rómaiak nem tartották a koronát olyan fontosnak, mint ahogy mi gondolunk rá. A magyarok esetében nemcsak az adott koronával kellett a királyt megkoronázni, hogy elfogadják királynak, de ezt a koronázó helyen kellett tenni. Ez a Szent Koronával történt (ő a másik bizánci korona, ami ma is létezik), Fehérváron. És a celebrálást az esztergomi érseknek kellett csinálni.

A magyar Szent Korona - egyike a három fennmaradt bizánci korona közül. Forrás: Wikipédia

Ezzel szemben a rómaiaknál (és a bizánciaknál) a trónra lépés volt az, ami a császárt császárrá tette. A görög nyelvben még ma is a trónra lépést használják a koronázás helyett. A korona csak egy sima díszes fejfedő volt a számukra. Egy arany csecsebecse. Éppen ezért is szívesen küldözgették ajándékba a szomszédos népeknek.

Valószínűleg a Római Birodalom (és a Bizánc) mind a gazdagságával, mint a fémkészítés technikájával magasan fejlettebb volt, mint a környező kis királyságok. Ezért egy a Birodalomban készült korona messze meghaladta azt, amit ezek a kisebb királyságok készíteni tudtak. E miatt pedig roppant értékesnek tarthatták.

Mindemellett ezt az ajándékot a kor legfejlettebb és legerősebb ismert birodalma küldte. Ezért nem csoda, hogy nagy becsben tartották, és óva őrizték. Majd pedig ez lett a hiteles korona, amivel a királyokat hitelesítették. A rómaiak-bizánciak részéről pedig ez egy jelzés is volt, hogy ők a felsőbbrendűek. Hiszen ők adták ezt az értékes ajándékot.

Valahogy azért a rómaiak (és a bizánciak) is ki akarták fejezni, hogy a képen látható ember a császár. Ez pedig inkább valamelyik ruhadarab színével fejezték ki. Itt ezen a képen I. Iusztinianosz bizánci császárt láthatjuk bíbor ruhában és bíbor cipőben. Igen, a fején van egy korona. Meg glóriája is van, meg vállpántja is, és még arany tányér is van a kezében. A tőle balra lévő 3. embernek a nyakában pedig egy Csillagkapu van.

I. Iusztinianosz bizánci császár mozaik

Forrás: metmuseum.org

Vagy figyeljük meg a következő képet, amelyiken II. Baszileiosz bizánci császár koronázását láthatjuk! Baszileiosz 5 éves volt, amikor az apja és az előző császár meghalt. E miatt túl fiatal volt még a kormányzáshoz. Így először még csak társcsászárnak koronázták. A társa

anyja új férje volt, aki szintén császár lett (őt később a saját felesége tette el láb alól).A képen láthatjuk, amint Baszileiosz is bíbor ruhát és bíbor cipőt hord, ahogyan a társcsászára is.

II. Baszileiosz bizánci császár koronázása

Forrás: Wikipédia

Tehát mint láthatjuk, a rómaiak és a bizánciak számára a korona csak egy értékes, de nem felbecsülhetetlenül értékes tárgy volt.Még az is lehet, hogyha feltúrjuk a korabeli bizánci beszámolókat, az uralkodó cipőjéről részletesebb beszámolót találunk, mint a koronájáról...De egy koronát bárki tudott készíteni, akinek volt elég aranya és elég ügyes volt hozzá. Míg a bíbor szín (és így a bíbor ruhák is) a császár monopóliumába tartoztak. Így csak annak lehetett bíbor ruhája, sapkája vagy zoknijja, akinek ezt a császár engedélyezte, vagy ajándékba adta.

A Bizánci Birodalomban jellemzően 3-féle uralkodó volt: 1) Aki a nehéz helyzetben rendbe rakta, majd felvirágoztatta a birodalmat. 2) Aki aki a gazdag birodalmi vagyont elherdálta.3) Aki már egy lepusztult birodalmat örökölt (vagy szerzett magának) és sikertelenül próbálkozik valamivel, hogy a birodalom legalább a telet túlélje.. Általában a birodalom még inkább váltságba kerül.

Amikor a Bizánci Birodalom nehéz gazdasági helyzetbe került, és valamelyik szomszéd is éppen lovas rohammal próbálkozik, olyankor tényleg nagy szükség van minden pénzre, aranyra. Nem volt példa nélküli, hogy akár az egyháztól vették el az arany kegytárgyakat, és olvasztották be. Ilyen esetben egy korona, egy arany korona sokkal értékesebb volt, ha az olvasztó kemencébe került. Főleg, ha az valamelyik előd koronája volt.

Mi sem mutatja ezt jobban, minthogy 1343-ban Bizáncban ismét polgárháború dült. Az egykor híres óriási birodalom mostanra már csak néhány városra redukálódott. Jobb alkalom nem is lehetett volna egy "Még egyszer utoljára felgyújtjuk a várost!" parádéra.III. Andronikosz bizánci császár elhunyt. A birodalmat a felesége és kiskorú fia próbálja meg kormányozni. Intrika és ellenségek bőségesen vannak, házon belül és kívül is. A kialakult polgárháborúban nem állt túl jól a császári család. Ezért a bizánci koronaékszereket a Velencei Köztársaságban 30.000 dukátért zálogosította.

A dukát 3,545 g 99,47%-os aranyat tartalmaz. Ez a tisztaságú arany 2020-ban kb 50 eurót ér grammonként. (Azért Eurót írok, meg az viszonylag stabil, forintban ez 2020 végén 17-

18.000-t jelent). Azaz 1 dukát kb. 177,25 Euró. A 30.000 dukát tehát 5.317.500 euró (ez 1.9 milliárd forint 2020-ban). Tehát ennyit ért a bizánci korona 1343-ban. Ebből a pénzből akkoriban biztosan ki lehetett fizetni jó néhány katonát

A császári család elveszítette a polgárháborút. A bizánci ékszerek Velencében maradtak. A további sorsa ismeretlen. 110 év múlva az oszmánok elfoglalják Konstantinápolyt, és véget vetnek a Bizánci Birodalomnak. Ha akkor még Velence gondolkodott is abban, hogy egy nap visszavásárolják tőle a koronát, erre továbbra már nem számíthatott. Bizonyára a drágaköveket leszedték róla, a többi részét pedig beolvastották.

Ezen okokból nem maradt fent bizánci korona. Leszámítva a fent említett kettőt: a magyar Szent koronát, és a longobárd Vaskoronát.

És van egy harmadik, amelyik szintén Magyarországon található. Ez pedig a Monomakhosz-korona.

Monomakhosz-korona

Forrás: Wikipédia

1860-ban Nyitraivánka határában egy gazda lelkesen kapálgatott, mikor egy díszes korona került elő a föld alól. A gazda ezek után úgy döntött, hogy aznap mégsem répát fog ültetni, hanem inkább kiássa a koronát. Ezek után le nem jegyzett kalandos történetek között négy ügyfélen keresztül végül a Nemzeti Múzeumban kötött ki.

A hagyomány szerint a koronát I. András kapta IX. Kónsztantinosz bizánci császártól valamikor 1046 környékén. Andrásnak nagy szüksége volt egy koronára, mert a magyar Szent Korona akkoriban III. Henrik Német-római császárnál vendégeskedett. A Szent Korona is Bizáncból érkezett, és a Monomakhosz-korona is. Olyan nagy különbség nem lehet - gondolta András, majd 1047-ben trónra ült ezzel a koronával. És ezzel a kereszténységet is megerősítette.

Ahogy a Szent Korona esetében, a Monomakhosz-koronánál is több a kérdés, mint a válasz. A szakértők szerint egyszerűen túl kicsi ahhoz, hogy bárkinek is a fejére lehessen tenni. Sokkal valószínűbb, hogy egy szertartásos karszalag. Valószínűleg száz évvel korábban egy tábornok kapta a győzelmei elismeréseként. Ráadásul a császár hezitált is, hogy tényleg megjutalmazza-e a túlságosan is sikeres és népszerű katonát. Az utolsó

pillanatban mégis jóváhagyta, így a koronát gyorsított eljárásban készítették. Ezért van tele helyesírási hibákkal és ezért durva a kivitelezése. A tábornokot később letartóztatták, vagyonát elkobozták. A korona/karszalag a császári kincstárba került. Majd diplomáciai ajándékként Magyarországra küldték.

András király megkoronázása

Képes krónika miniatúra

Forrás: Wikipédia

Miután 1453-ban az oszmánok elfoglalták Konstantinápolyt, és lecserélték a császárokat, sok római szokást megtartottak. A perzsa hagyományok is igen erősek voltak, és ott valóban voltak koronák és koronázások. De az egyik elem, amit semmiképpen nem akartak átvenni az oszmánok, az a koronázás volt. E helyett a szultánoknak díszes turbánuk volt.

Ami legközelebb állt a koronához az egy ereklye volt: Oszmán Kardja (Taklid-i Seyf). Ezt a kardot a dinasztia alapító Oszmán kapta mentorától, Şeyh Edebalitól. Ettől kezdve minden szultán trónra lépésének legfontosabb momentuma lett. Konstantinápoly elfoglalása után a kard Eyüp városészbe került. Itt van ugyanis Mohamed próféta egyik társának, Abu Ajjúb al-Anszárinak a sírja, aki 674-678 között halt meg Konstantinápoly ostromakor.

I. Oszmán kardja (Taklid-i Seyf)

Forrás: Wikipédia

Minden szultán, miután a trónra lépett (ez zárt ajtók mögött történt), majd megmutatkozott a népnek, első útja Eypübbe vezetett, hogy kezébe vegye a kardot. A 19. században megtiltották, hogy a nem-muszlinok belépjenek a szent helyre. Ezt 1909-ben V. Mehmet feloldotta. Sőt! A koronázására (kardozására?) meghívta a görög pátriákát, az örmény egyház képviselőjét és a főrabbit is. És még a The New York Times-t is. Ennek különlegessége, hogy az eseményről filmet is készítettek. Mivel pedig V. Mehmet volt az utolsó olyan szultán, aki ezzel a ceremóniával lépett a trónra, így ez az egyetlen felvétel az ilyen eseményről.

<https://www.youtube.com/watch?v=WLKghFyL8tg>

Mégis, volt egy szultán, aki mégis koronát viselt. Ez pedig nem más, mint Szulejmán szultán. A híres, akiről még tv-sorozat is készült!

A 16. századra az Oszmán Birodalom elég erősnek érezte magát arra, hogy akár még Bécsset is megtámadja. Ők is Európa egyik legbefolyásosabb hatalma lett. Ezt pedig Szulejmán szultán mindenkinek az értésére akarta adni. Leginkább az európai uralkodóknak, elsősorban fő riválisának, V. Károly német-római császárnak. Szulejmán úgy döntött, az európaiakkal európaiul fog beszélni. Otthon erre ugye nem volt szükség, mert aki kétségbe vonta a szultán felsőbbrendűségét, az hamarosan rövidebb lett egy fejjel.

Pargali Ibrahim Pasa nagyvezír rendezte a korona vásárlását, majd később a használatát. A koronát Velencéből rendelték, 115.000 velencei dukátért (korábbi számítások alapján ez 2020-as áron kb. 20.383.750 eurót ér - forintban nagyjából 7,3 milliárd). A korona fő része az arany volt. Ehhez óriási gyöngyöket, a fejpántba gyémántokat, 27 rubint, 27 smaragdot, 49 gyöngyszemet és egy türkizt használtak.

A korona különlegessége, hogy 4 szintes volt. Ez egy válasz volt a pápa 3 szintes koronájára*, és V. Károly püspök koronájára. Ezzel azt üzenté, hogy Szulejmán egymaga hatalmasabb, mint a pápa és a német-római császár együtt. Ezen kívül - az oszmánokra nem jellemző - hatalmi jelképek is voltak a koronán, mint íj, nyíl, stb..

Ezt a koronát nem is otthon, a trónteremben viselte. 1532-ben Szulejmán Bécs ellen indult. A korona mellett drágakövekkel kirakott nyeret és díszes ruhát húzott a szultán, és még a szintén drágaköves trónt is magukkal vitték. Belgrádban Ibrahim Pasa római módra feldíszítette az utcákat, ahol Szulejmán vonult a koronájával. Majd ugyan ezt Niš városában is megismételte (Itt született Nagy Konstantin). Szulejmán az európai követeket egy közeli minaretbe rendelte, hogy onnan nézzék a menetet, majd pedig őket a sátrában fogadta őket. A gondosan megtervezett koreográfia sikeres volt. Ekkor terjedt el magnificent, azaz pompás-hatalmas jelző Szulejmánról.

Szulejmán velencei koronája - 1535-ös rézmetszet, és a 2011-14 között forgatott Szulejmán (Muhteşem Yüzyıl) sorozatban. Forrás: Magyar Elektronikus Könyvtár, Szulejmán Sorozat

A belépő pompásan sikeresen. A hadjárat már kevésbé. Szulejmán szultán nem a szokott úton, Budán keresztül akart Bécs ellen vonulni (állítólag az egyik ilyen vonulásnál a magyarok ellopták a törökök lovait, vagy az ágyúit... ha ez igaz, akkor érthető, hogy a kincsekkel megrakott szultán miért nem akart arra menni..). Helyette Dél-Dunántúlon

haladt. És minden egészen jól ment egészen addig, mígnem az egész menetet Kőszeg vára megállította. (Az apró vár 3 hétig tartotta fel a törököket, akikkel végül kiegyeztek. A várat a törökök hivatalosan elfoglalták, de valójában nem szállták meg. Viszont eddigre véget ért a nyár!Szulejmán nem kockáztatta, hogy Bécs ostromát, ami valószínűleg túl hosszúra elhúzódott volna. Helyette beérte, hogy a Habsburg területeket végigpusztította.

A történészek úgy gondolják, hogy Szulejmán koronás felvonulása túlságosan is jól sikerült. Bécs védelmére érkezett egyesített kereszties sereg túl nagyra nőtt, és a csata valószínűleg a törökök vereségével végződött volna. Szulejmán ezt belátva inkább időhúzó várfoglalásokba kezdett. Talán abba is reménykedett, hogy sikerül a legalább a sereg egy részét Bécstől elcsalni.

Szulejmán velencei koronája a későbbiekben nem játszott komolyabb szerepet. A szultán nem hordta a fején, de a trónteremben ott volt mellette. Gondosan elhelyezték, hogy a tárgyalásra érkezett követek jól lássák. A későbbi szultánok már egyáltalán nem használták. Hiszen számukra a korona csak mint arany és drágakövek gyűjteménye volt, nem pedig uralkodói jelkép. A koronát idővel szétszedték, beolvastották. Valószínűleg az alsó szintjét I. Ferdinánd német-római császárnak küldték el ajándékba. De erre néhány festményen kívül nincs bizonyíték.

*A pápai korona, a tiara, három egymás felett álló szintből áll. Úgy tartják, hogy az alsó szintet maga Konstantin császár adta I. Szilveszter pápának. De Konstantin és Szilveszter között sok olyan dolog történt, amit a későbbi századokban költöttek hozzá, elsősorban a pápa elsőbbségének igazolására (lásd pl.).Ha mégis Konstantin adta a koronát, akkor 4 olyan bizánci korona van, ami fennmaradt. De mindenhol csak háromról írnak: a magyar Szent Korona, a Monomakhosz-korona és a Vaskorona.

Amikor kifexel a tengerpartra a napsütésbe, nem érdekel semmi, és minden tők jó.

Törökök másik állapota: full sttesszesek

2020-12-14

- "...És akkor a törökök átjutottak a falakon! Megtámadtak mindenkit, és felgyújtottak mindent! Volt ott nagy jajgatás, nagy kiabálás, és nagy tűz is!Egytől egyik levágtak mindenkit. Hegyekben voltak az emberek az utcákon, és a templomokban is...Itt a vége a Római Birodalomnak..." - "És boldogan éltek, míg meg nem haltak?" - "Nem nem nem! Most mondtam, hogy mind meghaltak. Vége. Nincs tovább."

De tényleg vége? Tényleg nem maradt senki?

Mikor 1453. áprilisában az oszmánok megjelentek Konstantinápoly falainál, II. Mehmed szultán ugyan azokat a feltételeket szabta, mint amit korábban is tettek a törökök: Ha megadja magát a város, akkor mindenki és minden sértetlen marad. A város a megadta magát státuszban lesz. Ha ellenáll és győznek a törökök, akkor viszont már az elfoglalt város státuszt kapja. Ilyenkor nincs kegyelem. 3 nap szabad rablás, és a katonák azt tesznek, amit akarnak. És az ő fantáziájuk igencsak bő. Vagy szűkös... attól függ, honnan nézzük..

XI. Konstantin bizánci császár erre azt a választ adta, amit minden római-bizánci császár válaszolt az elmúlt évezredekben: Nem adják meg magukat.

A védők 7-10 ezren lehetnek, ami egy 22 km hosszú fal esetében nem sok. Még legjobb esetben is egy emberre 2.2 m jut. Ezt kellene valahogy az 50-80 ezres támadó seregtől megvédeni. Így nézve nem túl biztató...

Csakhogy Konstantinápoly 330-as (újra)alapítása óta(*) egyszer sem sikerült ostrommal elfoglalni. Csellel, árulással és más technikákkal igen. De amikor szemtől szembe állt két hadsereg, akkor mindig a védők nyertek. Igazándiból senki se hitte el, hogy Konstantinápolyt erővel el lehet foglalni.

(*) Mielőtt viszont még Nagy Konstantin császár áttette a székhelyét a későbbi fővárosba, a Boszporusz partján egy a görög Byzantium nevű város állt. Ezt többen, és többször is elfoglalták. Legismertebbek a perzsák. De a rómaiak is többször a városba látogattak, még az után is, hogy a birodalomhoz csatolták. És ha már ott jártak, akkor el is foglalták, feldúlták vagy csak felgyújtották.

A Theodosius-fal digitális rekonstrukciója.

Forrás: byzantium1200.com

XI. Konstantin bízhatott abban, hogy a falak ezúttal is megállítják az ellenséget. De azért biztos-ami-biztos alapon kért a nyugattól segítséget. De az nem igazán érkezett.

Maguk a törökök is meg voltak győződve arról, hogy előbb-utóbb megérkezik a felmentő sereg. Ők leginkább a magyaroktól félték, és Hunyadi Jánostól. De ő még az 1448-as rigómezei vereséget próbálta kiheverni.

A törökök végül átjutottak a híres falon. A történet szerint ez is azért sikerülhetett, mert a védők egy titkos csapata egy titkos ajtón kiment, hogy titkos ellentámadást hajtson végbe, de a kapu véletlenül nyitva maradt.

Az ismert világ legnagyobb városa tehát elesett (a császárral együtt). . A szabályok egyértelműek voltak abban a korban. De azért biztos ami biztos alapon az oszmánok a kapuban még egyszer elmondták:A város nem megadta magát, hanem meg lett hódítva. A győztes katonáknak jár a 3 nap szabad rablás.

A nyugati beszámolók szerint tényleg 3 napig tartott a vérengzés, a rablás, és a pusztítás. Alig volt túlélő, vagy egyáltalán nem. A város szinte teljesen megsemmisült.

Míg a másik oldal szerint ezen beszámolók erősen túloznak. Túlságosan is.

Bizonyára az igazság valahol félúton van.Nyilván nem ültek le a törökök a bizánciakkal békésen teázni.

A 15. század közepére Konstantinápoly (és így a Bizánci Birodalom is) már csak élőhalott volt. Az 1204-es negyedik keresztes hadjárat komoly károkat okozott mind a városban, mint a birodalomban. A keresztesek minden értékeset elvittek. Meg mindent, ami kevésbé értékes. És minden olyat is, ami még jó lesz valamire...A várost sikerült annyira kifosztani, hogy a foglalók már néhány év múlva komoly pénzügyi problémákkal küszködtek..

Egyes források szerint 1453-ra a bizánciak az elveszett tárgyak közül sok mindent visszaszereztek. Más források szerint nem igazán. Konstantinápoly második legfontosabb temploma, amit még Nagy Konstantin építtetett, ahova a császárokat temették, és a szent ereklyéket tartották (tehát roppant fontos hely lehetett), már 1420-ban romos állapotban volt. 1456-ban a pátriárka inkább más helyre költözött. 1462-ben lebontották a maradék épületet. 1463-1470 között e helyére építették fel a Konstantinápolyt meghódító szultán mecsetét.

Tehát Konstantinápolyban nem sok minden lehetett, amit érdemes volt elvinni. És az épületek sem voltak túl jó állapotban. Azokat felújítani pedig már abban az időben sem volt olcsó mulatság. Ráadásul a Fal is nagyon leharcolt állapotban volt, azt mindenképpen helyre kellett állítani. Nem lehetett tudni, hogy Európa hogyan reagál majd Konstantinápoly elestének a hírére... Talán újabb keresztes hadjáratot indítanak majd? **Egyes források szerint a város olyan rossz állapotban volt, hogy a szultán komolyan elgondolkodott, hogy hagyja az egészet összedőlni.

(**) Nem sok esély volt egy európai összefogásra. - A franciák a törökök szövetségesei voltak a Német-Római-Birodalom ellenében - ez vezetett a későbbi Magyar Királyság és a Bécs elleni támadásokhoz is. - Velence rendszeresen Bizánc ellen volt. A birodalom bukása számára többszörösen előnyös volt. Ők az elsők között mentek, hogy kereskedelmi egyezségeket kössenek az oszmánokkal. - Rómának a fő vetélytársa tűnt el egyszeriben. - Európában sok uralkodó kongatta a vészharangot, de rendes egységet senki sem tudott összehozni. Mátyás király is sikertelenül próbálkozott. - Mindenki leginkább azt várta, hogy majd a többiek tesznek valamit

De ott volt a Hagia Szófia, ami több volt, mint egy szimbólum. Ezt II. Mehmed szultán mindenképpen meg akarta tartani. Sőt! Ennek az épületnek az elfoglalása volt a cél már 700 éve! Így a feladat a város megtartása, és felvirágoztatása lett. Az Oszmán Birodalom új fővárosa lesz.

Ezt pedig nem lehet egy halom kőhalmon megcsinálni. Ehhez emberek kellenek, gazdaság, kereskedelem, ipar, stb...Bármilyen furcsa is, a szultán érdeke az volt, hogy mind a város, mind a lakosok, és az értékek minél kevésbé sérüljenek.

Sok beszámoló szerint II. Mehmed szultán nem engedte a 3 napos fosztogatást. Egyik-másik szerint már az első nap végén leállította. Onnantól kezdve a város tervezett átvétele történt. E szerint az értékes embereket nem lehetett megölni. Az öregek és a kiskorúak nem

tartoztak ebbe a kategóriába.50.000 foglyot ejtettek. Őket Drinápolyba (ma Edirne) szállították. A legtöbbet eladták, vagy elajándékozták.A katonák kifosztották a templomokat, majd kis zászlóval jelölték meg, hogy oda más már nem léphet be.Az arisztokrata családok gyerekeit a szultán megvásárolta.Azok, akik áttérnek az iszlámra, beállhattak a hadseregbe.Azok a városrészek, amelyek saját fallal rendelkeztek, és megadták magukat (pl. Galata) teljesen más bánásmódban részesültek. Az ottani emberek szabadok maradtak. Sőt, sokszor ők vásárolták vissza a foglyokat.A szultán új pátriárkát is választott, akit később támogatott is.

A gazdaság beindításához II. Mehmed szultán visszahívta az elmenekült kereskedőket. Más városokból is átcsábította a korábbi bizánci arisztokratákat. Trabzon elfoglalása után 5000 családot költöztetett az immár Isztambul nevű új fővárosba.Velük együtt örmények és zsidók is a városba költöztek.

XI. Konstantin bizánci császár az ostrom utolsó napján elesett. Fia nem volt. A birodalmat a testvérének fiai örökölték volna. Őket II. Mehmed palotai szolgálatba állította.Az idősebb fiú később a balkáni területek főkormányzója (beylerbey) lett. A kisebb pedig az oszmán flotta admirálisa, és a Dardanellák főkormányzója.Maga II. Mehmed felvette a Róma Cézárja (Kayser-i Rum) nevet, hogy ezzel ő legyen a Római Birodalom hivatalos uralkodója. Ezt a címet családi papírokkal is igazolni tudta, miszerint ő is a tagja.Egyesek ezt kétségbe vonták, és szerintük a szultán valamelyik aluljáróban vásároltak azokat a papírokat. Ezen embereket a falra szögezve lehet megtekinteni. Minden esetre az oroszok és a bolgárok is úgy érezték, hogy ők jogosultak a Római Birodalom elnevezésre. Az oroszok leginkább azért, mert náluk élt a legtöbb ortodox, és valakinek főnöknek is lennie kellett. Nem mellékesen III. Iván 1472-ben feleségül vette Zoét, XI. Konstantin unokahúgát. Így szerintük Moszkva a Harmadik Róma. Ez később jó indok volt néhány háborúra.

1461-ben II. Mohamed elfoglalja Trabzont, majd 1479-ben Vonitsát. Ezek a Római Birodalom utolsó városai. Ezzel véget érnek a több évszázados harcok Anatóliában. 1520-ra pedig az Oszmán Birodalom a Földközi-tenger egész keleti régióját uralja.

Az Oszmán-Birodalom területe 1520-ban.

Forrás: Wikipédia

A béke jót tett a régióknak. Bár a kisebbségnek, így az egykori rómaiaknak (azaz bizánciaknak) néha voltak kellemetlenebb éveik, összességben az Oszmán Birodalomban nyugodtan élhettek. És a vallásukat is szabadon gyakorolhatták.És mivel az Egyházszakadás óta az Ortodox egyház Rómával vetélkedett, sokszor maguk a törökök támogatták helyi

keresztényeket. És míg a bizánci császárok egyúttal az ortodox vezetők is voltak és komoly vallási viták kirobbantói voltak (lásd pl. képrombolások), a szultánok nem szóltak bele a keresztények ügyeibe.

II. Mehmed szultán célja Konstantinápolyt feléleszteni a teszthalott állapotból. Ehhez a korábbi bizánci arisztokráciát, kereskedőket, iparosokat kereste meg, és támogatta. A bizánci kereskedők Velence és Genova miatt folyamatosan a háttérbe szorultak. Ez most megszűnt.

Idővel a bizánciak leszármazottai lettek a bürokraták, vezették a közigazgatást, és a kereskedést. Ebből komoly vagyont tudtak felhalmozni, amivel a 19. századi görög függetlenségi háborúkat tudták támogatni.

A bizánciak leszármazottai meg tudták tartani az identitásukat, vallásukat és vagyonukat. Őket rómainak (rum), hívták. Egészen 1830-ig ők is magukra mint rómaiak gondoltak. Ekkor történt a független Görögország megalapítása, és innentől kezdve gondolnak magukra görögként. De még ma is sokan élnek Törökországban, akik magukat rómainak tartják, nem pedig görögnek.

Természetesen voltak árnyoldalak is. A nem muszlinok másodlagos embernek számítottak. Sok tisztséget nem tölthettek be. De pl. nem lehettek katonák sem, ami a muszlinoknak kötelező volt. Adóból is többet fizettek, és voltak rosszabb évek is. Konstantinápoly bukása után sok bizánci értelmiség Itáliába menekült, előidézve a reneszánszt.

2020-12-21

Az a szó, hogy bizánci nem a bizánciak ötlete volt. Sőt! Ők valószínűleg igencsak furcsán, megdöbbenve néztek volna bárkire is, aki így hívja őket. Az elnevezést 1557-ben (azaz bőven a birodalom 1453-as bukása után) Hieronymus Wolf német történétíró találta ki. Mégpedig azért, hogy megkülönböztesse az ókori, Róma központú Római Birodalmat a középkori Konstantinápoly központú birodalomtól. Ez utóbbi is a Római Birodalom volt, mégis sok tekintetben teljesen más.

Az ok érthető, hogy Wolf úr szeretett volna valamit kezdeni a Római Birodalom elnevezéssel. Ez főleg az 1204-1261 közötti időszakban roppant nehézkes, amikor 5 Római Birodalom létezett egyidőben. És persze mindegyik az igazi volt valamilyen formában.

Érdekes kérdés, hogy Wolf miért Konstantinápoly ifjúkori (leánykori) Büzantion (latinosan Byzantium) nevét használta, ami az ókor egyik igencsak jelentéktelen királyságának központja volt. Hívhatta volna Konstantin Birodalmának is, vagy akármilyen más néven, ami kicsit jobban utal a nagyságára. Talán ez is közre játszott a név későbbi negatív megítélésén.

A bizánci elnevezés hamarosan elterjedt és ismert lett Európában. Csak nem feltétlenül úgy, ahogyan arra esetleg Wolf úr számított. Előtte ugye nem vigyázni kellett a római szó használatával, hiszen az aztán tényleg sok mindent jelenthetett, egészen a pápáig bezáróan. A bizánci szó viszont már egy halott birodalmat jelölt, amelyiket ráadásul egy nem-keresztény félholdat mutogató nép igazott le. Nem mellékesen a tényleges bizánciak meglehetősen furcsák voltak: tányérból ettek, késsel-villával, és még fürödtek is! Jaj! Nem kellett sok, hogyha valakire azt mondták, hogy bizánci, akkor elszégyellje magát. Biztos szappan volt nála!

De akkor hogyan is gondoltak magukra a valódi bizánciak, akik akkor mégse voltak bizánciak?

Mint mindig, ha Anatóliáról van szó, vissza kell menni az időbe. De most elég lesz csak néhány ezer évet.

Mikor még törzsekben, majd városállamokban éltek az emberek, egyszerű volt a dolog: a

törzs volt a család, a törzs volt a minden. Majd maga a város volt a nagy család, az lett a minden. Mindenki más kívülálló. És így ellenség is.

Ebből a szempontból érdekes kérdés lehetett a béke, amikor egy kívülálló ellenségnek számított, akit így bármikor el lehetett fogni, és rabszolgának lehetett használni. Nem lehetett könnyű a turistának lenni.

A különböző törzsek nem is vacakoltak nagyon az elnevezésekkel. Saját magukat embernek nevezték (lásd: german = der man, az ember. De ugyan így a magyar szó is én az ember-t jelenti), és volt a mindenki más.

A dolog a görögöknél kezdett megváltozni. A görögök több népből álltak össze, de ugyan azt a nyelvet beszélték. És bár a városok állandóan egymással háborúztak, volt egy közös ellenség: a perzsák. Ez már identitást adott. Ez alapján már lehetett azokat az embereket is csoportosítani, akik a városfalon túl éltek.- Görögök, pontosabban hellének: ők azok, akik görögül beszélnek, harcolnak a perzsák ellen, és valamilyen görögös rendszerben élnek.- Barbárok. Mindenki, aki nem görögül beszél. A barbár szó jelentése valószínűleg a blabla, azaz értelmetlen halandzsa (bar-bar) kifejezésre vezethető vissza. Ez nem volt ritka. Hasonló alapon a szlávok a germánokat némec-nek hívták, ami némát jelent. Vagyis velük nem tudtak beszélni. Míg a slověnski azt jelenti, hogy az ember, aki tud beszélni.- És voltak azok a görögök, akik nem az Égei-tenger vidékén, hanem attól északabbra éltek. Ők a tengeri társaikhoz képest furcsa dialektusban beszéltek, a perzsákkal sem harcoltak, és inkább törzsi szervezetben voltak. Ők azok, akik se nem görögök, se nem barbárok.

Mikor Nagy Sándor végigrobogott az ismert és az ismeretlen világon, akkor minden megváltozott. A görög kultúrát -és vele együtt az oktatást- exportálták Ázsiába és Észak-Afrika olyan részeibe, mint Egyiptom. Rengeteg olyan ember lett, aki görögül beszélt, mégse volt görög. Ráadásul már nem voltak perzsák sem, akik ellen harcolni lehetett volna (szerencsére ott voltak a testvéri görögök). Ezek az emberek, akik görögül beszéltek, és görög tanítást kaptak, ők voltak a hellének, azaz az intelligensek. Itt már a törzsi-városi csoportok felett a kulturális összetartozás állt.

Idővel a hellén szó jelentése a visszájára fordult. A kezdeti keresztények, szintén barátra és ellenségre osztották a világot. Voltak a jó vallásúak, és a mindenki más. Abban az időben a mindenki más leginkább a rómaiakat jelentette, akik nem igazán lelkesedtek a keresztényekért. Kivéve, ha az arénába harcoltak. A római a vallást pedig a görögöktől vették át. Így aki nem volt keresztény, és a keresztények ellenfele volt, az valószínűleg római volt, azaz vallásilag hellén, azaz pogány. Mégse lehetett őket rómainak nevezni, hiszen a

keresztények is rómaiak voltak. De erre még visszatérünk. I. Iusztinianosz (527-565) nagyon lelkesen üldözte a pogányokat. A pogány hagyományok teljes lerombolása volt az egyik célja. Ebbe beletartozott a görög, azaz a hellén templomok lebontása. Más hellén kulturális elemek eltüntetését is szorgalmazta.

A rómaiak sok mindent vettek át a görögöktől. Ők is úgy gondolták, hogy aki nem római, az csak barbár lehet. De voltak azok a barbárok, akiket érdemes volt meghódítani, mint a gallok vagy az egyiptomiak. És voltak azok, akikkel nem tudtak mit kezdeni, mint a germánok.

A 2. század végére a rómaiak eljutottak oda, hogy minden területet meghódítottak, amit tudtak, vagy érdekelte őket. Ekkora a birodalom 5 millió km²-nél is nagyobb volt, teljesen vegyes lakossággal. Ahhoz túl nagy volt, hogy ki lehessen jelteni a Róma városában születetteket, mint felsőbbrendű uralkodó faj. Ráadásul már ott is volt mindenféle ember. Rengeteg nyelv, vallás, kultúra, de még a szemszín, a hajszín, a bőrszín is nagyon vegyes volt. Valami alapján egységbe kellett rakni ezt a sok embert, hogy lehessen tudni, ki az ellenség, és ki a barát. Kit lehet elvinni rabszolgának, és kit nem. És persze ki az, aki perzsa...

212-ben Caracalla római császár (aki élén járt az érdekes ötletekben) kiadott egy rendeletet, hogy a Római Birodalom területén minden felnőtt lakosa római polgárnak számít. Ezzel pedig a provinciák lakói egyenlők jogúak lettek az itáliaiakkal. Kivéve az egyiptomiakat, mert őket valamiért a rómaiak mindig utálták, ők csak másodrangú rómaiak lehettek.

Ez egy teljesen új helyzetet hozott. Ez után már mindegy volt, hogy valaki brit volt, vagy hispán, vagy pannon, mert csak az számított, hogy ő akkor római. És teljesen mindegy volt, hogy milyen nyelvet beszél, vagy mi a vallása.

Nem. A vallás nem volt ilyen egyszerű. Bár alapvetően a rómaiak nyitottak voltak a különféle vallások felé, de a keresztények irányába inkább az arénák voltak nyitottak. Valószínűleg a keresztényüldözés azon kívül, hogy erősítette a vallást, az összetartozást is növelte. A kereszténység azon kevés vallások egyike volt, amelyik nem kötődött egy néphez, hanem bárki gyakorolhatta. Így ez is egy olyan dolog volt, ami összekötötte az embereket, függetlenül, hogy hol születtek, milyen nyelvet beszéltek, vagy milyen volt a szemük-bőrük színe. Ez még 212 előtt volt, mielőtt minden római római lett.

380-ban I. Theodosius római császár kizárólagos államvallássá emeli a kereszténységet.

Ezzel pedig a Római Birodalom lakói kétszeresen össze lettek kötve. Ők azok, akik rómaiak voltak, és ők azok, akik keresztények. A hír hatására a perzsáknál erős keresztény üldözés kezdődik, ami tovább erősíti azt, hogy aki keresztény, az római.

Ekkorra a rómaiak szemszögéből a világ körülbelül így nézhetett ki:- Vannak a rómaiak, akik a birodalmon belül élnek, és keresztények. Mindegy, hogy néznek ki, és milyen nyelvet beszélnek.- Vannak azok, akik ezeken kívül élnek, és se a római szokásokat, se a római vallást nem fogadják el. Ők a barbárok.- És vannak a perzsák, meg akik azon túl vannak. Őket azért mégse lehet barbároknak nevezni, de azért mégse rómaiak.

A barbároknak nevezettek lassacskán becsordogáltak a birodalomba, városokat fosztottak ki, területeket foglaltak el. Ők aztán biztosan nem mondták magukról, hogy rómaiak. Viszont az elfoglalt területen lakók továbbra is rómaiaknak gondolhatták magukat. A római definíciójában nincs az benne, hogy az uralkodónak Rómában kell születnie. A római császárok változatos helyeken születtek, és változatos népek közül kerültek ki.

Ezzel együtt a római területet elfoglaló királyoknak nem volt érdekük, hogy a római kultúrát és infrastruktúrát lerombolják. Ők próbáltak mindent a lehető legjobban megőrizni, mert az biztosította nekik a legmagasabb adóbevételt. Csak ez a legtöbb esetben nem sikerült, mert nem volt meg az ehhez szükséges tudás. Nem voltak mérnökök, akik rendben tartották volna a vízvezetékeket; nem működtek a kereskedelmi hálózatok; nem lehetett a gazdagabb provincia bevételeit átcsoportosítani egy szegényebbe. Ráadásul a különálló királyságokra feldarabolódott egykori provinciák gyakran egymással harcoltak.

Tehát a hódítóknak az volt az érdekük, hogy az elfoglalt területeken minél kevesebb legyen a változás. Ebből a lakosok nem igazán éreztek különbséget, ha megváltozott az uralkodó. És azt sem igazán érezték, hogy éppen szétesik a Római Birodalom. Idővel a lakosok inkább ahhoz húzódtak, aki kevésbé zavarta az ő életüket. A bizánciak pedig nagyon jók voltak, hogy felforgassák az emberek mindennapi életüket. Akár új rendelettel, adózással, vagy vallási kérdésekben. Így nem egyszer fordult elő, hogy az adott város a rómaiak (bizánciak) helyett inkább a hódítókat választotta.

Hasonló esett fordult elő 800.-ban is, amikor III. Leó pápa úgy döntött, hogy nem támogatja tovább a bizánciakat, akik megverték, és meg akarták vakarni, de még a nyelvét is ki akarták vágni. Helyette a frank Nagy Károlyt támogatta, akit császárrá is koronázott. Ebben időben Konstantinápolyban Eiréné császárnő uralkodott, aki nő volt. Így Nagy Károly, mint férfi a Római Birodalom összes utódállamának császára lett. És mivel a koronát a pápától kapta, így az összes keresztény uralkodója is. Néhány olyan csata után, amit a frankok a bizánciak

ellen vívtak, kiegyeztek abban, hogy Európa mégiscsak elég nagy ahhoz, hogy két császár uralkodjon.

Na de ne rohanjunk ennyire előre az időben! Az 5. században járunk, az utolsó évben, amikor szintén két császár uralkodik. Nyugaton Romulus Augustus volt a császár, de gyerek lévén mindent az apja rendezett. Keleten pedig Zénon. Az itáliai katonaság vezetője pedig a germán Odoaker volt. 476-ban Odoaker, a katonáinak pénzt és földet kért a nyugati császártól. De a császár apja, Orestes ezt megtagadta. Odoaker ezért őt kivégeztette, a császárt pedig kolostorba küldte. Előtte még megfosztotta a hatalmától. A történet eddig ugyan az, mint ami sokszor előfordult a rómaiak életében.

Csak hogy amikor Odoaker a császári szimbólumokat elküldte Konstantinápolyba, akkor azt is megüzente, hogy elég lesz egy császár is. Ezzel talán arra utalt, hogy az elmúlt években már éppen elég császárt küldtek keletről, és mindegyik elbukott. Zénó is hasonlóan gondolkodhatott, mert nem küldött új császárt. Bár javasolta, hogy a még életben lévő előző császárt, Julius Nepost fogadják el hivatalos császárnak. Odoaker úgy is tett, mintha Nepos lenne a császár, még az arcképével ellátott érméket is veretett. De a gyakorlatban már Odoaker volt az uralkodó. Napos 480. május 9-én véletlenül belesett egy késbe, és meghalt. Így már tényleg nem maradt császár a nyugati oldalon.

Odoaker viszont ügyelt arra, hogy minden úgy maradjon, ahogy eddig volt. Ezért az itáliai emberek nem tulajdonítottak különösebb jelentőséget az eseményeknek. Nem érzékeltek belőle semmit. Róma történetében voltak durvább hatalomátvételek is.

Odoaker és a többi nyugat-római területek uralkodói valamilyen szinten kötődtek a konstantinápolyi császárhoz. A kelet-római császárnak pedig volt elég baja, nem tudott hadsereget küldeni, hogy megnézzze, nyugaton minden rendben van. Így ezek a névleges tartományi urak szépen lassan elfelejtettek adót fizetni, meg ilyenek. I. Iusztinianosz bizánci császár lényegében ezt a kontrollt akarta visszaszerezni, amikor 533-540 között elkezdte a régi területeket visszafoglalni. Mindez kimerítette a kincstárat, elhasználta a katonaságot, és még Itália is romos állapotba került.

Jó kérdés, hogy mondjuk egy hispán, vagy egy káthágói mit érezhetett, amikor ismét római (bizánci) uralom alá került. De Iusztinianosz nem volt egy kedves ember. Ő azt szerette, ha mindenki úgy gyakorolja a vallását, ahogy ő akarja. És más dolgokban is a konstantinápolyi kultúrát erőltette az emberekre. Ezt pedig nemcsak Itáliában nem fogadták el, de pl. Alexandriában vagy Konstantinápolyban sem.

Így megint az lett, hogyha egy birodalmi lakost megkérdeznénk, minek érzi magát, akkor azt mondaná, hogy római. Viszont semmi kifogása nem lenne, ha más lenne a császár. Vagy egyáltalán nem lenne császár a feje felett. A császáraik ellen néha lelkesen fellázadtak a birodalom lakosai. Olyankor 1-2 városrész felgyújtásával adtak hangot (és fényt) a véleményüknek. De alapvetően örültek annak, hogy a birodalomhoz tartozhatnak.

Az egyetlen, ami ebben az időben tényleg összekötötte az embereket, az a vallás volt. A kereszténység pedig határok nélküli volt. Ez magának a császárnak is jól jött. Elvileg a pápa minden keresztény ura volt (ez ellen küzdöttek később az európai királyok). Így a császárnak elég volt, hogy a pápának az ura legyen. Így -továbbra is inkább csak elméletben- minden kereszténynek az ura lehetett. Azoknak is, akik nem tartóztak a birodalomhoz.

A dolgok 800-ban változtak meg, amikor újra lett császára a nyugati oldalnak. Ők ráadásul a birodalmat mindjárt Szent Római Birodalomnak nevezték el. Ezzel jelezve, hogy az ő császáruk még inkább keresztény, mint az a másik, ami ott ül valahol keleten. Ezzel együtt 756-óta Róma is a nyugatiakhoz tartozott.

De nemcsak ennyi történt. 636-tól kezdve az arabok sorra hódítják meg a Bizánci Birodalom területeit. Kevesebb, mint 10 év alatt a birodalom kb. a felére csökken. Az évszázad végére az összes afrikai tartomány elveszik. 711-ben pedig az arabok átkelnek a Gibraltáron, és már Európát kezdték elfoglalni. Nem csoda, hogy III. Leó pápa inkább a frankokban látja azt, aki megvédi Itáliát, nem pedig a bizánciakban. Félelme nem alaptalan: az arabok 813-ra Sziciliát is elfoglalják. 800-ban a Bizánci Birodalom kb. a negyedére csökken.

Ezzel alaposan megváltozott az, hogy miként gondolnak az emberek a két Római Birodalomra. És arra is, hogy ők most akkor hova is tartoznak, milyen nemzetiségűek. Vagy milyen vallásúak.

Az arabok által elfoglalt területeken bár többnyire engedik a szabad vallást, cserébe külön adót kell fizetni. 1054-ben pedig megtörténik az egyházszakadás is. Ezzel megszűnik az utolsó dolog is, amivel az egykori birodalom területén élőket egységbe lehetne fogni.

Mindeközben a sok területet veszített Bizáncban is komoly nemzeti átalakulások kezdődnek. A maradék országrészen a fő nyelv a görög lesz, majd átveszi az állami nyelvet is. Bár a birodalom továbbra is soknemzetű marad. A görög nyelvet beszélők lassanként magukat hellének kezdik hívni. De ettől még rómaiaknak is. A birodalmakat Római Birodalomnak

hívták, a földjüket római földnek, a császárt pedig a rómaiak császárának.

Nyugaton, hogy megkülönböztessék a két Római Birodalom lakóit, a bizánciakat a beszélt nyelv miatt görögöknek hívták. A birodalmat Görögök Birodalmának, Görögök Földjének, a császárt pedig a görögök császárának.

Talán erre reagálva a bizánciak a nyugati lakókat egyre inkább latinnak nevezték. Nemsokára pedig eljött az időszak, amikor római a római ellensége lesz, azaz a latinok és a görögök komolyan összevesznek. A 12. századra a két tábor között erős ellentétek voltak. Ennek végkifejlete 1204-ben lett, amikor a latin keresztések elfoglalják és kifosztják Konstantinápolyt.

Mindeközben a délről érkező arab hódítók, majd a keletről jövő szeldzsukok (később törökök) nem tettek különbséget a keleti és a nyugati keresztények között. Mindenki római volt a szemükben.

Ez nem változott 1453-után sem, amikor a törökök elfoglalták Konstantinápolyt és véget vetettek a Bizánci Birodalomnak. Az Oszmán Birodalomban élő görögül beszélő keresztényeket továbbra is rómaiaknak (rum) hívták. Ráadásul az oszmánok nem szóltak bele a sem a vallásba, sem a mindennapos kultúrába. Így bár másodrangú állampolgárok voltak, a római/görög/hellén identitást meg tudták tartani, ami idővel meg is erősödött. Ez segített ahhoz, hogy 1830-ban egy független Görögországot hozzanak létre.

Ez az új ország a Bizánci Birodalom balkáni területén született, ahol többségében valóban görögök élnek. De Anatóliában továbbra is éltek olyanok, akik magukat rómainak, azaz rumnak nevezték, de mégse voltak görögök.

A római tudat valamilyen formában ma is fennmaradt, és a Görögországban élők közül sokan ma is úgy gondolják, hogy ők a Római Birodalom örökösei.

2020-12-28

Rómát hivatalosan i. e. 753-ban alapították. Az utolsó római várost, Vonitsát 1479-ben foglalták el a törökök. A birodalom 2232 évet élt meg. De nemcsak éveket, hanem sok-sok-sok-sok eseményt is megélt.

A természeti katasztrófák közül a 79-es Vezúv kitörését mindenki ismeri. Ennek legfontosabb (pontosabban legismertebb) hatása, hogy elpusztult Pompeii, Herculaneum és Stabiae városa. A Vezúv környéke sűrűn lakott és gazdag vidék volt. Nemcsak ennek nagyrésze veszett el, de a Sarno folyó medre is megváltozott, és a tengerpart is megemelkedett (Herculaneum kikötője ma 500m-el beljebb fekszik).

A veszteségek bármennyire is nagyok voltak, az óriási Római Birodalom életében nem állt be különösebb változás. Nem találunk (vagy csak én nem találom) olyan adatokat, hogy az esemény hatással lett volna a gazdaságra, vagy a vulkáni felhő visszavetette a termelést Izlandon pl. 1783-ban kitört a Laki vulkán. A vulkáni gázok szinte az egész szigetet ellepték, felperzselődött a fű és az állatállomány 80%-a elhullott. A vulkánkitörés következtében vagy az utána dúló éhínségben az izlandiak egyötöde, tízezer ember halt meg. A vulkán 14 köbkilométernyi lávát lövellt ki és a kitörés eredményeképpen több évre lehűlt az éghajlat az egész északi féltekén.

De azt is hozzá kell tenni, hogy a globális hatások tanulmányozása még nagyon kezdeti fázisban van, és csak az elmúlt néhány évtizedben kezdtek vele komolyabban foglalkozni. Ezen vizsgálatokból olyan érdekességek derülnek ki, hogy pl. egy áradás Kínában milyen módon változtatta meg a Római Birodalom gazdaságát és okozta császárok bukását vagy felemelkedését.

Majd ezekből is megpróbálunk összerakni egy bejegyzést, remélhetőleg sikeresen. Egyelőre viszont csak a Bizánci Birodalom részre koncentrálnak. Bőven elég dolog történt itt is, amelyek komolyan befolyásolták a birodalom további sorsát! Ennek a gyűjtemény erősen épít a oldalra.

358 - Földrengés Nikomédiában Anatóliában nem ritkák a földrengések. De a 358-as nikomédiai (ma Izmit) olyan volt, ami talán az egész birodalom (sőt! akár Európa) jövőjét befolyásolta. Nikomédia a tetrarchia alatt a birodalom egyik fővárosa, a kelet központja volt.

Nagy Konstantin 330-ban tette meg Konstantinápolyt az új székhelynek. Így a város még 358-ban is kiemelt fontossággal bírt. Konstantin 337-ben halt meg. Az általa támogatott kereszténység még nem lett államvallás (az csak 380-ban lesz), de már legalább kezdett több ága is lenni. A császár II. Constantinus volt, és ő erősen az arianizmust támogatta. Annyira, hogy az arianizmus fő ellenségét, Libérius pápát még Rómából is száműzte. 358-ban Nikomédiában arra készültek, hogy az arianizmus irányt tegyék meg a birodalom vallásává. De 2 nappal a tanácskozás előtt reggelben hatalmas földrengés volt.

A pusztítás hatalmas volt. A házak lecsúsztak a hegyoldalra és egymásra dőltek. Még a székesegyház is összedőlt, amiben a tanácskozást akarták tartani. De a mindent eldöntő jel az volt, hogy az arianista püspök is a katasztrófa áldozata lett. Ennél több bizonyíték nem is kellett a népnek, hogy úgy érezzék, az Isten nem akarja, hogy az arianizmus legyen a birodalom vallása. 381-ben az első konstantinápolyi zsinaton teljesen elítélték ezt az irányzatot, ami miatt a keleti oldalon rövid úton eltűnt. A Nyugatrómai Birodalom utódállamaiban kb. a 8. századig maradt meg. Nikomédiát újjáépítették, de már nem kelhetett versenybe az új fővárossal, Konstantinápolyal.

Nikomédia (Izmit). Valamikor, készült valahol, valaki által. Forrás: alchetron.com

365 - Földrengés majd szökőár (cunami) Krétán 365-ben Kréta szigete mellett óriási földrengés volt a tenger mélyén. A korabeli beszámolók alapján utólagosan 8.0-8.5-ös Richter-skála szerinti rengés lehetett a reggeli órákban. A rengést még Spanyolországban is érezték. Azt nem tudni, hogy Krétán mennyi ház dőlt össze, mert hamarosan megérkezett a szökőár, ami teljesen lemosta a szigetet. Az összes város megsemmisült.

A szökőár tovább haladt Egyiptom felé. Alexandriában, ami az egyik keresztény központ, a Bizánci Birodalom egyik legnagyobb városa volt, látták, hogy visszahúzódik a tenger. Ez elég hosszú ideig tarthatott, mert az emberek csodálkozva nézték, hogy mi mindent takart el eddig előlük a tenger. Majd pedig ezen területek felderítésére indultak. Mások a hirtelen szárazra került halakat és tengeri állatokat gyűjtötték, vagy a szintén szárazra került hajókkal foglalkoztak. Az árhullám olyan gyorsan érkezett, hogy ezek az emberek nem tudtak előle elmenekülni. Egyes hajókat később a parttól 3 km-e találtak meg a szárazföldön.

A történet ekkor Alexandriai Szent Atanáz kiállt egy sziklára és szembenézett a hatalmas hullámokkal. Majd kérdőre vonta a teremtőt, hogy Noénak megígérte, nem lesz többet özönvíz. Mindezt alátámasztandó felmutatta a szerződést is, azaz a Bibliát. Szent Atanáznak roppant jó ügyvédei lehettek, mert a hullámok mindjárt elcsendesedtek, és ezzel Alexandria

megmenekül. Szemben más észak-afrikai és keleti tengerparti városokkal, ahol tovább pusztított a szökőár.

Az esemény komoly szerepet játszott abban, hogy a kereszténység megerősödjön a városban.

Vízalatti barlangok Krétán, amelyek a 365-ös földrengés óta nincsenek a víz alatt. Kb. 9 m-t emelkedhettek
Forrás: Wikipédia

525 - Árvíz Edassa városában
525-ben Edassa (ma Urfa, Şanlıurfa) városa mellett a Daysan folyó megáradt. Lévén, hogy mindez Felső-Mezopotániában történt, ez még nem számított olyan különlegesnek. Bár, hogy a víz a város felé vette az útját, nem tűnt túl biztatónak. A víz egy fürdőház ajtaján jutott át a városfalon, és ezzel már bent is volt a városban. Kifele már nem jutott ilyen könnyen. A falak megakadályozták, hogy a víz egyszerűen csak elfolyjon, így az egész város a víz alá került, mint egy tó, olyan lett. Végül a fal nem bírta tovább a nyomást, és átszakadt. A város újjáépítése során az egyik városkapu fölötti rejtett üregben megtalálták a

Természetesen a víz Isten haragjából érkezett. Az elkövetkező időszakban a túlélők nem felejtettek el rendszeresen templomba járni.

526. május 19 - Földrengés Antiochiában
Az 526-os Antiochiai földrengés a leghíresebb a bizánci történetben. Antiochia a Szeleukida Birodalomban kezdett el tűndökölni, majd a Római Birodalom harmadik legnagyobb városa lett. Később a kereszténység egyik legfontosabb központja volt. Ide érkezett a selyemút, ez volt a selyemgyártás központja is. Az 526-os földrengés ennek a felfelé ívelő karriernek vetett véget, ami után megkezdődött a hanyatlás.

526. május végén Krisztus mennybemenetelét ünnepelték. Ezen okból rengeteg zarándok érkezett a vallási központba. Így a földrengés különösen sok áldozattal (250-300 ezer ember) járt. A Richter-skála szerinti kb. 7-es rengésben szinte az összes ház összedőlt. De az igazi pusztítást az azt követő hatnapos tűzvész okozta. A városból alig maradt valami, még a tengeri kikötő is használhatatlan lett, amely a rengés során kb. 0,8 m-t emelkedett, majd teljesen eliszaposodott. Az antiokheiai pátriárka akkor halt meg, amikor a háza összeomlott,

és ő egy forró szurokkal teli üstbe esett.

Az újjáépítések azonnal megkezdődtek. Antiochiát pedig átnevezték Isten városának, hogy ezzel csillapítsák Isten haragját. De a rengések nem szűntek. Az utórengések még másfél évig tartottak, majd 528-ban egy újabb erős rengés következett. De a sorscsapások (alias Isten haragai) nem értek véget.

A legyengül védelmet kihasználva 540-ben a perzsák támadták meg a várost, és fosztották ki, a lakosokat pedig rabszolgának vitték. 542-ben pestis járvány tombolt. 551, 557, 587, és 588-ban újabb földrengés volt.

Antiochia i.e. 50-ben. Forrás: kayhankaplan

535-536 - Porfátyol Az 535-ös év nagyon különös volt. A jelenlegi ismereteink szerint a Föld északi féltékéjén egy vagy több vulkán is kitört ebben az időszakban. Lehetséges jelöltek között van a Rabul (Pápua Új-Guinea), és a Krakatau (Indonézia) is. De azt is feltételezik, hogy egy üstökös csapódott a földre. Akár ez is okozhatta a szokásosnál erősebb vulkáni aktivitást. Pontosan még ma se tudják, mi is történhetett, így elképzelhetjük, hogy a bizánciak mennyire tanácstalanok voltak. Hiszen ezeknek a vulkánoknak a létezéséről sem tudtak, nemhogy a globális hatásaikról.

535-ben az egész föld légkörét sűrű vulkáni hamu borította. Ezt a grönlandi és az antarktiszi jégből egyaránt sikerült kimutatni. A Föld átlaghőmérséklete kb. 2 fokot süllyedt.

A bizánciak fátyolos, poros levegőről számoltak be, ami nehezen engedte át a napfényt. E miatt jelentősen visszaesett a termelés. Sőt! Kínában augusztusi hóesésről számoltak be.

A hatás globális volt. Közép-Amerikában a mezőgazdasági kudarcok vezettek Teotihuacan elhagyásához. Indiában összeomlik a Gupta Birodalom. A mongol törzsek nyugat felé vándorolnak. Észak-Európában ehhez az eseményhez kötik a Fimbulvert és a Ragnarök mitológiát, és a skandinávok vándorlását. A Mediterránon megkezdődik az avarok hanyatlását, Itáliában a longobárdok, a Balkánon pedig a szlávok kezdenek vándorlásba. Talán mindennek köze lehetett ahhoz is, hogy a bizánci Iusztinianosz császár hadvezére, Flavius Belisarius megkezdi itáliai hadjáratát. És talán a perzsák mozgolódását is ez idézte elő. Egyes feltételezések szerint az 541-es nagy európai pestis járvány kiváltó oka (vagy segítője) is a globális lehűlés volt.

Míg a világ nagy részén kevesebb és kisebb növények nőttek, Észak-Afrikában és az Arab-félszigeten kedvezően hatott a lehűlt levegő. Itt a termékenység drámai módon megnőtt. Ez az ételiszter-fellendülés pedig az arab terjeszkedés katalizátora lehetett. Míg északon mind Bizánc, mind a perzsák legyengültek, az arabok éppen hogy megerősödtek, és hódításokba kezdtek.

A Krakatau kitörése 1888-ban (litográfia) Forrás: Wikipédia

541-542 - Pestisjárvány A pestist először Egyiptomban, Szuezi városában észlelték (valószínűleg a selyemúton érkezett, de nem kizárt, hogy az 535-536-os lehűlésben a mikrobák a hidegebb környezethez alkalmazkodva könnyebben jutottak északra). Innen a gabonaszállítmányokkal jutott Konstantinápolyba, és a Bizánci Birodalom többi részére. Valószínűleg a gabonával utazó patkányok bolhái szállították.

A kor orvostudománya teljesen tehetetlen volt az ismeretlen betegséggel szemben. A fertőzés csúcsidejében kb. 10.000 ember halt meg naponta Konstantinápolyban. De a valódi számokat sose fogjuk megtudni. Az emberek a karjukra kötve kis cédulával jártak, hogyha nem otthon halnának meg, akkor lehessen tudni, ki volt. Vidéken több falu teljesen kipusztult. A lakosság kb. 40%-a halt meg.

Akik elkapták a betegséget, de nem haltak meg, azok kómába estek, vagy látomásaik voltak. Utóbbiak félelmükben menekültek, a vízbe ugrottak.

Maga Iusztinianosz császár is kómában volt. Az emberek halottnak hitték, és új császárt választottak. Ez később kisebb lázadáshoz vezetett. Végül Iusztinianosz felépült, viszont a választott császárt elvitte a pestis. Vagy egy kés... vagy elütötte a metrót...

A birodalom nagyon kimerült állapotban volt. Antiochiában földrengés, az itáliai hadjáratok, az 535-536-is lehűlés miatt visszaesett termelés, és a Hagia Szófia építése teljesen kiürítette a kincstárat. Iusztinianosz új bevételi forrásokat keresett, de azért nem felejtette el az adót az elhunytaktól is beszélni. Ha az adóköteles ezt nem tudta megtenni, akkor a szomszédokat kérték meg rá.

A birodalom legyengült. Sok helyen rendes katonák helyett csak helyőrségek maradtak. Ezt

kihasználva a longobárdok elfoglalták Észak-Olaszországot.

Az 541-542-es pestisjárvány terjedésének térképe. Forrás: weaponsandwarfare.com

547-548 - A Nílus áradásaEgyiptom mindig is kitüntetett szerepet játszott a Római Birodalom életében. Ez a terület bár leginkább sivatagból áll, a Nílus és mellékfolyói olyan bőséges termést nyújtottak, ami az egész birodalmat ellátta élelemmel. A rómaiak örök rémálma volt, hogy Egyiptom egyik nap fellázad, vagy valaki elfoglalja. Mikor 212-ben Caracalla római császár rendeletben jelentette ki, hogy minden felnőtt férfi, aki a birodalomban született, rómainak számít, akkor utána gyorsan hozzátette: ez az egyiptomiakra nem vonatkozik. Azt is gondosan megválogatták, hogy ki lehet a provincia vezetője, de még a császárokat sem engedték a közelébe. Ezt a különleges státuszát Egyiptom megtartotta a Nyugatrómai Birodalom bukása után is. Bizánc különösen odafigyelt a tartomány védelmére. Mégse eléggé. Mikor 641-ben az arabok elfoglalják Alexandriát az addigi gabona monopollal rendelkező Bizánc igencsak nagy bajba kerül. Van, hogy kénytelen kalózkodni. Szerencsére hamarosan az arabok a birodalom nagy részét elfoglalják, így máris kevesebb embert kell ellátni.

547-ben kiáradt a Nílus. Igaz, már az ókori egyiptomiak is ezért települtek a folyó közelébe. Csakhogy ezúttal az áradásnak nem akart vége lenni. A víz kijött, és ott maradt. A termés pedig megromlott.

Komoly pánik alakult ki. Különösen, hogy az előző évek sem alakultak túl jól (lásd a fentieket). Az emberek már aggódtak, hogy a víz sose fog visszamenni. Ekkor egy hittudós (bár inkább életmód-tanácsadó) ekkor azt mondta: Ostobaság a jövő miatt aggódní. Elég csak a jelen miatt aggódní, és a jelen problémáját megoldani. A jövő bajain majd a jövőben aggódnak. Nem tudni, hogy ez mennyire nyugtatta meg az embereket (a hittudós nem dobták be a vízbe), végül a víz 1 év múlva visszavonult. És tényleg kellett a jövő problémáján aggódní, mert nem lett probléma!

Ezt a szemlélet azóta a Bizánci Birodalom utódállamai vették át. A törökök napi szinten használják.

551 - Földrengés és szökőár Bejrutban551-ben a föníciai főváros Berytus (ma Bejrut) közelében vélhetőleg 7,5-ös Richter-skála szerinti földrengés volt. A kb. 30.000 áldozat nagy részét a rengés utáni szökőár okozta. Hasonlóan a 365-ös krétai földrengéshez a cunami most is az egész térséget és a görög szigetvilágot végigáztatta. De most nem volt Szent

Atanáz, aki sziklára kiállva a szerződés betartását követelte volna. Így a víz a part mentén kb. 2 km-es sávban előntött mindent.

552 - Boeotiai szökőárEgy évvel a korábbi szökőár után a görög szárazföld közelében volt földrengés. A rengésnek sok hatása nem volt. Viszont ezúttal is szökőár keletkezett, de ezúttal nem számoltak be halottakról.

Az esemény legizgalmasabb része, hogy a tenger visszahúzódásakor az emberek szokásukhoz híven rácsodálkoztak, mennyi minden került elő a víz alól. A furcsa, eddig ismeretlen lényeket összegyűjtötték, majd jobb ötlet híján tűzön megsütötték, hogy megegyék. A vélhetően tengeri uborkák viszont nem bírták a tüzet, és kipukkadtak. Az emberek aznap éhen maradtak.

Földközi-tengeri uborka (Holothuria forskali)Forrás: Wikipédia

557 - Földrengés KonstantinápolybanKonstantinápoly is olyan helyen fekszik, ahol gyakoriak a földrengések. Iusztinianosz császár idejéről elég pontos beszámolók vannak, így ezen időszakban több rengésről is tudunk. 540, 545, 547, 551, és 555-ben is voltak kisebb rengések. 557-ben pedig két másik rengés adta hírül, hogy jön a harmadik. Ez 557. december 14-én hajnalban történt, és hát nagy volt. A Richter-skála szerint 6,4-es erősségű.

A rengésben több ház összedőlt, és még a Hagia Szophia kupolája is meggyengült. Ez 558-ban össze is omlott. A városfal több része is ledőlt, lukak keletkeztek. 559-ben a hunok ezeken a réseken keresztül járkáltak ki-be a városba.

A legrosszabb mégis az volt, hogy az emberek hiába menekültek ki a házaikból, nem volt hova menniük. A szűk sikátorokban éppen ugyan úgy a fejükre dőlt minden, mintha otthon maradtak volna. A túl sok ember pedig nem tudott hol gyülekezni. Ez egyébként igencsak gyakran visszatérő probléma a városban...

Legrosszabbul Anatolius curator járt. Ő híresen korrupt volt, és a nép is annyira szerette, mint a tűzifát, amit baltával feldarabol. Majd bedob a tűzbe. Míg gonosz főhősünk aludt, az összeharácsolt pénzből készült faragott márvány lapok ráestek, és összenyomták. A nép ebben az isteni igazságszolgáltatást látta. És bár többen rámutattak, hogy a jó emberek közül is sokan meghaltak, az esemény után a gazdagok bőségesen adakoztak. Az elkövetkező időszakban a templomok is rendszeresen tele voltak, hirtelen mindenki lelkes

hívó lett. A korabeli beszámolók szerint ez az időszak nem tartott túl sokáig. Miután az elkövetkező időszakban senki fejére sem esett a plafon, az emberek szépen-lassan visszatérte a szokásos gyarló mindennapjaikhoz.

726 - Szantorini (Théra) kitörése 726-ban Szantorini szigetén kitör a vulkán. A kitörés, lávafolyamok és vulkáni felhők 45 napig tartottak. Az eget hasonló felhők homályosították el, mint 536-ban, de rövidebb ideig.

III. Leó bizánci császár ezt intő jelnek látta. Ő Észak-Szíriában született, ahol már erős volt az arab befolyás. Így elítélte az emberábrázolást. Mikor látta, hogy az arabok sorra mindenhol nyernek, és még az ég is elsötétült, úgy érezte, hogy mindez a szentképek, ikonok miatt van. Ebben az évben elrendelte az Arany Krisztus levételét a Bizánci Palota Chalke kapujáról, majd betiltotta a szentképeket, ikonokat.

Mindez óriási lázadásokhoz vezetett, és még II. Gergely pápával is sikerült összevesznie. Ez tovább erősítette, hogy Róma egyre inkább a bizánciak helyett a frankok felé közeledett. De mivel a császár egyre több csatát nyert az arabok ellen, úgy látta, helyesen döntött.

A császár 741-ben meghalt, de a képrombolást az utódai is követték. Egészen 787-ig, amikor Eiréné császárnő összehívta a második nikaiai zsinatot, ami kimondta, hogy az ikonokat tisztelni, nem pedig imádni kell.

763-764 - Extrém tél Konstantinápolyban 763-ban nem volt se jelentős vulkánkitörés, se jelentős földrengés a Mediterrán térségben. Helyette télen nagyon hideg volt. A korabeli beszámolók szerint a Fekete-tengerről rengeteg jég érkezett. Majd ez úgy feltorlódott a Boszporuszon, hogy még Konstantinápoly falainál is magasabb lett.

Ebben az időben mégsem érkeztek lovas törzsek, hogy kihasználják a lehetőséget, és átmásszanak a falon. Helyette a gyerekek kint játszottak a jégen. Arról semmi információ nem maradt fent, hogy a császár mint kezdett a különös eseménnyel.

Ez viszont már 1954-ben volt, amikor szintén a Fekete-tengerből érkeztek jégtáblák. Bár ekkor nem ért a városfalakig. Kép forrása: Sabah

927-928 - Extrém extrém extrém hideg tél Míg a feljegyzések alapján a 763/764-es hideg tél

inkább móka és kacagás volt (aztán lehet, hogy mégsem), a 927/928-as tél már tényleg rettentő hidegre sikerült. A talaj 120 napig fagyott volt és ettől elpusztultak a növények, majd előidézte a Bizánci Birodalom legsúlyosabb éhínségét. A túlélők olyan kevesen voltak, hogy a halottakat alig tudták eltemetni.

A bizánci császár ekkor I. Rómanosz volt, aki egy örményi paraszti családból származott. Ő átértékelte a szegényebb emberek helyzetét, és ahol tudott, segített nekik. Az utcákra deszkákból sátorszerű épületeket készítettek, hogy védjék az embereket a hideg és a hó ellen. I. Rómanosz az arisztokráciával szembeszállt, akik a helyzetet kihasználva áron alul akarták a földeket felvásárolni.

1063 - Földrengés Konstantinápolyban 1063-ban ismét súlyos földrengés volt Konstantinápolyban. A földrengés eredményeiről nincs túl sok adat. Az esemény különlegessége más volt.

Ebben az időben élt Michael Psellos filozófus. Ő szembement a papok azzal a nézetével, hogy a földrengéseket Isten okozza, hogy emlékeztesse az embereket az imádkozás fontosságára. Michael azt mondta, hogy a földrengés egy természetes jelenség, amit a földkéreg mozgása okoz. És ha Istennek köze van hozzá, az az, hogy még napok múlva is találnak élő embereket a romok alatt. Sőt! Olyan terhes anyák, akik 20-30 napig voltak a romok közé zárva végül egészséges gyerekeket szültek.

1347 - 1352 - Nagy pestisjárvány 1347-ben Közép-Ázsiába különösen sok mormota pusztult el. Ezt látva a mormotavadászok megőrültek a könnyű zsákmánynak. A mormotákból prémekek lettek, melyeket a selyemúton értékesítettek. De senki sem tudta, hogy a prémmel együtt a bolhákat is viszik, velük pedig a gyilkos kórokozót szerte a világba.

A selyemút európai vége ekkor a Krím-félszigeten volt, innen vitték a hajók szerte Európába. Elsőként Szicíliában jelent meg az európai kikötők közül. Majd Genovában, Velencében, és ezekről a helyekről jutott tovább a kereskedelmi úthálózaton.

Európa legyengült volt a túlnépesedés miatt, miközben a higiénia igencsak alacsony szinten állt. A sűrű kereskedelmi hálózat pedig azt eredményezte, hogy a gazdagabb területeken tudott gyorsabban terjedni. A járvány 4 évig tartott, és kb. 200 millió áldozattal járt. Egyes országok a lakosságuk 50-80%-t is elvesztették.

Európa a hatást csak 150 év alatt tudta kiheverni. Jóllehet számos pozitív mellékhatása is volt: a lecsökkent munkaerő miatt a parasztok és a munkások értékesebbek lettek, sok technika megváltozott. Sok földön a növénytermesztés helyett a kevesebb munkaerőt igénylő állattartásra álltak át. Több lett a hús, több lett a gyapjú. Fejlődött az orvostudomány, megjelent a karantén. Mindez a nyugati világ gyors fejlődését eredményezték

Mindeközben a Bizánci Birodalom az utolsó éveit élte. 1204-ben a keresztések elfoglalták Konstantinápolyt, amitől a birodalom több kisebb részre hullott szét. Bár 1261-ben sikerült a fővárost visszaszerezni, a birodalom továbbra is darabokban volt. 1341-1347 között pedig az utolsó polgárháborúját vívta a birodalom, így teljesen le volt gyengülve.

A pestis következményeiről nem sokat tudni. Konstantinápolyban, mint egyik kereskedelmi központ komoly veszteségek voltak. VI. Ióannész bizánci császár fia, Andronicusz is a járványban halt meg. De a tengerparti kereskedő városok kivételével a belső területek megúszták a vészt. Míg Európában a járvány komoly visszaeséseket okozott, addig a Bizánci Birodalom a megszokott módon folytatta az életét.

Sokkal komolyabb változást hozott az 1354-es földrengés a Dardanelláknál. Ebben a térségben minden város és falu megszűnt. Ez megkönnyítette a törökök dolgát, akik 1356-ban az egész félszigetet elfoglalták, és így megkezdhették az európai hódításaikat.

<https://flic.kr/p/7NE4QM>
Konstantin oszlopa (Çemberlitaş)

Láthattuk, hogy a Bizánci Birodalmat sok természeti csapás érte, és még több emberi csapás. Mindezen rengeteg viszontagság alatt volt valami, ami a városalapítás óta (330) helyt áll az a Konstantin oszlopa (törökül Çemberlitaş).Az oszlop túlélte lázadásokat, tűzvészeket (a fekete nyomok ma is látszanak), földrengéseket, villámcsapást, egyszer még fel is dőlt. Túlélte a keresztések 1204-es fosztogatását, és az 1453-as török foglalást is. A tetején a szobor többször cserélődött, a díszítés is régen elveszett, a mérete is jelentősen csökkent (szoborral együtt kb. 50 m lehetett, szobor nélkül 37-40. Ma 35 m).Elmondhatjuk, hogy Konstantinápoly és Isztambul legrégebbi építménye. Lassan 1300 éves lesz. Ez az oszlop egyfajta kabalája a városnak.

Láthattuk, hogy a Bizánci Birodalmat a hosszú élete és a kiterjedt méretéből adódóan is sok

katasztrófa érte. Ehhez hozzájött az is, hogy több város eleve veszélyes helyen épült. Pl. Konstantinápoly és Antioch is a kőzetlemezek találkozásánál van. Sokat számított, hogy egy-egy katasztrófát hogyan kezelt az aktuális uralkodó. Volt, aki helyt állt, vagy akár még a katasztrófát kihasználva saját magát vagy a birodalmat erősítette. És volt, aki csak növelte a katasztrófát azzal, hogy nem jól állt a dolgokhoz.